

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

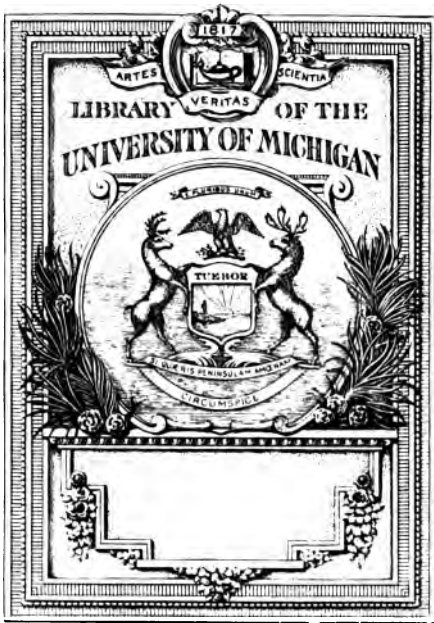
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A 468420

DUPL

878

T3

F6

1974

Edw. L. Walter

(P.) TERENTI Agri.
Terentius

COMOEDIAE

RECENSUIT

ALFREDVS FLECKEISEN.

LIPSIÆ

SVMP'TIBVS ET FORMIS B. G. TEVBNERI.

MDCCCLXXIV.

RE

CAROLO HALMIO
GVILELMO HERBSTIO

AMORIS CAUSA

&

CAROLO HALMIO
GVILELMO HERBSTIO

AMORIS CAUSA

&

Fabulis Terentianis praemisi vitam poetae a C. Suetonio conscriptam, Aelii Donati opera hodie superstitem et additamento auctam. in qua emendanda praeter F. Oudendorpii et F. A. Wolfii curas non sine fructu adhibui aliquot editiones veteres, quarum bibliotheca regia Dresdensis mihi copiam fecit: Donati loci et anni notum carentem (Mentelianam, de qua cf. Eberti lex. bibliogr. s. n. 6333), Terentii Venetas annorum MCCCCLXXVIII, MCCCCLXXX, MCCCCLXXXII, quarum consensum signavi littera ε. infra posui eos locos ubi ab exemplari Oudendorpiano recessi et alia quaedam adieci quae ad recte iudicandum de huius vitae verbis pertinere viderentur.

P. 3 v. 2 P. Terentio Lucano ex 'manuscripto' Pighius ann. II p. 347, probatum Osanno anal. crit. p. 21, sed v. Th. Mommseni hist. Rom. I p. 861 ed. alt. in adn. 7 adduci Romam ibique uenire scripsi ex emendatione Ludovici Schopeni, qui quid ipse de aliquot huius vitae locis sentiret percomiter mihi per litteras significavit, ad hunc locum his additis 'Ita legi suadet, ut alia iaceam, ipsum verbum commercio. adduci de servis venalibus habet Cicero pro Quinctio 6, 24 et Donatus etiam in praef. Eunuchi.' ad ducem Romanum peruenire ε Oud. ad dominum Rom. peruenire I. F. Gronovius potuisse ε (scil. Fenestella docet). potuisset Oud. 15 laudes fucosas Wolfus. fucosas laudes ε Oud. 17 ad Furium coenare Wolfus. ad Furium se coenitare ε Oud. 18 sq. ut dedi restituit Rüscheius parergon Plaut. I p. 638, qui lacunam ita fere expleri posse

proponit: eorum mannis gaudet *vel* horunce redis gestit. dum se amari ab hisce (his ε) credit crebro in Albanum rapi ob (ad ε) florem aetatis suae ε *Oud.*, *item Iosephus Scaliger animadv. in chronologica Eusebii p. 144 ed. alt.*, nisi quod hic verba ob florem aetatis suae *delevit. ex libro Danielino Schopenus has excerpit discrepantes scripturas*: ab his̄ — credat — rapif 20 post sublatis rebus *cod. Dan.* ipsis sublatis rebus ε. ipsis sublatis rebus *Oud.* suis sublatis rebus *Ritschelius.* suis ablatis rebus *Wolfius.* ipsis sublatis rebus *Scaliger.* suis spoliatus rebus *Georgius Bezenbergerus.* ipsis laetis rebus *Bothius* 21 Graeciae *Bothius* 22 mortuus est ε *Oud.* 23 Scipio illi profuit, nil Laelius *Wolfius* 24 idem] id *Wolfius* 26 qui — seruolum *Scaliger*

P. 4 v. 2 et 6 Caecilio et Caecilii Muretus operum II p. 655 ed. Ruhnk., Scaliger. Caerio (Cerio) et Caerii (Cerii) ε *Oud.*: *cf. Ritschelius l. l. p. 329* 9 ex his *Hecyra sexta Bothius.* Hecyra sexta ex his ε *Oud.* 10 bis acta ε. bis die acta *Oud.* bis pro noua acta *Ritschelius p. 333* 11 uidelicet ε. id est *Oud.* 15 Scipione; eamque *Schopenus.* Scipione namque *cod. Dan.* Scipione. eandem *Donati ed. Mentel.* Scipione, quibuscum familiariter uixit. eandem ε *praeter Mentel., Oud.* 17 maliuoli ε. maleuoli *Oud.*: *cf. Ritschelius Mus. philol. VII p. 581* 19 uehemens existimant ε *Oud.* 24 sciebat et Leliorum Scipioni *Donati ed. Mentel., unde fortasse scribendum est*: sciebat et Laelio et Scipioni 26 C. Memmius *cod. Dan., quod coniectura assecutus erat F. Ellendtius proleg. in Cic. Brutum p. LXI ed. pr.* Qu. Memmius ε. Q. Memmius *Oud.* 30 temperius ε. temporius *Oud.*

P. 5 v. 1 sq quo consule ludis Megalensibus *Rit-*

schelius parergon I p. 300. qui consularibus ludis ε Oud.

8 qua *Hartus. quia ε Oud. 10 urbem Oud. urbe D. Heinsius. om. ε: cf. Drakenborchius in Liv. XXVIII 6, 4 11 sic ε. om. Oud. 12 dedit Bothius 15 in * mari] hinc aberrasse puto verba sinu Leucadiae v. 17, quae illic mutarunt siue Leucadia, unde fuit cum temptarem siue Leucasii cont. Pausania VIII 25, 2: sed nunc illud praefero, nisi praestat transponere perisse mari in sinu Leucadiae dicit 16 a Menandro ε, Madvigius in Cic. de fin. p. 18. e Menandro Oud. 17 in arcadia stymphali ε. in Arcadiae Stymphalo Oud.*

19 ex *Bothius. om. ε Oud. 23 uia ε. in uia Oud.*

uillam seclusi suasu Schopeni, qui haec adnotavit 'Fuit quidem via Appia, haud procul ab urbe, Martis aedis: v. Dukerus ad Liv. X 23 et interpr. ad Ov. Fast. VI 191 [et G. A. Beckeri antiq. Rom. I p. 511 sq.]. at villa Martis nec aliunde constat, et res est per se absurda. quare non dubito quin uillam ad explicandam rariorem v. hortuli significationem ascriptum fuerit in margine. unde postea ab homine indocto, cui genetivus Martis molestias creabat, in ipsum verborum ordinem receptum est. ipse Cicero plane tisdem verbis ad Q. fr. III 7 Romae et maxime Appia na Martis mira alluuiēs'

34 Cicero in Lino susp. R. Ungerus in prolusione gymn. Friedlandiensis anni MDCCCLIII ('subsicivorum capita tria') p. 3

P. 6 v. 1 in medium nobis cod. Dan. in medio populi ε Oud. 6 atque utinam] cf. M. Hauptius observ. crit. p. 47 uis, comica ut Bentleius in Hor. A. P. 26, Wolfus miscell. p. 454, Meinekius Menandri et Phil. rel. p. XXXVI. uis comica, ut Oud. 12 vide ne scribendum sit Maecius, is de quo cf. Bentleius in Hor. A. P. 387, Weichertus poët. Lat. rel. p. 334 sqq., Estraeus Horat.

prosopogr. p. 205 sqq. 14 sq. Actæone] Auctione *Scaliger l. l. actione vel translatione Ungerus de C. Valgii Rufi poëmaticis* p. 160 *conl. p. 443* 16 tuæ *F. Windischmannus Musei Rhen. I (anni 1833) p. 113, item H. Keilius diarii crit. Hal. a. 1849 m. Martii p. 470.* hæc & *Oud.* uorantur *Bothius* cuiæene sunt *idem.* cuiæe sunt & cuius sunt cedo *Erasmus.* dic cuius sunt *Ouden-dorpius.* non sunt tuæ *Keilius* 17 nonne *idem.* non & *Oud., Naekius in carmina Valerii Catonis* p. 210 *Poplius* dabat gentibus *scripsi.* *Poblius* gentibus dabat *Scaliger.* populis retentibus dabat *cod. Dan. teste Scho-peno.* populis recensentibus (vel recenscentibus) dabat & populis consultus dabat *Erasmus.* regibus et populis dabat *Keilius* 19 *Apollodoro Carystio translatae Ritschelii l. l. p. 325.*

In fabularum ipsarum recensione eam secutus sum rationem qua in exercenda arte critica Terentiana ingrediendum esse docuit Fridericus Ritschelius in disputatione 'de emendatione fabularum Terentianarum' quam indici scholarum Vratislaviensium hibernarum anni MDCCCXXXVIII præmisit. cuius disputationis hæc fere summa est: duo esse codicum Terentianorum genera, aut ante Calliopii recensionem scriptorum aut ex ea ipsa ductorum. illius generis longe omnium antiquissimum esse Bembinum, cui satis confidenter Victorianum, dubitanter Ritschelii iungit Decurtatum; huc pertinere circa nonum saeculum scriptos Basilicanum, Vaticanum, Ambrosianum, Calliopii operam ipsa subscriptione testatos. eam autem esse naturam libri Bembini cum Calliopianis comparati, ut universe et generatim iudicanti longius etiam a Bembini integritate Calliopii recensio distare quam illa abesse a pristina fabularum Terentianarum specie videatur, hoc est longo intervallo opti-

num codicem Bembinum esse ac longe plurimis Calliopianorum naevis abstergendis sufficere, sed vel sic restare quae cum tolli Bembini ope nequeant, ultra huius fidem progrediendi et salutis e coniectura petendae necessitatem monstrent. hinc igitur profectus et in auxilium adhibitis non solum veterum scriptorum, inprimis grammaticorum testimoniis de multis harum fabularum versibus, sed etiam eis quae priores editores alique homines docti ad easdem emendandas data opera excogitaverunt, verbis poetae integritatem quantum potui restituere conatus sum. quo in negotio nova subsidia nisi quae omnibus paterent mihi praesto non fuerunt praeter unum exemplum editionis curatae ab Antonio Goveano (Lugduni apud Seb. Gryphium a. MDXXXI) adservatum illud in bibliotheca regia Monacensi (signatum A. Lat. a. 290), cuius marginibus Petrus Victorius scripturas complurium librorum, in eis Bembini ascripserat, unde aliquot locis de lectione huius optimi libri quae aliunde non erat nota certior factus sum.

Pro fundamento huius recensiois, ut par erat, habui Ricardi Bentlei editionem alteram quae Amstelodami anno MDCCXXVII prodit: a cuius exemplo ubi recessissem additis auctoribus aut librorum scriptorum memoria aut eis hominibus doctis qui illorum corruptelas bene emendasse viderentur in hac praefatione exponere constitueram; verum mox intellexi hac ratione peracta fore ut multo maius spatium inpleretur quam his chartis concessum esset, itaque illo consilio abiecto una cum hac maiorem harum fabularum editionem paravi iusto apparatu critico instructam, quam mox in publicum prodire posse spero. huic editioni infra nudam discrepantiam scripturae Bentleianae adieci, unde quasi uno conspectu eluceret quantos intra centum et triginta annos crisis Terentiana vel post magni Bentlei exemplum effecisset processus. seclusi inde omnem eam

varietatem quae ad solam scribendi singula vocabula rationem pertinet, itemque ubi actus scaenasque aliter ac Bentleius constitui, cui rei cognoscendae numeris in marginibus adpictis provisum est.

Restat ut eis viris doctis qui suas quasdam coniecturas Terentianas privatim mecum communicaverunt et ut in usum meum converterem permiserunt gratias agam quam maximas. ac primum quidem Theodorus Bergktius has Heauton timorumenu emendationes suas adeo mihi probavit ut in verborum ordinem receperim: v. 72 Enim dices quantum (occupatum hoc a Bothio in ephem. antiq. Darmstad. a. 1841 p. 1062), v. 154 hoc quom fit, ibi non recte, v. 253 unde ei esse censes, v. 300 eis demunerarier (qua in correctione praeiverat Guyetus), v. 402 uidi esse habitum, diu etiam turbas dabit, v. 405 CL. ante Antiphila reponi iussit, v. 411 primo ex me; aliae quas non recepi olim in commentario critico adferentur. deinde cum de nomine illo mulieris quod Andriae v. 945 a libris foedissimo mendo Pasibula traditum est, Georgium Bezenbergerum et Carolum Keilium, alterum coram per tucundissimam meam mansionem Dresdensensem, per litteras alterum consuluissem, uterque miro consensu mihi proposuit id quod recepi Pasiphila, quod nomen Terentius ni mirum scripsit Pasipila. denique Heauton timorumenu post v. 289 unum versus incuria librariorum excidisse Rudolphus Dietschius mihi significavit.

Dabam Francofurti ad Moenum mense Aprili anni
MDCCCLVII.

DISCREPANTIA SCRIPTURAE BENTLEIANAE.

Andriae v. 8 aduortite 11 dissimili sunt argu-
 mento, ét 13 ex Perinthia hic 40 Si. haut muto.
 So. factum gaudeo 51 sq. ex ephebis, Sósia, ac | Li-
 bera uiuenda fuit potestas, (nam 54 Dum eum aetas
 cohibebant 60 id ego arbitrator 74 Primum
 86 sq. Cliniam aut | Nicératum dicebant: nam 95 iam
 habere 99 fama hac 104 Fere 112 mihi hic
 116 suspicans etiam quid id est 119 Forma bona.
 So. fortasse 123 ac] et 126 Haec illae 143 de-
 derit qui 161 pedibus 171 sequar 188 siui
 213 Si sénéserit, perii, aut quam 214 Qua iure qua me
 inidria 225 Mi quidem non fit uérisimile; et ipsis com-
 mentum placet *sine uncis* 226 sq. ad forum, ut | Con-
 uéniam Pamphilum, ne de hac re páter 228 Audio,
 Archylis 231 adduci?. 235 turbæ tristitia 236
 Hócines factu humanum 237 Quid illud 241 Quid
 Chremes? 242 is mutauit uidet. 243 Ita obstinate
 253 Tantam rem 254 Mi aput 255 A'bi domum
 ac] et 256 sq. próloqui? aut | Úllam causam, sál-
 tem ineptam 258 Quód si ego scissem id prius, quid
 facerem, si quis nunc me intéroget 260 diuorsae
 264 quorsus 265 Séd nunc peropust, aut 277 adeóne
 278 Adeóne porro ingrátum, inhumanum, ferum?
 283 sunt in animo dicta 289 Quod te égo per dextram
 hanc oro et per geniúm tuum 296 fidei 302 Ei]
 uae 305 quoniam] quando 307 ex córde eiicias
 310 aliter censeas 315 quid ni? nihil ut impetres
 316 duxerit? 332 adipiscier 333 Rédduxti . . aut
 tute aut 335 qui mihi 339 quo in 343 quaeram?
 quo nunc 345 euge 350 atque 352 tibi uxorem
 Scio] scies 353 me modoprehendit dari
 356 escendo in quendam ibi 357 nusquam es: ibi

forte 368 conspexi 369 in cenam obolo 372 ne-
 cesse 377 et 378 ordine inverso 382 quámoozem eam
 oppido efciat. PA. eiciat? DA. ac cito post v. 395 signum
 lacunae deest 398 Aliam 402 desertum iri 404
 aut quid] quidue 413 obseruarem 423 DA. Sum ue-
 rus? By. erus 427 sibi esse bene mauelle quam
 428 Ego cum illam 437 Nil] ego? nil 439 Propter
 hospital huiusce consuetudinem 442 ipsus eam rem récta
 reputauit 447 uisust esse aliquantillum 448 rem om.
 451 drachmis 457 Quid hoc est reii? quid hic
 459 ut dixisti 478 Hicine me si inparátum 479 mihi]
 me 481 Archylis 483 fac istaec lauét: post deinde
 488 huic est ueritus 490 opus facto esset 499
 siet renuntiatum 500 Min quicquam? 503 pernosti
 me 504 Ego nón te? DA. set, si quid narrare 516
 sine uncis: ni fit, tu púerum ut uideas, nil 517 quom]
 ubi 521 da mihi 525 Atque haut scio 527 ipse
 Chremen 529 Quando alias 532 ipsum Chre-
 men 534 sq. hodie filiam | Meam núbere tuo 536
 Ausculta: paucis quod tu 538 te ego deos
 Chreme 540 gnatam tuam 550 Chreme 555 sq. in-
 tegratio. SI. hem, | Id 560 consuetudine et 561 Chreme
 565 scias 571 inuenias 573 intercludier 574
 Chreme 582 sum abs te, Daue, ne 589 ego quiui
 591 periimus 592 audiam 596 córrigere mi gná-
 tum 603 sq. Pamphilo. hem | Astutias: 606 me nunc
 607 hodie. perii. atque 610 inultum id numquam
 a me auferet 611 fore me, núnc si hoc deuitó malum
 613 qua fiducia 614 DA. nec quid me, atque
 615 producam 616 quid agis? 624 sipit] monet
 629 sq. immo id est génus hominum péssimum, in | Dé-
 negandó 631 tempus 633 sine uncis: cogit] premit
 635—638 Quis tu homo es? quis mihi es? cur ego
 meám tibi? heus, | Próxumus sum egomet mí. attamen
 ubi fides | Sí roges, nil pudent hic, ubi opust: illic ubi
 | Nil opust, ibi uerentur. 640 atque 641 Multum:]
 Nil? 644 PA. Quíd ita tandem? CH. etiám me dictis
 dúcere istis póstulas? 647 solidum uisumst 650 hic

is consiliis mihi confécit 651 mirum 655 quo tu
 659 Nondum étiam scis. CH. Scio équidem ducturum
 se te. 663 sq. PA. Dauos. CH. Dauos? quamobrem?
 .. néscio: | Nisi mihi deos fuisse 665 est hoc
 A. factum est. 668 quidni hoc consilium 672 iam
 salutem posse 682 DA. sét concrepuit hinc 683
 nene 686 opportúne te mihi óffers. 694 tibi om.
 700 hae 702 sq. CH. fórti's; | Si quid conere.
 5 mi hic 712 ad me uenias 715 facto est opus.
 r. matura. 717 deputabam 718 amatorem] tutorem
 727 tute id 729 adposuisse 730 unde] te
 6 opust 742 adposuisti 745 turbae aput forumst?
 id illic 749 me qui 752 sq. uerbum unum mihi,
 Praetereaquam quod 754 Quin dícis undest cláre.
 r. a nobis. DA. áttate: 762 dico ego 763 adpo-
 isti 765 DA. hem, quid? Pámphili? 766 nempe
 s fugi 781 MY. eho, obsecro 783 Chreme 794
 ilum 797 sese] sibi diuitias 798 honeste in pa-
 ia 803 pol quidem 809 enim] ei 813 esse ali-
 em 814 Grandiuscula 819 nolo me 823 Chreme
 828 homini ut 830 ut om. 838 ancillam iurgantem
 840 futurum 841 ac] ut 842 En] hem 846
 reme 849 responde 850 Mihi? 854 Chreme
 861 sublimem hunc intro potes 867 quid erum
 868 Chreme 878 Vide num] Numnam 886 quid
 o me autem excrucio? 894 sq. egon aúdiam? quid
 o aúdiam, | Chreme? CH. át tamen dicát sine. Si. age
 902 Chreme 906 is certe Chreme 917 Chre-
 e 920 perget 928 nómen tam cito? PA. Phánia.
 r. hem, 930 sese aibat Chreme 935 hinc bel-
 m 936 híc relinquere uéritus est. postilla 939 tuam
 ueniri] ciuem inuentam 944 egomet 945 Chremé,
 od quaeris, Pásibula. 946 Chreme 950 Nisi sí-
 tid 955 Haud] at 956 mature 957 sq. áliquis
 rsan mé putet | Nón putare hoc liquet 963 mal-
 m 965 DA. Pámphilus ubinamst? PA. híc est, Daue.
 A. quis homost? PA. ego sum Pámphilus: 967 sim
 o nactus 968 ego tibi quod 973 est] es dili-

1890 5th Illini no: 106 Illini 475 no. 1065 apud
 1891 6th Illini no: 107 Illini 476 no. 1075 apud
 1892 7th Illini no: 108 Illini 477 no. 1085 apud
 1893 8th Illini no: 109 Illini 478 no. 1095 apud
 1894 9th Illini no: 110 Illini 479 no. 1105 apud
 1895 10th Illini no: 111 Illini 480 no. 1115 apud
 1896 11th Illini no: 112 Illini 481 no. 1125 apud
 1897 12th Illini no: 113 Illini 482 no. 1135 apud
 1898 13th Illini no: 114 Illini 483 no. 1145 apud
 1899 14th Illini no: 115 Illini 484 no. 1155 apud
 1900 15th Illini no: 116 Illini 485 no. 1165 apud

1901 16th Illini no: 117 Illini 486 no. 1175 apud
 1902 17th Illini no: 118 Illini 487 no. 1185 apud
 1903 18th Illini no: 119 Illini 488 no. 1195 apud
 1904 19th Illini no: 120 Illini 489 no. 1205 apud
 1905 20th Illini no: 121 Illini 490 no. 1215 apud
 1906 21st Illini no: 122 Illini 491 no. 1225 apud
 1907 22nd Illini no: 123 Illini 492 no. 1235 apud
 1908 23rd Illini no: 124 Illini 493 no. 1245 apud
 1909 24th Illini no: 125 Illini 494 no. 1255 apud
 1910 25th Illini no: 126 Illini 495 no. 1265 apud
 1911 26th Illini no: 127 Illini 496 no. 1275 apud
 1912 27th Illini no: 128 Illini 497 no. 1285 apud
 1913 28th Illini no: 129 Illini 498 no. 1295 apud
 1914 29th Illini no: 130 Illini 499 no. 1305 apud
 1915 30th Illini no: 131 Illini 500 no. 1315 apud

1916 31st Illini no: 132 Illini 501 no. 1325 apud
 1917 32nd Illini no: 133 Illini 502 no. 1335 apud
 1918 33rd Illini no: 134 Illini 503 no. 1345 apud
 1919 34th Illini no: 135 Illini 504 no. 1355 apud
 1920 35th Illini no: 136 Illini 505 no. 1365 apud

309 utilitatem in ea re faciam   312 Siue adeo
 316 Tamenétsi bona natúra est   iunceas   319 [PA.
 ipse. CH.] Hanc tú   322 qua rátióne illam amísti?
 328 Nostine?   341 dicit] loquitur   345 data do-
 349 nóstin quaeso díe mihi, aut   355 Immo
 si   dono huic   363 adiutabo   372 illis
 375 aetate ipse es   376 Díxti pulchre: núm-
 384 despícatu   386 An pótius par atque aé-
 um est, pater ut á me   388 faciam   389 CH. iubeo,
 ego, atque   390 defugiam   394 huc   400 qui sal-
 402 uerum   409 hominumst   416 Pulchre
 422 milies iam audiui   425 írítare. quíd
 428 Tuum obsecro ne hoc   443
 tantum, tu, prouocemus   445 pro] tu   453 tute me-
 me quanto] aut melius tute   460 Abdómini hunc na-
 um dícas.   468 nostris.   472 accede huc. hem   474
 onestus est   485 tum si   489 infra esse   493 pos-
 496 simia es   498 in mentem cum   501 forte
 uc Chremes   506 Domi ut sitis   509 ab ea astute
 ideo   511 cum ea   514 erat tum   519 Sunio
 525 ut est   529 quid uolt
 539 coiimus   545 set quísnam a Thaide
 550 hóc mihi licet? pró supreme Iúppiter!
 559 Quid est, quod laetus és? quid tibi uis? sáti-
 me's? quid me aspectas? ! Quid díces? CH. o festús dies!
 méus amicus! sálue: 561 Nemo ómniúumst, quem ego
 huc magis uidére cuperem   562 sit   oro] obsecro
 566 me ipse   569 frater fuerat
 573 cum eo] cum illo   573 ut ex ea re tandem
 584 ibi] ubi   588 in pretium conuertisse,
 per alienas   589 clanculum: per pluuiam   591 non
 593 ego uero illud fecerim ac lubens   593 eam in
 595 et uentulum   604 CH.
 606 qui adsimulabar   610 exulo
 611 patrem   617 Nám postquam iste aduéné-
 622 Ínuitatust. mánsit.   ilico] occipit
 624 sq. Uóluit facere cótra huic aegre:
 628 putans.   628 sq. Uóluit facere cótra huic aegre:
 638 inquit, puer; i, Pámphilam | Ádcerse, ut deléctet

626 tendere inde	634 me uero	635 uenio
644 ansum? perii. ΠΗ. hoc	653 Rógan? eunuchum	
654 quam erae dederat dono	ais pro ays	655 m
qui	657 sq. nescio: hoc Quod fecit	662 illic] h
ille	665 audieram mulierum esse eos	670 Illuc
674 o factum	684 tibi] eo	689 Colore stellioni
690 emerim	693 natus annos.	697 Meus frater
699 sq. Do. Non. ΠΗ. únde fratrem méum esse se		
bas? Do. Pármeno (<i>ceteris omissis</i>)	701 is mi hanc ded	
uestem.	706 etiam nunc paulum	710 Etiam nu
credes	711 ni tu credis	712 rursus hodie e
715 sq. ΠΗ. i intro. Do. eoi eĩ. ΠΗ. Álio pacto h		
néste quomodo hñc abscedam néscio:	717 Actumst s	
quidem. tu	ludificabere?	718 technam
724 Chremen	728 esse pulchre	730 Chrem
731 certe	733 multo me anteuenit	anne
esse om.	740 Atqui si illam dígito attigerit	742 eni
om.	743 te ipsum expeto	750 tibi ita ut] ita u
751 Chreme	765 Chreme	769 ut dicas
cornu	785 qui tibi nunc uir uidetur esse, hic	7
arma	793 hosce	795 ΤΗ. et ΤΗΡ. om.
	796 ui on	
803 ego caput tuum hodie	804 tibi uis	810 S
tis tibi est?	hoc tú ais	811 redimus
ad me, aut	832 commisi	836 comprehéndi
tum autem] ΤΗ. non. ΠΥ. tum	848 sq. haereo. Qu	
faciam?	856 quiddam] quid	858 meam conserua
credidi	859 sq. inuolem in Capillum. monstrum; etia	
869 non] ne	870 atque] itaque	871 hoc mi
873 quapiam et	874 Malo ex principio	880 ego su
ingenio	883 ab istoc tibi	886 fidei
	894 uis	
898 fidei	900 perspexe eius mihi uidere	9
non pol credo	912 sq. moue uero ocus Te, nutr	
920 excruciem meo	922 exeo	926 difficillimu
et	927 a meretrice	928 Quo amabat
	926 suo o	
940 saluti est	942 in om.	952 eius] eii
Atque] et	960 umquam pro moecho	976 aduenis
gaudeo	978 quód tu trepidas	salue
Chaérea. ΛΑ. hem, Quid? ámat? an iam scit	991 z	

eadem huc deductus 998 necessum 1001 aliquid
 gre] insigne aliquid 1007 uis tibi] tibi est 1010
 aebueris ludos 1011 et] ac 1012 ea *sine uncis*
 21 stulte, qui 1022 eundem] patri exempla in te
 1026 est] ais 1033 contigerint 1039 se patri
 45 qui id ausus sum 1052 *sq.* familiae. Pn. hui, |
 ihi 1058 tua mihi 1062 te ergo in his 1066
 o] erit 1069 uehementer uolo 1070 faciam 1073
 a. Recipiendum? 1079 bardus 1082 prorsum
 84 hoc *om.* 1085-uoluo 1091 fecistis 1092 omnes
 narint 1094 CANTOR *om.*

Heauton timorumenus v. 6 Simplex . . duplici *sine*
uncis 18 id esse factum 19 factum iri 23 se appli-
 sse hunc 26 omnis uos oratos 54 quom] quod
 55 rei 57 ego esse in aliqua parte 63 eo *om.*
 agrum in his 65 non pluris 69 facere denique.
 72 Enim dices] At enim me 75 Chreme 76 ea
 rae nihil ad te 82 laboris 83 tantum meruisti?
 E. oie] 90 uacuum 94 Chreme 97 perditel
 rginem 109 nimio ex 115 Putauit me et aetate
 beneuolentia 117 Chreme 118 clam me est pro-
 ctus: 123 Conturbato 131 sed] qui 136 dignum
 uouis 145 Aedis mercede. 148 Chreme 154 hoc
 od fit, ubi 158 maximumst 161 si est commo-
 um 169 Monere oportet me 176 hic *om.* 183
 ihi cum eo iam inde usque a pueritia 186 obiicerem
 domi 187 Atque etiam nunc satis tempori est
 2 crederest 194 diuitias 195 illius 199 Illene?
 t reprimam me 204 insimulant 209 consimilia.
 c 211 nobis cenae quid 214 nos iam a 216
om. 219 meus 222 haut 225 *sq.* sat agitát,
 men | Habet bene et pudice eductam, ignaram artis me-
 striciae 227 inpotens] petax 231 Uenisset 232
 ulta, opinionem hanc 237 scias quid rei siet 238
 c adesset aderit 242 sic est: uerum 244 uideo]
 uo 245 Sy. Minime 250 Propere 253 ei *om.*
 258 Antiphila, te, 271 mortem: ex ipsa in itinere

hoc, alterae	276	aperit	277	intro conicit	282
tum res dedit	289	esse expolitam]	interpolatam		
lacunae signum deest.	290	Capillus sparsus, promissus,			
circum caput	299	Cum tam neclegitur eius internuntia			
300	isidem, munerarier	307	scias	feri tuo	
314	magnum et commemorabile	317	illa	si sinis dico	
327	consilium hoc quod	331	alid	fiet	335
deducetur	338	si iste est metus, quod ambo confite-			
amini	345	datur] Di dant	352	inlex	359
rediit iam	360	necessum	365	nam miserum quendam	
offendi ibi militem	374	tutemet	379	salutare	386
o hominem	382	Id cum studuisti, isti formae	388		
bonis	390	inmutata est	391	Nisi prospectum interea	
a nobis est	402	uidi, partes du etiam duras dabit			
405	CL. om.	quem uides? CL. salue anime mi.			
406	AN. O mi exspectate Clinia, salue. CL. ut uales?				
407	aduenisse	411	primum	420	miseriam
429	de gnató meo audisti, Chreme?	430 aput me hic			
domi	436	Chreme	440	utramque in	464
lubet	471	Technis	481	Quantam esi fenestram	
484	sq. [Quodcumque inciderit in mentem, uolet: neque				
id Putabit prauom an rectum sit, quod petet.]	489				
minitabitur	490	uerum	493	oro idem	Chreme
498	Paulum hoc negoti	500	ac sine uncis	511	nos
inter nos consentire	515	Ille Cliniai seruos	518		
Chreme	521	commoda et	522	Ch. sane idem uisa	
est mihi.	523	Sr. Et quidem hercle forma	527		
nostin	diuitiis	540	Huic iam mansisset	544	
gat	556	Chreme	558	quod	573
	574	De me ego facio	578	atque utcumque, ubi-	
		cumque opus est	579	istic	583
	585	Chreme	586	lubet	589
		qui istinc me extrudas			
	590	pol om.	591	Chreme	593
		hic tibi] tibi istic			
	600	inceptet	601	Hic; huic drachumarum argenti	
haec	604	eam quae	605	ut id	illa illi
					606
Post datum iri mille numum praes sit. Ch. et praes sit					
quidem? Sr. hui,	609	in esse in ea re			
611	Sr. quid ais? optata	612	Nón est opus?	620	

timeo] metuo 631 at rogitas? Chreme 632 id
 quidem 638 quid uoluisti? 639 illi anui 642 il-
 liscie 644 Chreme 645 Quánto tu me es ánnis gra-
 uior, tánto es ignoscéntior: 646 stultitiáe iustitia túa
 649 eloquere 653 hic is 655 Ch. Quid ea nar-
 rat? 658 ut *om.* 662 mulieri Philtere 665
 Chreme 668 haut permultum 670 aliqua 676
 quíd, si sic? tantúndem ago. 677 euge 689 res, est
 uidendum, 691 sicine mi interloquere? 694 agis]
 ages 697 Senex] Noster 702 narrare 707 prodís
 708 *sine uncis* 724 est pollicitus 726 certo
 727 Renuntiabit 734 Quid haec coéptat? 739 trans-
 eundum núnc tibi ad Menedémum est 747 haut scit
 753 [Ita . . filius.] 755 Cotidiano 758 optabam]
 exopto 769 Se eam tráduxisse 770 immo sic satis.
 771 quid super fallaciae est 772 Se deinde dicit
 776 prorsus 780 Nam quámobrem? 781 in per-
 petuom] serio 782 meumst 786 iusseras 787
 Chreme 788 quam] cum 790 aliquid] aliud 793
 Illuc confugies 795 uere illud, Chreme 800 eum]
 hunc 806 Quam 810 *sq.* quidem omnes dí deae
 quantúmst, Syre, | Cum tío isto inuento 816 Ne me
 istuc prius ex te 818 Quid igitur tibi uis dícam? adisti
 mñi manum: 819 liceat 823 Quod ex és pollicitus.
 825 fórtunatus hómo sum 829 hic est] nunc 838
 adposcet 842 me nunc 844 Chreme 848 quid
 hominis és. ME. quid? Ch. iamne 851 Chreme 857
 Datum iri. 859 Chreme 862 Chreme 870 uti] ut
 ut .877 dictae in stultum 879 O'he, iam desiné deos
 883 Quós ais homines céssare? Ch. ehem, per tém-
 pus, Menedeme, áduenis? 885. ocepit 893 Spónsaë
 aurum, uéstem, ancillas 894 qui non? Chreme
 895 conficerentur 912 animo comi esse et 915 De-
 rides? merito. ut mñi 917 Nisi si éssem 923 potis
 esse] posse te 924 quod tu me fecisse aibas 925
 patrem esse] esse patrem ut 930 illius 931 illic
 uere 932 Quod incómmodi tibi in hác re 935 rogo]
 uolo 936 Quod maus 937 filiae 938 Chreme

DISCREPANTIA

pus 947 mitte ac sine 950 Sét Syrum.
 eum? Ch. égo, si uiuo, eum ádeo 951 Ádeo
 asque út 956 factum] facinus 966 proxu-
 i qui erant: eis 973 istaec prauitas 978
 re? Sy. únde mi peterém cibum: 979 Ita nós
 uit 989 inuenta, inuénta uero est caúsa
 tam esse 993 ego] ergo 994 palam: aut,
 námque adulescens quam in minima spe situs eri-
 difficillumé 999 haut scio 1001 me ábri-
 nunc ád 1007 mi aduorsatrix fueris 1008
 ogitem hoc faciam] id facias 1010 ređit
 rum eadem orátio 1012 postulo: iam 1014
 áin tu? So. certe sic erit. | Ch. Cónfitere. So.
 uncino 1019 Id om. 1020 ex té esse natum:
 sine uncino 1021 quin id itidem sít tibi 1025
 ] tua 127 peto et uolo 1030 ut ex me atq'
 c 1040 ut om. 1041 Non mihi] Ten mi
 am ego nunc 1044 capiam] incipiam 1049 C
 1051 id om. 1052 te, Chreme 1054 si i
 1056 ME. ad me recipio 1058 ME. faciet om
 haec 1066 Satis placet] Perplacet 1067 CAN'

Phormionis v. 4 ante hic 6 scripsit] f
 9 olim cum stetit 15 desunt unci 21 sibi
 22 iam] tum 23 non facit?] fecerit.
 cazomenen 26 Graecé, Latine hic Phórmior
 nat: 42 diuitióribus 48 alio autem 5:
 metu et 63 Chremen 64 Nostine?
 77 namque 89 Tonstrina 94 uisē
 facere ait 138 places 146 immó nihī
 eius aduenti uénit in mentem 155 eum
 166 ceterum 167 hac ex 170 unum
 176 Retinére, amare, an mittere 176 r
 tandi 178 mihi nunc 179 nisi áliq'
 llam celere répereris: 180 to] in me
 183 legitur *Andrias v.* 208 cancellis saeptus
 conuasissem protinam conicerem

alium. PH. ah. | Sánun es? GE. domum ire per-
 plurimumst. PH. reuocémus hominem. AN. stá
 hem, | Sátis pro imperio quisquis es. AN. Geta.
 est, quem uolui óbuiam. 210 em 211 Sá-
 :? GE. non. AN. quid si sic? GE. propémodum.
 si sic? GE. sat est: 217 Mane inquam. AN.
 e 229 in subsidiis 235 GE. atqui reperi
 138 Etiam idne GE. illud durum. PH. ego
 libile 249 habendum 255 aduenire re-
 c 265 Unum cum noris 266 Cum in nóxia
 (Ille ad defendéndum adest: 267 praesto hic
 4 illic] ibi 288 hic 294 Addo istuc
 s 305 meritast 307 istunc 315 aduen-
 pectum 321 mihi sunt corde 324 amicus
 tur 331 tenditur 332 in istis opera 341
 350 hoc age 356 Stilphonem *et hic versus*
 : 360 etiamne ultro 378 expeto 385 DE.
 quid 389 Stilpho 390 Stilphost Stil-
 404 de eadem causa iterum 410 Dotem
 est om. 415 ciuis turpe in sese 426 tute
 447 Cratinus, censeo 449 DE. Te. CRA. om.
 aequom esse ac bonum 461 de hac re dede-
 9 potiretur 474 Num pátri quid subolet?
 476 ut aliis 480 Vt] id 481 uelle sese
 tus metus est mihi, uenire huc 483 eius per
 e eius una sententia 484 ubinamst?
 Dorio, audi 487 quid 491 néquid. GE. suo
 at. 492 Nón mihi 499 inprudentem 502
 Antipho 503 Tum hóc esse mi 511 meo]
 14 siet 515 Do. Óptume. AN. haut longúmst
 t, Dório: exorét sine: 516 boni] bene 524
 res 528 Sicine hunc decipis hic, Antipho
 prior ad dandum qui est 535 hic si] si hinc
 idiurit 542 Ítan ais? 544 crucem] malum
 ]ún igitur 553 opis siquid 555 Quaéro.
 , ut opinor: uérum 557 opus est tibi] est
 oquere 559 Aufer te hinc] auferte 561
 566 in itere: modo te hinc 567 Chreme

577 Chreme	590 id quod póllicitus sum	597 Phae
driaï ostenderet	598 sese] se esse	600 quis] qui
609 Chreme	613 Chreme	619 temptarem prius sen
tentiam	621 Uidemus, inter nos haec	622 compo
nantur	633 inquam, hic: eho, quid	634 erus ut
641 Ch. perge	642 De. cedo	645 adeo eii
iam a principio	652 incommodi	662 Ob decem muna
664 petito illasce	665 ancillast: tum autem	
667 His rébus alias póne sane, inquit, decem.	686 m	
quidem res redit	687 omnes, di deae, superi, infer	
699 contra iam: si	710 Negóti nihil incípere causa	
est sóntica. <i>sine lacunae signo</i>	715 et om.	716 mature
721 ipsi qui	722 níl degressos: quántum is uolue	
rít dari	724 facere, fáma si id non ádprobat	725
quoque <i>sine uncis</i>	uoluntate haec	726 congruet
727 ubi ego illas núnc iam reperíre	728 sq. misera	
inuéniam, quo consília haec referam, atque Únde mi		
auxiliúm petam?	730 indigne	737 Qui éius pater
est. Ch. ádeo? an maneo,	740 Stilpho	749 sunt om.
750 hac om.	753 Em, istic] isti inquam	754
uxóres? So. au, obsecro, únám	759 Quicum	atque
út uolebam filiam locátam	761 [Sine cura maxima,	
sua fecit.]	764 hominés	765 intus cétera audié
mus.	766 malis	772 illi rem gesserimus
774	Etiam idne	haut scio
776 huc eius	780 haesitas	
luto	soluis	781 Geta om. in diem malum
783 Phormionem aut Luius] Naustratam neque eius		
790 bina quaeso?	791 multo talenta bina] tamen duo	
talenta	794 né adulescens múlier te fatiget	797
Chreme	803 uide] caue	806 miror qui hoc siet
819 nostri hoc	827 habendi	828 Rogem, quód con
ueniundí patris me témpus capere iúbeat. <i>sine uncis</i>		
830 própria ea Phaedria ut	835 uti fugitet patrem	
842 Quám desubito ero	846 quid hic	848 nouom aut
mirumst	849 Pérgin? hercle númquam hodie odio tú	
me	858 em	859 domum] ad Chremem
haec	877 inaudiui	880 éius habendi sé dare
<i>post v. 905 legitur</i>	901 causa. ita hercle crédidi.	902

ueremini 906 Idque adeo aduenio 911 rumor po-
 li, inquit, si id 915 Satis pól superbe 930 In'
 e malam rem 931 etiamnum 933 daretur] data
 est 936 Immo uéro 949 púerili senténtia 956
 tum erat 953 nemini, id certo 955 tantum hoc
 958 peccatum tuum hoc esse 959 celare id 960
 Chreme 963 atattat 966 Chreme 968 astute.
 973 nunc] mihi 976 caret uncis 978 deportarier
 979 agam ex illo prorsus nesciam 982 Adsequere ac
 mine 983 solus nequeo: accurre huc. 984 Chreme
 985 Sic] itan 989 exculpe 991 Quis] qui
 995 quid ergo est quod 1000 ego quod 1001 eho
 1002 dicis 1004 quid agis? 1008 miserandum]
 indignum 1011 cum hoc ipso] me cum isto 1012
 laéc illae erant 1020 tua sunt fácta, aequo animo et
 be 1022 id om. 1023 Nón iam .. facit? 1024
 agis nunc 1028 eum tali 1038 per fallacias ab isto
 1047 Sátin tibi est, Chreme? Ч. immo 1048 tú
 bi nomen dic quod est? Р. min? Phórmio: 1055
 ANTOR om.

Hecyrae v. 1 Hecyra ést huic nomen fábulai:

st v. 7 Sed cum stellulis deest ALTER PROLOGUS.
 his 23 arte ab musica 24 scriptorem 34 sine
 cis accedens 49 et 51 sine uncis 56 alias
 paucis 59 euenisse 62 uxorem ducturum 64
 te cuiusquam 67 quisquam illorum 73 te cap-
 nt] captent té illi 84 Philótis, dic mi ubi te 97
 odo quae 101 haec 105 palam. 118 Seném sese
 autem esse unicum 133 ferre hoc 134 faxint
 in isto] cum tuo istoc 140 neque 156 ab om.
 7 Quid interea? 159 magis et] et multo 163 sine
 cis Ad amússim ambarum 164 esse ingenio] at-
 te ingenuae 168 iniuria 172 ad hos ea rediit
 4 Reliquit hic cum matre 175 abdit sese 177 primo
 178 conuenibat 186 tum om. 187 accersit
 199 Utn' omnes 201 [Itaque omnis suas om.
 nurus.] 202 esse aduorsas] aduorsari 204 si ulla

sit magistra, 205 *sq.* hem, tu nescias. | So. Ita me di
 bene ament 213 imprudentia 218 ut uos domi mihi
 eritis 225 *et* 226 *inverso ordine* 234 detriménti nil
 fieri 238 tum esse sibant 246 hoc *om.* 247 etsi
 et 249 magis rem in uostram et nostram id esset
 250 esse te potestate 252 perpetem 254 aut pur-
 gando uobis] tibi aut purgádo 259 quam ego *om.*
 260 magni facere 261 clam te est laturum grauiter
 262 hanc prius quam ille huc redeat 276 uir nunc
 281 plura ego acerba credo esse 283 eram ego
 hui] ah 286 omnibus nobis 295 *et* 296 *inverso ordine*
 296 est scitu 297 illum] hinc in eo 299 Tur-
 aut matrem 303 in ullo] nullo 306 Aut quidem
 hércle sí uis ueram uerba ad rationem éxigi 310
 quam] quas 326 in te ullum 332 introiisse 339
 excludére? 347 mi rediit 349 Philumenam 351
 interuenerint 352 tristis. 360 ueniant] redeant
 366 uxorem esse 367 ilico omnes simul 368 quod
 derepente 374 celare 389 te erga senti 392
 neque conscius 393 concubuisse eam mensibus
 406 perpetua 408 Quo ego eum eodem huic 412
 eius hic crebro exáudiat 430 et quidem te exspectans
 437 Immo quód constitui me hódie 441 Lentiginosa
 facie 452 causae quid 457 Et adeo 462 huc una
 plus sententia 475 in me nunc 477 esse indignam
 sese 478 huiusque] quaeque eius 479 compóni pacto
 pótis inter eas grátiait 483 res postputasse te omnis
 485 Quid ego fra impulsus nunc in illam iníquos sim?
 500 Itan is nunc putat? 505 iam *om.* 521
 exire ad me 522 se eduxit 523 Átque eccam uideo.
 quid ais 527 tacen 530 celari 531 tempore
 535 culpam hanc 538 filiam tuam pósse te nuptám pati
 541 quam tú illum sciui habére amicam 543 Nam
 id ómnibus innatum. 544 nil cessauisti eadem esse
 548 esset nostro ex usu 557 abi, eum solum 569
 ego *om.* 561 fuerat ea par 562 te ausam facere
 haec (*om.* esse) 568 iracundo 571 quouis] cui
 573 ei tum quicquam est posset 577 tibi me esse

spectam 586 esse *sine uncis* 601 sim 605 da
 i hanc ueniam, redduc illam. PA. uae 607 Quém
 m istoc sermónem habueris, prócul hic astans 608
 ne 609 Quód sit faciundúm fortasse póst, idem hoc
 ne si féceris. (*sine uncis*) 618 refert nřhil illae
 623 iratus edepol sum 633 Lache 634 turbet
 uelit 643 tibi *om.* 647 Non mřhi dolet quam
 i, Lache 659 Neque arbitrer (*sine interclusionis*
nis) 663 qui] quia 664 Lache 666 et 667 or-
e inverso 676 id] hoc 683 adducas 688 et 690
ent uncis 709 mea *om.* 719 curre, puer, ad
 i itidemque Lache 726 uero abi 732 Lache.
 .. edepol credo 735 quaesti mi óbsiet 738 res
 mis 739 si id nunc facis 743 Sét quid 744
 re dum: 745 Máne quod te uólui uxórem ha-
 t 747 istac 750 Álid si scirem 751 Lache
 s quaestu hoc 759 eum *om.* 762 etiam hoc credidi
 763 quam] cum 765 Áliter si: set répprimam me
 766 qualis sim amicus 768 Defferi opus sit]
 st 769 Set tú cum satura atque ébria es, et pđer ut
 tur sit fácito. 770 nutricem puero 780 sin item
 t gnatus 784 narras? quíane non tute ipse du-
 m 787 i atque exple iis animum, ut credant 788
 s meum fore 791 *desunt unci* 793 me] uos 794
 hi quod 795 ineam sine meo prosim 797 *sine*
cis sé nobilitatem éx ea re náctam 798 Refert
 átiám eii iungit 802 quisquam 803 dic dum
 aeso, tun es 812 mi dederat 813 audierit
 s postquam uideo (*sine virgula*) 827 suspectarier
 o cognouit Myrrhina haec 834 nón uolunt aliaé
 rem est 840 eius *sine uncis* 842 pellicias 845
 xe opinor 846 suum anulum 847 mihi te 849
 o hoc te 852 Egon té qui 859 Ut uóluptati obi-
 s, sérmo, adfatus tuús 861 nusquam 865 meo]
 m 866 non] haut 869 occultum iri 876 et me
 : 877 Immo uéro scio 880 CANTOR *om.*

Adelphon v. 4 de se ipse érit: uos eritis iúdicés,

h **

5 factum id 23 ei] hi partim 24 partim
stellulae desunt 29 et 30 *sine uncis* ibi] ubi 34 *sine*
uncis esse soli, sibi 37 *sq.* Aut uspiam ceciderit
 aut praefrēgerit | Aliquid. uah, quemquamne hōminem in
 animo instituere, aut 40 *sq.* set ex fratre. is adeo |
 Dissimilis studio est. iam inde ab adulescētia (*sine puncto*)
 55 *sq.* fāllere, ita uti fit, patrem | Audēbit, tanto
 70 cauet 82 *sq.* rogās me, ubi nobis Aēschinus
 | Siēt, quid 95 Rei óperam dare, ruri ésse parcum
 96 factum simile 105 duces 121 *sq.* est, dis
 grátia, | Et únde 125 qui uerí sient 133 si istuc
 tibi 165 *sq.* iúsiurandum dábitur, te esse | indígnum
 iniuria hác 167 forem hoc nihil facis. 170 Cáue
 nunc iam 172 AE. em, serua. PAR. omitte 133 O
 fácinus miserandúm! AE. geminabit nísi caues. SA. hei
 míseriam! 175 quid hoc refi est? 179 meam magis
 licet 183 aequam esse 184 leno, es 188 fateor,
 perniciēs communis 191 emisti, quae res tibi 208
 has egomet mecum 209 accipiat iam faxo 212 haec
 hodie] hodie quae 215 hódie ei usque 217 *sq.* paú-
 lulum atque | Aduléscenti esses mórigeratus 220 non
 scis inescare 231 est maxumum 232 omittam
 234 passus 235 nunc] hic 237 inceptare 250 non
 te esse usum 256 te nunc 258 alias 262 Quine
 ómnia sibi 263 amorem et peccátum in sese 264
 súpra pote. nam quíd 272 nos paene sero scisse et
 in eum 273 tibi nil 281 SY. ehem, quid est?
 290 nusquam adfueris pepereris. 292 Nec ést quem
 293 Pol is 294 est miseriarum 295 natae
 299 quod si 312 est haec 313 Satis mi id habeam
 súplici: [dum illos ulciscar modo.] 316 Sublimem
 319 funderem 320 *sq.* Geta. GE. hem, | Quisquis
 ubinam es? 322 expeto 323 So. quid festinas
 325 Eloquere] loquere ergo 332 Qui sé sine hac iurá-
 bat 333 Qui se ín 335 prospice] consule 336
 Patiamur 337 proferendum hoc mi quidem non pla-
 cet 341 hanc] huic 346 ea om. hau] non
 347 quem ipse amiserat 348 mihi sum conscia 349

intercesse aut illa	350 potes	356 Una adfuisse
358 etiam eum	362 Atque	375 dolo, atque 378
Paulisper uenero	379 mi quidem non placent	
389 est dómi	392 Demea, ac	394 quantus quantus
395 num <i>om.</i>	illum tu tuum	398 <i>sq.</i> tun mihi?
<i>Dz.</i> sic sit modo,	Ut núnc	402 qui] quem 405
istac] hac	Ah] uah	411 est] erit 412 praecep-
torumst plenus	421 ei] hi	422 o Demea 423 modo
quae	433 ibis.	436 curo: unum illud 439 est <i>om.</i>
448 Quid narras?	451 hac] hoc	452 eius] is
453 adesset alicubi atque audiret haec	465 Simu-	
lum atque	475 grauida facta est; mensis	480 ser-
uolorum est	490 ius uos] uos uis	493 has <i>post</i>
<i>v.</i> 499 <i>sequitur male repetitus v. Phorm. 461</i>	505 fieri quae	
509 euadet	514 Si ita ést, facturus	522 Nimis
misere	523 Ét illud	nisi quia propest: Quód si
abesset	527 Rogábit me: ubi fuerím, quem ego hodie	
tóto	528 nusquam	534 quasi ouem] quam óuis est
536 measne?	537 em	538 Patérne? <i>Sy.</i> is ipus.
543 bóno animo	548 se primum ait	552 me in
cellulam	554 hic quidem perdurare	557 mihi bone
uir	559 em, quid	563 puerum modo 564 o Cte-
sipho	569 inueniam] quaeram	574 sursus 577
<i>Dz.</i> Qua nam? <i>Sy. om.</i>	Illic	581 praeterferis
588 odiosus	600 fratrem esse: efus esse illam	<i>stel-</i>
<i>kulae desunt</i>	602 illi iam animum relleuaris	603 tuo
officio	604 ego quoque ibo	610 Discrucior animi:
Hócine ex inprouisó mali mi óbiici	612 animus praé	
timore	613 nil sistere] consistere nil	614 hac me]
me ex hac	túrba, nescio: tánta nunc	616 <i>sq.</i> Né-
que ea inmerito: Sóstrata credit, mshí me psaltriam hánc	emisse: id Ánus mi indicium fécit.	619 iámne 623
me reprehendi	635 dixti	636 Facito 640 dicere]
credere	644 istic rei fuit? <i>Mr.</i> nil mshí	648 opiner
666 illa] cum ea	667 haut scio	676 aduersusne
687 peccatum primum id	690 proloqui] dicere	693
Quid credebas?	696 hanc <i>om.</i>	animo es inquam
697 nunc <i>sine uncis</i>	698 Quia] Nisi	700 eam . . Eam]

XXVIII DISCREPANTIA SCRIPTURAE BENTLEIANAE

iam . . . Iam	704 deos potius	705 Quo uir	711 im-
prudens faciam	forte	712 sim	716 nec. fabrica illi
úlla erat: nec	720 o Micio	722 illius	autem. DE.
noua, Capitalia.	ah nescis	739 quasi si ludas	
746 Quid illa igitur faciás?	753 DE. Probc. MI. om.		
tu] tute	754 o Demea	755 istanc	uti decet
766 illuc	769 hic sapientia	796 inter nos hoc	
814 gloriamque istanc tibi	822 quibus ex	826	
in illis esse	828 scire est	833 senectus adfert	
841 luci. MI. immó de nocte	842 te face	845 sq.	
uidero: atque Illi fauillae	849 places	852 fortu-	
natus	855 fuit	860 Prope decurso	omitto
863 semper egit	877 Áge nunc iam experiámur porro		
cóntra	878 huc	882 orat] rogat	888 ipsa re
913 sumptum admittet: multa:	921 hac	937 Insa-	
nis?	941 quasi si hoc non	942 grauare	947 Hé-
gio hic est his cognatus	952 non] nunc	954 sumus.	
955—957 oportet, Micio. MI. Quid istic? dabitur			
quidem, quando hic uolt. AE. mí pater. DE. nunc tú			
mihi, Micio, es germánus pariter ánimo ac corpore. MI.			
gaúdeo.	959 ergo	967 hac] ista	988 Sét adsen-
tando atque indulgendo	994 corrigere quem, óbsecun-		
dare	996 opus facto	997 CANTOR om.	

P. TERENTI
C O M O E D I A E.

TERENTIUS.

1

C. SVETONII TRANQVILLI

VITA P. TERENTII.

P. TERENTIUS Afer Carthagine natus seruiuit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter sed et mature manu missus est. Quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi belli Punici et initium 5 tertii natus sit et mortuus: nec, si a Numidis aut Gaetulis captus sit, adduci Romam *ibique* uenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Carthaginem coepto.

Hic cum multis nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia 10 conciliatus existimatur: quod et ipsum Fenestella arguit contendens utroque maiorem natu fuisse, quamuis et Cornelius Nepos aequales omnes fuisse tradat et Porcius suspensionem de consuetudine per haec faciat:

Dum lasciuiam nobilium et laudes fucosas petit, 15

Dum Africani uocem diuinam inhiat auidis auribus,

Dum se ad Furium cenare et Laelium pulchrum putat,

Dum se . . . . . crebro in Albanum rapi,

Dum se ab his amari credit ob florem aetatis suae:

Post sublatis rebus ad summam inopiam redactus est. 20

Itaque e conspectu omnium abiit Graeciam in terram ultimam.

Mortuost in Stymphalo Arcadiae oppido: nil Publius

Scipio profuit, nil ei Laelius, nil Furius,

Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillume:

Eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam, 25

Saltem ut esset quo referret orbitum domini seruolus.

- (2) Scripsit comoedias sex, ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, iussus ante Caecilio recitare ad cenantem cum uenisset, dictus est initium quidem fabulae, quod erat contemptiore uestitu, subsellio iuxta lectulum residens legisse, post 5 paucos uero uersus inuitatus ut adcumberet cenasse una, deinde cetera percurrisse non sine magna Caecili admiratione. Et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probauit. Quamuis Volcatius de enumeratione omnium ita scribat:

Sumétur ex his Hécyra sexta fábula.

- 10 Eunuchus quidem bis . . . acta est meruitque pretium, quantum nulla antea cuiusquam comoedia, uidelicet octo milia nummum: propterea summa quoque titulo ascribitur. Nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri.

- Non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione; eamque ipse auxit: numquam enim nisi leuiter se tutari conatur, ut in prologo Adelphorum:

Nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis

Hunc ádiutare adsidueque una scribere:

Quod illí maledictum uémens esse existumant,

- 20 Eam laudem hic ducit máxumam, quom illis placet,

Qui uóbis uniuórsis et populó placent:

Quorum ópera in bello, in ótio, in negótio

Suo quisque tempore úsust sine supérbia.

- Videtur autem se leuius defendisse, quia sciebat Laelio et Scipioni non ingrattam esse hanc opinionem: quae tamen magis et 25 usque ad posteriora tempora ualuit. C. Memmius in oratione pro se ait 'P. Africanus, qui a Terentio personam mutuatus quae domi luserat ipse nomine illius in scenam detulit'. Nepos auctore certo comperisse se ait, C. Laelium quondam in Puteolano

- 30 calendis Martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, petisse ab ea ne interPELLARETUR: serius tandem ingressum triclinium dixisse non saepe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum ut scripta illa proferret pronuntiasse uersus, qui sunt in Heautontimorumeno:

- 35 Satis pól proterue mé Syri promissa huc induxérunt.

- (4) Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit, non tam Scipione et Laelio uti potuisse, qui tunc

adulescentuli fuere, quam Sulpicio Gallo, homine docto et quo consule ludis *Megalensibus* initium fecerit fabularum dandarum, uel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poeta. Ideo ipsum non iuuenes designasse, qui se adiuuisse dicerentur, sed uiros, quorum operam et in bello et in otio et in negotio 5 populus sit expertus.

Post editas comoedias, nondum quintum atque trigesimum egressus annum, causa euitandae opinionis, qua uidebatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Graecorum instituta moresque, quos perinde exprimeret in scriptis, egressus urbem est neque 10 amplius rediit. De morte eius Volcatius sic tradit:

Sed ut Áfer sex populo édidit comoédias,

Iter hinc in Asiam fécit. nauim quóm semel

Conscéndit, uisus numquamst. sic uitá uacat.

Q. Cosconius redeuntem e Graecia perisse in * mari dicit cum 15 centum et octo fabulis conuersis a Menandro. Ceteri mortuum (5) esse in Arcadia Stymphali * sinu Leucadiae * tradunt Cn. Cornelio Dolabella M. Fuluius Nobiliore consulibus, morbo implicitum acri ex dolore ac taedio amissarum sarcinarum, quas in nauí praemiserat, ac simul fabularum, quas nouas fecerat. 20 Fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. Reliquit filiam, quae post equiti Romano nupsit: item hortulos uiginti iugerum uia Appia ad Martis [uillam]. Quo magis miror Porcium scribere:

nil Públius

25

Scípio profúit, nil ei Laélius, nil Fúrius,

Trés per idem tempús qui agitabant nóbiles facillume:

Eórum ille opera né domum quidem hábuit conductíciam,

Sáltem ut esset quó referret óbitum domini séruolus.

Hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert scribens 30 in Compitalibus:

Teréntio non símilem dices quémpiam. -

Volcatius autem non solum Naeuio et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Atilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

35

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,

Conuersum expressumque Latina uoce Menandrum

In medium nobis sedatis uocibus ecfers
 Quicquid come loquens atque omnia dulcia dicens.

Item C. Caesar :

- Tu quoque tu in summis, o dimidiate Menander,
 5 Poneris et merito, puri sermonis amator.
 Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis,
 Comica ut aequato uirtus polleret honore
 Cum Graecis, neque in hac despectus parte iaceres :
 Vnum hoc maceror et doleo tibi deesse, Terenti.

ADDITAMENTVM AELII DONATI.

Haec Suetonius Tranquillus. Nam duos Terentios poëtas
 fuisse scribit Metius, quorum alter Fregellanus fuerit Terentius
 Libo, alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loqui-
 mur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Valgius in Actae-
 15 one ait :

Tuae quae uocantur fábulae cuiusne sunt ?

Non has qui iura Póplius dabat géntibus

Honóre summo adfécus fecit fábulas ?

Duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur comico, Phormio
 20 et Hecyra : quattuor reliquae a Menandro. Ex quibus magno
 successu et pretio stetit Eunuchus fabula : Hecyra saepe exclusa
 uix acta est.

A N D R I A

P. TERENTI.

GRAECA · MENANDRY · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
MARCO · FVLVIO · MANIO · GLABRIONE · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
FACTA · PRIMA · M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Sorórem falso créditosam meretriculæ
 Genere Ándriæ, Glycérium, uitiat Pámphilus
 Grauidáque facta dát fidem, uxorem sibi
 Fore hánc: nam pater ei áliam despopónderat, 5
 Gnatám Chremetis, átque ut amorem cómperit,
 Simulát futuras núptias, cupiéns suos
 Quid habéret animi filius cognóscere.
Huic Dáui suasu nón repugnat Pámphilus.
 Sed éx Glycerio nátum ut uidit púerulum 16
 Chremés, recusat núptias, generum ábdicat.
 Mox filiam Glycérium insperato ágnitam
 Hanc Pámphilo, áliam dát Charino cóniugem.

PERSONAE.

SIMO SENEX
 SOSIA LIBERTVS
 DAVOS SERVOS
 MYSIS ANCILLA
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 CHARINVS ADVLESCENS
 BYRRIA SERVOS
 LESBIA OBSTETRIX
 GLYCERIVM MVLIER
 CHREMES SENEX
 CRITO HOSPES
 DROMO SERVOS.

P R O L O G V S.

Poëta quom primum ánimum ad scribendum ádpulit,
 Id sibi negoti crédidit solúm dari,
 Populo út placerent quas fecisset fábulas.
 Verum áliter euenire multo intéllegit:
 Nam in prólogis scribúndis operam abútitur, 5
 Non qui árgumentum nárret, sed qui máliuoli
 Veteris poëtae máledictis respóndeat.
 Nunc, quám rem uitio dént, quaeso ánimum atténlite.
 Menander fecit Ándriam et Perínthiam.
 Qui utrámuis recte nórit, ambas nóuerit: 10
 Non íta sunt dissímili árgumento, séd tamen
 Dissímili oratióne sunt factae ác stilo.
 Quae cónuenere in Ándriam ex Perínthia
 Fatétur transtulísse atque usum pró suis.
 Id ístí uituperant fáctum atque in eo dísputant 15
 Contáminari nón decere fábulas.
 Faciúntne intellegéndo, ut nil intéllegant?
 Qui quom hunc accusant, Naéuium Plautum Énnium
 Accúsant, quos hic nóster auctorés habet,
 Quorum aémulari exóptat neglegéntiam 20
 Potiús quam istorum obsciúram diligéntiam.
 Debinc út quiescant pórró moneo et désinant
 Male dícere, malefácta ne noscánt sua.
 Fauéte, adeste aequo ánimo et rem cognóscite,
 Vt pérnoscatis, écquid spei sit rélicuom: 25
 Posthác quas faciet de íntegro comoédias,
 Spectándaë an exigéndaë sint uobis prius.

ACTVS I.

SIMO. SOSIA.

1 Si Vos istaec intro auferte: abite. Sósia,
 Adés dum: paucis té uolo. So. Dictúm puta:
 Nempe út curentur récte haec. Si. Immo aliúd.
 So. Quid est, 30

Quod tibi mea ars effícere hoc possit ámplius?

6 Si. Nil istac opus est árte ad hanc rem, quám paro,
 Sed eís, quas semper in te intellexí sitas,
 Fide ét taciturnitáte. So. Expecto quíd uelis.

Si. Ego pósquam te emi, a páruolo ut sempér tibi 3:
 Apúd me iusta et clémens fuerit séruitus,
 10 Scis. féci ex seruo ut ésses libertús mihi,
 Proptérea quod seruibus liberáliter.
 Quod hábui summum prétium persoluf tibi.

So. In mémoria habeo. Si. Haud mító factum. So.
 Gaúdeo, 40

Si tibi quíd feci aut fácio quod placeát, Simo,
 15 Et id grátum fuisse aduórsum te habeo grátiam.
 Sed hoc míhi molestumst: nam istaec commemorátio
 Quasi éxprobratióst inmemori bénefici.

Quin tu úno uerbo díc, quíd est quod mé uelis. 45

Si. Ita fáciám. hoc primum in hác re praedicó tibi:
 20 Quas crédis esse has, nón sunt uerae núptiae.

So. Quor símulas igitur? Si. Rem ómnem a principio
 aúdiés:

- Eo pácito et gnati uitam et consiliúm meum
 Cognósces, et quid fácere in hac re té uelim. 50
 Nam is póstquam excessit éx ephēbis [Sosia,
 Liberius uiuendi fuit potestas] (nam ántea 25
 Qui scíre posses aut ingenium nóscere,
 Dum aetás metus magíster prohibebánt? So. Itast.)
 Si. quod plérique omnes faciunt adulescéntuli, 55
 Vt ánimum ad aliquod stúdiū adiungant, aut equos
 Alere aut canes ad uénandum, aut ad filósophos: 30
 Horum ille nil egrégie praeter cétera
 Studébat, et tamen ómnia haec mediócritē.
 Gaudébam. So. Non iniúria: nam id árbitror 60
 Adpríme in uita esse útile, ut nequid nimis.
 Si. Sic uita erat: facile ómnes perferre ac pati: 35
 Cum quibus erat quomque úna, eis sese dēdere:
 Eórum studiis óbsequi: [aduorsus nemini:
 Numquam praeponens se illis] ita facillume 65
 Sine inuídia laudem inuénias et amicós para.
 So. Sapiénter uitam instituit: namque hoc témpore 40
 Obséquium amicos, uéritas odiúm parit.
 Si. Intérea mulier quaedam abhinc triénnium
 Ex Ándro commigráuit huc uicíniae, 70
 Inópia et cognatórum neglegéntia
 Coácta, egregia fórma atque aetate íntegra. 45
 So. Ei, uéreor nequid Ándria adportét mali.
 Si. Primo haéc pudice uitam parce ac dúriter
 Agébat, lana ac téla uictum quaéritans: 75
 Sed póstquam amans accéssit pretium póllicens,
 Vnús et item alter: ita ut ingeniumst ómnium 50
 Hominum ab labore prócliuē ad lubídinem,
 Accépit condiciónem, deín quaestum óccipit.
 Qui tum illam amabant, fórte, ita ut fit, filium 80

Perdúxere illuc, sécum ut una essét, meum.

55

Egomét continuo mécum 'certe cáptus est:

Habet.' óbservabam máne illorum séruolos

Veniéntis aut abeúntis: rogitabam 'heús puer,

Dic sódes, quis heri Chrýsidem habuit?' nam Án-
driae 85

Illi íd erat nomen. So. Téneo. Si. Phaedrum aut
Clíniam

60

Dicébant aut Nicáretum: nam hi tres túm simul

Amábant. 'eho, quid Pámphilus?' "quid? símbolam

Dedit, cenavit." gaúdebam. item alió die

Quaerébam: comperiebam nil ad Pámphilum 90

Quicquam áttinere. enim uéro spectatúm satis

65

Putábam et magnum exéplum continéntiae:

Nam qui cum ingeniis cónfectatur eius modi

Neque cómmouetur ánimus in ea ré tamen,

Scias pósse habere iam ípsam suae uitae modum. 95

Quom id míhi placebat, tum úno ore omnes ómnia

70

Bona dícere et laudáre fortunás meas,

Qui gnátum haberem táli ingenio praéditum.

Quid uérbis opus est? hác fama inpulsús Chremes

Vltro ad me uenit, únicam gnatám suam 100

Cum dóte summa filio uxorem út daret.

75

Placuit: despondi: hic núptiis dictúst dies.

So. Quid igitur obstat, quór non fiant? Si. Aúdiés.

Ferme in diebus paúcis, quibus haec ácta sunt,

Chrysis uicina haec móritur. So. O factúm bene: 105

Beásti: ei metui a Chrýside. Si. Ibi tum fílius

80

Cum illís, qui amarant Chrýsidem, una aderát fre-
quens:

Curábat una fílius: tristis ínterim,

Non núnquam conlacrumábat. placuit tum íd míhi.

Sic cogitabam 'hic paruae consuetudinis 110

Causa huius mortem tam fert familiariter:

Quid si ipse amasset? quid hic mihi faciet patri?' 85

Haec ego putabam esse omnia humani ingeni

Mansuetique animi officia. quid multis moror?

Egomét quoque eius causa in funus prodeò, 115

Nil etiam suspicans mali. So. Hem quid est? Si.

Scies.

Ecfertur. imus. interea inter mulieres, 90

Quae ibi aderant, forte unam aspicio adulescentulam,

Forma So. Bona fortasse. Si. et uultu, Sòsia,

Adeo modesto, adeo uenusto, ut nil supra. 120

Quae quom mihi lamentari praeter ceteras

Visast, et quia erat forma praeter ceteras 95

Honestae ac liberali, accedo ad pedisequas,

Quae sit rogo. sororem esse aiunt Chrysidis.

Percussit ilico animum. attat hoc illud est, 125

Hinc illae lacrumae, haec illast misericordia.

So. Quam timeo, quorsum euadas! Si. Funus interim 190

Procedit. sequimur: ad sepulcrum uenimus:

In ignem inpositast: flétur. interea haec soror,

Quam dixi, ad flammam accessit imprudéntius, 130

Satis cum periculo. ibi tum exanimatus Pamphilus

Bene dissimulatum amorem et celatum indicat: 105

Adcurrít: mediam mulierem complectitur:

'Mea Glycerium' inquit 'quid agis? quor te is perditum?'

Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneret, 135

Reiecit se in eum flens quam familiariter.

So. Quid ais? Si. Redeo inde iratus atque aegre ferens: 110

Nec satis ad obiurgandum causae. diceret

'Quid feci? quid comméruí aut peccaui, pater?'

- Quae sese in ignem incere uoluit, próhibui: 140
 Scruáui.' honesta orátio. So. Recté putas:
 115 Nam si illum obiurges, uítæ qui auxiliúm tulit,
 Quid fácias illi, qui dedit damnum aut malum?
 Si. Venit Chremes postridie ad me clámitans:
 Indígnum facinus: cómperisse, Pámphilum 145
 Pro uxóre habere hanc péregrinam. ego illud sédulo
 120 Negáre factum. ille instat factum. dénique
 Ita túm discedo ab illo, ut qui se fíliam
 Negét daturum. So. Nón tu ibi gnatam? Si. Ne
 haéc quidem
 Satis uémens causa ad óbiurgandum. So. Qui
 cedo? 150
 Si. 'Tute ípse his rebus finem praescriptí, pater:
 125 Prope adést, quom alieno móre uiuendúmst mihi
 Sine núnc meo me uiuere intereá modo.'
 So. Qui igitúr relictus ést obiurgandí locus?
 Si. Si própter amorem uxórem nolet dúcere. 155
 Ea primum ab illo animáduortenda iniúriast.
 130 Et núnc id operam do, út per falsas núptias
 Vera óbiurgandi caúsa sit, si déneget:
 Simúl sceleratus Dáuos síquid cónsili
 Habet, út consumat núnc, quom nil obsínt doli: 160
 Quem ego crédo manibus pédibusque obnixè ómnia
 135 Factúrum: magis id ádeo, mihi ut incómmodet,
 Quam ut óbsequatur gnáto. So. Quaproptér? Si.
 Rogas?
 Mala méns, malus animus. quem quidem ego si sèn-
 sero . . .
 Sed quíd opust uerbis? sín eueniat, quód uolo, 165
 In Pámphilo ut nil sít morae: restát Chremes,
 140 Qui mi éxorandus ést: et spero cónfore.

Nunc tuómsst officium, has béne ut adsimules núp-
tias:

Pertérrefacias Dáuom: obserues fílium,
Quid agát, quid cum illo cónsili captét. So. Sat
est: 170

Curábo: eamus núncliam intro. Si. I praé, sequor.

ACTVS II.

SIMO. DAVOS.

- 2 **SI.** Non dúbiumst, quin uxórem nolit filius:
Ita Dáuom modo timére sensi, ubi núptias
Futúras esse audíuit. sed ipse exít foras.
- DA.** Mirábar, hoc si sic abiret: ét eri semper lénitas
5 Verébar quorsum euáderet: 176
Qui póstquam audierat nón datum iri fillo uxorém
suo,
Númquam quolquam nóstrum uerbum fécit neque id
aegré tulit.
- SI.** Át nunc faciet, néque, ut opinor, síne tuo magnó
malo.
- DA.** Id uóluit, nos sic néc opinantis dúci falso gaúdio,
10 Sperántis iam amotó metu, interea óscitantis óp-
primi, 181
Vt ne ésset spatium cógitandi ad dísturbandas núp-
tias:
- Astúte. **SI.** Carnuféx quae loquitur? **DA.** Érus est,
neque prouíderam.
- SI.** Dauc. **DA.** Hém, quid est? **SI.** Eho dum ád me. **DA.**
Quid hic uolt? **SI.** Quid aís?
DA. Qua de ré? **SI.** Rogas?
Meum gnátum rumor ést amare. **DA.** Id pópulus cu-
rat scíllicet. 185

- Hocíne agis an non? DA. Égo uero istuc. SI. Séd 15
nunc ea me exquirere,
Iníqui patris est: nám quod antehac fécit, nil ad me
áttinet.
Dum témpus ad eam rém tulit, sini ánimum ut ex-
plerét suom:
Nunc híc dies aliam uítam defert, álios mores póstulat.
Dehinc póstulo siue aéquomst te oro, Dáue, ut re-
deat iam ín uiam. 190
1. Hoc quíd sit? SI. Omnes, qui amant, grauiter síbi 20
dari uxorém ferunt.
1. Ita áiunt. SI. Tum siquis magistrum cépit ad eam
rem ínprobum,
Ipsum ánimum aegrotum ad déteriozem pártém ple-
rumque ádplicat.
1. Non hércle intellegó. SI. Non? hem. DA. Non: Dá-
uos sum, non Oédipus.
1. Nempe érgo aperte uís quae restant mé loqui? DA.
Sané quidem. 195
1. Si sénsero hodie quícquam in his te núptiis 25
Falláciae conári, quo fiánt minus,
Aut uélle in ea re osténdi, quam sis cállidus:
Verbéribus caesum te ín pistrinum, Dáue, dedam us-
que ád necem,
Ea lége atque omine, út, si te inde exémerim, ego
pro té molam. 200
- Quid, hoc íntellextin? án non dum etiam ne hóc 30
quidem? DA. Immo cállide:
Ita apérte ipsam rem módo locutus, nfl circum itione
úsus es.
1. Vbiuís facilius pássus sim quam in hác re me de-
lúdiér.

DA. Bona uérba, quaeso. Si Inrfdes? nil me fállis. edicó
tibi,

Ne témere facias: néque tu haud dices tibi non prae-
dictúm. caue. 205

13 DA. Enim uéro, Daue, nil locist segnítiae neque socór-
diae,

Quantum íntellexi módo senis senténtiam de nuptiis:
Quae sí non astu prouidentur, me aút erum pessím
dabunt.

Nec quíd agam certumst: Pámphilumne adiútem an
auscultém seni.

6 Si illúm relinquo, eius uítiae timeo: sín opitolor,
huíus minas, 210

Quoi uérba dare difficilest: primum íám de amore
hoc cómperit:

Me infénsus seruat, néquam faciam in nuptiis fallá-
ciam.

Si sénsarit aut sí *quam* lubitum fúerit causam cé-
perit,

Quo iúre quaque iniúria praecipitem in pistrinúm
dabit! 214

10 Ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Ándria,
Si ista úxor siue amícast, grauida e Pámphilost.

Audireque eorumst óperae pretium audáciam:

Nam incéptiost améntium, haud amántium:

Quidquíd peperisset, décreuerunt tóllere:

5 Et fíngunt quandam inté se nunc falláciam, 220

Ciuem Átticam esse. hanc. 'fúit olim *hinc* quidám
senex

Mercátor: nauem is frégit apud Andrum ínsulam:
Is óbiit mortem. ibi tum hánc eiectam Chrýsidis
Patrém recepisse órbam, paruam.' fábulae.

[Mihi quidem hercle non fit ueri simile; atque ipsis 20
commentum placet.] 225
Sed Mýsis ab ea egréditur. at ego hinc me ad
forum,
Vtí conueniam Pámphilum, ne páter inprudentem
ópprimat.

M Y S I S.

Aúdiui, Archilís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes. 1 4
Sáne pol illa témulentast mília et temerária
Néc satis digna, quóí committas primo partu mília-
erem: 230
Támen eam adducam? inportunitátem spectate áni-
culae:
Quía compotrix éius est. di, dáte facultatem ób- 5
secro
Huíc pariundi atque illi in aliis pótius peecandí
locum.
Sed quíd nam Pamphilum éxanimatum uideo? ue-
reor quíd siet.
Oppériar, ut sciám numquid nam haec túrba tris-
titiae ádferat. 235

PAMPHILVS. MYSIS.

A. Hocinést humanum fáctu aut inceptu? hócineſt of- 1 5
ficiúm patris?
IY. Quid illud est? PA. Pro deúm fidem, quíd est, si
hóc non contuméliast?
Vxórem decrerát dare sese mi hódie: nonne opórtuit
Praescísse me ante? nónne prius comunicatum opór-
tuit?

5 **My.** Miserám me, quod uerbum aúdio? 240

PA. Quid? Chremes, qui dénegarat sé commissurúm mihi

Gnátam suam uxorem, id mutauit, quía me inmutatúm uidet?

Itane óbstinate dát operam, ut me a Glýcerio miserum ábstrahat?

Quod sí fit, pereo fúnditus.

10 **A**deon homínem esse ínuenustum aut infelicem quémquam, ut ego sum! 245

Pró deum atque hominúm fidem!

Núllon ego Chremétis pacto adfinitatem ecfúgere potero?

Quót modis contéptus, spretus! fácta, transacta ómnia. hem,

Répu diatus répetor: quam obrem? nísi si id est, quod súspicor:

15 **A**liquid monstri alúnt: ea quoniam némini obtrudí potest, 250

Ítur ad me. **My.** Orátio haec me míseram exanimauít metu.

PA. Nam quíd ego dicam dé patre? ah

Tantámne rem tam néglegenter ágere! praeteriéns modo

Mi apúd forum 'uxor tibi ducendast, Pámphile, hodie' inquit, 'para:

20 **A**bi domum.' id mihi úsust dicere 'ábi cito ac suspénde te.' 255

Óbstipui: censén me uerbum pótuísse ullum próloqui?

Aút causam ullam, inéptam saltem fálsam iniquam? obmútui.

Quód si ego rescuíssem id prius, quid fácerem, si-
quis mé roget:

Áliquíd facerem, ut hóc ne facerem. séd nunc quid
primum éxequar?

Tót me inpediunt cúrae, quae meum ánimus di- 25
uorsé trahunt: 260

Amor, mísericordia húius, nuptiárum sollicitátio,
Tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus animost
úsque adhuc

Quae meó quomque animo líbitumst facere. eíne
égo ut aduorsér? eí mihi.

Incértumst quid agam. MY. Mísera timeo 'íncertum'
hoc quorsum áccidat.

Sed núnc peropus est, aut hunc cum ipsa aut de 30
• illa me aduorsum hunc loqui.

Dum in dúbiost animus, paúlo momento húc uel il-
luc inpéllitur. 266

PA. Quis hic lóquitur? MY. Salue. MY. O salue, Pámphi-
le. PA. Quid agít? MY. Rogas?

Labórat e dolore, atque ex hoc mísera sollicitást,
diem

Quia ólim in hunc sunt cóstitutae nuptiae. tum au-
tem hóc timet, 269

Ne déseras se. PA. Hem, egone ístuc conarí queam? 35

Egon própter me illam decípi míserám sinam,
Quae míhi suom animum atque ómnem uitam crédidit,
Quam ego ánimus egregie cáram pro uxore hábuerim?

Bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam
Coáctum egestate íngenium inmutárier? 275 40

Non fáciam. MY. Haud uerear, si ín te sit soló situm:
Sed ut uím queas ferre. PA. Ádeon me ignauóm
putas.

Adeón porro ingratum aut inhumanum aut ferum,
 Vt neque me consuetudo neque amor neque pudor
 45 Commoueat neque commoueat, ut seruam fidem? 280

My. Vnum huc scio, esse meritam, ut memor esset sui.

PA. Memor essem? o Mysis Mysis, etiam nunc mihi
 Scripta illa dicta sunt in animo Chrysidis
 De Glycerio. iam ferme moriens me uocat:

50 Accessi: uos semotae. nos soli: incipit 285

‘Mi Pamphile, huius formam atque aetatem uides:
 Nec clam te est, quam illi utraeque res nunc utiles
 Et ad pudicitiam et ad rem tutandam sient.

65 Quod ego per hanc te dextram oro et genium tuum,
 Per tuam fidem perque huius solitudinem 290

Te obtestor, ne abs te hanc segreres neu deseras.
 Si te in germani fratris dilexi loco

Siue haec te solum semper fecit maximi
 Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus,
 60 Te isti uirum do, amicum tutorem patrem: 295

Bona nostra haec tibi permitto et tuae mandata fide.
 Hanc mi in manum dat: mors continuo ipsam occupat.

Accipi: acceptam seruabo. My. Ita spero quidem.

PA. Sed quor tu abis ab illa? My. Obstetricem arcesso.

PA. Propera. atque audin?

55 Verbum unum caue de nuptiis, ne ad morbum hoc
 etiam. My. Teneo. 300

ACTVS III.

CHARINVS. BYRRIA. PAMPHILVS.

CH. Quid ais, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie nuptium? BY. Sic est. 11

CH. Qui scis? BY. Apud forúm modo e Dauo aúdiui. CH. Ei miseró mihi.

Vt ánimus in spe atque in timore usque ántehac attentús fuit,

Ita, póstquam adempta spés est, lassus cúra confectús stupet.

BY. Quaésó edepol, Charíne, quoniam nón potest id fieri quod uis, 305

Íd uelis quod póssit. CH. Nil uolo áliud nisi Philúmenam. BY. Ah,

Quánto satiust te íd dare operam, qui ístum amorem ex ánimo amoueas,

Quam íd loqui, quo mágis lubido frástra incendátur tua.

CH. Facile ómnes, quom ualémus, recta cónsilia aegrotís damus.

Tu si híc sis, aliter séntias. BY. Age age, út lubet. 10

CH. Sed Pámphilum 310

Video. ómnia experíri certumst prius quam pereo.

BY. Quid hic agit?

CH. Ipsum hunc orabo, huic supplicabo, amorem huic narrabó meum:

Credo ímpetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodát
dies:

Intérea fiet aliquid, spero. **BY.** Id 'aliquid' nil est
CH. Býrria,

15 **Quid tibi uidetur? ádeon ad eum? BY.** Quid ni? si
nil ímpetres, 315

Vt te árbítratur sibi paratum moéchum, si illam
dúxerit.

CH. Ábin hinc in malám rem cum suspítione istác, scelus?

PA. Charínum uideo. sálue. **CH.** O salue, Pámphile:

Ád te aduenio spém salutem cónsílium auxiliium éx-
petens.

20 **PA.** Néque pol consilí locum habeo néque ad auxiliium
cópiam. 320

Séd istuc quid namst? **CH.** Hódie uxorem dúcis?

PA. Aiunt. **CH.** Pámphile,

Si id facis, hodié postremum mé uides. **PA.** Quid
ita? **CH.** Eí mihi,

Véreor dicere: huíc dic quaeso, Býrria. **BY.** Ego
dicám. **PA.** Quid est?

BY. Spónsam hic tuam amat. **PA.** Né iste haud mecum
séntit. eho dum dic mihi:

25 **Númquid nam ampliús tibi cum illa fuit, Charine?**
CH. Ah, Pámphile, 325

Níl. **PA.** Quam uellem! **CH.** Núnc te per amicítiam
et per amorem óbsecro,

Príncipio ut ne dúcas. **PA.** Dabo equidem óperam.
CH. Sed si id nón potest

Áut tibi nuptiae haéc sunt cordi, **PA.** Córdi? **CH.**
saltem aliquót dies

Prófer, dum proficiscor aliquo, né uideam. **PA.** Audi
núnciam.

Égo, Charine, ne útiquam officium líberi esse ho- 30
 mínis puto, 330

Quom ís nil mereat, póstulare id grátiae adponí
 sibi.

Núptias ecfúgere ego istas málo quam tu apíscier.

CH. Réddidisti animúm. PA. Nunc siquid pótes aut tu
 aut hic Býrria,

Fácite fingite ínvenite effícite qui detúr tibi:

Égo id agam, mihi qui ne detur. CH. Sát habeo. 35
 PA. Dauom óptume 335

Vídeo, quoius consílio fretus sum. CH. Át tu hercle
 haud quicquám mihi,

Nísi ea quae nil ópus sunt scírí. fúgin hinc? BY.
 Ego uero ác lubens.

DAVOS. CHARINVS. PAMPHILVS.

DA. Dí boni, boní quid porto? séd ubi ínveniam Pám- 112
 philum,

Út metum in quo núnc est adimam atque épleam
 animum gaúdio?

CH. Laétus est nesció quid. PA. Nil est: nón dum haec
 rescíuit mala. 340

DA. Quem égo nunc credo, sí iam audierit síbi paratas
 núptias,

CH. Aúdin tu illum? DA. tóto me oppido éxanimatum s
 quaérere.

Séd ubi quaeram aut quó nunc primum inténdam?

CH. Cessas ádloqui?

DA. Hábeo. PA. Daue, adés, resiste. DA. Quís homost,
 qui me . . ? o Pámphile,

Te ípsum quaero. eugaé Charine: ambo ópportune:
 uós uolo. 345

- PA. Dáue, perii. DA. Quín tu hoc audi. PA. Intérrí. DA.
Quid timeás scio.
- 10 CH. Méa quidem hercle cérte in dubio uístast. DA. Et
quid tú, scio.
- PA. Núptiae mi DA. Etsí scio? PA. hodie. DA. Obtúndis,
tam etsi intéllego?
Íd paues, ne dúcas tu illam: tu aútem, ut ducas.
CH. Rém tenes.
- PA. Istuc ipsum. DA. Atquí istuc ipsum níl periclist: mé
uide. 350
- PA. Óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm
metu. DA. Hem,
- 15 Líbero; uxorém tibi non dat iam Chremes. PA. Qui
scís? DA. Scio.
Túos pater modo *híc* me prendit: aít tibi uxorém
dare
Hódie, item alia múlta, quae nunc nóñ est narrandí
locus.
Cóntinuo ad te próperans percurro ad forum, ut di-
cám tibi haec. 355
Vbi te non inuenio, ibi ascendo in quendam excel-
súm locum.
- 20 Círcumspicio; núsquam. forte ibi húius uideo Býr-
riam;
Rógo: negat uidísse. mihi moléstum. quid agam có-
gito.
Rédeunti interea ex ipsa re mi incidit suspítio 'hem,
Paululum obsoni: ípsus tristis: de ínprouiso núptiae:
Nón cohaerent.' PA. Quórsum nam istuc? DA. Égo
me continuo ad Chremem. 361
- 25 Quom illo aduenio, sólitudo ante óstium: iam id
gaúdeo.

- recte dicis. PA. Péрге. DA. Maneo: intérea intro
ire néminem
- Vídeo, exire néminem: matrónam nullam in aédibus,
Níl ornati, nil tumulti: accessi: intro aspexi. PA.
Scio: 365
- Mágnum signum. DA. Núm uidentur cónuenire hacc
núptiis?
- Nón opinor, Dáue. DA. 'Opinor' nárras? non recte 30
accipis.
- Cérta res est. étiam puerum inde ábiens conuení
Chremi:
- Hólera et pisciculós minutos férre obolo in cenám
seni.
- Ж. Líberatus sum hódie, Daue, túa opera. DA. Ac nul-
lús quidém. 370
- CH. Quid ita? nempe huic prórsus illam nón dat. DA.
Ridiculúm caput,
Quási necessus sit, si huic non dat, té illam uxo- 35
rem dúcere:
- Nísi uides, nísi sénis amicos óras, ambis. CH. Béne
mones:
- Íbo, etsi hercle saépe iam me spés hacc frustratást.
uale.
- PA. Quid igitur sibi uólt pater? quor símulat? DA. Ego 113
dicám tibi. 375
- Si id suscenseát nunc, quia non dét tibi uxorém
Chremes,
Príus quam tuom ut sese hábeat animum ad núptias
perspéxerit:
- Ípsus sibi esse iniúrius uideátur, neque id iniúria.
Séd si tu negáris ducere, íbi culpam in te tráns- 5
feret:

Túm illae turbae fient. PA. Quidis pátiar. DA.
Pater est, Pámphile. 380

Difficilest. tum haec sólast mulier. díctum ac fac-
tum inuénierit

Áliquam causam, quam óbrem eĩciat óppido. PA.
Eĩciát? DA. Cito.

PA. Cédo igitur quid fáciam, Daue? DA. Díc te ductu-
rum. PA. Hérm. DA. Quid est?

10 PA. Egon dícam? DA. Quor non? PA. Númquam faciár.
DA. Né nega.

PA. Suadére noli. DA. Ex eá re quid fiát, uide. 381

PA. Vt ab illa excludar, húc concludar. DA. Nón itast
Nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
'Ducás uolo hodie uxórem': tu 'ducam' inquires:
15 Cedo quíd iurgabit técum? hic reddes ómnia,
Quae núnc sunt certa ei cónsilia, incerta út sient,
Sine omní periclo: nam hóc haud dubiumst, quín
Chremes 391

Tibi nón det gnatam. nec tu ea causa mínueris
Haec quae facis, ne is mítet suam senténtiam.
20 Patrí dic uelle: ut, quóm uelit, tibi iúre irasci nón
queat.

Nam quód tu speres, própulsabo fáciie. uxorem his
móribus 395

* * * * *

Dabit némo. inueniet inopem potius, quám te cor-
rumpí sinat.

Sed sí te aequo animo férre accipiet, négligentem
féceris:

Alia ótiosus quaeret: interea áliquid acciderít boni.
25 PA. Itan crédís? DA. Haud dubium id quidemst. PA. Vide
quó me inducas. DA. Quín taces?

PA. Dicám. puerum autem né resciscat míhi esse ex illa
caútiost: 400

Nam póllicitus sum súsepturum. DA. O fácinus au-
dax. PA. Hánc fidem

Sibi me óbsecrauit, qui se sciret nóñ deserturum,
út darem.

DA. Curábitur. sed páter adest. caue té esse tristem sén-
tiat.

S I M O. D A V O S. P A M P H I L V S.

SI. Reuísio quid agant aút quid captent cónsili. II 4

DA. Hic núnc non dubitat, quín te ducturúm neges. 405
Venít meditatus álicunde ex soló loco:

Orátionem spérat inuenísse se,

Qui differat te: proín tu fac apud te út sies. 5

PA. Mòdo ut póssim, Daue. DA. Créde inquam hoc mihi,
Pámphile,

Numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem 410
Vnum ésse uerbum, sí te díces dúcere.

B Y R R I A. S I M O. D A V O S. P A M P H I L V S.

BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum II 5

Hodie óbseruare, quíd ageret de núptiis.

[Scirem: id propterea nunc hunc uenientem sequor.]

Ipsum ádeo praesto uídeo cum Dauo: hóc agam. 415

SI. Vtrúmque adesse uídeo. DA. Hem, serua. SI. Pám- 5
phile.

DA. Quasi de ínprouiso réspice ad eum. PA. Ehém
pater.

DA. Probe. SI. Hódie uxorem dúcas, ut dixí, uolo.

BY. Nunc nóstrae timeo párti, quíd hic respóndeat.

- PA. Neque istíc neque alibi tibi erit usquam in mé mora.
 BY. Hem. 420
- 10 DA. Obmútuít. BY. Quid díxít? SI. Facís ut té decet,
 Quom istúc quod postulo ínpetro cum grátia.
 BY. Sum uérus? erus, quantum aúdio, uxore éxcídít.
 SI. I núnciam intro, ne ín mora, quom opus sít, sies.
 PA. Eó. BY. Nullane ín ré esse quóiquam homíní fidem!
- 15 Verum illud uerbumst, uólgo quod dící solet, 426
 Omnis sibi malle mélius esse quam áleri.
 Ego íllam uídí: uírginem formá bona
 Memíní uidere: quo aéquior sum Pámphilo,
 Si sé íllam ín somnis quam íllum amplectí máluit.
 29 Renúnciabo, ut pro hóc malo míhi déť malum. 431
- 116 DA. Hic núnc me credit áliquam sibi falláciam
 Portáre et ea me hic réstitísse grátia.
 SI. Quid, Dáue, narrat? DA. Aéque quícquam núnc
 quídem.
 SI. Nilne? hém. DA. Nil prorsus. SI. Átquí expecta-
 bám quídem. 435
- 5 DA. Praetér spem euenít: séntío: hoc male habét uírum.
 SI. Potín és míhi uerum dícere? DA. Nil fácilius.
- SI. Num íllí molestae quídpiam haec sunt núptiae
 Huiúsce propter cónsuetudinem hóspitae?
 DA. Nil hércle: aut, sí adeo, bíduíst aut trídui 440
- 10 Haec sóllicitudo: nósti? deinde désinet.
 Etenim ípsus secum eám rem reputaúť uía.
 SI. Laudó. DA. Dum licítumst éi dumque actás tulít,
 Amáuit: tum id clam: cáuit, ne umquam infámiae
 Ea rés sibi esset, út uírum fortém decet: 445
- 15 Nunc úxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulít.
 SI. Subtrístis uísus ést esse aliquantúm míhi.
 DA. Nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.

- SI. Quid námst? DA. Puerilest. SI. Quid *id* est? DA.
 Nil. SI. Quin díc, quid est?
- DA. Ait nímium parce fácere sumptum. SI. Méne? DA. Te.
 ‘Vix’ inquit ‘drachumis ést obsonatúm decem: 451 20
 Num filio uidétur uxorem dare?
 Quem’ inquit ‘uocabo ad cénam meorum aequalium
 Potíssimum nunc?’ ét, quod dicendum híc siet,
 Tu quóque per parce nímium. non laudó. SI. Tace:
 A. Commóui. SI. ego istaec récte ut fiant uidero. 456 25
 Quid nam hóc est rei? quid híc uolt ueteratór sibi?
 Nam si híc malist quicquam, hém illic est huic ref
 caput.

MYSIS. SIMO. DAVOS. LESBIA. GLYCERIVM.

- Y. Ita pól quidem res est, út *tu* dixti, Lésbia: III 1
 Fidélem haud ferme múlieri inueniás uírum. 460
- . Ab Ándriast ancilla haec. DA. Quid narrás? SI.
 Itast.
- Y. Sed hic Pámphilus SI. Quid dícit? MY. firmauít
 fidem. SI. Hem.
- A. Vtinam áút hic surdus áút haec muta fácta sit. 5
- Y. Nam quód peperisset, iússit tolli. SI. O Iúppiter,
 Quid ego aúdio? actumst, síquidem haec uera praé-
 dicat. 465
- E. Bonum ingénium narras ádulescentis. MY. Óptimum.
 Sed séquere me intro, ne ín mora illi sís. LE.
 Sequor.
- A. Quod rémedium nunc huic malo inueniám? SI. Quid 10
 hoc?
- Adeón est demens? éx peregrina? iám scio: ah.
 Vix tándem sensi stólidus. DA. Quid hic sensísse
 aít? 470

- Sr. Haec primum adfertur iam mi ab hoc fallacia:
 Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant.
- 15 GL. Iunó Lucina, fér opem, serua me, óbsecro.
- Sr. Hui, tám cito? ridiculum: postquam ante ostium
 Me audíuit stare, adpróperat. non sat cómmodè 475
 Diuísá sunt tempóribus tibi, Daue, haéc. DA. Mi-
 hín?
- Sr. Num inmémores discipuli? DA. Égo quid narres
 néscio.
- 20 Sr. Hic inparatum mé si in ueris nuptiis
 Adórtus esset, quós mihi ludos rédderet?
 Nunc hufus periclo fít, ego in portu náuigo. 480

LESBIA. SIMO. DAVOS.

- III 2 LE. Adhuc, Archilís, quae adsolént quaeque opórtet
 Signa ésse ad salútem, omnia huíc esse uideo.
 Nunc primum fac ista ut lauét: poste deinde,
 Quod iússi ei darí bibere et quántum inperáui,
 5 Date: móx ego huc reuórtor. 485
 Per ecástor scitus púer est natus Pámphilo.
 Deos quaéso ut sit supérstes, quandoquidem ípsest
 ingenió bono,
 Quomque huíce ueritust óptumae adulescénti facere
 iniúriam.
- ŠI. Vel hoc quis non credat, qui te norit, ábs te esse
 ortum? DA. Quíd nam id est?
- 10 SI. Non inperabat córam, quid facto éssset opus puér-
 perae: 490
 Sed póstquam egressast, illis quae sunt íntus cla-
 mat dé uia.
 O Dáue, ítan contémnor abs te? aut ítaue tandem
 idóneus

Tibi uideor esse, quem tam aperte fallere incipias
dolis?

Saltem accurate, ut metui uidear certe, si rescierim.

A. Certe hercle nunc hic se ipsus fallit, haud ego. Si. 15

Edixi tibi, 495

Interminatus sum, ne faceres: num ueritum's? quid
re tulit?

Credon tibi hoc nunc, peperisse hanc e Pamphilo?

A. Teneo quid erret, et quid agam habeo. Si. Quid
taces?

A. Quid credas? quasi non tibi renuntiata sint haec sic
fore.

I. Mihin quisquam? DA. Eho an tute intellexti hoc 20

adsimulari? Si. Inuideor. 500

A. Renuntiatumst: nam qui tibi istaec incidit suspitio?

I. Qui? quia te noram. DA. Quasi tu dicas, factum id
consilio meo.

I. Certe enim scio. DA. Non satis me pernosti etiam,
qualis sim, Simo.

I. Egon te? DA. Sed siquid tibi narrare occipi, con-
tinuo dari

Tibi uerba censes falso: itaque hercle nil iam mut- 25

tire uideo. 505

I. Hoc ego scio unum, neminem peperisse hic. DA.

Intellexti.

Sed nullo setius mox puerum huc deferent ante
ostium.

Id ego iam nunc tibi, ere, renuntio futurum, ut sis
sciens,

Ne tu hoc posterius dicas Dauis factum consilio aut
dolis:

30 Prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amo-
tam uolo. 510

SI. Vnde id scis? DA. Audui et credo: multa concur-
runt simul,

Qui coniecturam hanc nunc facio. iam primum haec
se e Pamphilo

Gravidam dixit esse: inuentumst falsum. nunc, post-
quam uidet

Nuptias domi adparari, missast ancilla flico

35 Obstetricem accersitum ad eam et puerum ut ad-
ferreret simul. 515

[Hoc nisi fit, puerum ut tu uideas, nihil mouentur
nuptiae.]

SI. Quid ais? quom intellexeras
Id consilium capere, quor non dixti extemplo Pam-
philo?

DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit nisi ego? nam om-
nes nos quidem

40 Scimus, hanc quam misere amarit. nunc sibi uxo-
rem expetit. 520

Postremo id mihi da negoti: tu tamen idem has
nuptias

Perge facere ita ut facis: et id spero adiuturos deos.

SI. Immo abi intro: ibi me opperire et quod parato
opus est para.

Non inpulit me, haec nunc omnino ut crederem.

45 Atqui hauscio an quae dixit sint uera omnia, 525

Sed parui pendo: illud mihi multo maxumumst,

Quod mihi pollicitust ipse gnatus. nunc Chremem

Conueniam: orabo gnato uxorem: id si inpetro,

Quid alias malim quam hodie has fieri nuptias?

50 Nam gnatus quod pollicitust, haud dubiumst mihi,

Si nólit, quin eum mérito possim cógere. 531

Atque ádeo in ipso témpore eccum ipsum óbuam.

SIMO. CHREMES.

Si. Iubeó Chremetem. CH. O te ípsum quaerebam. Si. III 3

Ét ego te. CH. Optato áduenis.

Aliquót me adierunt, éx te auditum qui abant, ho-
die núbere

Meam filiam tuo gnáto: id uiso tún an illi insá-
niant. 535

I. Auscúlta paucis: ét quid te ego uelim ét tu quod
quaerís scies.

H. Auscúlto: loquere quíd uelis. 5

I. Per té deos oro et nóstram amicitíam, Chremes,
Quae incépta a paruis cum aétate adcreuít simul,
Perque únicam tuám gnatam et gnatúm meum, 540

Quoius tibi potestas súmma seruandí datur,
Vt me ádiuues in hác re, atque ita uti núptiae 10

Fueránt futurae, fiant. CH. Ah, ne me óbseca:

Quasi hóc te orando a me ímpetrare opórteat.

Alium ésse censes núnc me atque olim quóm dabam? .....

Si in rémst utrique ut fiant, arcessí iube. 546

Sed si éx ea re plús malist quam cómodi 15

Vtríque, id oro te in commune ut cónsulas,

Quasi illa tua sit Pámphilique ego sím pater.

. Immo ita uolo itaque póstulo ut fiát, Chremes: 550

Neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. CH.

Quid est?

. Iraé sunt inter Glýcerium et gnatum. CH. Aúdio. 20

. Ita mágnae, ut sperem pósse auelli. CH. Fábulae.

. Profécto sic est. CH. Sic hercle ut dicám tibi:

Amántium irae amóris integrátlost. 555

SI. Hem, id te óro ut ante eámus. dum tempús datur,
 25 Dumque efus lubido oclúsast contuméliis,
 Prius quam hárum scelera et lácrumae confictae
 dolis

Reddúcut animum aegrótum ad misericórdiam,
 Vxórém demus. spéro consuetúdi- 560

Coniúgio liberáli deuinctúm, Chremes,
 30 Dein fáci- le ex illis sése emersurúm malis.

CH. Tibi ita hóc uidetur: át ego non posse árbitror
 Neque illum hánc perpetuo habére neque me pér-
 peti.

SI. Qui scís ergo istuc, nisi periculum féceris? 565

CH. At istuc periculum in filia fieri grauest.

35 SI. Nempe incommoditas dénique huc omnis redit,
 Si eueniat, quod di próhibeant, discéssio.
 At si corrigitur, quót commoditatés uide:

Principio amico filium restitueris, 570
 Tibi génerum firmum et filiae inueniés uirum.

40 CH. Quid istic? si ita istuc ánimam induxti esse útile,
 Noló tibi ullum cómodum in me cláudier.

SI. Meritó te semper máximi feci, Chremes.

CH. Sed quid ais? SI. Quid? CH. Qui scís eos nunc dis-
 cordare intér se? 575

SI. Ipsús mihi Dauos, qui intumust corúm consiliis,
 dixit:

45 Et is mihi suadet nuptias quantum queam ut ma-
 túrem.

Num céases faceret, filium nisi sciret eadem haec
 uelle?

Tute ádeo iam eius uerba audies. heus, euocate
 huc Dauom.

Ádeo ádeo: uideo ipsúm foras exire.

DAVOS. SIMO. CHREMES.

- DA. Ad te ibam. SI. Quid namst? III 4
 DA. Quor uxor non accessit? iam adesperascit. SI.
 Audin? 581
 Ego dudum non nil ueritus sum, Daue, abs te, ne
 faceres idem,
 Quod uolgens seruorum solet, dolis ut me deluderet,
 Propterea quod amat filius. DA. Egon istuc face- 5
 rem? SI. Credidi:
 Idque adeo metuens uos celauit, quod nunc dicam.
 DA. Quid? SI. Scies: 585
 Nam propemodum habeo iam fidem. DA. Tandem
 cognosti qui siem?
 SI. Non fuerant nuptiae futurae. DA. Quid? non? SI.
 Sed ea gratia
 Simulauit, uos ut pertemptarem. DA. Quid ais? SI.
 Sic res est. DA. Vide:
 Numquam istuc quicquam ego intellegere. uah consilium 10
 callidum.
 SI. Hoc audi: ut hinc te intro ire iussi, opportune hic
 fit mi obuiam. DA. Hem, 590
 Num nam perimus? SI. Narro huic, quae tu dudum
 narrasti mihi.
 DA. Quid nam audio? SI. Gnatam ut det oro, uixque id
 exoro. DA. Occidi. SI. Hem,
 Quid dixisti? DA. Optime inquam factum. SI. Nunc
 per hunc nullast mora.
 CH. Domum modo ibo, ut adparetur dicam, atque huc 15
 reuertio.
 SI. Nunc te oro, Daue, quoniam solus mi effecisti has
 nuptias, 595

DA. Ego uéro solus. SI. gnátum mihi corrígere porro eníttere.

DA. Faciam hércle seduló. SI. Potes nunc, dum ánimus inritátus est.

DA. Quiéscas. SI. Age igitúr, ubi nunc est ípsus? DA. Mirum ní domist.

20 SI. Ibo ad eum atque eadem haec, tibi quae dixi, dicam ítidem illi. DA. Nállus sum.

Quid caúsaest, quin hinc in pistrinum récta profisciscár uia? 600

Nil ést preci loci relictum: iam perturbauí ómnia:

Erúm fefelli: in núptias coniéci erilem filium;
Feci hódie ut fierent, ínsperante hoc átque inuito Pámphílo.

25 Hem astútias: quod sí quiessem, níl euenissét mali. Sed éccum uideo ipsum: óccidi. 605

Vtinám mihi esset áliquíd hic, quo núnc me praecipitém darem.

PAMPHILVS. DAVOS.

III 5 PA. Vbi illic est? scelús, qui me hodie .. DA. Périi. PA. atque hoc confiteor iure

Mi óbtigisse, quándouidem tam inérs, tam nulli cónsili sum:

Sérnon fortunás meas me cómmisisse fúttili!

Ego prétium ob stultitiám fero: sed inúltum numquam id aúferet. 610

5 DA. Posthác incolumem sát scio fore mé, si deulto hóc malum.

PA. Nam quíd ego nunc dicám patri? negábon uelle mé, modo

Qui súm pollicitus dúcere? qua *audácia* id facere
aúdeam?

Nec quíd me nunc faciám scio. DA. Nec mé quidem,
atque id ago sédulo.

Dicam áliquid me inuentúrum, ut huic malo áliquam
productém moram. 615

PA. Oh. DA. Vísus sum. PA. Eho dum bóne uir, quíd 10
aís? uíden me consiliís tuis

Miserum inpedítum esse? DA. Át iam expédiam. PA.
Expédies? DA. Certe, Pámphile.

PA. Nempe út modo. DA. Immo mélius spero. PA. Oh,
tíbi ego ut credam, fúrcifer?

Tu rem inpedítam et pérditam restítuas? hem quo
frétus sim,

Qui me hódie ex tranquillíssima re cóniecisti in
núptias. 620

Án non dixi esse hóc futurum? DA. Díxti. PA. Quid 15
merítú's? DA. Crucem.

Séd sine paululum ád me redeam: iam áliquid dispi-
ciam. PA. Eí mihi,

Quóm non habeo spátium, ut de te súmam suppli-
cium, út uolo:

Námque hoc tempus praécauere míhi me, haud te
ulcisci sinit.

ACTVS III.

CHARINVS. PAMPHILVS. DAVOS.

- IV 1 CH Hóćine crédibile aút memoráble, 625
 Tánta uecórdia innáta quoiquam út siet,
 Út malis gaúdeant átque ex incómmodis
 Álteriús sua ut cómparent cómmoda? ah
 b Ídnest uerum? Immo id hominúmst genus péssu-
 mum,
In regando
 Denegándi modo quis pudor paúlum adest: 630
 Póst ubi témpust promíssa iam pérfici,
 Tím coacti necessário se áperlunt:
 [Et timent, et tamen res cogit denegare]
 10 Íbi tum eorum inpudentíssumã orátlost
 'Quis tu es? quis mihi es? quór meam tibi? 635
 Heus, próxumus sum egomét mihi.'
 At támen 'ubi fidés?' si rogés, nil pudént hic,
 Vbi opúst: illic úbi nil opúst, ibi ueréntur.
 15 Séd quid agam? adeamne ad eum et cum eo iniú-
 riam hanc expóstulem?
 Ingeram mala múlta? atqui aliquis dícat 'nil pro-
 móueris': 640
 Multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo mo-
 rem géssero.
 PA. Charíne, et me et te inprúdens, nisi quid dí re-
 spiciunt, pérdidi.

- H. Ítane 'inprudens'? tándem inuentast caúsa. soluiſtí
fidem.
- A. Quid 'tandem'? CH. Etiam núnc me ducere ístis 20
dictis póſtulas?
- A. Quid ístuc eſt? CH. Poſtquám me amare díxí, com-
placítast tibi. 645
Heú me miserum, quí tuom animum ex ánimo ſpec-
tauí meo.
- A. Fálſus eſ. CH. Non sátis tibi eſſe hoc sólídumſt
uíſum gaúdíum,
Níſi me lactassés amantem et fálſa ſpe producères.
Hábeas. PA. Habeam? ah néſcis quantis ín malis 25
uorsér miser,
Quantásque hic conſiliís mihi conſláuit ſollicitúdi-
nes 650
Meus cárnufex. CH. Quid ístuc tam mirumſt, dé te
ſi exemplúm capít?
- A. Haud ístuc dícas, ſí cognorís uél me uel amorém
meum.
- H. Scio: cúm patre altercáſti dudum, et ís nunc prop-
tereá tibi
Suscénset nec te quíuit hodie cógere íllam ut dú- 30
ceres.
- A. Immo étiam, quom tu mínus ſcis aerumnás meas, 655
Haec núptiae non ádparabantúr mihi:
Nec póſtulabat núnc quíſquam uxorém dare.
- A. Scio: tú coactus tuá uoluntate és. PA. Mane:
Non dúm ſcis. CH. Scio equidem íllam ducturum 35
éſſe te.
- A. Quor me énicas? hoc aúdi. numquam déſtitit 660
Íſtáre, ut dicerém me ducturúm patri:
Suadére, orare uſque ádeo donec pérpulit.

CH. Quis homo istuc? PA. Dauos. CH. Quam óbrem?

PA. Nescio, nísi mihi.

40 Deos sátis fuisse irátos, qui auscultáuerim.

CH Factum hóc est, Daue? DA. Fáctum. CH. Hem, qui
aís, scelus? 66:

At tibi di dignum fáctis exitiúm duint.

Eho, díe mihi, si omnes húnc coniectum in núp
tias

Inimíci uellent, quód nisi consilium hóc darent?

45 DA. Decéptus sum, at non défetigátus. CH. Scio.

DA. Hac nón successit, ália adgrediemúr uia: 67:

Nisi *si* íd putas, quia primo processít parum,
Non pósse iam ad salútem conuorti hóc malum.

PA. Immo étiam: nam satis crédo, si aduigiláueris,

50 Ex únis geminas míhi conficies núprias.

DA. Ego, Pámphile, hoc tibi pró seruitio débito, 67:

Conári manibus pédibus noctisque ét dies,

Capitís periculum adíre, dum prosím tibi:

Tuomst, síquid praeter spem éuenit, mi ignóscere

55 Parúm succedit quód ago: at facio sédulo.

Vel mélius tute réperi, me missúm face. 68

PA. Cupió: restitue quem á me accepistí locum.

DA. Faciam. PA. Át iam hoc opus est. DA. St', inane
crepuit *hinc* a Glycerio óstium

PA. Nil ád te. DA. Quaero. PA. Hem, núncin demum

DA. At iam hóc tibi inuentúm dabo

MYSIS. PAMPHILVS. CHARINVS. DAVOS.

IV 2 My. Iam ubi úbi erit, inuentúm tibi curábo et mecum
addúctum

Tuom Pámphilum: modo tu, ánime mí, nolí te ma
ceráre. 68

PA. *Mysis*. MY. *Quis est? ehem Pámphile, optumé mihi te offers.* PA. *Quid id est?*

MY. *Oráre iussit, sí se amés, era, íám ut ad sese uénias: Vidére aít te cúpere.* PA. *Vah, perii: hóc malum integráscit.*

Sicín me atque illam operá tua nunc míseros sollicitári!

Nam idcirco arcessor, núptias quod mi ádparari sénsit. 690

CH. *Quibus quídem quam facile pótuérat quiésci, si hic quiéssét!*

DA. *Age, si híc non insanít satis sua spónte, instiga.* MY. *Atque édepol*

Ea rés est: proptereaúque nunc mísera ín maerorest. 10

PA. *Mýsis,*

Per omnis tibi adiuró deos, numquam eám me desertúrum,

Non, sí capiundos míhi sciam esse inimícos omnis hómínes. 695

Hanc mi éxpetiui, cóntigit: conuéniant mores: uáleant

Qui intérr nos discidiúm uolunt: hanc nísi mors mi adímet némo.

MY. *Resipísco.* PA. *Non Apóllinis magis uérum atque hoc respónsumst.* 15

Si póterit fieri, ut né pater per mé stétisse crédat, Quo mínus haec fierent núptiae, uoló. sed sí id non póterit, 700

Id fáciám, in procliuí quod est, per mé stétisse ut crédat.

Quis uídeor? CH. *Miser, aeque átque ego.* DA. *Consílium quaero.* PA. *Fortí's,*

- 29 Scio, quód conere. DA. Hoc égo tibi profécto effectum réddam.
 PA. Iam hoc ópus est. DA. Quin iam habeo. CH. Quid est?
 DA. Huic, nón tibi habeo, ne érres.
 CH. Sat hábeo. PA. Quid faciés? cedo. DA. Dies híc mi
 ut satis sít uéreor 705
 Ad agéndum: ne uacuom ésse me nunc ád narrandum crédas:
 Proinde hinc uos amolímíni: nam mi ímpedimento éstis.
- 25 PA. Ego hanc úrsam. DA. Quid tu? quo hinc te agis?
 CH. Verúm uis dicam? DA. Immo étiam Narrátionis incípit mi ínítium. CH. Quid me fiet?
 DA. Eho tu ínpudens, non sátis habes, quod tibi diculam áddo, 710
 Quantum huíc promoueo núptias? CH. Daue, át tamen DA. Quid érgo?
 CH. Vt dúcam. DA. Ridículum. CH. Húc face ad me ut uénias, síquid póteris.
- 30 DA. Quid uéniam? nil habeo. CH. Át tamen síquíd. DA. Age, ueniam. CH. Síquíd,
 Domi éro. DA. Tu, Mysis, dum éxco, parúmper opperíre híc.
 MY. Quaprópter? DA. Ita factó ópus est. MY. At mátura.
 DA. Iam inquam híc ádero. 715

MYSIS. DAVOS.

- IV 3 MY. Nilne ésse proprium quoíquam! dí uostrám fidem:
 Summúm bonum esse eraé putauí hunc Pámphilum,
 Amícum, amatorém, uírum in quouís loco
 Parátum: uerum ex eó nunc mísera quém capít
 Labíantí felle híc plús malíet quam illíc boni. 720

Sed Dáuos exit. mí homo, quíd istuc óbsecrost?

Quo pórtas puerum? DA. Mýsis, nunc opus ést tua
Mihi ad hánc rem exprompta málitia atque astútia.

- x. Quid nam incepturu's? DA. Áccipe a me hunc ócius
Atque ánte nostram iánuam adpone. MY. Óbsecro, 10
Humíne? DA. Ex ara hinc súde uerbenás tibi 726
Atque eás substerne. MY. Quam óbrem id tute nón
facis?

- i. Quia, sí forte opus sit ad erum iurató mihi —
Non ádposisse, ut líquido possim. MY. Intéllego:
Noua núnc religio unde istaec incessít? cedo. 730 15
ii. Moue ócius te, ut quíd agam porro intéllegas.
Pro Iúppiter. MY. Quid est? DA. Spónsae pater in-
téruenit.

Repúdio quod consílium primum inténderam.

- x. Nesció quíd narres. DA. Égo quoque hinc ab déxtera
Veníre me adsimulábo: tu ut subséruias 735 20
Orátioni, ut quómque opus sit, uerbís uide.
x. Ego quíd agas nil intéllego: sed síquid est,
Quod méa opera opus sit uóbis, ut tu plús uídes,
Manébo, nequod uóstrum remorer cómodum.

CHREMES. MYSIS. DAVOS.

- i. Reuórtor, postquam quae ópus fuere ad núptias 740 IV 4
Gnataé parauí, ut iúbeam arcessi. séd quíd hoc?
Puer hérclest. mulier, tu ádposisti hunc? MY. Vbi
illic est?
ii. Non mihi respondes? MY. Núsquam est. uae mise-
raé mihi,
Relíquit me homo atque ábiit. DA. Di uostrám fidem, 5
Quíd túrbaest apud forúm? quíd illi hominum líti-
gant? 745

Tum annóna carast. quíd dicam aliud, néscio.

MY. Quor tu óbsecro hic me sólam? DA. Hem, quae haec est fábula?

Eho Mýsis, puer hic úndest? quisue huc áttulit?

10 MY. Satin sánu's, qui me id rógites? DA. Quem igitúr rogem,

Qui hic néminem alium uídeam? CH. Miror, únde sit. 750

DA. Dictúra es quod rogo? MY. Aú. DA. Concede ad dexteram.

MY. Delíras: non tute ípse? DA. Verbum sí mihi Vnúm praeter quam quód te rogo . . faxís caue.

15 Male dícis? undest? díc. MY. A nobis. DA. Háhahae: Mirúm uero, inpu dénter mulier sí facit 755 Meretríx? CH. Ab Andriást haec, quantum intéllego.

DA. Adeón uidemur uóbis esse idónei, In quíbus sic inludátis? CH. Veni in témpore.

20 DA. Propera ádeo puerum tóllere hinc ab iánua: Mané: caue quoquam ex ístoc excessís loco. 760

MY. Di te éradicent: ita me miseram térritas.

DA. Tibi égo dico an non? MY. Quíd uis? DA. At etiám rogas?

Cedo, quóium puerum hic ádposisti? díc mihi.

25 MY. Tu néscis? DA. Mitte id quód scio: dic quód rogo.

MY. Vostri. DA. Quoius nostri? MY. Pámphili. CH. Hem. DA. Quid? Pámphili? 765

MY. Eho, an nó n est? CH. Recte ego sémper fugi has núptias.

DA. O fácinus animaduórtendum. MY. Quid clámitas?

DA. Quemne égo heri uidi ad nós adferri uésperi?

30 MY. O hóminem audacem. DA. Vérum: uidi Cántharam Suffárcinatam. MY. Dís pol habeo grátiam, 770

Quom in páriundo aliquot ádfuerunt líberae.

- l. Ne illa illum haud nouit, quóius causa haec incipit:

‘Chremés si *adpositum* púerum ante aedis uiderit,
Suam gnátam non dabit’: tanto hercle mágis dabit. 35

- i. Non hercle faciet. DA. Nunc adeo, ut tu sis sciens, 775

Nisi púerum tollis, iam ego hunc in mediám uiam
Prouoluam teque ibídem peruoluam in luto.

- γ. Tu pol homo non es sóbrius. DA. Fallácia 40
Alia áliam trudit. iam susurrari áudio,
Ciuem Átticam esse hanc. CH. Hérm. DA. ‘Coactus
légibus 780
Eam uxórem ducet.’ MY. Óbsecro, an non ciuis
est?

- i. Iocularium in malum ínsciens paene incidi.

- l. Quis hic lóquitur? o Chremés, per tempus áduenis:
Auscúlta. CH. Audiui iam ómnia. DA. Anne haec 45
tu ómnia?

- h. Audiui, inquam, a princíplo. DA. Audistin, óbsecro? hem 785

Scelera, hánc iam oportet in cruciatum hinc ábripi.
Hic est ille: non te crédas Dauom lúdere.

- γ. Me míseram: nil pol fálsi dixi, mí senex.

- h. Noui ómnem rem, est Simo intus? DA. Est. MY. 50
Ne me áttigas,

Sceléste, si pol Glycerio non ómnia haec . . 790

- A. Eho inépta, nescis quíd sit actum? MY. Quí sciam?

- A. Hic sócer est. alio pácto haud poterat fieri,
Ut scíret haec quae uóluius. MY. Praedíceres.

- A. Paulum inter esse cénses, ex animo ómnia, 55
Ut fért natura, fácias an de indústria? 795

CRITO. MYSIS. DAVOS.

- IV 5 CR. In hác habitasse plátea dictumst Chrýsidem,
 Quae sése inhoneste optáuit parere hic díttas
 Potíus quam in patria honéste pauper uíueret:
 Eius móрте ea ad me lége redierúnt bona. 799
- 6 Sed quós perconter uideo. saluete. MY. Óbsecro,
 Quem uideo? estne hic Critó sobrinus Chrýsidis?
 Is ést. CR. O Mysis, salue. MY. Saluos síis, Crito.
- CR. Itan Chrýsis? hem. MY. Nos quídem pol miseras
 pérdidit.
- CR. Quid uós? quo pacto hic? sátine recte? MY. Nónne?
 sic 804
- 10 Vt químus, aiunt, quándo ut uolumus nón licet.
- CR. Quid Glýcerium? iam hic suós parentis répperit?
 MY. Vtinam. CR. Án non dum etiam? haud aúspicato
 huc me áttuli:
 Nam pól, si id scissem, núnquam huc tetulissém
 pedem:
 Sempér enim dictast ésse haec atque habitást soror:
 15 Quae illíus fuerunt, póssidet: nunc me hóspitem
 Litís sequi, quam id míhi sit facile atque útile, 811
 Aliórum exempla cómmonent: simul árbitror,
 Iam aliquem ésse amicum et défensorem ei: nám fere
 Grandícula iam proféctast illinc. clámitent
- 20 Me sýcphantam, heréditatem pérsequi 815
 Mendícum: tum ipsam déspoliare nón lubet.
- MY. O óptume hospes, pól Crito antiquom óbtines.
- CR. Duc me ad eam, quando huc uení, ut uideam. MY.
 Máxime.
- DA. Sequar hós: me nolo in témpore hoc uideát senex.

ACTVS V.

CHREMES. SIMO.

1. Satis iam satis, Simó, spectata ergá te amicitias V 1
 mea: . 820

Satis pericli incépi adire: orándi iam finém face.

Dúm studeo obsequí tibi, paene inlúsi uitam fíliæ.

Immo enim nunc quom máxime abs te póstulo atque
 oró, Chremes,

Vt beneficium uérbis iníitum dúdum nunc re cóm- 5
 probes.

1. Vide quam iniquos sis prae studio: dúm id efficias
 quód cupis, . 825

Néque modum benignitatis néque quid me ores có-
 gitas:

Nám si cogités, remittas iám me onerare iniúriis.

1. Quibus? Ч. At rogitas? pécipulisti me, út homin-
 adulescéntulo

In alio occupáto amore, abhórrenti ab re uxória, 10

Fíliam ut darem in seditionem atque in incertas
 núptias, 830

Eius labore atque eius dolore gnáto ut medicarér
 tuo:

Impetrasti: incépi, dum res tétulit. nunc non fért:
 feras.

Illam hinc ciuem esse áiunt: puer est nátus: nos
 missós face.

TERENTIUS.

A

15 **SI.** Pér ego te deos óro, ut ne illis ánimum inducas
crédere,
Quibus id maxume útilest, illum ésse quam detér-
rumum. 835

Núptiarum grátia haec sunt fácta atque incepta
ómnia.

Vbi ea causa, quam óbrem haec faciunt, érit adempta
his, désinent.

CH. Érras: cum Dauo égomet uidi iúrgantem ancillám.
SI. Scio.

20 **CH.** Véro uoltu, quom sibi me adesse neúter tum prae-
sénserat.

SI. Crédo, et id factúras Dauos dúdum praedixít mihi:
Ét nescio qui tibi sum oblitus hódie, ac uolui, dí-
cere. 841

DAVOS. CHREMES. SIMO. DROMO.

v 2 **DA.** Ánimo nunciam ótioso esse ínpero **CH.** En Dauóm
tibi.

SI. Vnde egreditur? **DA.** meó praesidio atque hóspitis.
SI. Quid illúd malist?

DA. Égo commodiorem hómínem aduentum témpus non
uidí. **SI.** Scelus,

Quém nam hic laudat? **DA.** Ómnis res est iam ín
uado. **SI.** Cesso ádloqui? 845

6 **DA.** Érus est: quid agam? **SI.** O sálue, bone uir. **DA.**
Éhem Símó, o nostér Chremes,
Ómnia adparáta iam sunt íntus. **SI.** Curastí probe.

DA. Vbi uole-, arcésse. **SI.** Bene sane: id enim uero
hinc núnc abest.

Étiam tu hoc respóndes, quid ístic tibi negotist?

DA. Míhin? **SI.** Ita.

1. *Mihin?* *SI.* Tibi ergo. *DA.* *Módo ego intro iui.* *SI.*
Quási ego quam dudúm rogem.
1. *Cúm tuo gnato una.* *SI.* *Ánne est intus Pámphilus?* 10
cruciór miser. 851
Ého, non tu dixti ésse inter eos inimicitias, cár-
nufex?
1. *Súnt.* *SI.* *Quor igitur híc est?* *CH.* *Quid illum cén-*
ses? cum illa lítigat.
1. *Ímmo uero indignum, Chremes, iam fácinus faxo*
ex me audies.
Néscio qui senéx modo uenit: éllum, confidéns, ca-
tus: 855
Quóm faciem uideás, uidetur ésse quantiuís preti: 15
Tristís seueritás inest in uóltu atque in uerbis fides.
Quid nam adportas? *DA.* *Níl equidem, nisi quód*
illum audiui dícere.
1. *Quid aít tandem?* *DA.* *Glýcerium se scíre ciuem*
esse Átticam. *SI.* *Hem,*
Dromó, Dromo. *DA.* *Quid ést?* *SI.* *Dromo.* *DA.* *Audi.*
SI. *Vérbum si addiderís . . Dromo.*
1. *Audi óbsecro.* *DR.* *Quid uís?* *SI.* *Sublimen íntro hunc* 20
rape, quantúm potest. 861
1. *Quem?* *SI.* *Dáuom.* *DA.* *Quam obrem?* *SI.* *Quía lu-*
bet. rape ínquam. *DA.* *Quid fecí?* *SI.* *Rape.*
1. *Si quícquam inuenies mé mentitum, occídito.* *SI.*
Nil aúdio:
Égo iam te commótum reddam. *DA.* *Támen etsi hoc*
uerúmst? *SI.* *Tamen.*
Cura ádseruandum únctum, atque audin? quádru-
pedem constringito. 865
Age núciam: ego pol hódie, si uiuó, tibi 25
Osténdam, erum quid sít pericli fállere,

Et illi patrem. CH. Ah ne saeui tanto opere. SI.

Ó Chremes,

Pietatem gnati! nonne te miseret mei?

*Tantum laborem capere ob talem filium? 870

30 Age Pamphile, exi Pamphile: ecquid te pudet?

PAMPHILVS. SIMO. CREMES.

V 3 PA. Quis me uolt? perii, pater est. SI. Quid ais, omnium ..? CH. Ah,

Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui.

SI. Quasi quicquam in hunc iam grauius dici possiet.

Ain tandem, cuius Glyceriumst? PA. Ita praedicant.

5 SI. 'Ita praedicant'? o ingentem confidentiam! 876

Num cogitat quid dicat? num facti piget?

Vide num eius color pudoris signum usquam indicat.

Adeo inpotenti esse animo, ut praeter ciuium

Morem atque legem et sui uoluntatem patris 880

10 Tamen hanc habere studeat cum summo probro!

PA. Me miserum! SI. Hem, modone id demum sensi, Pamphile?

Olim istuc, olim, quom ita animum induxti tuom,

Quod cuperes aliquo pacto efficiendum tibi:

Eodem die istuc uerbum uere in te accidit. 885

15 Sed quid ego? quor me excrucio? quor me macero?

Quor meam senectutem huius sollicito amentia?

An ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam?

Immo habeat, ualeat, ufuat cum illa. PA. Mi pater.

SI. Quid 'mi pater'? quasi tu huius indigeas patris. 890

20 Domus, uxor, liberi inuenti inuito patre.

Adducti qui illam ciuem hinc dicant: uceris.

PA. Pater, haecne pauca? SI. Quid dicis mihi?

r. Tamén, Simo, audi. Si. Ego aúdiam? quid aúdiam, Chremés? CR. At tandem dícat. Si. Age, dicát sino.

1. Égo me amare hanc fáteor: si id peccárest, fateor ²⁵
 id quoque. 896

Tíbi, pater, me dédo. quiduis óneris impone, ínpera.
 Vís me uxorem dúcere? hanc uis mittere? ut poteró, feram.

Hóc modo te obsecro, út ne credas á me adlegatum hunc senem:

Síne me expurgem atque illum huc coram addúcam.

Si. Adducas? PA. Síne, pater.

1. Aéquom postulát: da ueniam. PA. Síne te hoc exorém. Si. Sino. 901

Quiduis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperiár, Chremes.

1. Pró peccato mágno paulum súplici satis ést patri.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILVS.

1. Mítte orare. una hárum quacuis cáusa me ut faciám V 4
 monet,

Vél tu uel quód uérumst uel quod ípsi cupio Glycerio. 905

H. Ándrium ego Critónem uideo? cérte is est. CR. Saluos síis, Chremes.

H. Quid tu Athenas ínsolens? CR. Euénit. sed hicinést Simo?

H. Híc. CR. Simo, men quaéris? Si. Eho tu, Glycérium hinc ciuem ésse aís? 5—

1. Tú negas? Si. Itane húc paratus áduenis? CR. Quaré? Si. Rogas?

Túne ínpune haec fácias? tune hic hómínes adulescéntulos 910

Ínperitos rérum, eductos líbere, in fraudem ín-
licis?

Sóllicitando et póllicitando eorum ánimos lactas?

Ca. Sánun es?

10 Si. Ác meretriciós amores núpitiis conglútinas?

PA. Périi, metuo ut súbstat hospes. CH. Sí, Simo, hunc
norís satis,

Nón ita arbitrére: bonus est híc uir. Si. Hic uir sít
bonus? 915

Ítane attemperáte euenit, hódie in ipsis núpitiis

Út ueniret, ántehac numquam? est uéro huic cre-
dúndúm, Chremes.

15 PA. Ní metuam patrem, hábeo pro illa re illum quod
moneám probe.

Si. Sýcophanta. Ca. Hem. CH. Síc, Crito, est hic:
mítte. Ca. Videat qui siet.

Sí mihi pergit quae uolt dicere, éa quae non uolt
aúdiat. 920

Égo istaec moueo aut cúro? non tu tuóm malum
aequo animó feres?

Nam égo quae dico uéra an falsa audíerim, iam
scirí potest.

20 Átticus quidam ólim nauí frácta ad Andrum eiéc-
tus est

Ét istaec una párua uirgo. túm ille egens forte ad-
plicat

Prímum ad Chrysidís patrem se. Si. Fábulam in-
ceptát. CH. Sine. 925

Ca. Ítane uero obtúrbat? CH. Perge tu. Ca. Ís mihi
cognatús fuit,

Qui eúm recepit. ibi ego audiui ex illo sese esse
Átticum.

- Ís ibi mortuúst. CH. Eius nomen? CR. Nómen tam 23
 citó tibi? PA. Hem,
 Perí. CR. Verum hercle opínor fuisse Phániam: hoc
 certó scio,
 Rhamnúsium se aiébat esse. CH. O Iúppiter. CR.
 Eadem haéc, Chremes, 930
 Multi álii in Andro audíuere. CH. Vtinam id sít,
 quod spero. eho, díe mihi,
 Quid eám tum? suamne esse aiébat? CR. Non. CH.
 Quoíam igitur? CR. Fratris filiam.
 CH. Certé meast. CR. Quid aís? SI. Quid tu aís? PA. 30
 Árrige auris, Pámphile.
 SI. Qui crédis? CH. Phania illic frater méus fuit. SI.
 Noram ét scio.
 CH. Is béllum hinc fugiens méque in Asiam pérsequens
 proficiscitur: 935
 Tum illám relinquere híc est ueritus. póst ibi nunc
 primum aúdio
 Quid illó sit factum. PA. Vix sum apud me: ita áni-
 mus commotúst metu
 Spe gaúdio, mirádo hoc tanto tám repentinó 33
 bono.
 SI. Ne istám multimodis tuam ínueniri gaúdeo. PA. Cre-
 dó, pater.
 CH. At mí únus scrupulus étiam restat, qui me male
 habet. PA. Dignus es 940
 Cum tuá religione, ódium . . nodum in scírpo quae-
 ris. CR. Quid istuc est?
 CH. Nomén non conuenít. CR. Fuit hercle huic áliud
 paruae. CH. Quód, Crito?
 Numquíd meministi? CR. Id quaéro. PA. Egon hu-
 ius mémoriam patiár meae

Voluptáti obstare, quóm ego possim in hác re medicarí mihi?

Non pátiar. heus, Chremés, quod quaeris, Páphilast. CH. Ipsást. CA. East.

PA. Ex ípsa mjiéns audiui. SI. Omnis nos gaudere hóc, Chremes, 946

Te crédo credere. CH. Íta me di ament, crédo.

PA. Quid restát, pater?

45 SI. Iam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. PA. O lepidúm patrem!

De uxóre, ita ut possédi, nil mutát Chremes? CH. Causa óptumast:

Nisi quíd pater aít aliud. PA. Nempé id? SI. Scílicet. CH. Dos, Pámphile, est

Decém talenta. PA. Accípio. CH. Propero ad fíliam. cho mecúm, Crito: 951

Nam illám me credo haud nósse. SI. Quor non illam huc transferrí iubes?

50 PA. Recte ádmones: Dauo égo istuc dedam iám negoti. SI. Nón potest.

PA. Qui? SI. Quía habet aliud mágis ex sese et máfus. PA. Quid nam? SI. Víncus est.

PA. Patér, non recte uíncust. SI. Haud ita iússi. PA. Iube solui óbsecro. 955

SI. Age fiat. PA. At matúra. SI. Eo intro. PA. O faústum et felicém diem!

CHARINVS. PAMPHILVS.

V 5 CH. Prouiso quid agat Pámphilus: atque éccum. PA. Aliquis me fórsitan

Putet nón putare hoc uérum: at mihi nunc síc esse hoc uerúm lubet.

Égo deorum vitam eapropter sempiternam esse arbitror,

Quod voluptates eorum propriae sunt: nam mi immortalitas 960

Partast, si nulla aegritudo huic gaudio intercesserit. 5

Sed quem ego mihi potissimum optem, quos nunc haec narrem, dari?

H. Quid illud gaudist? PA. Daum uideo. nemost, quem malim omnium:

Nam hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.

DAVOS. PAMPHILVS. CHARINVS.

1. Pamphilus ubi nam hic est? PA. Daue. DA. Quis vobis homost? PA. Ego sum. DA. O Pamphile.

1. Nescis quid mi obtigerit. DA. Certe: sed quid mi obtigerit scio. 966

1. Et quidem ego. DA. More hominum euenit, ut quod sum nactus mali

Prus rescisceres tu, quam ego illud quod tibi euenit boni.

1. Mea Glycerium suos parentis reperit. DA. Factum bene. CH. Hem.

1. Pater amicus summus nobis. DA. Quis? PA. Chremes. DA. Narras probe. 970

1. Nec mora ullast, quin iam uxorem ducam. CH. Num ille somniat

Ea quae uigilans uoluit? PA. Tum de ptero, Daue.. DA. Ah desine.

Solus est quem diligant di. CH. Saluos sum, si haec uera sunt.

Conloquar. PA. Quis homost? Charine, in tempore ipso mi aduenis.

CH. Béne factum. PA. Audisti? CH. Ómnia. age, me in
tuis secundis respice. 975

Túos est nunc Chremés: facturum quæ uoles scio
esse ómnia.

PA. Mémini: atque adeo lóngumst illum me éxpectare
dum éxeat.

Séquere hac me intus ad Glycerium núnc tu. tu,
Daue, ábi domum,

15 Própera, arcesse hinc qui aúferant eam. quíd stas?
quid cessás? DA. Eo.

Ne éxpectetis dum éxeant huc: intus despondébi-
tur: 980

Íntus transigétur, siquid ést quod restet. CANTOR.
Plaúдите.

ALTER EXITVS ANDRIÆ.

PA. Mémini: atque adeo *ut uólui commodum húc senex
exít foras.* (977)

Secede illuc áhquantisper. CH. *Dáue, sequere me
hác.* DA. *Sequor.*

PAMPHILVS. CHARINVS. CREMES. DAVOS.

PA. Te éxpectabam: est dé tua re, quód agere ego te-
cúm uolo.

Óperam dedi, ne me ésse oblitum dícas tuæ gna-
tæ álteræ:

Tíbi me opinor ínuenisse dígnum te atque illá uirum.

CHA. Péril, Daue: dé meo amore ac uíta sortis tól-
litur. 985

CHR. Nón noua istaec mihi condiciost, sí uoluisssem, Pám- 5
phile.

CHA. Óccidi, Daue. DA. *Áh* mane. CHA. Perii. CHR. Id
quam óbrem non uolui, éloquar.

Nón idcirco, quód eum omnino adfinem mihi nol-
lem: CHA. Hém. DA. Tace.

CHR. séd amicitia nóstra, quae est a pátribus nobis trá dita,
Eius non aliquam pártem studii abductam tradi lí-
beris. 990

Núnc quom copia ac fortuna utríque ut obsequerér 10
dedit,

Détur. PA. Bene factum. DA. Ádi atque age homini
grátias. CHA. Salué, Chremes,
Meórum amicorum ómnium mi aequíssime:

Quid *dícam?* nam *illud* mihi non minus est gaúdio,
Quam *mi éuenire núnc* id quod *ego* abs te éxpeto:

Me répperisse, ut hábitus antehac fui tibi, 996 15
Eundém tuom animum. PA. Quom ad eum te ad-
plicáueris,

Studiúm éxinde ut erit, túte existumáueris.

CHR. Aliénus abs te, támen qui tu esses nóueram.

PA. Id ita ésse facere cóniecturam ex mé licet. 1000

CHR. Íta rés est. gnatam tibi meam Philúmenam 20
Vxórem et dotis séx talenta spóndeo.

Agátur intus, síquid restet. ω Pláudite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
- 175 et 177 iambici octonarii
  - 176 iambicus quaternarius
  - 178 et 179 trochaici septenarii
  - 180 ad 195 iambici octonarii
  - 196 ad 198 iambici senarii
  - 199 ad 214 iambici octonarii
  - 215 ad 226 iambici senarii
  - 227 iambicus octonarius
  - 228 ad 233 trochaici septenarii
  - 234 ad 239 iambici octonarii
  - 240 et 244 iambici quaternarii
  - 241 et 242 trochaici septenarii
  - 243 iambicus octonarius
  - 245 et 247 trochaici octonarii
  - 246 trochaicus dimeter catalecticus
  - 248 ad 251 trochaici septenarii
  - 252 iambicus quaternarius
  - 253 ad 255 iambici octonarii
  - 256 ad 260 trochaici septenarii
  - 261 ad 269 iambici octonarii
  - 270 ad 298 iambici senarii
  - 299 et 300 iambici septenarii
  - 301 et 305 et 307 trochaici octonarii
  - 302 et 306 et 308 trochaici septenarii
  - 303 et 304 309 ad 316 iambici octonarii
  - 317 trochaicus septenarius
  - 318 iambicus senarius
  - 319 ad 383 trochaici septenarii
  - 384 ad 393 iambici senarii

- V. 394 ad 403 iambici octonarii
- 404 ad 480 iambici senarii
  - 481 ad 484 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 485 iambicus dimeter catalecticus
  - 486 iambicus senarius
  - 487 ad 496 iambici octonarii
  - 497 et 498 iambici senarii
  - 499 ad 505 iambici octonarii
  - 506 iambicus septenarius
  - 507 ad 509 iambici octonarii
  - 510 ad 515 trochaici septenarii
  - 517 trochaicus dimeter catalecticus
  - 518 ad 523 trochaici septenarii
  - 524 ad 532 iambici senarii
  - 533 ad 536 iambici octonarii
  - 537 iambicus quaternarius
  - 538 ad 574 iambici senarii
  - 575 ad 581 iambici septenarii
  - 582 ad 604 et 606 iambici octonarii
  - 605 iambicus quaternarius
  - 607 et 608 trochaici octonarii
  - 609 trochaicus septenarius
  - 610 ad 620 iambici octonarii
  - 621 ad 624 trochaici septenarii
  - 625 dactylicus tetrameter acatalectus
  - 626 ad 634 cretici tetrametri acatalecti
  - 635 compositus ex duabus trochaicis tripodis catalecticis
  - 636 iambicus quaternarius
  - 637 et 638 bacchiaci tetrametri acatalecti
  - 639 et 640 trochaici septenarii
  - 641 et 642 iambici octonarii
  - 643 ad 649 trochaici septenarii
  - 650 ad 654 iambici octonarii
  - 655 ad 681 iambici senarii
  - 682 et 683 iambici octonarii
  - 684 ad 715 iambici septenarii
  - 716 ad 819 iambici senarii
  - 820 ad 856 trochaici septenarii

V. 857 iambicus octonarius

- 858 et 859 trochaici septenarii
  - 860 ad 863 iambici octonarii
  - 864 trochaicus septenarius
  - 865 iambicus octonarius
  - 866 ad 895 iambici senarii
  - 896 ad 928 trochaici septenarii
  - 929 ad 958 iambici octonarii
  - 959 ad 992 trochaici septenarii
  - 993 ad 1003 iambici senarii.
-

E V N V C H V S

P. TERENTI.

GRAECA · MENANDRY · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L·POSTVMIO·ALBINO·L·CORNELIO·MERVLA·AED·CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · TIBIIS · DVABVS · DEXTRIS
FACTA · SECVNDA · M · VALERIO · C · FANNIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso dictatam Tháidis
 Id ípsum ignorans miles aduexit Thraso
 Ipsique donat. érat haec ciuis Áttica.
 Efdem eunuchum, quem émerat, tradi iubet
 Tháidis amator Phaédria ac rus ipse abit 5
 Thrasóni oratus biduum concéderet.
 Ephébus frater Phaédriae puéllulam
 Cum déperiret dóno missam Tháidi,
 Ornátu eunuchi indúitur (suadet Pármeno),
 Intro iuit, uitiat uirginem. sed Átticus 10
 Ciuis repertus fráter eius cónlocat
 Vitiátam ephebo: Phaédriam exorat Thraso.

 PERSONAE.

PHAEDRIA ADVLESCENS
 PARMENO SERVOS
 THAIS MERETRIX
 GNATHO PARASITVS
 CHAEREA ADVLESCENS
 THRASO MILES
 PYTHIAS ANCILLA
 CHREMES ADVLESCENS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 DORIAS ANCILLA
 DORVS EVNVCHVS
 SANGA SERVOS
 SOPHRONA NVTRIX
 LACHES SENEX.

PROLOGVS.

Si quisquamst, qui placere se studeat bonis
Quam plurimis et minime multos laedere,
In his poeta hic nomen proficitur suum.
Tum si quis est, qui dictum in se inclementius
Existumabit esse; sic existumet, 5
Responsum, non dictum esse, quia laesit prior,
Qui bene uortendo et easdem scribendo male
Ex Graecis bonis Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit
Atque in Thensauro scripsit, causam dicere 10
Prius unde petitur, aurum qua re sit suum,
Quam illic qui petit, unde is sit thensauris sibi
Aut unde in patrium monumentum peruenerit.
Dehinc ne frustretur ipse se aut sic cogitet
'Defunctus iam sum, nil est quod dicat mihi': 15
Is ne erret moneo et desinat lacessere.
Habeo alia multa, quae nunc condonabitur,
Quae proferentur post, si perget laedere,
Ita ut facere instituit. quam nunc acturi sumus
Menandri Eunuchum, postquam aediles emerunt, 20
Perfecit sibi ut inspicundi esset copia.
Magistratus quom ibi adesset, oceptast agi.
Exclamat, furem, non poetam fabulam
Dedisse et nil dedisse uerborum tamen:
Colacem esse Naeui et Plauti, ueterem fabulam, 25
Parasti personam inde ablatam et militis.

FERENTIVS. 5

Si id ést peccatum, péccatum imprudéntiast
 Poëtae, non quo fúrtum facere stúduerit.
 Id ita ésse uos iam iúdicare póteritis.
 Coláx Menandrist: in east parasítús colax 30
 Et míles gloriósus: eas se nón negat
 Persónas transtulísse in Eunuchúm suam
 Ex Graéca: sed eas *ab aliis* factás prius
 Latínas scisse sése, id uero pérnegat.
 Quod sí personis ísdem huic uti nón licet: 35
 Qui mágis licet curréntem seruom scribere,
 Bonás matronas fácere, meretricís malas,
 Parasítum edacem, glóriolum mílitem,
 Puerúm supponi, fálli per seruóm senem,
 Amáre, odisse, súspicari? déniqúe 40
 Nullúmst iam dictum, quód non sit dictúm prius.
 Qua re aéquomst uos cognóscere atque ignóscere,
 Quae uéteres factitárunt si faciúnt noui.
 Date óperam, cum siléntio animum atténdite,
 Vt pérnoscatís, quíd sibi Eunuchús uelit. 45

ACTVS I.

PHAEDRIA. PARMENO.

1. Quid igitur faciam? nón eam? ne núnc quidem 11
 Quom arcéssor ultro? an pótius ita me cómparem,
 Non pérpeti meretricam contumélias?
 Exclúsit: reuocat: rédeam? non, si me óbsecret.
1. Siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius: 50 5
 Verúm si incipies néque pertendes náuiter
 Atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,
 Infécta pace ultro ad eam uenies, índicans
 Te amáre et ferre nón posse: actumst, slicit,
 Peristi: eludet, úbi te uictum sénsérít. 55 10
 Proin tú, dum est tempus, étiam atque etiam cógita,
 Ere: quae res in se néque consilium néque modum
 Habet úllum, eam consílio regere nón potes.
 In amóre haec omnia ínsunt uitia: inlúriae,
 Suspítiones, ínimicítiae, indúctiae, 60 15
 Bellúm, pax rursus: incérta haec si tu póstules
 Ratióne certa fácere, nilo plús agas,
 Quam sí des operam ut cúm ratióne insánias.
 Et quód nunc tute técum iratus cógitas
 'Egone íllam, quae íllum, quae me quae non! síne 20
 modo, 65
- Morí me malim: séntiet qui úir siem':
 Haec uérba *illa* una me hércle falsa lácrimula,
 Quam oculós terendo míseré uix ui expéssérít,

TH. Ne crúcia te obsecro, ánimo mi, mi Phaédria. 95 15
 Non pól, quo quemquam plús amem aut plus dí-
 ligam,

Eo féci: sed ita erát res, faciundúm fuit.

PA. Credo, út fit, misera praé amore exclusti húnc
 foras.

TH. Sicíne agis, Parmeno? áge: sed huc qua grátia
 Te arcéssi iussi, auscúlta. PH. Fiat. TH. Díc 20
 mihi 100

Hoc prímum, potin est híc tacere? PA. Egone?
 óptume.

Verum heús tu, hac lege tibi meam astringó fidem:
 Quae uéra audiui, táceo et contineo óptume:
 Sin fálsum aut uanum aut fíctumst, continuó pa-
 lamst:

Plenús rimarum sum, hác atque illac pérfluo. 105 25
 Proia tú, tacere sí uis, uera dícito.

TH. Samiá mihi mater fúit: ea habitabát Rhodi.

PA. Potést taceri hoc. TH. Íbi tum matri páruolam
 Puéllam dono quídam mercatór dedit
 Ex Áttica hinc abréptam. PH. Ciuemne? TH. Ár- 30
 bitror: 110

Certúm non scimus: mátris nomen ét patris

Dicébat ipsa: pátriam et signa cétera

Neque scíbat neque per aétatem etiam pótis erat.

Mercatór hoc addébat: e praedónibus,

Vnde émerat, se audísse abreptam e Súnio. 115 35

Matér ubi accepit, coépit studiose ómnia

Docére, educere, ita uti si esset fflia.

Sorórem plerique ésse credebánt meam.

Ego cum illo, quocum tum úno rem habebam
 hóspite,

40 Abii húc, qui mihi reliquit haec quae habeo
 ómnia. 120

PA. Vtrúmque hoc falsumst: écfluet. TH. Qui istúc?

PA. Quia

Neque tu úno cras conténta neque solús dedit:
 Nam hic quóque bonam magnámque partem ad te
 áttulit.

TH. Itást; sed sine me péruenire quó uolo.

45 Intérea miles, qui me amare occéperat, 125

In Cáriamst proféctus: te intereá loci
 Cognóui. tute scís postilla quam intumum
 Habeám te et mea consília ut tibi credam ómnia.

PA Ne hoc quídem tacebit Pármeno. TH. Oh dubiúmne
 id est?

50 Hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast 130

Nupér: eius frater áliquantum ad remst áuidior.
 Is ubi ésse hanc forma uidet honesta uírginem
 Et fídibus scire, prétium sperans flico
 Producit, uendit. fórte fortuna ádfuit

65 Hic méus amicus: émit eam donó mihi, 135

Inprúdens harum rérum ignarusque ómniúm.
 Is uénit: postquam sénsit me tecúm quoque
 Rem habére, fingit causas ne det sédulo:
 Ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi

60 Apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperím, 140

Sesé relinquam, uéllé se illam míhi dare:
 Verum íd uereri. séd ego quantum súspicor,
 Ad uírginem animum adiéctit. PH. Etíamne ámp-
 plius?

TH. Nil: nám quaesiui. núnc ego eam, mi Phaédria,

65 Multae sunt causae quam óbrem cupio abdúcere: 145

Primúm quod soror est dícta, praeterea út suis

Restítuam ac reddam. sóla sum: habeo hic né-
minem

Neque amicum neque cognatum. quam obrem,
Phaédria,

Cupio aliquos parere amicos beneficio meo.

Id amábo adiuta mé, quo id fiat fácius. 150 70

Sine illúm priores pártis hosce aliquót dies

Apúd me habere. níl respondes? PH. Péssuma,

Egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?

1. Eu nóster, laudo: tándem perdolúit: uir es.

1. At égo nescibam, quórsum tu ires: 'páruola 155 75

Hinc ést abrepta: edúxit mater pró sua:

Soror díctast: cupio abducere, ut reddám suis:'

Nempe ómnia haec nunc uérba huc redeunt déni-
que:

Exclúdor, ille récipitur. qua grátia?

Nisi si illum plus quam mé amas et istam núnc 80
times, 160

Quae aduécstast, ne illum tálem praeripiát tibi.

II. Ego id tímeo? PH. Quid te ergo áliud sollicitát?
cedo.

Num sólus ille dóna dat? numcúbi meam

Benígnitatem sénsisti in te cláudier?

Nonne úbi mi dixti cúpere te ex Aethíopia 165 85

Ancíllulam, relíctis rebus ómnibus

Quaesíui? porro eunúchum dixti uéllere te,

Quia sólae utuntur hís reginae: répperi,

Herí minas uigínti pro ambobús dedi.

Tamén contemptus ábs te haec habui in mé- 90
moria: 170

Ob haéc facta abs te spérnor! TH. Quid ístic,
Phaédria?

Quamquam illam cupio abducere atque hac re arbitror

Id fieri posse maxime: verum tamen

Potius quam te inimicum habeam, faciam ut iusseris.

95 PH. Utinam istuc uerbum ex animo ac uere diceres 175
'Potius quam te inimicum habeam': si istuc crederem

Sincere dici, quiduis possem perpeti.

PA. Labascit, uictus, uno uerbo, quam cito!

TH. Ego non ex animo misera dico? quam ioco

100 Rem uoluit a me tandem, quin perfeceris? 180

Ego inpetrare nequeo hoc abs te, bíduom

Saltem ut concedas solum. PH. Siquidem bíduom:

Verum ne fiant isti uiginti dies.

TH. Profecto non plus bíduom aut.. PH. Aut? nil moror.

105 TH. Non fiet: hoc modo sine te exorem. PH. Scilicet 185

Faciundumst quod uis. TH. Merito te amo, bene facis.

PH. Rus ibo: ibi hoc me macerabo bíduom:

Ita facere certumst: mos gerundust Tháidi.

Tu, Pármeno, huc fac illi adducantur. PA. Maxime.

110 PH. In hoc bíduom Tháís uale. TH. Mi Phaédria, 190

Et tú: numquid uis aliud? PH. Egone quid uelim?

Cum mlite isto praesens absens ut sies:

Diés noctisque me ames, me desideres,

Me somnies, me expectes, de me cogites,

115 Me speres, me te oblectes, mecum tota sis: 195

Meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuos.

TH. Me miseram, forsan hic mihi paruam habeat fidem

Atque ex aliarum ingeniis nunc me iudicet. .

Ego pól, quae mihi sum cónscia, hoc certó scio,
Neque mé finxisse fálsi quicquam néque meo 200 126
Cordi ésse quemquam cáriorem hoc Phaédria:
Et quídduid huius féci, causa uírginis
Feci: nam me eius spéro fratrem própemodum
Iam répperisse, aduléscentem adeo nóbilem:
Et is hódie uenturum ád me constituit domum. 205 128
Concédam hinc intro atque éxpectabo, dúm uenit.

ACTVS II.

PHAEDRIA. PARMENO.

- H 1 PH. Fác, ita ut iussi, deducantur istí. PA. Faciam.
 PH. At diligenter.
- PA. Fíet. PH. At matúre. PA. Fíet. PH. Sátin ho
 mandatúmst tibi? PA. Ah
 Rogitáre, quasi difficile sit.
 Vtinam tam aliquid ínuenire fácele possis, Phae
 dria, 21
- 5 Quam hóc períbit. PH. Ego quoque una pérec
 quod mihist cárius:
 Ne istúe tam iniquo pátiare animo. PA. Mínime
 qui effectúm dabo.
 Sed núnquid aliud ínperas?
- PH. Mínus nostrum ornáto uerbis, quód poteris: et il
 lum aémulum,
 Quod póteris, ab ea péllito. PA. Au, 21
- 10 Mémini, tam etsi núnus moneas. PH. Égo rus íb
 atque íbi manebo.
- PA. Cénseo. PH. Sed heús tu. PA. Quid uis? P
 Cénsen posse me óffirmare
 Pérpeti, ne rédeam ínterea? PA. Téne? non hercl
 árbítror:
 Nam aut íám reuortere, aut mox noctu te ádige
 horsum ínsómnia.
- PH. Opus fáciam, ut defetiger usque, ingrátíis ut dó
 miam. 25

PA. Vigilábis lassus: hóc plus facies. PH. Ábi, nil di- 15
cis, Pármeno.

Éficiunda hercle haec ést mollities ánimi: nimis me
indúlgeo.

Tandém non ego illam cáream, si sit ópus, uel to-
tum tríduom? PA. Hui,

Úniuorsum tríduom? uide quíd agas. PH. Stat sen-
téntia.

PA. Dí boni, quíd hoc mórbist? adeon hómínes inmu-
tárier 225

Éx amore, ut nón cognoscas eúndem esse! hoc 20
nemó fuit

Mínus ineptus, mágis seuerus quísqum nec magis
cóntinens.

Séd quis hic est, qui huc pérgit? attat, híc qui-
demst parasitús Gnatho

Mílitis: ducít secum una uírginem dono huíc: pa-
pae,

Fácie honesta. mírum ni ego me túrpter hodie híc
dabo 230

Cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat 25
ipsam Tháidem.

GNATHO. PARMENO.

Gn. Di inmortales, hómíni homo quíd praéstat? stulto II 2
intéllegens

Quíd inter est? hoc ádeo ex hac re uénit in men-
tém mihi:

Cónueni hodie aduéníens quendam meí loci hinc
atque órdis

Hómínem haud inpurum, ítidem patria qui ábligur-
rierát bona: 235

5 Video sentum squálidum aegrum, pánnis annisque
óbsitum.

'Quíd istuc' inquam 'ornátist?' "quoniam míser quod
habui pérdidi, en

Quó redactus sum. ómnes noti me átque amici dé-
serunt."

Híc ego illum contémpsi prae me; 'quíd homo' in-
quam 'ignauíssime?

10 Ítan parasti te, út spes nulla rélicua in te sít tibi? 240
Símul consilium cúm re amisti? uíden me ex eodem
ortúm loco?

Quí color, nitór, uestitus, quae habitudost córporis!
Ómnia habeo, néque quicquam habeo: níl quom est,
nil defít tamen.'

"Át ego infelix néque ridiculus ésse neque plagás
pati

Póssum." 'quid? tu his rébus credis fieri? tota
errás uia. 245

15 Ólim isti fuit géneri quondam quaéstus apud sae-
clúm prius:

Hóc nouomst aucúpium: ego adeo hanc prímus in-
uení uiam.

Ést genus hominum, qui ésse primos se ómnium
rerúm uolunt,

Néc sunt: hos conséctor: hisce ego nón paro me
ut rídeant,

Séd eis ultro adrídeo et eorum íngenia admirór
simul: 250

20 Quídquid dicunt, laúdo: id rursum sí negant, laudo
íd quoque:

Négat quis: nego; aít: áio; postremo ínperaui ego-
mét mihi

Ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubé-
rumus.'

A. Scítum hercle hominem: hic hómínes prorsum ex
stúltis insanós facit.

N. Dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi
aduentámus, 255

Concúrrunt laeti mi óbuliam cuppédinarií ómnes: 25

Cetárii, laní, coqui, fartóres, piscatóres,

Quibus ét re salua et pérdita profúeram et prosum
saépe:

Salútant, ad cenám uocant, aduéntum gratulántur.

Ille úbi miser famélicus uidet me ésse tanto ho-
nóre, 260

Tam fácele uictum quaérere: [ibi] homo coépit me so
obsecráre,

Vt síbi liceret díscere id de mé: sectari iússi,

Si pótis est, tamquam phílosophorum habent dísci-
plinae ex ípsis

Vocábula, parasíti ita ut Gnathónici uocéntur.

A. Viden ótium et cibus quíd facit aliénus? Gn. Sed
ego céso 265

Ad Tháidem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut 35
uéniat?

Sed Pármenonem ante óstium †Thaidis tristem uídeo,
Riuális seruom: sálua res. ni mírum, híscé homi-
nes frígent.

Nebulónem hunc certumst lúdere. PA. Híscé hoc
múnere arbitrántur

Suam Tháidem esse. Gn. Plúrima salúte Parme-
nónem 270

Summúm suom inpertít Gnatho. quíd ágitur? PA. 40
Statúr. Gn. Vídeo.

- Numquid nam hic quod nolis uides? PA. Te. GN.
 Crédo: at numquid aliud?
- PA. Qui dum? GN. Quia tristi's. PA. Nil quidem. GN.
 Ne sis: sed quid uidetur
- Hoc tibi mancipium? PA. Non malum hercle. GN. Vro
 hominem. PA. Vt falsus animist.
- GN. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse?
 PA. Hoc nunc dicit, 275
- 45 Eiectos hinc nos: omnium rerum, heus, uicissitudo est.
- GN. Sex ego te totos, Parmeno, hos mensis quietum
 reddam,
 Ne sursum deorsum cursites neue usque ad lucem
 uigiles:
 Ecquid beo te? PA. Men? papae. GN. Sic soleo
 amicos. PA. Laudo.
- GN. Detineo te: fortasse tu profectus alio fueras. 280
- 50 PA. Nusquam. GN. Tum tu igitur paululum da mi ope-
 rae: fac ut admittar
 Ad illam. PA. Age modo, nunc tibi patent fores
 haec, quia istam dicit.
- GN. Numquem euocari hinc uis foras? PA. Sine biduom
 hoc praetereat:
 Qui mihi nunc uno digitulo foris aperis fortu-
 natus,
 Ne tu istas faxo calcibus saepe insultabis frus-
 tra. 285
- 55 GN. Etiam nunc hic stas, Parmeno? [eho] num nam
 hic relictus custos,
 Nequis forte internuntius clam a milite ad istam
 curset?
- PA. Facete dictum: mihi nero militi quae placeant.
 Sed uideo erilem filium minorem huc aduenire.

Mirór, qui ex Piraeo ábierit: nam ibi cústos pu-
blicést nunc. 290

Non témerest: et properáns uenit: nesció quid cir- 60
cumspéctat.

CHAEBEA. PARMENO.

H. Óccidi.

II 3

Neque uirgost usquam néque ego, qui illam e cón-
spectu amisí meo.

Vbi quaéram, ubi inuestígem, quem percónter, quam
insistám uiam,

Incértus sum. una haec spés est: ubi ubi est, diú
celari nón potest. 295

O fáciem pulchram: déleo omnis dehínc ex animo 5
múlieres:

Taedét cotidiánarum harum fórmaram. PA. Ecce
autem álterum,

Nescio quid de amóre loquitur: o infortunatúm senem!

Hic uérost, qui si occéperit,

Ludúm iocumque dícet fuisse illum álterum, 300

Praeut huius rabies quae dabit. 10

H. Vt illúm di deaque sénium perdant, qui hódie me
remorátus est:

Meque ádeo qui restíterim: tum autem qui illum
flocci fécerim.

Séd eccum Parmenónem. salue. PA. Quid tu es tris-
tis? quídue es alacris?

Vnde is? CH. Egone? nescio hercle, néque unde
eam neque quórsum eam: 305

Ita prórsum oblitus súm meí. 15

A. Qui quaéso? CH. Amo. PA. Hem. CH. Nunc, Pár-
meno, te osténderis qui uír sies.

Scis té mihi saepe póllicitum esse 'Chaérea, ali-
quid inueni

Modo quód ames: in ea re útilitatem ego fáciam ut
cognoscás meam',

Quom in cèllulam ad te pátris penum omnem cón-
gerebam clánculum. 310

20 PA. Age, inépte. CH. Hoc hercle fáctumst. fac sis núc
promissa adpáreant:

Sic ádeo digna rés est, ubi tu néruos intendás tuos
Haud símilis uirgost uirginum nostrárum, quas ma-
trés student

Demíssis umeris ésse, uincto péctore, ut gracilae
sient.

Siquást habitior paúlo, pugilem esse áfunt, dedu-
cúnt cibum: 315

25 Tam etsi bonast natúra, reddunt cúratura iúnceam:
Itaque érgo amantur. PA. Quid tua istaec? CH.

Noua figura orís. PA. Papae.

CH. Color uérus, corpus sólídum et suci plénium.

PA. Anni? CH. Anni? sédecim.

PA. Flos ípsus. CH. Hancé tú mihi uel uí uél clam uel
precário

Fac trádas: mea nil ré fert, dum potiár modo. 320

30 PA. Quid? uírgo quoiast? CH. Néscio hercle. PA. Vn-
dést? CH. Tantundem. PA. Vbi
hábitat?

CH. Ne id quídem. PA. Vbi uidisti? CH. In uia. PA.
Qua rátióne amisísti?

CH. Id équidem adueniens mécum stomachabár modo:
Neque quémquam ego hominem esse árbitror, quí
mágis bonae

Felícitates ómnes auorsae sient. 325

Quid hóc est sceleris! périi. PA. Quid factúmat? 36

CH. Rogas?

Patrís cognatum atque aéqualem Archidémidem

Nouístin? PA. Quid ni? CH. Is, dum hanc sequor,
fit mi óbuíam.

A. Incómmode hercle. CH. Immo énim uerò infelíciter:

Nam incómmoda alia súnť dicenda, Pármeno. 330

Illúm liquet mihi déierare his ménsibus 40

Sex séptem prorsus nón uidisse próxumis,

Nisi núnc, quom mínime uellem minumeque ópus
fuit.

Eho nónne hoc monstri símilest? quid ais? PA.

Máxume.

H. Contínuo adcurrít ad me, quam longé quidem, 335

Incúruos, tremulus, lábilis demissís, gemens: 45

'Heus heús, tibi dico, Chaérea' inquit. réstiti.

'Scin quíd ego te uolébam?' "dic." 'cras ést mihi
Iudícium.' "quid tum?" 'ut díligenter núnťics

Patri, áduocatus mánc mi esse ut mémínerit.' 340

Dum haec dícit, abiit hóra. rogo numquíd uelit. 50

'Recte' inquit. abeo. quom húc respício ad uírginem,
Illa sése ínterea cómmodum huc aduórterat

In hanc nóstram plateam. PA. Mírur ni hanc dí-
cít, modo

Huic quae datast dono. CH. Húc quom aduenio,
núlla erat. 345

A. Comités secuti scílícet sunt uírginem?— 55

H. Verúm: parasítus cum ancilla. PA. Ipsast: sílicet: 57

Desíne: iam conclamátumst. CH. Alias rés agís.

A. Istúc ago equidem. CH. Nóstin quae sit? díe mihi,

Vídístin? PA. Vídí, nóui: scio quo abdúcta sit. 350

H. Eho Pármeno mi, nóstin et scís úbi siet? 60

- PA. Húc deductast ád meretricem Tháidem: ei donó datast.
- CH. Quís is est tam poténs cum tanto múnere hoc? PA. Milés Thraso,
Phaédriae riualis. CH. Duras frátris partis praédicas.
- PA. Ímmo sí sciás quod donum huic dóno contra cómparet, 355
- 65 MÁgis id dicas. CH. Quód nam quaeso hercle? PA. Eúnuchum. CH. Illumne óbsecro Ínhonestum hominem, quém mercatus ést heri, senem múlterem?
- PA. Ístunc ipsum. CH. Homó quatietur cérte cum donó foras.
Séd istam Tháidem non sciui nóbis uicinam. PA. Haúd diust.
- CH. Péríi, numquamne étiam me illam ufdisse! eho dum díc mihi: 360
- 70 Éstne, ut fertur, fóрма? PA. Sanc. CH. At níl ad nostram hanc. PA. Ália res.
- CH. Óbsecro hercle, Pármeno, fac ut pótiar. PA. Faciam sédulo:
Dábo operam, adiuuábo: numquid me áliud? CH. Quo nunc is? PA. Domum,
Vt mancupia haec, ita uti iussit fráter, ducam ad Tháidem.
- CH. Ó fortunatum ístum eunuchum, quí quidem in hanc detúr domum! 365
- 75 PA. Quíd ita? CH. Rogitas? súmma forma sémper conseruám domi
Vidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus.
Cibúm non numquam cápíet cum ea: intérdum prop-
ter dórmíet.

1. Quid sí nunc tute fórtunatus fías? CH. Qua re,
Pármeno?
- Respónde. PA. Capias tu illius uestem. CH. Véstem?
quid tum póstea? 370
1. Pro illó te deducam. CH. Aúdio. PA. Te esse sí- 80
lum dicam. CH. Intéllego.
1. Tu illíus fruare cómmodis, quibus tú illum dice-
bás modo:
Cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter
dórmias:
Quandóquidem illarum néque te quisquam nóuit ne-
que scit quí sies.
Praetérea forma et aétas ipsast, fáciie ut pro eu-
nuchó probes. 375
1. Dixí probe, nec úmquam uidi mélius consiliúm ss
dari.
Age eámus intro núnciam: orna me, ábduc, duc,
quantúm potest.
1. Quid agís? iocabar équidem. CH. Garris. PA. Péril,
quid ego egí miser?
Quo trúdis? perculerís iam tu me. tíbi equidem
dicó, mane.
1. Eámus. PA. Pergin? CH. Cértumst. PA. Vide ne ní-
míum calidum hoc sít modo. 380
1. Non ést profecto: síne. PA. At enim istaec ín me 30
cudetúr faba. CH. Ah.
1. Flagítium facimus. CH. Án id flagitiumst, si ín do-
mum meretríciam
Dedúcar et illis crúciibus, quae nos nóstramque adu-
lescéntiam
Habent déspicatam et quae nos semper ómnibus cru-
ciánt modis,

Nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut
ab illis fállimur? 385

95 An pótius hoc patri aéquomst fieri, ut á me iuda-
túr dolis?

Quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum
omnés putent.

PA. Quid istíc? si certumst fácere, faciam: uérum ne
post cónferas

Culpam in me. CH. Non faciám. PA. Iubesne? CH.
Iúbeam? cogo atque inpero;

Numquám defugio auctoritatem. PA. Séquere: di
uortánt bene. 390

ACTVS III.

THRASO. GNATHO. PARMENO.

TH. Magnás uero agere grátias Thaís mihi? III 1

GN. Ingéntis. TH. Ain tu, laétast? GN. Non tam ipsó
quidemDonó, quam abs te datum ésse: id uero sério
Triúmphat. PA. Hoc prouiso ut, ubi tempús siet,
Dedúcam. sed eccum mñlitem. TH. Est istúe da- 5
tum 395

Profécto, ut grata mñhi sint quae facio ómnia.

GN. Aduórti hercle animum. TH. Vél rex semper má-
xumas

Mihi agébat quidquid féceram: aliis nóñ item.

GN. Labóre alieno mágno partam glóriam

Verbís saepe in se tráns mouet, qui habét salem, 400 10
Quod in tést. TH. Habes. GN. Rex te érgo in
oculis TH. Scilicet.GN. gestáre? TH. Vero: crédere omnem exércitum,
Consília. GN. Mirum. TH. Túm sicubi eum sátietas
Hominum aút negoti síquando odium céperat,
Requiescere ubi uolébat, quasi: nostín? GN. Scio: 405 15
Quasi ubi illam expueret míseriam ex animó. TH.
Tenes.Tum mé conuiuam sólum abducebát sibi. GN. Hui,
Regem élegantem nárras. TH. Immo sic homost:
Perpaúcorum hominum. GN. Ímmo nullorum ár-
bitror,

- 20 Si técum uiuit. TH. Inuidere omnés mihi, 410
 Mordére clanculum: égo non flocci péndere:
 Illi inuidere misere: uerum unús tamen
 Inpénse, elephantis quem Índicis praefécerat.
 Is úbi molestus mágis est, 'quaeso' inquam 'Strato,
 25 Eone és ferox, quia habés inperium in béluas?' 415
 GN. Pulcherrume hercle díctum et sapientér. papae,
 Iugulás hominem. quid ille? TH. Mutus slico.
 GN. Quid ni ésset? PA. Di uostrám fidem: hominem
 pérditum
 Miserúmque: et illum sacrilegum. TH. Quid illúd,
 Gnatho,
 30 Quo pácto Rhodium tétigerim in conuúio, 420
 Numquám tibi dixi? GN. Númquam: sed narra ób-
 secro.
 Plus mliens audíui. TH. Vna in conuúio
 Erat híc, quem dico, Rhódius adulescéntulus.
 Forte hábui scortum: coépit ad id adlúdere
 35 Et me inridere. 'quid ais' inquam hominí 'inpu-
 dens? 425
 Lepus túte es et pulméntum quaeris?' GN. Háhahae.
 TH. Quid ést? GN. Facete, lépide, laute, níl supra.
 Tuomne, óbsecro te, hoc díctum erat? uetus cré-
 didi.
 TH. Audíeras? GN. Saepe, et fértur in primís. TH
 Meumst.
 40 GN. Dolet díctum imprudenti ádulescenti et líbero. 430
 PA. At té di perdant. GN. Quid ille quaeso? TH. Pér-
 ditus:
 Risu ómnes qui aderant émoriri: dénique
 Metuébant omnes iám me. GN. Non iniúria.
 TH. Sed heús tu, purgon égo me de istac Tháidi,

- Quod eám me amare súspicatast? GN. Níl minus. 435 45
 Immo áuge magis súspítionem. TH. Quór? GN. Rogas?
 Scin, síquando illa méntionem Phaédriae
 Facit aut si laudat, te út male urat? TH. Séntio.
 GN. Id út ne fiat, haéc res solast rémedio.
 Vbi nóminabit Phaédriam, tu Pámphilam 440 50
 Contínuo. síquando illa dicet 'Phaédriam
 Intró mittamus cómmisatum': Pámphilam
 Cantátum prouocémus. si laudábit haec
 Illius formam: tu huius contra. déniqúe
 Par pró pari reférto, quod eam mórdeat. 445 55
 TH. Siquidém me amaret, tum istuc prodessét, Gnatho.
 GN. Quando illud quod tu dás expectat átque amat,
 iam dúdum te amat: iam dudum illi fáctile fit
 Quod dóleat: metuit sémpér, quem ipsa núnc capit
 Fructúm, nequando irátus tu alio cónferas. 450 50
 TH. Bene díxí: ac mihi istuc nóñ in mentem uénerat.
 GN. Ridículum: non enim cógítaras: céterum
 Idem hoc túte melius quánto inuenissés, Thraso!

THAIS. THRASO. PARMENO. GNATHO.
 PYTHIAS.

- TH. Audíre uocem úisa sum modo mílitis. III 2
 Atque éccum. salue, mí Thraso. TH. O Thais
 mea, 455
 Meum sauíum, quid ágitur? ecquid nós amas
 De fidicina istac? PA. Quám uenuste: quód dedit
 Príncípium adueniens! TH. Plúrimum meritó tuo. 5
 GN. Eámus ergo ad cénam: quid stas? PA. Hem ál-
 terum:
 Ex hómine hunc natum dícas? TH. Vbi uis, nóñ
 moror. 460

PA. Adíbo atque adsimulábo quasi nunc éxeam.

Itúran, Thaïs, quópiam es? TH. Ehem, Pármeno,
10 Bene fécisti: hodie itúra. PA. Quo? TH. Quid,
hunc nón uides?

PA. Video ét me taedet. úbi uis, dona adsúnt tibi
A Phaédria. THR. Quid stámus? quor non ímus
hinc? 465

PA. Quaeso hércle ut liceat, páce quod fiát tua,
Dare huíc quae uolumus, cónuenire et cónloqui.

15 THR. Perpúlchra credo dóna aut nostri símilia.

PA. Res índicabit. heús iubete istós foras
Exíre, quos iussi, ócius. procéde tu huc. 470
Ex Aéthiopiast úsque haec. THR. Hic sunt trés
minae.

GN. Vix. PA. Vbi tu es, Dore? accéde. en eunuchúm
tibi,

20 Quam líberali fácie, quam aetate íntegra!

TH. Ita mé di ament, honéstust. PA. Quid tu aís,
Gnatho?

Numquíd habes quod contémnas? quid tu autém
Thraso? 475

Tacént: satis laudant. fác periculum in lítteris,

30 Fac in palaestra, in músicis: quae líberum

25 Scire aéquomst adulescéntem, sollertém dabo.

THR. Ego illum eunuchum, si ópus siet, uel sóbrius.

PA. Atque haéc qui misit, nón sibi soli póstulat 480
Te úuere et sua caúsa excludi céteros,

Neque púgnas narrat néque cicatricís suas

30 Osténtat neque tibi óbstat, quod quidám facit:

Verum úbi molestum nón erit, ubi tú uoles,

Vbi témpus tibi erit, sát habet, si tum récipitur. 485

THR. Adpáret seruom hunc ésse domini paúperis

Miserique. GN. Nam hercle némo posset, sāt scio,
Qui habéret qui paráret alium, hunc pérpeti. 35

1. Tace tú, quem ego esse infra infumos omnis puto
Hominés: nam qui huic adséntari animum indú-
xeris, 490

E flámma petere té cibum posse árbitror.

HB. Iamne ímus? TH. Hos prius íntro ducam et quæ
uolo

Simul ínperabo: póste continuo éxéo. 49

HB. Ego hinc ábeo. tu ístanc ópperire. PA. Haud cón-
uenit

Vna íre cum amica ínperatorem ín uia. 495

HB. Quid tibi ego multa dícam? domini símiu's.

1. Hahahaé. THR. Quid rides? GN. Ístuc quod dixísti
modo:

Et illúd de Rhodio díctum quom ín mentém uenit. 45

Sed Tháís exit. THR. Ábi prae, curæ ut sínt domi
Paráta. GN. Fiat. TH. Díligenter, Pýthias, 500

Fac cúres, si Chremés hoc forte aduénerit,

Vt óres, primum ut rédeat: si id non cómmodumst,

Vt máneat: si id non póterit, ad me addúcito. 50

1. Ita fáciám. TH. Quid? quid áliud uolui dícere?

Ehem: cúrate ístam díligenter uírginem: 505

Domí adsítis facite. THR. Eámus. TH. Vos me sé-
quimini.

CHREMES. PYTHIAS.

1. Profécito quanto mágis magisque cógito, III 3

Ni mírum, dabit haec Tháís mihi magnúm maíum:

Ita mé uldeo ab ea astúte labefactárier.

Iam tím quom primum iússit me ad se arcéssier, 510

Rogét quis 'quid tibi cum illa?' ne norám quidem. 5

- Vbi ueni, causam, ut ibi manerem, reperit:
 Ait rem diuinam fecisse et rem seriam
 Velle agere mecum. iam tum erat suspitio,
 Doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcumbere 515
 10 Mecúm, mihi sese dare, sermonem quaerere.
 Vbi friget, huc euasit, quam pridém pater
 Mihi et máter mortui éssent. dico, iam diu.
 Rus Súnii ecquod hábeam et quam longe á mari.
 Credo ei placere hoc, sperat se a me auéllere. 520
 15 Postrémo, ecqua inde páua periíssét soror;
 Ecquis cum ea una; quíd habuisset, quóm perit;
 Ecquis eam posset nóscere. haec quor quaéritet?
 Nisi si illa forte quae ólim periit páuola,
 Eam sese intendit ésse, utist audácia. 525
 20 Verum éa si uiuit, ánnos natast sédecim,
 Non máior: Thaís, quám ego sum, maíusculast.
 Misit porro orare, út uenirem, sério.
 Aut dícat quod uolt aut molesta né siet.
 Non hércle ueniam tértio. heus heus, écquis
 hic? 530
 25 Ego súm Chremes. Py. O cápítulum lepidíssimum.
 Ch. Dico égo mi insídias fferi? Py. Thaís máxumo
 Te orábat opere, ut crás redires. Ch. Rús eo.
 Py. Fac amábo. Ch. Non possum, inquam. Py. At tu
 apud nos híc mane,
 Dum rédeat ipsa. Ch. Níl minus. Py. Quor, mí
 Chremes? 535
 30 Ch. Malám rem hinc ibis? Py. Si istuc ita certúmst
 tibi,
 Amábo ut illuc tránseas ubi illást. Ch. Eo.
 Py. Abi, Dórias, cito hunc deduce ad mílitem.

ANTIPHO.

AN. Heri aliquot adulescētuli cōimus in Piraéo, III 4
 In hūnc diem ut de sūmbolis essēmus. Chaeream
 ei rei 540
 Praefēcimus: dati anulī: locus, tēpus constitū-
 tumst.
 Praetēriit tempus: quo in loco dictūmst, parati nīl
 est.
 Homo ipse nusquamst: neque scio quid dīcam aut 5
 quid coniectem.
 Nunc mi hōc negoti cēteri dedēre, ut illum quāeram,
 Idque adeo uisam, sī domist. quis nam hīnc ab
 Thaīde exit? 545
 Is est an non est? ipsus est. quid hoc hōminis?
 quid hoc ornātist?
 Quid illūd malist? nequeō satis mirāri neque con-
 cere:
 Nisi, quīdquid est, procul hīnc lubet prius quīd sit 10
 sciscitāri.

CHAEREA. ANTIPHO.

CH. Nūmquīs hic est? nēmost. numquīs hīnc me se- III 5
 quitur? nēmo homost.
 Iāmne rumpere hōc licet mi gāudium? pro Iūp-
 piter, 550
 Nunc est profecto, intērfici quom pēpeti me pōs-
 sum,
 Ne hoc gāudium contāminet uita aēgritudine aliqua.
 Sed nēminemne cūriosum intēruenire nūnc mihi, 5
 Qui mē sequatur quōquo eam, rogītādo obtundat,
 enicet,

Quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde
emergam, úbi siem 555
Vestítum hunc nactus, quíd mihi quaeram, sánus
sim anne insániam!

AN. Adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam uideo uelle,
iníbo.

10 Chaérea, quid est quód sic gestis? quíd sibi hic
uestítus quaerit?

Quid ést quod laetus és? quid tibi uis? sátine sa-
nu's? quíd me

Aspéctas? quid tacés? CH. O festus díes! amice,
sálue: 560

Nemóst, quem ego nunciám magis cuperém uidere
quám te.

AN. Narra ístuc quaeso quíd siet. CH. Immo égo te
oro hercle ut aúdias.

15 Nostín hanc, quam amat fráter? AN. Noui; némpé,
opinor, Tháidem.

CH. Istam ípsam. AN. Sic commémneram. CH. Hodie
quaédamst ei donó data

Virgó: quid ego eius tibi nunc faciem praédicem
aut laudem, Ántipho, 565

Quom ipsús me noris quam élegans formárum spec-
tatór siem?

In hác commotus sum. AN. Aín tu? CH. Primam
díces, scio, si uíderis.

20 Quid múlta uerba? amáre coepi. fórte fortuná
domi

Erat quídam eunuchus, quém mercatus fúerat fra-
ter Tháidi,

Neque is deductus étiam tum ad eam. súbmonuit
me Pármeno 570

Ibi séruos, quod ego arripui. AN. Quid id est? CH.
Táctus citius aúdiēs:

Vt uéstem cum eo mútem et pro illo iúbeam me
illoc dúcier.

AN. Pro eunúchon? CH. Sic est. AN. Quid ex ea re 25
tándem ut caperes cómmodi?

CH. Rogás? uiderem, audírem, essem una quácum cu-
piebam, Ántipho.

Num párua causa aut práua ratioſt? tráditus sum
múlieri. 575

Illá illico ubi me accépit, laeta uéro ad se abducít
domum:

Comméndat uirginém. AN. Quoi? tibine? CH. Míhi.
AN. Satis tutó tamen.

CH. Edícít ne uir quíſquam ad eam adeat, ét mihi ne 30
abſcedam ínperat:

In interiore páрте ut maneam sólus cum sola. ádnuo
Terram íntuens modéſte. AN. Miser. CH. 'Ego' ín-
quit 'ad cenam hínc eo': 580

Abducít ſecum ancíllas: paucae, quae circum illam
eſſént, manent

Nouíciæ puéllae. continuo haéc adornant út lauet.
Adhórtor properent. dum ádparatur, uírgo in con- 35
clauí ſedet

Suspéctans tabulam quándam pictam; ibi ínerat
pictura haéc, louem

Quo pácto Danaae míſiſſe aiunt quóndam in gre-
mium ímbrem aúreum. 585

Egomét quoque id ſpectáre coepi: et quía conſi-
mílem líſerat

Iam olim ílle ludum, ínpendio magis ánimus gau-
debát mihi,

- 40 Deum sésē in hominem cónuortisse atque in alienas téguas
Venisse clanculúm per pluuium fúcum factum mí-
lieri.
At quem deum! qui tépla caeli súmma sonitu cón-
cutit. 590
Ego homúncio hoc non fácerem? ego illud uéro
item feci ac lubens.
Dum haec mécum reputo, arcéssitur lauátum in-
terea úrgo:
- 45 Iti, láuit, redlit; deinde eam in léctulo locárunt.
Sto expéctans, siquid mi inperent. uenit úna,
'heus tu' inquit 'Dóre,
Cape hóc flabellum, uéntulum huic sic fácito, dum
lauámur: 595
Vbi nós lauerimus, si uoles, lauátó'. accipio trístis.
AN. Tum equidem istuc os tuom supudens uidére ni-
míum uéllem,
- 50 Qui essét status, flabéllulum tenére te asinum tán-
tum.
CH. Vix élocutast hóc, foras simul ómnes proruónt se,
Abeúnt lauatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi
ábsunt. 600
Intérea somnus úrginem opprimít. ego limis spécto
Sic pér flabellum clanculum: simul ália circum-
spécto
- 55 Satin éplorata sint. uideo esse. péssulum ostio
óbdó.
AN. Quid túm? CH. Quid 'quid tum' fáture? AN. Fateor.
CH. Án ego occasiónem
Mi osténtam, tantam, tám breuem, tam optátam,
tam insperátam 605

Amíttterem? tum pól ego is essem uéro, qui simu-
lábar.

i. Sane hércle ut dicis. séd interim de súbolis quid
áctumst?

i. Parátumst. AN. Frugi es: úbi? domin? CH. Immo eo
ápud libertum Díscum.

i. Perlóngest. CH. Sed tanto ócius properémus. AN.
Muta uéstem.

i. Vbi mútem? perii: nám domo exuló nunc: metuo
frátrem 610

Ne intús sit: porro autém pater ne rúre redierít
iam.

i. Eámus ad me, ibi próximumst ubi mútes. CH. Recte
dicis.

Eámus et de istác simul, quo pácto porro póssim
Potíri consíliúm uolo capere úna tecum. AN. Fiat.

Interea aurum sibi clam mulier démit, dat mi ut
aúferam.

Hóc est signi: ubi primum poterit, se illinc sub-
ducét scio.

PHAEDRIA. (DORIAS.)

Dum rús eo, coepi égomet mecum intérr uias, IV 2

Ita út fit, ubi quid in animost moléstiae, 630

Alliám rem ex alia cógitare, et ea ómnia

Peiórem in partem. quid opust uerbis? dum haéc
puto,

Praetérii imprudens uíllam. longe iam ábieram, 5

Quom sénsi: redeo rúrsum, male ueró me habens:

Vbi ad ípsum ueni déuorticulum, cónstiti: 635

Occépi mecum cógitare 'hem, bíduom hic

Manéndumst soli síne illa? quid tum póstea?

Nil ést. quid? nil? si nón tangendí cópiast, 10

Eho né uidendí quídem erit? si illud nón licet,

Saltem hóc licebit. cérte extrema línea 640

Amáre haud nil est.' uíllam praetereó sciens.

Sed quíd hoc, quod tímida súbito egreditur Pýthias?

PYTHIAS. PHAEDRIA. DORIAS.

r. Vbi ego illum scelerósum misera atque ínpium in- IV 3
ueniam? aút ubi quaeram?

Hóccine tam audax fácinus facere esse aúsum! PH.

Perii: hoc quíd sit uereor.

r. Quín etiam insupér scelus, postquam lúdificatust
uírginem, 645

Vestem ómnem miserae díscidit, tum ipsám capillo
cónscidit.

π. Hem. PY. Quí nunc si detúr mihi, 5
TERENTIUS. 7

Vt ego únguibus facile illi in oculos inuolem uenéfico!

PH. Nésocio quid profécto absente nobis turbatúmst domi.
Adfbo. quid istuc? quid festinas? aut quem quaeris, Pýthias? 650

Py. Ehem Phaédria, ego quem quaeram? in' hinc quod dignu's cum donis tuis

10 Tam lépidis? PH. Quid istuc ést rei?

Py. Rogás me? etnuchum quem dedisti nobis quas turbás dedit!

Virginem, erae quam dono dederat mles, uitiauit.

PH. Quid ais?

Py. Périi. PH. Temulénta's. Py. Vtinam sic sint qui mihi mále uolunt. 655

Do. Au óbsecro, mea Pýthias, quod istuc nam monstrúm fuit?

15 PH. Insánis: qui istuc fácere eunuchus pótuit? Py. Ego illum nésocio

Qui fúerit: hoc quod fécit, res ipsa índicat.

Virgo ipsa lacrumat néque, quom rogites, quid sit audet dícere.

Ille autem bonus uir núsquam adparet. étiam hoc misera súspicor, 660

Aliquíd domo abeuntem ábstulisse. PH. Néqueo mirari satis,

20 Quo illíc abire ignáuos possit lóngius, nisi sí domum Forte ad nos rediit. Py. Víse amabo, núm sit. PH. Iam faxó scies.

Do. Perii, óbsecro, tam infándum facinus, méa tu, ne audiui quidem.

Py. At pól ego amatorés eos mulierum ésse audieram máximos, 665

Sed nŕl potesse: uérum miserae nŕn in mentem
uénerat:

Nam illum áliquo conclusissem neque illi cómmi- 25
sissem uírginem.

PHAEDRIA. DORVS. PYTHIAS. DORIAS.

H. Exí foras, sceléste: at etiam réstítas, IV 4
Fugítíue? prodi, mále conciliate. Do(RVS). Ób-
secro. PH. Oh,

Illúd uide, os ut síbi distorsit cárnufex. 670

Quíd huc tíbi redítíost? uéstis quíd mutátíost?

Quíd nárras? paulum sí cessassem, Pýthias, 5

Domí nóu offéndissem, íta iam adornarát fugam.

Y. Habén hóminem, amabo? PH. Quíd ní habeam?

PY. Factúm bene.

OR(IAS). Istúc pol uero béne. PY. Vbíst? PH. Ro-
gítas? nŕn uidés? 675

Y. Videam? óbsecro quem? PH. Hunc scíllicet. PY.

Quis híc ést homo?

H. Qui ad uŕs deductus hódíest. PY. Hunc oculís suis 10

Nostrárum numquam quísqum uidít, Phaédria.

H. Non uidít? PY. An tu hunc crédidísti esse, ób-

secro,

Ad nós deductum? PH. Námque alíum habuí né-

minem. PY. Au, 680

Ne cómparandus híc quídem ad illumst: ílle erat

Honéstá facie et líberali. PH. Íta uísus ést 15

Dudúm, quía uaria uéste exornatús fuit:

Nunc tíbi uidetur foédís, quía illám nŕn habet.

Y. Tace óbsecro: quási uéro paulum íntér siet. 685

Ad nós deductus hódíest adulescéntulus,

Quem tú uidere uéro uelles, Phaédria. 20

Hic ést uietus uétus ueternosús senex,
 Colóre mustelíno. PH. Hem, quae haec est fábula?
 Eo rédiges me, ut quid égerim egomet nésciam? 690
 Eho tu, émin ego te? Do. Emísti. PY. Iube mi dénuo
 25 Respóndeat. PH. Roga. PY. Vénisti hodie ad nós?
 negat.

At ille álter uenit ánnos natus sédecim:
 Quem sécum adduxit Pármeno. PH. Age dum hoc
 mi éxpedi

Primum: ístam quam habes únde habes uestém?
 taces? 695

Monstrum hóminis, non dictúru's? Do. Venit
 Chaérea.

30 PH. Fratérne? Do. Ita. PH. Quando? Do. Hódie. PH.
 Quam dudúm? Do. Modo.

PH. Quicúm? Do. Cum Parmenóne. PH. Norasne eúm
 prius?

Do. Non: néc quis esset úmquam audieram dícier.

PH. Vnde ígitur fratrem méum esse scibas? Do. Pár-
 meno 700

Dicébat eum esse. is míhi dedit hanc. PH. Óccidi.

Do. Meam ipse índuit: post úna ambo abierúnt foras.

35 PY. Iám satis credis sóbriam esse me ét nil mentitám
 tibi?

Iám satis certumst uírginem uitiátam esse? PH. Age
 nunc, bélua,

Crédis huic quod dícat? PY. Quid ísti crédam?
 res ipsa índicat. 705

PH. Cóncede istuc paúlulum: audín? étiam paululúm:
 sat est.

Díc dum hoc rursum, Chaérea tuam uéstem detra-
 xít tibi?

- . **Fáctum.** PH. Et eamst indútus? Do. Factum. PH. Et 40
 pró te huc deductúst? Do. Ita.
- . **Iúppiter magne,** ó scelestum atque aúdacem homi-
 nem. PY. Vaé mihi:
- Étiam non credás indignis nós esse inrisás modis? 710
- i. **Mírum ni credís quod iste dícat.** quid agam néscio.
 Heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te
 excúlpere
- Vérum?** uidistíne fratrem Chaéream? Do. Non. 45
 PH. Nón potest
- Sine malo fatéri,** uideo: séquere hac: modo aít
 módo negat.
- Óra me.** Do. Obsecró te uero, Phaédria. PH. I
 intro núnciam. 715
- i. **Ofei.** PH. Allo pácto honeste hinc quó modo ab-
 eam néscio.
- Áctumst,** síquidem tú me hic etíam, nébulo, ludi-
 ficábere.
- i. **Pármenonis** tám scio esse hanc téchinam quam me 50
 uíuere.
- ii. **Síc est.** PY. Inueniam édepol hodie, párem ubi re-
 feram grátiam.
- Séd nunc quid faciéndum censes,** Dórias? DOB. De
 istác rogas 720
- Vírgine?** PY. Ita, utrum praédicemne an táceam?
 DOB. Tu pol, sí sapis,
- Quód scis nescis,** néque de eunucho néque de uítio
 uírginis.
- Hác re et te omni túrba euolues** ét illi gratum fé- 55
 ceris.
- Íd modo dic,** abísse Dorum. PY. Ita faciám. DOB.
 Séd uideón Chremem?

Tháis iam aderit. PY. Quid ita? DOB. Quia, quom inde
 ábeo, iam tum incéperat 725
 Túrba inter eos. PY. Aúfer aurum hoc: égo scibo
 ex hoc, quíd siet.

CHREMES. PYTHIAS.

IV 5 CH. Attát data hercle uérba mihi sunt: uicít uinum
 quód bibi.

Ac dum ádcubabam, quám uidebar míhi pulchre esse
 sóbrius!

Postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom
 officiúm facit.

PY. Chremés. CH. Quis est? ehem Pýthias: uah, quánto
 nunc formósior 730

5 Vidére mihi quám dúdum! PY. Certo tú quídem
 pol multo hílarior.

CH. Verbum hércle hoc uerum crít 'sine Cerere et Lí-
 bero frigét Venus'.

Sed Tháis multon ánte uenit? PY. Án abiit iam
 a mílite?

CH. Iam dúdum, aetatem. lítes factae súnt inter eos
 máxumae.

PY. Nil díxit, tu ut sequerére sese? CH. Níl, nisi
 abiens mí innuit. 735

10 PY. Eho, nóne id sat erat? CH. Át nescibam id dí-
 cere illam, nísi quia

Corréxit miles, quód intellexi mínus: nam me ex-
 trusít foras.

Sed eccam ípsam: míror úbi ego huic anteuórterim.

THAIS. CHREMES. PYTHIAS.

IV 6 TH. Crédo equídem illum iam ádfuturum esse, út illum
 a me eripiát; sine ueniat:

Quí si illam digito úno attigerit, óculi illi ilico écfodientur. 740

Úsque adeo illius férre possum inéptiam et magnífica uerba,

Vérba dum sint: uérum enim si ad rem cóferentur, uápulabit.

CH. Tháis, ego iam dúdum hic adsum. TH. O mí Chremes, te ipsum éxpectabam.

Scíu tu turbam hanc própter te esse fáctam? et adeo ad te áttinere hanc

Ómnem rem? CH. Ad me? quí quaeso istuc? TH. Quía, dum tibi sorórem studeo 745

Réddere ac restítuere, haec atque huius modi sum múlta passa.

CH. Vbi east? TH. Domi apud me. CH. Hém. TH. Quid est? Éducta ita uti téque illaque dignumst. CH. Quid ais? TH. Íd quod res est.

Hanc tibi dono dó néque repeto pro illa quicquam abs té preti.

CH. Et habétur et referétur, Tháis, tibi ita ut merita's grátia. 750

TH. Át enim caue, ne prius quam hanc a me accípias amittás, Chremes:

Nam haéc east, quam míles a me uí nunc ereptúm uenit.

Abi tú, cistellam, Pýthias, domo écfér cum monuméntis.

CH. Viden tu flum, Tháis PY. Vbi sitast? TH. In ríscó: odiosa céssas.

CH. mílitem secum ad te quantas cópias addúcere? 755 Áttat. TH. Num formídulosus óbsecro es, mi homo?

CH. Ápage sis:

Égon formidulósus? nemost hómínium qui uluát minus.
 20 TH. Átque ita opust. CH. Ah, métno qualem tú me
 esse hominem existumes.

TH. Ímmo hoc cogitáto: quicum rés tibist, peregrínus est:
 Mínus potens quam tú, mínus notus, mínus amico-
 rum híc habens. 760

CH. Scío istuc. sed tu quód cauere póssis, stultum ad-
 mitterest.

Málo ego nos prospícere quam hunc ulcisci accepta
 iniúria.

25 TÚ abi atque obsera óstium intus, dúm ego hinc
 transcurro ád forum:

Vólo ego adesse hic áduocatos nóbis in turba hác.

TH. Mane.

CH. Mélius est. TH. Mane. CH. Omítte, iam adero. TH.
 Níl opus est istís, Chremes. 765

Hóc modo dic, sorórem esse illam tuam ét te par-
 uam uírginem

Ámisisse, núnc cognosse. sígna ostende. PY. Ad-
 súnst. TH. Cape.

30 SÍ ulm faciet, ín ius ducito hómínem: intellectín?

CH. Probe.

TH. Fác animo haec praesénti dicas. CH. Fáciam. TH.
 Attolle pállium.

Périi, huíc ipsist ópus patrono, quém defensorém
 paro. 770

THRASO. GNATHO. SANGA. CREMES.

THAIS.

IV 7 THR. Hancíne ego ut contuméliam tam insígnem in me
 accipiám, Gnatho?

Morí me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimini.

Primum aedis expugnabo. GN. Recte. THR. Virgine
nem eripiám. GN. Probe.

THR. Male múlcabo ipsam. GN. Púlchre. THR. In medium
huc ágmen cum uectí, Donax;
Tu, Símalio, in sinístrum cornum; tú, Syrisce, in 5
déterum. 775

Cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus fu-
rum? SA. Éccum adest.

THR. Quid ignáue? peniculón pugnare, qui istam huc
portes, cógitas?

SA. Egone? Inperatorís uirtutem nóueram et uim mí-
litum:

Sine ságuine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem
uólnera?

THR. Vbi álii? SA. Qui malum 'álii'? solus Sánnio ser- 10
uát domi. 780

THR. Tu hosce ínstrue: ego ero póst principia: inde
ómnibus signúm dabo.

GN. Illúc est sapere: ut hósce instruxit, ípsus sibi ca-
uít loco.

THR. Idem hóc iam Pyrrus fáctitauit. CH. Viden tu,
Thais, quam híc rem agit?

Ni mírum, consilium illud rectumst de ócludendis
aédibus.

TH. Sané quod tibi nunc uír uideatur ésse hic, nebulo má- 15
gnus est: 785

Ne métuas. THR. Quid uidétur? GN. Fundam tibi
nunc nimis uellém dari,

Vt tu illos procul hinc éx occulto caéderes: face-
rént fugam.

THR. Séd eccam Thaïdem ípsam uideo. GN. Quám mox
inruimús? THR. Mane:

- I. Scfbis: principio éam esse dico líberam. THR. Hem. 35
 CH. Ciuem Átticam. THR. Hui.
- I. Meám sororem. THR. Os dúrum. CH. Miles, nunc
 adeo edicó tibi,
 Né uim facias úllam in illam. Tháís, ego eo ad
 Sóphronam
 Nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec.
 THR. Tun me próhibeas,
 Meám ne tangam? CH. Próhibebo inquam. GN. Au-
 dín tu? hic furti se ádligat:
 Sát hoc tibist. THR. Idem hóc tu, Tháís? TH. 40
 Quaére qui respóndeat. 810
- IB. Quíd nunc agimus? GN. Quín redeamus: iam haéc
 tibi aderit súpplicans
 Últro. THR. Credin? GN. Ímmo certc: nóui inge-
 nium múlierum:
 Nólunt ubi uelís, ubi nolis cúpiunt ultro. THR. Béne
 putas.
- I. Iám dimitto exércitum? THR. Vbi uis. GN. Sánga,
 ita ut fortís decet
 Mílites, domí focique fác uicissim ut mémineris. 815 45
 Iám dudum animus ést in patinis. GN. Frúgi es.
 THR. Vos me hac séquimini.
-

ACTVS V.

THAIS. PYTHIAS.

- V 1 TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
 ‘Scio, néscio, ablit, aúdiui, ego non ádfui.’
 Non tu istuc mihi dictúra aperte es, quídquid est?
 ‘Virgó conscissa uéste lacrumans óbticet; 820
 5 Eunúchus ablit:’ quam óbrem? quid factúmst? taces?
 PY. Quid tibi ego dicam mísera? illum eunuchúm negant
 Fuisse. TH. Quis fuit ígitur? PY. Iste Chaérea.
 TH. Qui Chaérea? PY. Iste ephébus frater Phaédriae.
 TH. Quid aís, uenefica? PY. Átqui certo cómperi. 825
 10 TH. Quid is óbsecro ad nos? quam óbrem adductust?
 PY. Néscio:
 Nisi amásse credo Pámphilam. TH. Hem, mísero
 óccidi,
 Infélix, siquidem tu ístaec uera praédicas.
 Num id lácrumat uirgo? PY. Id opínor. TH. Quid
 aís, sácrilega?
 Istúccine intermináta sum hinc abiéns tibi? 830
 15 PY. Quid fácerem? ita ut tu iústi, soli créditast.
 TH. Scelésta ouem lupó commisti. dispudet
 Sic míhi data esse uérba. quid illuc hómínis est?
 PY. Era méa, tace tace óbsecro, saluaé sumus:
 Habémus homínem ipsum. TH. Vbi is est? PY. Hem
 ad sínísteram. 835
 20 Viden? TH. Vídeo. PY. Compréndí iube, quan-
 túm potest.

I. Quid illó faciemus, stúlta? PY. Quid faciás, ro-
gas?

Vide amábo, si non, quom áspicias, os ínpudens
Vidétur: tum *autem* quae éius confidéntiast!

CHAEREA. THAIS. PYTHIAS.

- I. Apud Ántiphonem utérque, mater ét pater, 840 V 2
Quasi dédita opera dómi erant, ut nulló modo
Intro íre possem, quín uiderent me. ínterim
Dum ante óstium sto, nótus mihi quídam óbuiam
Venit. ubi uidi, ego me ín pedes quantúm queo 5
In ángiportum quóddam desertum; índe ítem 845
In áliud, índe in áliud: íta misérrumus
Fuí fugitando, néquis me cognósceret.
Sed éstne haec Thaïs, quám uideo? ípsast. haéreo
Quid faciám. quid mea áutem? quid faciét mihi? 10
- II. Adeámus. bone uir Dóre, salue: díe mihi, 850
Aufúgístin? CH. Era, fáctum. TH. Satin id tibi
placet?
- III. Non. TH. Crédin te ínpune hábiturum? CH. Vnam
hanc nóxiam
Amítte: si aliam admísero umquam, occídito.
- IV. Num meám saeuítiam uéritu's? CH. Non. TH. Non? 15
quíd igitur?
- V. Hanc métui ne me críminaretúr tibi. 855
- VI. Quid féceras? CH. Paulúm quíddam. PY. Eho 'pau-
lum' ínpudens?
An paulum hoc esse tibi uidetur, uírginem
Vítiáre ciuem? CH. Cónseruam esse crédidi.
- VII. Cónseruam? uix me cóntineo quin ínuolem 20
Monstro ín capillum: etiam últro derisum ádue-
nit. 860

- TH. Abin hinc, insana? PY. Quid ita? uero debeam,
 Credo, isti quicquam furcifero, si id fecerim:
 Praesertim quom se seruom fateatur tuom.
- 25 TH. Missa haec faciamus. non te dignum, Chaerea,
 Fecisti: nam si ego digna hac contumelia 865
 Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.
 Neque edepol quid nunc consili capiam scio
 De uirgine istac: ita conturbasti mihi
 30 Rationes omnis, ut eam non possim suis
 Ita ut aequom fuerat atque ut studui tradere, 870
 Vt solidum parerem mi hoc beneficium; Chaerea.
- CH. At nunc dehinc spero acternam inter nos gratiam
 Fore, Thais. saepe ex huius modi re quam
 35 Malo principio magna familiaritas
 Conflatat. quid si hoc quispiam uoluit deus? 875
- TH. Equidem pol in eam partem accipioque et uolo.
- CH. Immo ita quaeso. unum hoc scito, contumeliae
 Non me fecisse causa, sed amoris. TH. Scio,
 40 Et pol propterea magis nunc ignosco tibi.
 Non adeo inhumano ingenio sum, Chaerea, 880
 Neque ita inperita, ut quid amor ualeat nesciam.
- CH. Te quoque iam, Thais, ita me di bene ament,
 amo.
- PY. Tum pol tibi ab istoc, era, cauendum intellego.
- 45 CH. Non ausim. PY. Nil tibi quicquam credo. TH. Desinas.
- CH. Nunc ego te in hac re mi oro ut adiutrix sies, 885
 Ego me tuae commendo et committo fide:
 Te mihi patronam capio, Thais, te obsecro:
 Emoriar, si non hanc uxorem duxero.
- 50 TH. Tamen si pater quid.. CH. Ah uolet, certo scio,
 Cuius modo haec sit. TH. Paululum opperier 890

Si uis, iam frater ipse hic aderit uirginis;
Nutricem arcessitum sit, quae illam aluit páruo-
lam:

In cógnoscendo túte ipse aderis, Chaérea.

1. Ego uero maneo. TH. Vín interea, dúm uenit, 56
Domí ópperiamur pótius quam hic ante óstium? 895

1. Immó percupio. PY. Quám tu rem actura óbse-
cro es?

1. Nam quíd ita? PY. Rogitas? húnc tu in aedis có-
gitas

Recipere posthac? TH. Quór non? PY. Crede hoc
meae fide,

Dabit híc pugnam aliquam dénuo. TH. Au, tace 60
óbsecro.

1. Parúm perspexisse eíus uidere audáciam. 900

1. Non fáciam, Pythías. PY. Non credo, Chaérea,
Nisi sí commissum nóñ erit. CH. Quin, Pýthias,
Tu mé seruato. PY. Néque pol seruandúm tibi
Quicquám dare ausim néque te seruare. ápage te. 65

1. Adest óptume ipse fráter. CH. Perii hercle: ób-
secro 905

Abeámus intro, Tháís: nolo me ín uia

Cum hac uéste uideat. TH. Quam óbrem tandem?
an quía pudet?

1. Id ípsum. PY. Id ípsum? uirgo uero! TH. I praé,
sequor.

Tu istíc mane, ut Chremem íntro ducas, Pýthias. 70

PYTHIAS. CHREMES. SOPHRONA.

1. Quid, quíd uenire in méntem nunc possit míhi, 910 V 3
Quid nám, qui referam sácrilego illi grátiam,
Qui hunc súpposiuit nóbis? CH. Moue te oro ócius,

Mea nútrix. So. Moueo. CH. Vídeo, sed nil pró-
moues.

5 PY. Iamne óstendisti sígna nutrici? CH. Ómnia.

PY. Amábo, quid aít? cónoscitne? CH. Ac mémori-
ter. 915

PY. Bene édepol narras: nam illi faueo uírgini.

Ite íntro: iam dudum éra uos expectát domi.

Virúm bonum eccum Pármemonem incédere

10 Videó: uide ut otíósus it, si díis placet.

Speró me habere, qui hunc meo excrucíem modo. 920

Ibo íntro, de cónítione ut certúm sciam:

Post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

PARMENO. PYTHIAS.

V 4 PA. Reuíso, quid nam Chaérea hic rerúm gerat.

Quod si ástu rem tractáuit, di uostrám fidem,

Quantam ét quam ueram laúdem capiet Pármeno! 925

Nam ut mítam, quod eí amórem difficíllimum

5 Caríssimum, ab meretríce auara uírginem

Quom amábat, eum conféci sine moléstia,

Sine súmptu, sine dispéndio: tum hoc álterum,

Id uérost quod ego míhi puto palmárium 930

Me répperisse, quó modo adulescéntulus

10 Meretrícum ingenia et móres posset nóscere,

Matúre ut quom cónórit perpetuo óderit.

Quae dúm foris sunt, níl uidetur múndius,

Nec mágis compositum quícquam nec magis éle-
gans: 935

[Quae cum amatore suo cum cenant ligurriunt]

15 Harúm uidere inlúuiem sordes ínopiam,

Quam inhonéstae solae sínt domi atque auidaé cibi,

Quo pácto ex iure hestérno panem atrúm uorent,

- Nosse ómnia haec salús est adulescéntulis. 940
1. Ego pól te pro istis díctis et factís, scelus,
Vlcíscar, ut ne inpúne in nos inlúseris. 20
- Pró deum fidem, fácinus foedum! o infélicem adu-
lescéntulum!
- Ó scelestum Pármenonem, qui ístum huc adduxít!
- PA. Quid est?
1. Míseret me: itaque ut né uiderem, mísera huc ec-
fugí foras, 945
- Quaé futura exémpa dicunt in eum indigna. PA. O
Iúppiter,
- Quaé illaec tufbast? ním nam ego perii? adíbo. 25
quid istuc, Pýthias?
- Quíd ais? in quem exémpa fient? PY. Rógitas, au-
dacíssume?
- Pérdidistí ístum quem adduxísti pro eúnuclo adu-
lescéntulum,
- Dúm studes dare uérba nobis. PA. Quid ita? aut
quid factúmst? cedo. 950
1. Dícam: uirginem ístam, Tháidi hódie quaé donó
datast,
- Scís eam ciuem hinc ésse? et fratrem eius ésse ad- 30
prime nóbilem?
1. Néscío. PY. Atqui síc inuentast: éam iste ultiauí
miser.
- Ílle ubi id rescíuit factum fráter uiolentíssimus,
1. Quíd nam fecit? PY. cónligauit prímum eum mise-
rís modis. 955
1. Cónligauit? PY. Átque quidem orante, út ne íd
faceret, Tháide.
1. Quíd ais? PY. Nunc minátur porro sése id quod
moechís solet: 35

Quód ego numquam uídi fieri néque uelim. PA. Qua
audácia

Tántum facinus aúdet? PY. Quid ita 'tántum'? PA.
An non hoc máximumst?

Quís homo pro moecho úmquam uidit in domo me-
retrícia 960

Préndi quemquam? PY. Néscio. PA. At ne hoc
nésciatis, Pýthias:

40 Dico, edico uóbis, nostrum esse illum erilem filium.
PY. Hem,

Óbsecro, an is est? PA. Néquam in illum 'Tháís
uim fieri stnat!

Átque adeo autem quór non egomet íntro eo? PY.
Vide, Pármeno,

Quíd agas, ne neque illi prosis ét tu pereas: nam
hóc putant, 965

Quídquid factumst, á te esse ortum. PA. Quíd igi-
tur faciám miser?

45 Quídue incipiam? ecce autem uideo rúre redeun-
tém senem:

Dícam huic an non *dícam*? dicam hercle: étsi mihi
magnúm malum

Scío paratum: séd necessest, huic ut subueniát.
PY. Sapis.

Égo abeo intro: tú isti narra omne órdine, ut fac-
túm siet. 970

LACHES. PARMENO.

V 5 LA. Ex meó propínquo rúre hoc capio cómmodi:
Neque agrí neque urbis ódium me umquam pércipit.
Vbi sátias coepit fieri, commutó locum.
Sed estne ille noster Pármeno? et certe ípsus est.

Quem praestolare, Pármeno, hic ante ostium? 975 5

PA. Quis homóst? ehem, saluom te áduenire, ere,
gaúdeo.

LA. Quem praestolare? PA. Périi: lingua haerét metu.

LA. Hem,

Quid ést quod trepidas? sátime saluae? díe mihi.

PA. Ere, prímum te arbitrári id quod res ést uelim:

Quidquid huius factumst, cúlpa non factúmst mea. 980 10

LA. Quid? PA. Récte sane intérogasti: opórtuit

Rem praénarrasse me. émit quendam Phaédria

Eunúchum, quem dono huic daret. LA. Quoi? PA.

Tháidi.

LA. Emit? perii hercle. cuánti? PA. Vigintí minis.

LA. Actúmst. PA. Tum quandam fídicinam amat hinc 15

Chaérea.

985

LA. Hem, quid? amat? an scit iam ille quid meretríc
siet?

An in ástu uenit? áliud ex alió malum.

PA. Ere, né me spectes: me impulsore haec nón facit.

LA. Omítte de te dícere. ego te, fúrcifer,

Si úuo.. sed istuc, quidquid est, prímum expedi. 990 20

PA. Is pro illo eunucho ad Tháidem dedúctus est.

LA. Pro eunúchon? PA. Sic est. hunc pro moeicho

póstea

Compréndere intus ét constrinxere. LA. Óccidi.

PA. Audáciam meretricum specta. LA. Númquid est

Aliúud mali damníue quod non díxeris 995 25

Relícuom? PA. Tantumst. LA. Césso huc intro

rúmpere?

PA. Non dúbiumst quin mihi mágnum ex hac re sít malum:

Nisi quía necessus fúit hoc facere. id gaúdeo

Proptér me hisce aliquid ésse euenturúm mali:

30 Nam iam diu aliquam causam quaerebat senex, 1000
 Quam obrem insigne aliquid faceret eis: nunc reperit.

PYTHIAS. PARMENO.

V 6 PY. Numquam edepol quicquam iam diu quod magis uellem euenire

Mi euenit, quam quod modo senex intro ad nos uenit errans.

Mihi solae ridiculo fuit, quae quid timeret scibam.

PA. Quid hoc autemst? PY. Nunc id prodeoque ut conueniam Parmenonem. 1005

5 Sed ubi obsecro est? PA. Me quaerit haec. PY. Atque eccum uideo: adibo.

PA. Quid est, inepta? quid uis tibi? quid rides? pergin? PY. Perii:

Defessa iam sum misera te ridendo. PA. Quid ita? PY. Rogitas?

Numquam pol hominem stultiorem uidi nec uidebo ah,

Non possum satis narrare, quos ludos praebueris intus. 1010

10 At etiam primo callidum et disertum credidi hominem.

Quid? sicone credere [ea] quae dixi oportuit te?

An paenitebat flagiti, te auctore quod fecisset

Adulescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?

Nam quid illi credis tum animi fuisse, ubi uestem uidit 1015

15 Illam esse eum indutum pater? quid? iam scis te perisse?

PA. Hem quid dixisti, péssuma? an mentita's? etiam
rides?

Itan lépidum tibi uisúmst, scelus, nos inridere?

Py. Nímium.

PA. Siquidem istuc inpune hábueris. Py. Verúm. PA.

Reddam hercle. Py. Crédo:

Sed in diem istuc, Pármeno, est fortásse, quod mi-
näre. 1020

Tu iam pendebis, qui stultum adulescéntulum nobi- 20
litas

Flagítiis et eundem índicas: utérque in te exempla
édent.

PA. Nullus sum. Py. Hic pro illo múnere tibi honós
est habitus: ábeo.

PA. Egomét meo indició miser quasi sórex hodie périi.

GNATHO. THRASO. (PARMENO.)

GN. Quid nunc? qua spe aut quó consilio huc ímus? V 7
quid coeptás, Thraso? 1025

TH. Égone? ut Thaídí me dedam et fáciam quod iubeát.

GN. Quid est?

TH. Quí minus quam Herculés seruiuit Ómphalae? GN.

Exemplúm placet.

Útinam tibi commítigari úsdeam sandalió caput!

Séd fores crepuérunt ab ea. TH. Périi: quid hoc^s
autémst mali?

Húnc ego numquam úderam etiam: quid nam hic
properans prósilít? 1030

CHAEBA. PARMENO. GNATHO. THRASO.

CH. Ó populares, écquis me hodie úuit fortunátior? V 8

Nemo hercle quisquam: nam in me plane dí potes-
tatém suam

Omnem ostendere: quos tam subito tot congruerint
commoda.

PA. Quid hic laetus est? CH. O Parmeno mi, o mearum
voluptatum omnium

5 Inuentor inceptor perfector, scin me in quibus sim
gaudiis? 1035

Scis Pamphilam meam inuentam ciuem? PA. Audui.

CH. Scis sponsam mihi?

PA. Bene, ita me di ament, factum. GN. Audin tu, hic quid
ait? CH. Tum autem Phaëdriae

Meo fratri gaudeo esse amorem omnem in tranquillo:
unast domus;

10 Thais patri se commendauit, in clientelam et fidem
Nobis dedit se. PA. Fratris igitur Thais totast? CH.
Scilicet. 1040

PA. Iam hoc aliud est quod gaudeamus: miles pelletur
foras.

CH. Tu frater ubi ubi est fac quam primum haec audiat.

PA. Visam domum.

TH. Numquid, Gnatho, tu dubitas quin ego nunc per-
petuo perierim?

GN. Sine dubio opinor. CH. Quid commemorem primum
aut laudem maxime?

15 Illumne qui mihi dedit consilium ut facerem, an
me qui ausus siem 1045

Incipere, an fortunam conlaudem, quae governa-
trix fuit,

Quae tot res tantas tam opportune in unum con-
clusit diem,

An mei patris festiuitatem et facilitatem? o Iuppiter,
Serua obsecro haec bona nobis.

PHAEDRIA. CHAEBEA. THRASO. GNATHO.

- PH. Di uostrám fidem, incredíbilía
Pármeno modo quae narravit. séd ubist frater? CH. 20
Praesto adest. 1050
- PH. Gaúdeo. CH. Satis crédo. nil est Tháide hac, frater, tua
Dígnius quod amétur: ita nostrae ómnist faulrix fá-
miliae.
- PH. Míhi illam laudas? TH. Périi, quanto mínus spei
est, tanto mágis amo.
Óbsecro, Gnatho, in te spes est. GN. Quid uis fa-
ciam? TH. Pérfice hoc
Précibus pretio, ut haeream in parte áliqua tandem 25
apud Tháidem. 1055
- GN. Díficilest. TH. Siquid conlubítumst, nóui te. hoc
si efféceris,
Quóduis donum praémium a me optáto, id optatúm
feres.
- GN. Ítane? TH. Sic erít. GN. Si efficio hoc, póstulo ut
míhi túa domus
Té praesente absénte pateat, inuocato ut síl locus
Sémper. TH. Do fidém futurum. GN. Adcingar. PH. 30
Quem ego hic aúdio? 1060
- Ó Thraso. TH. Saluete. PH. Tu fortásse quae facta
híc sient
- Néscis. TH. Scio. PH. Quor érgo in his te cónspi-
cor regiónibus?
- TH. Vóbis fretus. PH. Scín quam fretus? mÍles, edicó tibi,
SÍ te in platea offéndero hac post úmquam, quod
dicás míhi
'Áltum quaerebam, íter hac habuí', périísti. GN. 35
Heia, haud síc decet. 1065

PH. Dicitumst. **GN.** Non cognosco uostrum tam superbum. **PH.** Sic ago.

GN. Prius audite paucis: quod quom dixerō, si placuerit, facitote. **PH.** Audiāmus. **GN.** Tu concede paulum istuc, Thraso.

Principio ego uos credere ambos hoc mihi uentur uelim,

40 **Me** huius quidquid facio id facere maxime causa mea: 1070

Verum si idem uobis prodest, uos non facere insciant.

PH. Quid id est? **GN.** Militem ego riualem recipiendum censeo. **PH.** Hem,

Recipiendum? **GN.** Cogita modo. tu hercle cum illa, Phaëdria,

45 **Ut** lubenter uis (etenim bene lubenter uictitas), **Quod** des paulumst, et necessest multum accipere **Thaidem.** 1075

Ut tuo amori suppeditare possint sine sumptu tuo **Omnia** haec, magis opportunus nec magis ex usu tuo **Nemo**st. principio et habet quod det, et dat nemo largius.

50 **Fatuus** est, insulsus, tardus, stertit noctis et dies: **Nequē** istum metuas ne amet mulier: facile pellas ubi uelis. 1080

CH. Quid agimus? **GN.** Practerea hoc etiam, quod ego uel primum puto,

Accipit homo nemo melius prorsus neque prolixius.

CH. Mirum ni illoc homine quoquo pacto opust. **PH.** Idem ego arbitror.

GN. Recte facitis. unum etiam hoc uos oro, ut me in uostrum gregem

Réciptis: sáti diu iam hoc sáxum uorso. PH. Ré- 55
cipimus. 1085

H. Ác lubenter. GN. At ego pro isto, Phaédria et tu
Chaérea,

Húnc comedendum et ébibendum uóbis propínó.
CH. Placet.

H. Dígnum est. GH. Thraso, úbi úis accede. TH. Ób-
secro te, quíd agimus?

N. Quíd? isti te ignorábant: postquam eis móres ostendí
tuos

Ét conlaudauí secundum fácta et uirtutés tuas, 60

Ínpetraui. TH. Béne fecisti: grátiam habeo máxu-
mam. 1091

Númquam etiam fui úsquam, quin me amárent omnes
plúrimum.

N. Díxín ego in hoc ésse uobis Átticam elegántiam?

H. Níl praeter promíssum est. ite hac. CANTOR. Vós
ualete et plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 206 iambici senarii
- 207 trochaicus octonarius
  - 208 trochaicus septenarius
  - 209 iambicus quaternarius
  - 210 et 211 trochaici septenarii
  - 212 iambicus octonarius
  - 213 et 215 iambici quaternarii
  - 214 et 218 trochaici septenarii
  - 216 et 217 trochaici octonarii
  - 219 ad 223 iambici octonarii
  - 224 ad 254 trochaici septenarii
  - 255 ad 291 iambici septenarii
  - 292 clausula
  - 293 ad 297 iambici octonarii
  - 298 trochaicus septenarius
  - 299 et 301 iambici quaternarii
  - 300 iambicus senarius
  - 302 et 303 iambici octonarii
  - 304 trochaicus octonarius
  - 305 trochaicus septenarius
  - 306 iambicus quaternarius
  - 307 ad 310 iambici octonarii
  - 320 iambicus senarius
  - 321 et 322 iambici septenarii
  - 323 ad 351 iambici senarii
  - 352 ad 366 trochaici septenarii

- V. 367 ad 390 iambici octonarii
- 391 ad 538 iambici senarii
  - 539 ad 548 iambici septenarii
  - 549 et 550 trochaici septenarii
  - 551 et 552 iambici septenarii
  - 553 ad 556 iambici octonarii
  - 557. 559 ad 561 iambici septenarii
  - 558 trochaicus octonarius
  - 562 ad 591 iambici octonarii
  - 592 ad 614 iambici septenarii
  - 615. 618 ad 620 trochaici octonarii
  - 616 et 621 trochaici septenarii
  - 617 et 622 iambici octonarii
  - 623 ad 628 trochaici septenarii
  - 629 ad 642 iambici senarii
  - 643 et 644 trochaici octonarii
  - 645 trochaicus septenarius
  - 646 et 648 iambici octonarii
  - 647 et 652 iambici quaternarii
  - 649 et 655 trochaici septenarii
  - 650. 651. 653 iambici octonarii
  - 654 trochaicus octonarius
  - 656 et 657 iambici octonarii
  - 658 iambicus senarius
  - 659 ad 667 iambici octonarii
  - 668 ad 702 iambici senarii
  - 703 ad 726 trochaici septenarii
  - 727 ad 737 iambici octonarii
  - 738 iambicus senarius
  - 739 ad 746. 748 trochaici octonarii
  - 747 trochaicus dimeter catalecticus
  - 749. 751. 752 trochaici septenarii
  - 750 iambicus octonarius
  - 753 et 754 iambici septenarii
  - 755 ad 770 trochaici septenarii
  - 771 ad 787 iambici octonarii
  - 788 ad 816 trochaici septenarii

- V. 817 ad 942 iambici senarii
- 943 ad 970 trochaici septenarii
- 971 ad 1001 iambici senarii
- 1002 ad 1024 iambici septenarii
- 1025 ad 1031 trochaici septenarii
- 1032 ad 1049 iambici octonarii
- 1050 ad 1094 trochaici septenarii.
-

HEAVTON TIMORVMENOS

P. TERENCE.

GRAECA · MENANDRY · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AED · CVR
EGIT · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT · FLACCVS
CLAVDI · ACTA · PRIMVM · TIBIIS · INPARIBVS
DEINDE · DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · TERTIA
MA · IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

In militiam proficisci gnatum Clíniam
Amántem Antiphilam cómpulit durús pater,
Animíque sese angébat facti paénitens.
Mox út reuersust, clám patrem deuórtitar
Ad Clítiphonem: is amábat scortum Báčchidem. 5
Cum arcésseret cupítam Antiphilam Clínia,
Vt éius Bacchis uénit amica ac séruolae
Habitúm gerens Antíphila: factum id quó patrem
Suúm celaret Clítipho. hic technís Syri
Decém minas meretrículae aufert á sene. 10
Antíphila Clítiphónis reperitúr soror:
Hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

PERSONAE.

CHREMES SENEX
MENEDEMVS SENEX
CLITIPHO ADVLESCENS
CLINIA ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
DROMO SERVOS
BACCHIS MERETRIX
ANTIPHILA MVLIER
SOSTRATA MATRONA
NVTRIX
PHRYGIA ANCILLA.

PROLOGVS.

Nequof sit uostrum mirum, quor partis seni
Poëta dederit, quae sunt adulescèntium:
Id primum dicam, deinde quod ueni eloquar.
Ex integra Graeca integram comoediam
Hodiè sum acturus Heaúton timorúmenon. 5
[Duplex quae ex argumento facta est simplici.]
Nouam esse ostendi et quae esset: nunc qui scripserit
Et quóia Graeca sit, ni partem máxumam
Existumarem scire uostrum, id dicerem.
Nunc quam óbrem has partis didicerim paucis dabo. 10
Orátorem esse uóluit me, non prólogum:
Vostrum iudicium fécit: me actorém dedit,
Si hic áctor tantum póterit a facúndia,
Quantam ille potuit cógitare cómmode,
Qui orátionem hanc scripsit, quam dicturus sum. 15
Nam quód rumores distulerunt málioli,
Multas contaminasse Graecas, dum facit
Paucas Latinas: factum id esse hic non negat,
Neque se pigere et deinde facturum autumat.
Habét bonorum exéplum, quo exépló sibi 20
Licere id facere quód illi fecerunt putat.
Tum quód maliolus uétus poëta dicitat,
Repente ad studium hunc se ápplicasse músicum,
Amicum ingenio frétum, haud naturá sua:
Arbitrium uostrum, uóstra existumatio 25
Valébit. qua re orátos uos omnis uolo,
Ne plus iniquom póssit quam aequom oratio.

Facite aequi sitis: date crescendi copiam,
 Nouarum qui spectandi faciunt copiam,
 Sine utiis: ne ille pro se dictum existimet, 30
 Qui nuper fecit seruo currenti in uia
 Decesse populum: quor insano seruiat?
 De illius peccatis plura dicet, quom dabit
 Alias nouas, nisi finem maledictis facit.
 Adeste aequo animo: date potestatem mihi 35
 Statariam agere ut liceat per silentium;
 Ne semper seruos currens, iratus senex,
 Edax parasitus, sycophanta autem impudens,
 Auarus leno, adsidue agendi sint mihi
 Clamore summo, cum labore maximo. 40
 Mea causa causam hanc iustam esse animum inducite,
 Ut aliqua pars laboris minuatür mihi.
 Nam nunc nouas qui scribunt, nil parcunt seni:
 Siquae laboriosast, ad me curritur:
 Si lenis est, ad alium defertür gregem. 45
 In hac est pura oratio. experimini,
 In utramque partem ingenium quid possit meum.
 Si numquam auare pretium statui arti meae
 Et cum esse quaestum in animum induxi maximum,
 Quam maxime seruire uostris commodis: 50
 Exemplum statuite in me, ut adulescentuli
 Vobis placere studeant potius quam sibi.

ACTVS I.

CHREMÉS. MENEDÉMVS.

- CH. **Quamquam haec inter nos nuper notitia admodumst** 11
(Inde adeo quom agrum in proximo hic mercatus es)
Nec rei fere sane amplius quicquam fuit: 55
Tamen uel uirtus tua me uel uicinitas,
Quod ego in propinqua parte amicitiae puto, 5
Facit ut te audacter moneam et familiariter,
Quod mihi uidere praeter actatam tuam
Facere et praeter quam res te adhortatur tua. 60
Nam pro deum atque hominum fidem, quid uis tibi?
Quid quaeris? annos sexaginta natus es, 10
Aut plus eo, ut conscio; agrum his regionibus
Meliorum neque pretii maioris nemo habet;
Seruos compluris: proinde quasi nemo siet, 65
Ita tunc attente illorum officia fungere.
Numquam tam mane egrédior neque tam uesperis 15
Domum reuortor, quin te in fundo conspicer
Fodere aut arare aut aliquid ferre. denique
Nullum remittis tempus neque te respicis. 70
Haec non uoluptati tibi esse satis certo scio.
'Enim' dices 'quantum hic operis fiat paenitet.' 20
Quod in opere faciundo operae consumis tuae,
Si sumas in illis exercendis, plus agas.
- MR. **Chremés, tantumne ab re tuast otii tibi,** 75
Aliena ut cures eaque nil quae ad te attinent?

TERENTIUS.

9

- 25 CH. Homó sum: humani níl a me alienúm puto.
 Vel mé monere hoc uél percontarí puta:
 Rectúmst, ego ut faciam; nón est, te ut detérream.
- ME. Mihi síc est usus: tibi ut opus factóst, face. 80
- CH. An quóiquamst usus hómíni, se ut cruciét? ME. Mihi.
- 30 CH. Siquíd laborist, nóllem: sed quíd istúc malist?
 Quaesó, quíd de te tántum *commeruísti*? ME. Eheu.
- CH. Ne lácruma, atque istuc, quídquíd est, fac me út
 sciam:
 Ne réctice, ne uerére, crede inquám mihi: 85
 Aut cónsolando aut cónsilio aut re iúuero.
- 35 ME. Scire hóc uis? CH. Hac quídem caúsa, qua dixí tibi
 ME. Dicétur. CH. At istos rástros intereá tamen
 Adpóne, ne labóra. ME. Minume. CH. Quám rem agis?
 ME. Sine mé, uociuom témpus nequod dém mihi 90
 Labóris. CH. Non sinam, inquam. ME. Ah, non ae-
 quóm facis.
- 40 CH. Hui, tám grauis hos, quaésó? ME. Sic meritúmst
 meum.
- CH. Nunc lóquere. ME. Filium únícum adulescéntulum
 Habeo. áh, quíd dixi? habére me? immo habuí,
 Chremes:
 Nunc hábeam necne incértumst. CH. Quid ita istúc?
 ME. Scies. 95
- Est é Coríntho hic áduena anus paupércula:
 45 Eius fíliam ille amáre coepit pérdite,
 Prope iam út pro uxore habéret: haec clam me ómnia.
 Vbi rém rescíui, coépi non humanítus
 Neque ut ánimum decuit aégrotum adulescéntuli 100
 Tractáre, sed ní et uíá peruolgatá patrum.
- 50 Cotídie accusábam: 'hem, tibíne haec díútius
 Licére speras fácere me uiuó patre,

- Amicam ut habeas própe iam in uxoris loco?
 Errás, si id credis, ét me ignorás, Clínia. 105
- Ego té meum esse díci tantispér uolo,
 Dum quód te dignumst fácies: sed si id nóñ facis, 55
 Ego quód me in te sit fácere dignum inuénero.
 Nulla ádeo ex re istuc fit nisi ex nimio ótio.
 Ego istúc aetatis nóñ amorí operám dabam, 110
 Sed in Ásiam hinc abii própter pauperiem átque ibi
 Simúl rem et gloriám ármis belli répperi.' 6
 Póstrémo adeo res rédiit: adulescéntulus
 Saepe éadem et graüter aúdiendo uíctus est:
 Aetáte me putáuit et sapiéntia 115
 Plus scíre et prouidére quam se ipsúm sibi:
 In Ásiam ad regem mílítatum abíit, Chremes. 65
- CH. Quid áfs? MÆ. Clam me proféctus mensis trís abest.
- CH. Ambo áccusandi: etsi illud inceptúm tamen
 Animíst pudentis sígnum et nóñ instrénui. 120
- MÆ. Vbi cómperi ex eis, qui fuere ei cóncii,
 Domúm reuortor maéstus atque animó fere 70
 Pertúrbato atque incérto prae aegritúdine.
 Adsído: adcurrunt sérui, soccos détrahunt:
 Inde álii festináre, lectos stérnere, 125
 Cenam ádparare: pró se quisque sédulo
 Faciébant, quo illam míhi lenirent míseriam. 75
 Vbi uídeo, haec coepi cógitare 'hem, tót mea
 Solíus solliciti súnť causa, ut me unum épleant?
 Ancíllae tot me uéstiant? sumptús domi 130
 Tantós ego solus fáciam? sed gnatum únícum,
 Quem páriter uti his decúit aut etiam ámplius, 80
 Quod illa aétas magis ad haéc utenda idóneast,
 Eum ego hinc eieci míserum iniustitiá mea.
 Maló quídem me quóuis dignum députem, 135

- Si id fáciám. nam usque dum ille uitam illám colet
 85 Inopém, carens patria ób meas iniúrias,
 Intérea usque illi dé me suppliciúm dabo,
 Labórans, quaerens, párcens, illi séruiens.[?]
 Ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus, 140
 Nec uás nec uestiméntum: conrasi ómnia.
- 90 Ancíllas, seruos, nísi eos qui opere rústico
 Faciúndo facile súmptum exercirént suom,
 Omnis produxi ac uéndidi. inscripsi sílico
 Aedís: mercedem quási talenta ad quíndecim 145
 Coëgi: agrum hunc meroátus sum: hic me exérceo.
- 95 Decréui tantispér me minus iniúriae,
 Chremés, meo gnato fácere, dum fiám miser:
 Nec fás esse, ulla mé uoluptate híc frui,
 Nisi ubi ille huc saluos rédierit meus párticeps. 150
- CH. Ingénio te esse in líberos lení puto,
 100 Et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
 Tractáret. uerum néque illum tu satis nóueras,
 Nec te ille; hoc quom fit, sibi non uere ufitur.
 Tu illum numquam ostendisti quanti pénderes, 155
 Nec tibi illest credere aúsus quae est aequóm patri.
- 105 Quod si ésset factum, haec núnquam euenissént tibi.
- ME. Ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
- CH. Menedéme, at porro récte spero et illum tibi
 Saluom ádfuturum esse híc confido própeditem. 160
- ME. Vtinam ita di faxint. CH. Fácient. nunc si cómmo-
 dumst,
- 110 Dionýsia híc sunt hódie: apud me síis uolo.
- ME. Non póssum. CH. Quor non? quaéso tandem aliquán-
 tulum
 Tibi párcé: idem absens fácere te hoc uolt filius.
- ME. Non cónuenit, qui illum ád laborem hinc pépulerim, 165

Nunc me ipsum fugere. CH. Sícineſt ſenténtia?

ME. Sic. CH. Béne uale. ME. Et tu. CH. Lácrumas excus- 115
sít mihi,

Miserétque me eius: séd ut diei témpus est,

Tempúſt monere me hunc uicinum Phániam,

Ad cénam ut ueniat: ſbo, uisam sí domist. 170

Níl ópus fuit monitóre: iam dudúm domi

Praesto ápud me esse aiunt; égomet conuiuás moror. 120

Ibo ádeo hinc intro. séd quid crepuerúnt fores

Hinc á me? quis nam egréditur? huc concéssero.

CLITIPHO. CHREMES.

CL. Níl adhuc est quód uereare, Clínia: haud quaquam 1 2
étiam cessant: 175

Ét illam simul cum núnctio tibi hic ádfuturam hodié scio.

Próin tu sollicitúdnem istam fálsam, quae te excrú-
ciat, mittas.

CH. Quícum loquitur fílius?

CL. Páter adest, quem uólui: adibo. páter, opportune s
áduenis.

CH. Quid id est? CL. Hunc Menedémum nostin nóstrum
uicinúm? CH. Probe. 180

CL. Huic fílium scis ésse? CH. Audiui esse: in Asia.

CL. Non ést, pater:

Apud nós est. CH. Quid ais? CL. Áduenientem, e náui
egredientem ílico

Abdúxi ad cenam: nám mihi magna cum eó iam inde
a puérítia

Fuit sémpet familiáritas. CH. Voluptátem magnam 10
núntias.

Quam uéllém Menedemum ínuitatum, ut nóbiscum
esset ámplius, 185

Vt hanc laetitiam nec opinanti primus obicerem
domi!

Atque *hércle* etiam nunc tempus est. CL. Caue faxis:
non opus est, pater.

CH. Quaprópter? CL. Quia enim incertumst etiam, quid
se faciat. módo uenit.

15 Timet ómnia: patris iram, et animum amicae se erga
ut sit suae.

Eam misere amat: proptér eam haec turba atque
ábitio euenit. CH. Scio. 190

CL. Nunc séruolum ad eam in úrbem misit, ét ego nostrum
uná Syrum.

CH. Quid nárrat? CL. Quid ille? miserum se esse. CH. Mí-
serum? quem minus créderes?

Quid rélicuist quin hábeat, quae quidem in hómine
dicuntúr bona?

20 Paréntis, patriam incólumem, amicos, génus, cogna-
tos, díttas:

Atque haec perinde sunt ut illiust ánimus qui ea
póssidet: 195

Qui uti scit, ei bona; illi, qui non útitur recté,
mala.

CL. Immo ille fuit senex inportunus sémpér; et nunc
nfl magis

Vereór quam nequid in illum iratus plús satis faxit,
pater.

25 CH. Illícine? sed reprimám me: nam in metu ésse hunc
illist útile.

CL. Quid túte tecum? CH. Dícam. ut ut erat, mánsun
tamen opórtuit. 200

Fortásse aliquantum iníquor erat praéter eius lu-
bídinem:

Paterétur: nam quem férret, si paréntem non fer-
rét suom?

Huncíne erat aequom ex sílius more an illum ex huius
uívere?

Et quód illum insimulat dúrum, id non est: nám pa- 30
rentum iniúriae

Vnús modi sunt férme; paulo qui ést homo tolerá-
bilis, 205

Scortári crebro nólunt, nolunt crébro coniuárier,
Praebént exigue sumpum: atque haec sunt támen ad
uirtutem ómnia.

Verum ánimus ubi semél se cupidítate deuinxít mala,
Necessest, Clitiphó, consilia cónsequi consímilia. 35

Scitúmst periclum ex áliis facere, tibi quid ex usú
siet. 210

L. Ita crédo. CH. Ego ibo hinc íntro, ut uideam cénæ
quid nobis siet.

Tu, ut témpus est díci, uide sis néquo hinc abeas
lóngius.

L. Quam iníqui sunt patrés in omnis ádulescentis iúdice! II 1
Qui aequom ésse censent nós a pueris sílico nasci
senes

Neque illárum adfines ésse rerum, quás fert adu-
lescéntia. 215

Ex suá lubidine et moderantur, núnc quae est, non
quae olím fuit.

Mihi si úmquam fílius erit, ne ille fácti me utetúr 5
patre:

Nam et cónoscendi et ignoscendi dábitur peccatí
locus:

Non út meust, qui míhi per alium osténdit suam sen-
téntiam.

Peril: is mi, ubi adbibit plus paulo, sua quae narrat
fácinora! 220

Nunc ait 'periculum ex aliis facito, tibi quid ex usu
siet.'

10 Astutus: ne ille hau scit, quam mihi nunc surdo nar-
ret fábulam.

Magis nunc me amicae dicta stimulant 'dá mihi' at-
que 'adfer mihi':

Quoi quod respondeam nil habeo: neque me quis-
quamst miserior.

Nam hic Clínia, etsi is quoque suarum rerum sat agit,
tamen habet 225

Bene et pudice eductam et artis ignaram mere-
triciae.

15 Meast inpotens, procax, magnifica, sumptuosa, nó-
bills.

Tum quod dem ei, 'recte' est: nam nil esse mihi
religiosum dicere.

Hoc ego mali non pridem inveni: neque etiam dum
scit pater.

ACTVS II.

CLINIA. CLITIPHO.

CLIN. Si mihi secundae res de amore meo essent, iam II 2
dudum scio 230

Venissent: sed vereor, ne mulier me absente hic
corrúpta sit.

Concurrunt multa eam opinionem quae mihi animo
exaúgeant:

Occasio, locus, aetas, mater quous sub imperiost mala,
Quoi níl iam praeter pretium dulcest. CLIT. Clinia. 5

CLIN. Ei miseró mihi.

CLIT. Etiam caues, ne videat forte hic te á patre aliquis
exiens? 235

CLIN. Faciam: sed nescio quid profecto mi ánimus prae-
sagit mali.

CLIT. Pergin istuc prius diiudicare, quam scis quid veri
siet?

CLIN. Si níl mali esset, iam hic adessent. CLIT. Iam áderunt.

CLIN. Quando istuc 'iam' erit?

CLIT. Non cogitas hinc longule esse? et nosti mores mú- 10
lierum:

Dum moliantur, dum conantur, ánnus est. CLIN. O
Clitipho, 240

Timeó. CLIT. Respira: eccum Dromonem cum Syro
una: adsunt tibi.

SYRVS. DROMO. CLINIA. CLITIPHO.

II 3 SY. Aín tu? DR. Sic est. SY. Vérum interea, dúm sermones caédimus,

Íllae sunt relictæ. CLIT. Mulier tibi adest: audin, Clínia?

CLIN. Égo uero audió nunc demum et úideo et ualeo, Clítipho.

DR. Mínume mirum: adeo ínpeditæ súnť: ancillarúm gregem 245

Dúcut secum. CLIN. Périi, unde illi súnť ancillæ? CLIT. Mén rogas?

SY. Nón oportuít relictas: pórtant quid rerum! CLIN. Eí mihi.

SY. Aúrum, uestem: et uéesperascit, ét non nouerúnť uiam. Fáctum a nobis stúltest. abi dum tú, Dromo, illis óbuiam:

Própera: quid stas? CLIN. Vaé misero mi, quánta de spe décidi! 250

10 CLIT. Quí istuc? quæ res té sollicitat aútem? CLIN. Rogitas quíd siet?

Víden tu? ancillas aúrum uestem, quám ego cum una ancíllula

Híc reliqui, unde éi esse censes? CLIT. Váh, nunc demum intéllego.

SY. Dí boni, quid túrbaest! aedes nóstræ uix capiént, scio.

Quíd comedent! quíd ébibent! quíd séne erit nostro míserius? 255

15 Séd eccos uideo quós uolebam. CLIN. O Iúppiter, ubi námst fides?

Dum ego própter te errans pátria careo démens, tu intéreá loci

- Conlócupletasti te, *Ántiphila*, et me in hís deseruísti
 malis,
 Proptér quam in summa infámia sum et meó patri mi-
 nus sum óbsequina,
 Quoíus núnc pudet me et míseret, qui harum móres
 cantabát mihi, 260
 Monuísse frustra, néque eum potuisse úmquam ab 20
 hac me *aspéllere*.
 Quod támen nunc faciam: túm, quom gratum míhi
 esse potuit, nólui.
 Nemóst miserior me. *SY.* Híc de nostris uérbis errat
 uidelicet,
 Quae hic súmus locuti. *Clínia*, aliter túom amorem
 atque est accipis:
 Nam et útast eadem et ánimus te erga idem ác fuit, 265
 Quantum éx ipsa re cóniecturam fécimus. 25
CLIN. Quid est óbsecro? nam míhi nunc nil rerum ómniumst
 Quod málim quam me hoc fálsó suspicárier.
SY. Hoc prímum, ut nequid huius rerum ignorés: anus,
 Quae est dicta mater ésse ei antehac, nón fuit: 270
 Ea óbiit mortem: hoc ipsa in itinere álterae 34
 Dum nárrat, forte audíui. *CLIT.* Quae namst áltera?
SY. Mane: hóc quod coepi prímum enarrem, *Clítipho*:
 Post ístuc ueniam. *CLIT.* *Própera.* *SY.* Iam prímum
 ómnium,
 Vbi uéntum ad aedis ést, *Dromo* pultát foris: 275
 Anus quaédam prodit: haéc ubi aperuit óstium, 35
 Contínuo hic se coniécit intro, ego cónsequor:
 Anus fóribus obdit péssulum, ad lanám redit.
 Hic scíri potuit aut nusquam alibi, *Clínia*,
 Quo stúdio uitam suám te absente exégerit, 280
 Vbi de *Ínproisost* ínteruentum múlieri: 40

- Nam ea res dedit tum existumandi copiam
 Cotidianae vitae consuetudinem,
 Quae quofusque ingenium ut sit declarat maxime.
 Texentem telam studiose ipsam offendimus, 285
 45 Mediocriter uestitam ueste lugubri
 (Eius auuis causa opinor quae erat mortua)
 Sine auro: tum ornatam ita uti quae ornantur sibi,
 Nulla mala re esse expolitam muliebri
 * * * * *
 Capillus passus prolixè et circum caput 290
 50 Reiectus neglegenter, pax. CLIN. Syre mi, obsecro,
 Ne me in laetitiam frustra conicias. SY. Anus
 Subtemen nebat: praeterea una ancillula
 Erat; ea texebat una, pannis obsita,
 Neglecta, imunda inluvie. CLIT. Si haec sunt,
 Clinia, 295
 55 Vera, ita uti credo, quis test fortunatior?
 Scin hanc quam dicit sordidatam et sordidam?
 Magnum hoc quoque signumst, dominam esse extra
 noxiam,
 Quom eius tam negleguntur internuntii.
 Nam disciplinast eis, demunerarier 300
 60 Ancillas primum, ad dominas qui adfectant uiam.
 CLIN. Perge, obsecro te, et caue ne falsam gratiam
 Studeas inire. quid ait, ubi me nominas?
 SY. Vbi dicimus redisse te et rogare uti
 Veniret ad te, mulier telam desinit 305
 65 Continuo et lacrumis opplet os totum sibi,
 Vt facile scires desiderio id fieri.
 CLIN. Prae gaudio, ita me di ament, ubi sim nescio:
 Ita timui. CLIT. At ego nil esse scibam, Clinia.
 Age dum uicissim, Syre, dic quae illast altera? 310

SY. Addúcimus tuam BÁCchidem. **CLIT.** Hem, quid? BÁC- 70
chidem?

Ého sceleste, quó illam ducis? **SY.** Quó ego illam?
ad nos scilicet.

CLIT. Ad patremne? **SY.** Ad eum ípsum. **CLIT.** O homi-
nis ínpudentem audáciam. **SY.** Heus tu,
Nón fit sine períclo facinus mágnum nec memorábile.

CLIT. Hóc uide: in mea uíta tu tibi laúdem is quaesítum,
scelus? 315

Vbi si paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim. 75

Quíd illo facias? **SY.** Át enim. **CLIT.** Quid 'enim'?

SY. Sí sinas, dicám. **CLIN.** Sine.

CLIT. Síno. **SY.** Ita res est haéc nunc, quasi quom. **CLIT.**
Quás malum ambagés mihi

Nárrare occipít? **CLIN.** Syre, uerum hic dicit: mitte,
ad rém redi.

SY. Énim uero reticére nequeo: múltimodis iniúriu's, 320
Clítipho, neque férrí potis es. **CLIN.** Aúdiundum her- 80
clést, tace.

SY. Vís amare, uís potiri, uís quod des illi éffici:

Túom esse in potiundó periclum nón uis: haud
stulté sapis:

Síquidem id saperest, uélle te id quod nón potest
contíngere.

Aút haec cum illis súnt habenda, aut illa cum his
mitténda sunt. 325

Hárum duarum cóndicionum núnc utram malís uide, 85

Étsi consiliúm quod cepi réctum esse et tutúm scio.

Nam ápud patrem tua amíca tecum sine metu ut sit
cópiast:

Túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac
inueniám uia,

Quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddi-
derás mihi. 330

90 Quid aliud tibi uís? CLIT. Siquidem hoc fit. SY. Sí-
quidem? experiundó scies.

CLIT. Áge age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id est?
SY. Adsimulábimus

Túam amicam huius ésse. CLIT. Pulchre: cédo, quid
hic faciét sua?

Án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst
parum?

SY. Ímmo ad tuam matrem ábducetur. CLIT. Quíd eo?
SY. Longumst, Clítipho, 335

95 Sí tibi narrem, quam óbrem id faciam: uéra causast
CLIT. Fábulae:

Níl satis firmi uídeo, quam óbrem accíperé hunc mi
expediát metum.

SY. Máne, habeo aliud, si ístuc metuis, ámbo quod fa-
teámini

Síne periclo esse. CLIT. Huíus modi obsecro áliquid
reperi. SY. Máxume:

Ibo óbuiam huíc, dicam út reuortatúr domam. CLIT.
Hem, 340

100 Quid díxisti? SY. Ademptum tibi iam faxo omném
metum,

In aúrem utramuis ótiose ut dórmias.

CLIT. Quid ágo nunc? CLIN. Tune? quód boni CLIT.
Syre, díe modo

Verum. SY. Áge modo: hodie séro ac nequiquám
uoles.

CLIN. datúr, fruare dúm licet: nam néscias 345

105 CLIT. Syre ínquam. SY. Perge pórró, tamen ístuc ágo.

CLIN. eius síe potestas pósthac an numquám tibi.

CLIT. Verum hércle istuc est. **Sýre,** Syre inquam, heus
heús, Syre.

Sy. Concáluit. quid uis? **CLIT.** Rédi, redi. **Sy.** Adsum:
díc quid est?

Iam hoc quóque negabis tibi placere. **CLIT.** Immó,
Syre: 350

Et mé et meum amorem et fámam permittó tibi. 110

Tu es iúdex: nequid áccusandus sis uide.

Sy. Ridículumst te istuc me ádmonere, Clítipho:

Quasi ístic mea res mínor agatur quám tua.

Hic síquid nobis fórte áduorsi euénerit, 355

Tibi erúnt parata uérba, huic homini uérbera: 115

Quaprópter haec res ne útiquam neglectúst mihi.

Sed istúnc exora, ut súam esse adsimulet. **CLIN.** Sci-
licet

Factúrum me esse: in eúm iam res redíit locum,
Vt sit necessus. **CLIT.** Mérito te amo, Clínia. 360

CLIN. Verum illa nequid títubet. **Sy.** Perdoctást probe. 120

CLIT. At hóc demiror, quí tam facile pótuéris

Persuádere illi, quae solet quos spérnere!

Sy. In témpore ad eam uéni, quod rerum ómniumst

Primúm: nam quendam míseré offendi mílitem 365

Eius nóctem orantem: haec áрте tractabát uirum, 125

Vt illius animum cúpidum inopia incéndéret:

Eadémque ut esset ápud te hoc quam gratíssimum.

Sed heús tu, uide sis néquid inprudéns ruas.

Patrém nouisti ad hás res quam sit pérspicax: 370

Ego te áutem noui quam ésse soleas inpotens: 130

Inuérsa uerba, euérsas ceruicis tuas,

Gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.

CLIT. Laudábis. **Sy.** Vide sis. **CLIT.** Tútimet mirábere.

Sy. Sed quám cito sunt cónsecutae múlieres! 375

135 CLIT. Vbi sūnt? quor retines? SY. Iám nunc haec non
ést tua.

CLIT. Scio, ápuđ patrem: at nunc ínterim. SY. Niló magís.

CLIT. Sine. SY. Nón sinam inquam. CLIT. Quaésó pau-
lispér. SY. Veto.

CLIT. Saltém salutem. SY. Ábeas si sapiás. CLIT. Eo:

Quid istíc? SY. Manebit. CLIT. Hóminem felicem.

SY. Ámbula. 380

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRVS.

114 BA. Édepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam iú-
dico,

Íd tu quom studuísti, formae ut móres consimilés
forent:

Mínumeque, ita me dí ament, miror sí te sibi quis-
que éxpetit.

Nám mihi, quale ingénium haberes, fúit indício orátio:

5 Ét quom egomet nunc mécum in animo uítam tuam
considero 385

Ómniumque adeó uostrarum, uólgus quae ab se sé-
gregant,

Ét uos esse istíus modi et nos nón esse haud mi-
rábilest:

Nam éxpedit bonas ésse uobis; nós, quibuscum est
res, nón sinunt:

Quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt:

10 Haéc ubi inminútaſt, illi súom animum alio cónfe-
runt; 390

Nísi si prospectum ínterea aliquid ést, desertae ú-
uimus.

Vóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmaſt
uíro:

Quóius mos maxumést consimilis uóstrum, hi se ad
uos ádplicant.

Hóc beneficio utríque ab utrisque uéro deuincimini,
Vt numquam ulla amóri uostro incidere possit cála-¹⁵
mitas. 395

r. Néscio alias: mé quidem semper scío fecisse sédulo,
Vt ex illius cómmo meum cómpararem cómmo-
dum. CL. Ah,

Ergó, mea Antiphila, tú nunc sola réducem me in
patriám facis:

Nam dum ábs te absum, omnes míhi labores fuére
quos cepí leues,

Praetér quam tui caréndum quod erat. SY. Crédo. 20
CL. Syre, uix súffero: 400

Hocín me miserum nón licere meó modo ingeníum
fruí!

r. Immo út patrem tuom uídi esse habitum, díu etiam
turbás dabit.

a. Quis nam híc adulescens ést, qui intuitur nós? AN.
Ah, retine me, óbsecro.

a. Amábo quid tibíst? AN. Disperii, périi misera. BA.
Quíd stupes?

l. Antíphila. AN. Videon Clíniam an non? BA. Quém 25
uides? 405

l. Salue, ánime mí. AN. O mí Clínia, salue. CL. Vt
uales?

v. Saluóm uenisse gaúdeo. CL. Teneóne te,
Antíphila, maxume ánimo exoptatám meo?

r. Ite íntro: nam uos iám dudum expectát senex.

ACTVS III.

CHREMES. MENEDEMVS.

- III 1 CH. Luciscit hoc iam. céssó pultare óstium 410
 Vicíni, primo ex me út sciat sibi flium
 Redísse? etsi adulescéntem hoc nolle intéllego.
 Verúm quom uideam míserum hunc tam excrucíariet
 5 Eius ábitu, celem tam ínspératum gáudíum,
 Quom illí pericli níl ex indició siet? 415
 Haud fáciám: nam quod pótero adiutabó senem.
 Item ut flium meum amíco atque aequalí suo
 Video ínseruire et sócium esse In negóitiis,
 10 Nos quóque senes est aéquom senibus óbsequi.
 ME. Aut égo profecto ingyénio egregio ad míserias 420
 Natús sum, aut illud fálsúms, quod uolgo aúdio
 Dici, diem adimere aégritudinem hóminibus:
 Nam míhi quidem cotidie augescít magis
 15 De fíllio aegrítúdo, et quanto diútius
 Abést, magis cupio tánto et magis desidéro. 425
 CH. Sed ípsum foras egréssum uideo: ibo, ádloquar.
 Menedéme, salue: núntium adportó tibi,
 Quoíus máxume te fieri participém cupis.
 20 ME. Numquid nam de meo gnáto audiúistí, Chremes?
 CH. Valet átque uiuit. ME. Vbi namst quaeso? CH. Apud
 mé domi. 430
 ME. Meus gnátus? CH. Sic est. ME. Vénit? CH. Certe.
 ME. Clínia

Meus uénit? CH. Dixi. ME. Eámus: duc me ad eum,
óbsecro.

H. Non uólt te scire sé redisse etiam, ét tuom
Conspéctum fugitat: própter peccatum hóc timet, 25
Ne túa duritia antiq̄ua illa etiam adaúcta sit. 435

E. Non tu eí dixisti ut éssem? CH. Non ME. Quam
obrém, Chremes?

H. Quia péssume istuc in te atque in illum cónsulis,
Si té tam leni et uícto esse animo osténderis.

E. Non póssum: satis iam, sátis pater durús fui. CH. Ah, 30
Veméns in utramque pártem, Menedeme, és nimis, 440
Aut lárgitate nímia aut parsimónia.

In eándem fraudem ex hác re atque ex illa íncides.

Primum ólim potius quám paterere filium

Commétare ad muliérculam, quae paúlo 35

Tum erát contenta quoíque erant grata ómnia, 445

Protérruisti hinc. éa coacta ingrátis

Postilla coepit uíctum uolgo quaérere.

Nunc quóm sine magno intérrimento nón potest

Habéri, quiduis dáre cupis. nam ut tú scias, 40

Quam ea núnc instructa púlchre ad perniciém siet, 450

Primúm iam ancillas sécum adduxit plús decem,

Onerátas úeste atque aúro: satrapa sí siet

Amátor, numquam súfferre eíus sumptús queat:

Nedúm tu possis. ME. Éstne ea intus? CH. Sí rogás? 45

Sensí: nam unam eí cénam atque eíus cómitibus 455

Dedí: quod si iterum míhi sit danda, actúm siet.

Nam ut ália omittam, pýtisando módo mihi

Quid uíni absumpsit 'sic hoc,' dicens 'ásperum,

Pater, hóc est: aliud lenius sodés uide': 50

Reléui dolia ómnia, omnis sérias: 460

Omnís sollicitos hábui: atque haec úna nox.

- Quid té futurum cénset, quem adsidue éxudent?
 Sic mé di amabunt, út me tuarum miseritumst,
 55 Menedéme, fortunárum. ME. Faciat quídlubet:
 Sumát consumat pérdat, decretúmst pati, 465
 Dum illúm modo habeam mécum. CH. Si certúmst tibi
 Sic fácere, illud permágni re ferre árbitror,
 Vt né scientem séntiat te id síbi dare.
- 60 ME. Quid fáciam? CH. Quiduis pótius quam quod cógitas:
 Per álium quemuis út des: falli té sinas 470
 Techinis per seruolum: étsi subsensi íd quoque,
 Illós ibi esse, id ágere inter se clánculum.
 Syrus cum íllo uostro cónsusurrant, cónferunt
 65 Consilia ad adulescéntis: et tibi pérdere
 Taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam. 475
 Non núnc pecunia ágitur, sed illud quó modo
 Minumó periclo íd démus adulescéntulo.
 Nam sí semel tuom ánimum ille intelléxerit,
 70 Prius próditurum té tuam uitam ét prius
 Pecúniám omnem, quam ábs te amittas fílium: hui, 480
 Quantám fenestram ad néquitiam patefécéris,
 Tibi autótem porro ut nóñ sit suaue útere!
 Nam déteriores ómnes sumus licéntia.
- 75 [Quod quóique quomque incíderit in ^{mentém}, uolet,
 Neque íd putabit práuomne an rectúm siet.] 485
 Tu rém perire et ípsum non poterís pati.
 Dare dénegaris: sbit ad illud sílico,
 Quo máxume apud te sé ualere séntiet:
 80 Abitúrum se abs te esse sílico minábitur.
- ME. Vidére uera atque íta uti res est dícere. 490
 CH. Somnum hércle ego hac nocte óculis non uidí meis,
 Dum id quaéro, tibi qui fílium restítuerem.
- ME. Cedo déxtram: porro té ídem oro ut faciás, Chremes.

1. Parátus sum. ME. Scin quíd nunc facere té uolo? 85

1. Dic. ME. Quód sensisti illós me incipere fállere, 495

Id út maturent fácere: cupio illi dare

Quod uólt, cupio ipsum iám uidere. CH. Operám dabo.

Paulúm negoti mi óbstat: Simus ét Crito

Vicini nostri hic ámbigunt de finibus: 90

Me cépere arbitrum: íbo [ac] dicam, ut díxeram 500

Operám daturum me, hódie non posse eís dare.

Contínuo hic adsum. ME. Ita quaéso. di uostrám
fidem!

Ita cómparatam esse hóminum naturam ómnium,

Aliéna ut melius uídeant et diiúdicent 95

Quam súa? an eo fit, quía re in nostra aut gaúdio 505

Sumus praépediti nímio aut aegritúdi-ne?

Hic míhi nunc quanto plús sapit quam egomé-t mihi!

1. Dissólui me, otíósus operam ut tibi darem.

Syrus ést prendendus átque adhortandús mihi. 100

A mé nescio quis éxit: concede hinc domum, 510

Ne nósmet inter nós congruere séntiant.

SYRVS. CHREMES.

1. Hac illac circumcúrsa: inueniundum és tamen, III, 2
Argéntum; intendenda íu senemst fallácia.

1. Num mé fefellit hósce id struere? uídelicet,

Quia Clíniae ille séruos tardiúsculust, 515

Idcírco huic nostre tráditast prouíncia. 5

1. Quis hic lóquitur? perii. ním nam haec audiúst?

CH. Syre. SY. Hem.

1. Quid tu ístic? SY. Recte. equidém te demirór,

Chremes,

Tam máne, qui heri tántum biberis. CH. Níl nímis.

1. 'Nil' nárras? uísa uérost, quod dicí solet, 520

- 10 **Aquillae senectus.** CH. Héia. SY. *Mulier comoda,
Faceta haec meretrix.* CH. Sane. SY. *Idem uisast tibi?
Et quidem, ere, forma luculenta.* CH. *Sic satis.*
- SY. *Ita non ut olim, sed uti nunc, sane bona:
Minumque miror, Clinia hanc si deperit:* 525
- 15 *Sed habet patrem quendam auidum, miserum atque
aridum,
Vicinum hunc: nouisti? at quasi is non ditius
Abundet, gnatus eius profugit inopia.
Scis esse factum ut dico? CH. Quid ego nesciam?
Hominem pistrino dignum.* SY. *Quem? CH. Istunc
seruolum* 530
- 20 *Dico adolescentis,* SY. *Syre, tibi timui male.*
CH. *qui passus est id fieri.* SY. *Quid faceret? CH. Rogas?
Aliquid reperiret, fingeret fallacias,
Vnde esset adulescenti, amicae quod daret,
Atque hunc difficilem inuitum seruaret senem.* 535
- 25 SY. *Garris.* CH. *Haec facta ab illo oportebat, Syre.*
SY. *Eho quaeso laudas, qui eros fallunt? CH. In loco
Ego uero laudo. SY. Recte sane. CH. Quippe qui
Magnarum saepe id remedium aegritudinumst:
Vel iam huic mansisset unicus gnatus domi.* 540
- 30 SY. *Iocum an serio ille haec dicat nescio,
Nisi mihi quidem addit animum, quo lubeat magis.*
CH. *Et nunc quid expectat, Syre? an dum hinc denovo
Abeat, quom tolerare illius sumptus non queat?
Nonne ad senem aliquam fabricam fingit? SY. Stolidus est.* 545
- 35 CH. *At te adiutare oportet adulescentuli
Causa.* SY. *Facile equidem facere possum, si iubes:
Etenim quo pacto id fieri soleat, calleo.*
CH. *Tanto hercule melior. SY. Non est mentiri meum.*

- H. Fac érgo. SY. At heus tu, fácito dum eadem haec
 mémineris, 550
 Siquíd huius simile fórte aliquando euénerit, 40
 Vt súnit humana, túos ut faciat fílius.
- H. Non úsus ueniet, spéro. SY. Spero hercle égo quoque;
 Neque eó nunc dico, quó quicquam illum sénserim:
 Sed síquid, nequid; quae sit eius aetás, uides: 555
 Et ne égo te, si usus uéniat, magnificé, Chremes, 45
 Tractáre possim. CH. De ístoc, quom usus uénerit,
 Vidébimus quid ópus sit: nunc istúc age.
- Y. Numquám commodius úmquam erum audiúf loqui,
 Nec quóm male facere créderem mí inpúnus 560
 Licére. quis nam a nóbis egreditúr foras? 50

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

- H. Quid istuc quaeso? quí istic mos est, Clítipho? itane III3
 fieri oportet?
- L. Quid ego feci? CH. Vidin ego te módo manum in
 sinum huíc meretrici
 Ínserere? SY. Acta haec rés est: perii. CL. Méne?
 CH. Hisce oculis, né nega.
 Facis ádeo indigne iniúriam illi, quí non abstineás
 manum: 565
 Nam istaéc quidem contuméliast, 5
 Hóminem amicum récipere ad te atque efus amicam
 súbigitare.
 Vél heri in uino quam ínmodestus fuísti, SY. Factum.
 CH. quám molestus!
 Vt equidem, ita me dí ament, metui, quid futurum
 dénique esset!
 Nóui ego amantis: ánimum aduortunt gráulter quae
 non cénseas. 570

- 10 **CL.** *Át fides mi apud hunc est, nil me istus facturum, pater.*
- CH.** *Ésto: at certe ut hinc concedas aliquo ab ore eorum aliquantisper.*
- Multa fert libido: ea facere prohibet tua praesentia.*
- Dé me facio coniecturam: nemost meorum amicorum hodie,*
- Apud quem expromere omnia mea occulta, Clitipho, audeam.* 575
- 15 **Apud alium prohibet dignitas; apud alium ipsius facti pudet,**
- Ne ineptus, ne proteros uidear: quod illum facere credito.*
- Sed nostrumst intelligere, ut quomque atque ubi quomque opus sit obsequi.*
- SY.** *Quid iste narrat! CL. Perii. SY. Clitipho, haec ego praecipio tibi?*
- Hominis frugi et temperantis functus officium. CL. Tace sodes.* 580
- 20 **SY.** *Récte sane. CH. Syre, pudet me. SY. Crédo: neque id iniuria: quin*
- Mihi molestumst. CL. Pergin? SY. Hercle uerum dico quod uidetur.*
- CL.** *Nón accedam ad illos? CH. Eho quaeso, una accedundí uias?*
- SY.** *Actumst: hic prius se indicarit quam ego argentum effecero.*
- Chremés, uin tu homini stulto mi auscultare? CH. Quid faciam? SY. Iube hunc* 585
- 25 **Abire hinc aliquo. CL. Quó ego hinc abeam? SY. Quó lubeat: da illis locum:**

Abi deámbulatum. CL. Deámbulatum, quó? SY. Vah,
quasi desít locus.

Abi sáne istac, istórsum, quouis. CH. Récte dicit,
cénseo.

CL. Di te éradicent, quí me hinc extrudís, Syre.

SY. At tú pol tibi istas pósthac comprimitó ma-
nus. 590

Cénsen uero? quíd illum porro crédis facturúm, 3a
Chremes, X

Nísi eum, quantum tibi opis di dant, séruas casti-
gás mones?

CH. Égo istuc eurabo. SY. Átqui nunc, ere, tibi istic
adseruándus est.

CH. Fíet. SY. Si sapiás: nam mihi iam mínus minusque
obtémperat.

CH. Quíd tu? ecquíd de illó quod dudum técum egi
egistí, Syre? 595

Aút est tibi quod pláceat an non dum étiam? SY. De 3a
fallácia

Dícis? est: inuéní nuper quándam. CH. Frugi es. cédo
quid est?

SY. Dícam, uerum ut áliud ex alio incidit. CH. Quid nám,
Syre?

SY. Péssuma haec est méretrix. CH. Ita uidétur. SY. Immo
sí scias:

Váh, uide quod incéptat facinus. fúit quaedam anus
Corínthia: 600

Huíce drachumarum haéc argenti mille dederat 4a
mútuom.

CH. Quíd tum? SY. Ea mortuást: reliquit fílliam adu-
lescéntulam.

Éa relicta huic árrabonist pro illo argento. CH. In-
téllego.

Sy. Hanc secum huc addúxit, ea quae est núnc apud
uxorém tuam.

Ch. Quid tum? **Sy.** Cliniam órat, sibi uti id núnc det:
illam illí tamen 605

45 **Póst daturam: mille nummum póscit. Ch.** Et poscít
quidem? **Sy.** Hui,

Dúbium id est? ego sic putavi. **Ch.** Quid nunc facere
cógitas?

Sy. Égone? ad Menedemum ibo: dicam hanc ésse captam
ex Cária,

Dítem et nobilém: si redimat, mágnam inesse in eá
lucrum.

Ch. Érras. **Sy.** Quid ita? **Ch.** Pró Menedemo núnc tibi
ego respóndeo 610

50 'Nón emo': quid ágis? **Sy.** Optata lóquere. **Ch.** Atqui
non ést opus.

Sy. Nón opust? **Ch.** Non hércle uero. **Sy.** Quí istuc, mi-
ror. **Ch.** Iám scies.

Sy. Máne, mane, quid est quód tam a nobis gráuitér
crepuerúnt fores?

SOSTRATA. CHRREMES. NVTRIX. SYRVS.

IV 1 **So.** Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulus, quem
ego súspicor,

Is quícum expositast gnáta. **Ch.** Quid vult síbi, Syre,
haec orátio? 615

So. Quid est? ísne tibi uidétur? **Nv.** Dixi equidem, úbi
mi ostendisti, fílico

Eum ésse. **So.** At satis ut cóntemplata módo sis, mea
nutríx. **Nv.** Satis.

5 **So.** Abi núnciam íntro, atque ílla si iam láuerit, mihi
núntia,

Hic égo uirum interea ópperibor. SY. Té uolt: uideas
quid uelit:

Nesció quid tristis ést: non temerest: tímeo quid sit.

CH. Quid siet? 620

Ne ista hércle magno iam conatu mágnas nugas
dixerit.

o. Ehem mí uir. CH. Ehem mea úxor. So. Te ipsum
quaéro. CH. Loquere quid uelis.

o. Prímum hoc te oro, néquid credas me áduorsum 10
edictúm tuom

Fácere esse ausam. CH. Vín me istuc tibi, etsi ín-
credibilest, crédere?

Crédo. SY. Nescio quid peccati pórtat haec pur-
gátio. 625

o. Méministin me gráuidam, et mihi te máxumo opere
edícere,

Sí puellám párerem, nolle tólli? CH. Scio quid fé-
ceris:

Sústulisti. SY. Sic est factum: minor ergo erus dam- 15
no aúctus est.

o. Mínime: sed erat híc Corinthia ánus haud impura:
eí dedi

Éxponendam. CH. O Iúppiter, tantam ésse in animo
inscítiam! 630

o. Périi: quid ego féci? CH. Rogitas? So. Sí peccaui,
mí Chremes,

Ínsciens feci. CH. Íd equidem ego, si tú neges, certó
scio,

Te inscientem atque imprudentem dícere ac facere 20
ómnia;

Tót peccata in hác re ostendis. nám iam primum,
sí meum

Imperium exequi uoluisses, interemptam oportuit, 636
 Non simulare mortem uerbis, re ipsa spem uitae dare.

At id omitto: misericordia, animus maternus: sino.
 25 Quam bene uero abs te prospectumst, quod uoluisti,
 cogita:

Nempe anui illi prodita abs te filias planissime,
 Per te uel uti quaestum faceret uel uti ueneret pa-
 lam. 640

Crede, id cogitasti: 'quiduis satis est, dum uiuat
 modo.'

Quid cum illis agas, qui neque ius neque bonum at-
 que aequum sciunt?

30 Melius petus, prosit obsit, nil uident nisi quod lubet.

So. Mi Chremes, peccavi, fateor: uincor. nunc hoc te
 obsecro,

Quando tuos est animus natu grauior, ignoscen-
 tior, 645

Ut meae stultitiae in iustitia tua sit aliquid praesidi.

Ch. Scilicet equidem istuc factum ignoscam: uerum,
 Sostrata,

35 Male docet te mea facilitas multa. sed istuc quid-
 quid est,

Qua hoc octeptumst causa, loquere. So. Ut stultae et
 miserae omnes sumus

Religiosae, quom exponendam do illi, de digito
 anulum 650

Detraho et eum dico ut una cum puella exponeret,
 Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis.

40 Ch. Istuc recte: conseruasti te atque illam. So. Is hic
 est anulus.

Ch. Unde habes? So. Quam Bacchis secum adduxit adu-
 lescentulam, Sy. Hem,

Quid illa narrat? So. éa lauatum dum ít, seruan-
dum míhi dedit. 655

Ánimum non aduórti primum: séd postquam aspexi,
flico

Cógnoui, ad te exíui. CH. Quid nunc súspicare aut
ínnenis

De illa? So. Nescio, nísi ut ex ipsa quaéras, unde 45
hunc hábuerít,

Sí potis est reperíri. Sx. Interí: plús spei uideo
quám uolo.

Nóstrast, si itast. CH. Víuitne illa, quof tu dederas?
So. Néscio. 660

H. Quid renuntiáuit olim? So. Fécisse id quod iússe-
ram.

H. Nómen mulierís cedo quod sit, út quaeratur. So.
Phíltera.

Y. Ípsast. mirum ní illa saluast ét ego perii. CH. Sós- 50
trata,

Séquere me intro hac. So. Út praeter spem euénit.
quam timuí male,

Né nunc animo ita ésses duro, ut ólim in tollendó,
Chremes! 665

H. Nón licet hominem ésse saepe ita út uolt, si res
nón sinit.

Núnc ita tempus fért, mí ut cupiam fíliam: olim
níl minus.

Y. Nisi me ánimus fallit, háud multum a me áberit IV 2
infortúnium:

Ita hác re in angustum óppido nunc meae coguntur
cópiæ:

Nisi áliquíd uideo, ne ésse amicam hanc gnáti re-
sciscát senex. 670

Nam quód de argento spérem aut posse póstulem
me fállere,

5 Nil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abscédere.
Cruciór bolum mihi tántum ereptum tám desubito

Quid agam? aut quid ^{e fáucibus.} comminiscar? ratio de íntegro
ineundást mihi.

Nil tám difficilest, quín quaerendo inuéstigari pó-
siet. 675

Quid sí hóc nunc sic incípíam? nil est. quíd, sic?
tantundem égero.

10 At síc opinor. nón potest. Immo óptume. eugae ha-
beo óptumam.

Retraham hércle opinor ad me idem illud fúgítuom
argentúm tamen.

CLINIA. SYRVS.

IV3 CL. Nullá mihi res posthác potest iam intéruenire tánta,
Quae mí aégritudinem ádferat: tanta haéc laetitia
obórtast. 680

Dedó patri me núnciam, ut frugálior sim quám uolt.

Sy. Nil mé fefellit: cógnitast, quantum aúdio huius
uérba.

5 Istúe tibi ex senténtia tua óbtigisse laétor.

CL. O mí Syre, audisti óbsecro? Sy. Quid ní? qui usque
una adfúerim.

CL. Quoiquam aéque audisti cómmode quicquam éue-
nisse? Sy. Núlli. 685

CL. Atque ita me di ament, út ego nunc non tám meapte
caúsa

Laetór quam illius: quam égo scio esse honóre quo-
uis dígnam.

1. Ita crédo: sed nunc, Clinia, age, dá te mihi vicissim: 20
 Nam amici quoque res est videnda in túto ut con-
 locétur,
 Nequid de amica nunc senex. Cl. O Iúppiter. Sy.
 Quíscue. 690
2. Antiphilla mea nubét mihi. Sy. Sicut mihi interlo-
 quere?
3. Quid sciam? Syre mi, gaúdeo: ser mé. Sy. Vero
 herele véro.
4. Deórum uitam opti sumus. Sy. Frustra óperam opti- 15
 nor sómo.
5. Loquere: aúdis. Sy. At iam hoc nó n agis. Cl. Agám.
 Sy. Videndumst, inquam,
 Amici quoque res, Clinia, tui in túto ut conlo-
 cétur. 695
- Nam sí nunc a nobis abis et Bécchidem hic relinquis,
 Senex rescióet ilico esse amicam hanc Clitiphónis:
 Si abduéris, celábitur, itidem ut celata adhuc est. 700
6. At enim istoc nil est mágis, Syre, meis nuptiis ad-
 uórsam.
- Nam quo óre appellabó patrem? tenés quid dicam?
 Sy. Quid ni? 705
7. Quid dicam? quam causam adferam? Sy. Quin nólo
 mentiláre:
- Aperte ita ut res séve habet narráto. Cl. Quid ais?
 Sy. lábes:
- Illám te amare et uéllere uxorem, hanc esse Cliti- 20
 phónis.
8. Bonam tíque instam rem óppido inperás et factu
 scéllem.
- Et scilicet iam me hóc uoles patrem éxorare ut
 célet 705

Senem uóstrum? **Sy.** Immo ut rectá uia rem nárret
ordine ómnem. **Cl.** Hem,
Satin sánus es aut sóbrius? tu quídem illum plane
pérdis.

30 [Nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi.]

Sy. Huíc equidem consílio palmam do: híc me magní-
fice écfero,

Quí uim tantam in me ét potestatem hábeam tantae
astútiae, 710

Véra dicendo út eos ambos fállam: ut quom narrét
senex

Vóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát
tamen.

35 **Cl.** Át enim spem ístoc pácto rursum núptiarum omnem
éripis:

Nám dum amicam hanc méam esse credet, nón com-
mittet fíliam.

Tú fors quid me fíat parui péndis, dum illi cón-
sulas. 715

Sy. Quíd malum me aetátem censes uéllé id adsimu-
lárius?

Vnus est diés, dum argentum erípío: pax: nil ám-
plius.

40 **Cl.** Tántum sat habes? quíd tum quaeso, si hóc pater
rescuerit?

Sy. Quíd si redeo ad illos qui aiunt 'quíd si nunc cae-
lúm ruat?'

Cl. Métuo quid agam. **Sy.** Métuis? quasi non éa potes-
tas sít tua, 720

Quó uelis in témpore ut te exóluas, rem faciás
palam.

Cl. Áge age, traducátur Bacchis. **Sy.** Óptume ipsa exit
foras.

BACCUS: *CLIPHA* STYGO. *PANTHIA*. *DRACON*.

Ma. Satis pol' proterus me Myri promissa hinc inducerunt, IV 1
 Decem minus quae mihi ante pollicentur. quod si in
 nunc me

Decēperit, saepe obsecrans me ut uentem fructu
 ueniat: 724

Aut quom uenturam dicitu et constitutum, quom in
 cete

Reuultarit, Clitipho quom in ope pendebit animi: 4
 Decipiam ac non uentiam, Myrus mihi terga pueras
 pendet

Ca. Satis scite promittit tibi. Sy. Atqui tu hanc locuti
 credis?

Faciet uel caueo. Ma. Dormiunt: ego pol' totus com-
 munehu. 729

Mea Phrygia, audistis, modo iste homo quem uisum
 demonstrauit

Chastini? Pa. Audini. Ma. Praesumam esse hinc fundu is
 ad dextram? Pa. Memini.

Ma. Curriculo percurrere: apud eum miles Manysala agitat:

Sy. Quid inceperat? Ma. Sic me hic oppida esse iustam
 atque aduersari:

Verum aliquo pacto uerba me hic daturam esse et
 uenturam. 735

Sy. Perit hercle. Baccus, mane, mane: quo mittis istanc
 quaten?

Iube maneat. Ma. I. Sy. Quin est paratum argentum is
 Ma. Quin ego maneo

Sy. Atqui iam dabitur. Ma. Ut iubet. num ego iusto? Sy.
 At uen quid addes?

Ma. Quid? Sy. Transcundumt nunc tibi ad Meneadamum
 et tua pompa

Eo tráducendast. BA. Quám rem agis, scelus? SY.

Égon? argentum cúdo, 740

Quod tibi dem. BA. Dignam mé putas, quam inlúdas?

SY. Non est témere.

20 BA. Etiámne tecum hic rés mihist? SY. Mínumé: tuom
tibi réddo.

BA. Eátur. SY. Sequere hac. heús, Dromo. DR. Quis mé
uolt? SY. Syrus. DR. Quid éat rei?

SY. Ancillas omnis BÁCCHIDIS tradúce huc ad uos própere.

DR. Quam obrém? SY. Ne quaeras: écferant quae sécum
huc attulérunt. 745

Sperábit sumptum síbi senex leuátum esse harunc
ábitu:

25 Ne ille haúscit, hoc paulúm lucrí quantum éi damni
adpórtet.

Tu néscis id quod scís, Dromo, si sápies. DR. Mutum
díces.

ACTVS IIII.

ΟΝΑΝΝΟΣ. ΣΥΡΟΣ.

1. Ita me di amabunt, ut nunc Menedemi ulcem 170
 Misericordiam me: tantum deventis ad eam mali. 750
 Illancine mullerem flere cum illa familia!
 Etai scio, hosce aliquot dies non sentiet:
 Ita magno desiderio fuit ei filius. 5
 Verum tibi uidebit tantos sibi sumptus domi.
 Cotidianos fieri nec fieri modum, 765
 Optabit rursum ut abeat ab se filius.
 Syrum optime eecum. Sy. Cesso hunc adoriri? Ch.
 Syre. Sy. Hem.
1. Quid est? Sy. Te mi ipsum iam dudum optabam dari. 10
 1. Videre egloss iam nescio quid eam sene.
 De illo quod dudum? dictum ac factum reddidi. 765
 1. Nonan fide? Sy. Bona. Ch. Hercle non possam pati,
 Quia illi caput demulceam: accedo huc, Syre:
 Faciam boni tibi aliquid pro ista re, ac lubens. 15
 At si scias quam scite in mentem uenerit.
 1. Vah, gloriare euenisse ex sententia? 765
 Non hercle uero, uerum dico. Ch. Dio quid est?
 1. Tui Olistiphonis esse amicum hanc Baechidem
 Menedemo dixit Olinia, et ea gratia 20
 Secum adduxisse, ne tu id pensificeres.
 1. Probé. Sy. Dio sodes. Ch. Nihilum, inquam. Sy. Immo
 si scias, 770

Sed pórro ausculta, quód super est falláciae.

Sese ípse dicit tuám uidisse fíliam:

25 Eius sibi complacitam fórmam, postquam aspéxerit:
Hanc cúpere uxorem. CH. Módone quae inuentást?

Sy. Eam:

Et quídem iubebit pósci. CH. Quam obrem istúc,
Syre? 775

Nam prórsum nil intéllego. Sy. Vah, tárdus es.

CH. Fortásse. Sy. Argentum dábitur eí ad núptias,

30 Aurum átque uestem qui. . tenesne? CH. Cómparet?

Sy. Id ípsum. CH. At ego illi néque do neque despódeo.

Sy. Non? quam óbrem? CH. Quam obrem? mé rogas?
homini? Sy. Vt lubet. 780

Non égo dicebam in pérpetuom ut illam illi dares,
Verum út simulares. CH. Nón meast simulátio:

35 Ita tu istaec tua miscéto, ne me admisceas.

Ego quói daturus nón sum, ut ei despódeam?

Sy. Credébam. CH. Minume. Sy. Scíte poterat fieri: 785

Et ego hóc, quía dudum tú tanto opere suáseras,

Eo coépi. CH. Credo. Sy. Céterum equidem istúc,
Chremes,

40 Aequí bonique fácio. CH. Atqui quam máxume
Volo té dare operam ut fiat, uerum aliá uia.

Sy. Fiát, quaeratur áliquid. sed illud quód tibi 790

Dixi de argento, quód ista debet Bácschidi,

Id núnc reddendumst illi: neque tu scflicet

45 Illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?

Num iússi? num illa oppignerare fíliam

Meám me inuito pótuít?' uerum illúd, Chremes, 795

Dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'

CH. Haud fáciam. Sy. Immo aliis sí licet, tibi nón licet:

50 Omnés te in lauta esse ét bene aucta ré putant.

- CH. Quin égomet iam ad eam déferam. SY. Immo filium
 lube pótius. CH. Quam obrem? SY. Quia enim in
 eum suspítios 800
 Translátá amoris. CH. Quid tum? SY. Quia uidébitur
 Magis uéri simile id ésse, quom hic illí dabit:
 Et símul conficiam fácius ego quód uolo. 55
 Ipse ádeo adest: abi, écfer argentum. CH. Écfero.

CLITIPHO. SYRVS.

- CL. Nullást tam facilis rés, quin difficílis siet, 805 IV 6
 Quom inuitus facias. uél me haec deambulátio,
 Quam nón laboriósá, ad languorém dedit.
 Nec quícquam magis nunc métuo quam ne denuo
 Miser áliquo extrudar hinc, ne accedam ad Bácii- 5
 dem.
 Vt té quidem di deaeque ómnes quantumst cúm tuo,
 Syre, istóc inuento cúmque incepto pérduint! 811
 Huiús modi mihi res sémper comminúscere,
 Vbi me éxcarnufices. SY. Íbin hinc quo dígnus es?
 Quam paéne tua me pérdidit protérultas! 10
 CL. Vellem hércle factum, ita méritu's. SY. Meritus?
 quó modo? 815
 Ne istúc ex te prius áudiuisse gaúdeo,
 Quam argéntum haberes, quód daturus iám fui.
 CL. Quid igitur dicam tibi uis? abin istínc? mihi
 Amícam adduxti, quám non licítumst tángere. 15
 SY. Iam nón sum iratus. séd scin ubi nunc sí tibi 820
 Tua Bácii's? CL. Apud nos. SY. Nón. CL. Vbi ergo?
 SY. Apud Clíniám.
 CL. Perí. SY. Bono animo es: iam árgentum ad eam dé-
 feres,
 Quod ef pollicitu's. CL. Gárris. unde? SY. A tuó patre.

- 20 **CL.** Ludis fortasse me? **Sy.** Ipsa re experibere.
CL. Ne ego homo sum fortunatus: deamo te, Syre. 825
Sy. Sed pater egreditur. caue quicquam admiratus sis,
 Qua causa id fiat: obsecundato in loco:
 Quod inperabit facito: loquitor paucula.

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

- IV 7 CH.** Vbi Clitipho hic est? **Sy.** 'Eccum me' inque. **CL.**
 Eccum hic tibi.
CH. Quid rei esset dixi huic? **Sy.** Dixi pleraque omnia. 830
CH. Cape hoc argentum ac defer. **Sy.** I: quid stas, lapis?
 Quin accipis? **CL.** Cedo sane. **Sy.** Sequere hac me ocius:
 5 Tu hic nos, dum eximus, interea opperibere:
 Nam nil est illic quod moremur diutius.
CH. Minus quidem iam decem habet a me filia, 835
 Quas pro alimentis esse nunc ducó datas:
 Hasce ornamentis consequentur alterae:
 10 Porro haec talenta dotis adposcunt duo.
 Quam multa, iusta iniusta, fiunt moribus!
 Mihi nunc relictis rebus inueniendus est 840
 Aliquis, labore inuenta mea quoi dem bona.

MENEDEMVS. CHREMES.

- IV 8 ME.** Multo omnium nunc me fortunatissimum
 Factum puto esse, gnate, quom te intellego
 Resipisse. **CH.** Vt errat. **ME.** Te ipsum quaerebam,
 Chremes:
 Serua, quod in te est, filium et me et familiam. 845
 5 **CH.** Cedo quid vis faciam? **ME.** Inuenisti hodie filiam.
CH. Quid tum? **ME.** Hanc uxorem sibi dari uolt Clinia.
CH. Quaeso quid tu hominis? **ME.** Quid namst? **CH.** Iamne
 oblitus es,

Intér nos quid sit díctum de fallácia,

Vt eá uia abs te argéntum auferretúr? **ME.** Scio. 850

H. Ea rés nunc agitur ípsa. **ME.** Quid narrás, Chremes? 10

Immo haéc quidem quae apúd me est, Clitiphónis est
Amíca. **CH.** Ita aiunt: ét tu credis ómnia:

Et illám aiunt uelle uxórem, ut quom despónderim
Des qui aúrum ac uestem atque álla quae opus sunt
cómparet. 855

E. Id ést profecto: id amícae dabitur. **CH.** Scílicet 15

Datúrúm. **ME.** Ah, frustra sum ígitur gauisús miser.
Quidúis tamen iam málo quam hunc amíttere.

Quid núnc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,
Ne séntiat me sénsisse atque aegré ferat? 860

I. Aegré? nímiúm illi, Ménedeme, indulgés. **ME.** Sine: 20

Incéptumst: perfice hóc mihi perpetuó, Chremes.

I. Dic cónuenisse, egísse te de núptiis.

E. Dicám. quid deinde? **CH.** Mé facturum esse ómnia,
Generúm placere; póstremo etiam, sí uoles, 865

Despónsam quoque esse dícito. **ME.** Em, istuc uó- 25
lueram.

I. Tanto ócius te ut póscat et tu, id quód cupis,
Quam ocíssime ut des. **ME.** Cúpio. **CH.** Ne tu pró-
pediem,

Vt istám rem uideo, istíus obsaturábere.

Sed haéc uti sunt, caútím et paulatím dabis, 870

Si sápies. **ME.** Faciam. **CH.** Abi íntro: uide quid pós- 30
tulet.

Ego dómi ero, síquid mé uoles. **ME.** Sané uolo:

Nam té scientem fáciam, quidquid égero.

ACTVS V.

MENEDEMVS. CHRERMES.

VI ME. Égo me non tam astútum neque ita pèrspicacem
esse id scio:

Séd hic adiutor méus et monitor ét praemonstratór

Chremes 875

Hóc mihi praestat: in me quiduis hárum rerum cón-
uenit,

Quaé sunt dicta in stúlto, caudex, stípes, asinus,
plúmbeus:

5 In illum nil potést: exuperat esus stultitia haec
ómnia.

CH. Óhe, desiste inquam deos, uxor, grátulando obtún-
dere,

Túam esse inuentam gnátam: nisi illos éx tuo in-
genio iúdicas, 880

Út nil credas intellegere, nísi idem dictumst cén-
tiens.

Séd interim quid illíc iam dudum gnátus cessat cùm
Syro?

10 ME. Quós aís hominés, Chremes, cessáre? CH. Ehem,
Menedeme, áduenis?

Díc mihi, Cliniaé quae dixi núntiastin? ME. Ómnia.

- H. Quid aít? ME. Gaudere ádeo coepit, quási qui cuplunt núptias. 885
- H. Háhahae. ME. Quid risísti? CH. Seruí uénere in mentém Syri
- Cálliditates. ME. Ítane? CH. Voltus quóque hominum fingít scelus.
- [E. Gnátus quod se adsímulat laetum, id dícis? CH. Id. 15
ME. Idem istúe mihi
- Vénit in mentém. CH. Veterator. ME. Mágis, si magis norís, putes 889
- Íta rem esse. CH. Ain tu? ME. Quín tu auscultá. CH. Máne *dum*, hoc prius scire éxpeto, Quid perdideris. nam úbi desponsam núntiasti filio, Cóntinuo iniecisse uerba tibi Dromonem scilicet, Spónsae uestem aurum átque ancillas ópus esse: argentum út dares. 20
- [E. Nón. CH. Quid? non? ME. Non ínquam. CH. Neque ipse gnátus? ME. Nil prorsúm, Chremes. Mágis unum etiam instáre, ut hodie cónficiantur núptiae. 895
- H. Míra narras. quíd Syrus meus? ne ís quidem quicquám? ME. Nihil.
- H. Quam óbrem, nescio. ME. Équidem miror, qui ália tam plané scias.
- Séd ille tuom quoqué Syrus idem míre finxit fílium, 25
Út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc Clíniae.
- H. Quid ais? ME. Mitto iam ósculari atque ámplexari: id níl puto. 900
- H. Quid est quod ampliús simuletur? ME. Váh. CH. Quid est? ME. Audí modo.
- Ést mihi ultimís conclaue in aédibus quoddám retro:

- 30 Húc est intro ⁷látus lectus, uéstimentis strátus est.
 CH. Quid postquam hoc est fáctum? ME. Dictum fáctum
 huc abiit Clítipho.
 CH. Sólus? ME. Solus. CH. Tímeo. ME. Bacchis cónse-
 cutast sílico. 905
- CH. Sóla? ME. Sola. CH. Périi. ME. Vbi abiere intro,
 operuere óstium. CH. Hem,
 Clínia haec fieri uidebat? ME. Quid ní? mecum uná
 simul.
- 35 CH. Filíst amica Báčchis: Menedeme, óccidi.
 ME. Quam obrém? CH. Decem díerum uix mihist fámilia.
 ME. Quid ní? istúc times quod ille óperam amico dát suo? 910
 CH. Immo quod amicae. ME. Sí dat. CH. An dubium íd
 tibiist?
- Quemquámne tam comi ánimo esse aut leni putas,
 40 Qui sé uidente amícam patiatúr suam?
 ME. Quid ní? quo uerba fácilius dentúr mihi.
 CH. Derídes merito. míhi nunc ego suscénteo: 915
 Quot rés dedere, ubi póssem persentíscere,
 Ní essém lapis! quae uídi! uae miseró mihi.
- 45 At né illud haud inúltum, si uiuó, ferent:
 Nam íam.. ME. Non tu te cóhibes? non te réspicis?
 Non tibi ego exempli sátis sum? CH. Prae fra-
 cúndia, 920
- Menedeme, non sum apúd me. ME. Tene istúc loqui!
 Nonne íd flagítiumst, te áliis consiliúm dare,
 50 Foris sápere, tibi non pótis esse auxiliárier?
- CH. Quid fáciam? ME. Id quod me fécissee aiebás parum.
 Fac té patrem esse séntiat: fac ut aúdeat 925
 Tibi crédere omnia, ábs te petere et póscere:
 Nequam áliam quaerat cópiam ac te déserat.
- 55 CH. Immo ábeat potius málo quouis géntium,

Quam hic pér flagitium ad inopiam redigát patrem:
 Nam si illi pergo súppeditare súmptibus, 930
 Menedéme, mihi illaec uéro ad rastros rés redít.

ME. Quot incómoditates hác re accipies, nísi caues!
 Diffícilem ostendes té esse et ignoscés tamen 60
 Post, ét id ingratum. CH. Ah néscis, quam doleam.
 ME. Vt lubet.

Quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nísi quid
 est 935

Quod mágis uis. CH. Immo et géner et adfinés placent.

ME. Quid dótis dicam té dixisse filio?
 Quid obticuisti? CH. Dótis? ME. Ita dico. CH. Áh. 65
 ME. Chremes,

Nequíd uereare, sí minus: nil nos dós mouet.

CH. Dúo talenta pró re nostra ego ésse decreuí satis: 940
 Séd ita dictu opus ést, si me uis sáluom esse et rem
 et filium,

Mé mea omniá bona doti díxisse illi. ME. Quáma
 rem agis?

CH. Íd mirari té simulato et illum hoc rogitató simul, 70
 Quam óbrem id faciam. ME. Quín ego uero quam
 óbrem id facias néscio. 944

CH. Égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et lascíuia
 Díffluit, retúndam, redigam, ut quó se uortat nésciat.

ME. Quid agis? CH. Mitte: sine me in hac re gérere mihi
 morém. ME. Sino:

Ítane uis? CH. Ita. ME. Fíat. CH. Ac iam uxórem ut 75
 arcessát paret.

Híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.

Séd Syrum quidem égo si uiuo ádeo exornatúm
 dabo, 950

Ádeo depexum, út dum uiuat méminerit sempér mei:

Quis sibi me pro déridiculo ac délectamentó putat.
 80 Nón, ita me di amént, auderet fácere haec uiduae
 múlteri,
 Quae ín me fecit.

CLITIPHO. MENEDEMVS. CHREMES. SYRVS.

V 2 CL. Ítane tandem quaéso est, Menedeme,
 út pater
 Tam ín breui spatio ómnem de me eiécerit animúm
 patris? 955
 Quód nam ob factum? quíd ego tantum scéleris ad-
 misí miser?
 Vólgo faciunt. ME. Scío tibi esse hoc gráuius multo
 ac dúrius,
 5 Quoí fit: uerum ego haúd minus aegre pátilor, id qui
 néscio
 Néc rationem cápío, nisi quod tibi bene ex animó
 uolo.
 CL. Híc patrem astare abas. ME. Eccum. CH. Quíd me
 incusas, Clítipho? 960
 Quidquid ego huius féci, tibi prospéxi et stultitiae
 tuae.
 Vbi te uidi animo ésse omisso et suáua in praeséntia
 10 Quae éssent prima habére neque consúlere in longi-
 túdinem:
 Cépi rationem, út neque egeres néque ut haec pos-
 ses pérdere.
 Vbi quoí decuit primo, tibi non lícuit per te míhi
 dare, 965
 Ábii ad proxumúm, tibi qui erat: es commisi et cré-
 didi.
 Íbi tuae stultitiae semper érit praesídium, Clítipho,

Victus, uestitús, quo in tectum té receptes. CL. El
mihi.

CH. Sátius est quam te ipso herede haec póssidere BÁC-
chidem. 969

SY. Dísperii: sceléstus quantas túrbas conciui ínsciens!

CL. Émori cupió. CH. Prius quaeso díscce, quid sit úfuere.

Úbi scies, si dísplicebit úíta, tum istoc úítitor.

SY. Ére, licetne? CH. Lóquere. SY. At tuto. CH. Lóquere. 2

SY. Quae istast práuitas

Quaéne amentíast, quod peccaui égo, id obesse huic?

CH. Ílicet.

Né te admisce: némo accusat, Síre, te: nec tu arám-
tibi 975

Néc precatorém pararis. SY. Quid agis? CH. Nil sus-
cénseo

Néc tibi nec tibi: nec nos est aéquom quod fació
mihi.

SY. Áblit? uah, rogásse uellem CL. Quid? SY. unde 21
peterem míhi cibum:

Íta nos allenáuit. tibi iam esse ad sororem intéllego.

CL. Adeón rem rediisse, út periculum etiam á fame míhi
sít, Síre! 980

SY. Modo líceat uiuere, ést spes CL. Quae? SY. nos
ésuriturós satis.

CL. Inrídes in re tánta neque me quíscquam consilio ad-
iuuas?

SY. Immo ét ibi nunc sum et úsque id egi dúdum, dum 30
loquitúr pater:

Et quántum ego intellégere possum, CL. Quid? SY.
non aberit lóngius.

CL. Quid id érgo? SY. Sic est: nón esse horum te árbi-
tror. CL. Qui istúc, Síre? 985

Satin sánus es? Sy. Ego dicam, quod mi in méntemst:
tu diiúdice.

Dum istís fuisti sólus, dum nulla ália delectátio
35 Quae própior esset, te índulgebant, tibi dabant:
nunc fflia

Postquámst inuenta uéra, inuentast caúsa qua te
expéllerent.

CL. Est uéri simile. Sy. An tu ób peccatum hoc ésse
illum iratúm putas? 990

CL. Non árbitor. Sy. Nunc áliud specta: mátres omnes
ffliis

In péccato adiutríces, auxilio in paterna iniúria
40 Solent ésse: id non fit. CL. Vérum dicis: quíd ego
nunc faciám, Syre?

Sy. Suspítionem istánc ex illis quaére: rem profér palam.
Si nóñ est uerum, ad mísericordiam ámbos adducés
cito, 995

Aut scibis quóius sis. CL. Récte suades: faciám. Sy.
Sat recte hóc mihi

In méntem uenit: nám quam maxume huíc uana haec
suspítio

45 Erit, tám facillumé patris pacem in léges conficiét
suas.

Etiam haúscio anne uxórem ducat ac Syro nil grátiae.
Quid hoc áútem? senex exít foras: ego fúgio. adhuc
quod fáctumst, 1000

Mirór non iusse me flico adripi: ád Menedemum
hunc pérgam.

Eum mihi precatorém paro: seni nóstro nil fidei
hábeo.

SOSTRATA. CHREMES.

1. Profecto nisi caués tu homo, aliquid gnáto conficiés V 3
mali:

Idque ádeo miror, quó modo

Tam inéptum quicquam tibi uenire in méntem, mi
uir, pótuerit. 1005

1. Oh, pérgin mulier ésse? nullamne égo rem unquam
in uitá mea

Voluf, quin tu in ea ré mihi fueris áduorsatrix, Sós- 5
trata?

At sí rogem iam, quíd est quod peccem, aut quam
óbrem hoc faciam: néscias,

In quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. So. Ego
néscio?

1. Immó scis potius, quám quidem redeat *de integro*
haec orátio. So. Oh, 1010

Iníquos es, qui mé tacere dé re tanta póstules.

1. Non póstulo iam: lóquere: nilo mínus ego hoc fa- 10
ciám tamen.

1. Fácies? CH. Verum. So. Nón uides quantúm mali ex
ea re éxcites?

Súbdítum se súspicatur. CH. 'Súbdítum' ain tu? So.
Síc erit,

Mí uir. CH. Confítére. So. Au te obsecro, ístuc ini-
micís siet. 1015

Égon confítear meúm non esse filium, qui sít meus?

1. Quid? métuís ne non, quóm uelis, conuínças esse 15
illúm tuom?

1. Quod ffilíast inuénita? CH. Non: sed quód [magis
credundum siet

Id quod est consimilis moribus

Conuincens facile ex te natum: nam] tui similis est
probe. 1020

Nám illi nil uitíst relictum, quín siet itidém tibi.

20 Túm praeterea tálem nisi tu núlla pareret ffilium.

Séd ipse egreditur, quám seuerus: rém quom uideas,
cénseas.

CLITIPHO. SOSTRATA. CHREMES.

V 4 Cl. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo uo-
luptatí tibi

Fúerim, dictus ffilius tuos uóstra uoluntate: óbse-
cro, 1025

Eíus ut meminerís atque inopis núnc te miserescát
mei;

Quód peto aut uoló, parentis meós ut commonstrés
mihí.

5 So. Óbsecro, mi gnáte, ne istuc ín animum inducás tuom,
Álienum esse té. Cl. Sum. So. Miseram me, hócine
quaesisti óbsecro?

Íta mihi atque huic síis superstes, út tu ex me atque
hoc nátus es: 1030

Ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum
ex te aúdiam.

Ch. Át ego, si me métuís, mores cáue in te esse istos
séntiam.

10 Cl. Quós? Ch. Si scire ús, ego dicam: gérro, iners,
fraus, hélluo,

Gáneo, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.

Cl. Nón sunt haec paréntis dicta. Ch. Nón, si ex capite
síis meo 1035

Nátus, item ut aiúnt Mineruam esse éx Ioue, ea causá
magis

Pátiar, Clitiphó, flagitiis tuis me infamem fferi.

So. Dí istaec prohibeánt. CH. Deos nescio: égo quod po- 18
tero, sédulo.

Quaeris id quod habés, parentis: quód abest non
quaeris, patri

Quó modo obsequáre et ut serues quód labore inué-
nerit. 1040

Nón mihi per fallácias addúcere ante oculós. . pudet
Dícere hac praesénte uerbum túrpe: at te id nulló
modo

Fácere puduit. CL. Éheu, quam nunc tótus displiceó 20
mihi,

Quám pudet: neque quód principium cápiam ad pla-
candúm scio.

MENEDEMVS. CHREMES. SOSTRATA. CLITIPHO.

ME. Énim uero Chremés nimis grauiter crúciat adulescén- V 5
tulum 1045

Nímisque inhumane: éxco ergo ut pácem conciliem.
óptume

Ípsos uideo. CH. Ehém, Menedeme, quór non arcessí
iubes

Fíliam et quod dótis dixi firmas? So. Mi uir, te
óbsecro

Né facias. CL. Pater, óbsecro mi ignóscas. ME. Da 5
ueniám, Chremes:

Síne te exorent. CH. Méa bona ut dem BÁCchidi donó
sciens? 1050

Nón faciam. ME. At id nos nón sincemus. CL. Sí me
uítum uís, pater,

Ígnosce. So. Age, Chremés mi. ME. Age quaeso, né
tam offirma té, Chremes.

CH. Quíd istic? uideo nón licere ut coéperam hoc perténdere.

10 ME. Fácis, ut te decét. CH. Ea lege hoc ádeo faciam, si facit

Quód ego hunc aequom cénseo. CL. Pater, ómnia faciam: ínpera. 1055

CH. Vxorem ut ducás. CL. Pater. CH. Nil aúdio. So. Ad me récipio:

Fáciet. CH. Nil etiam aúdio ipsum. CL. Périi. So. An dubitas, Clítipho?

CH. Ímmo utrum uolt. So. Fáciet omnia. ME. Haéc dum incipias, gráua sunt,

15 Dúmque ignores: úbi cognoris, fácilia. CL. Faciám, pater.

So. Gnáte mi, ego pol tibi dabo illam lépidam, quam tu fácite ames, 1060

Fíliam Phanócratae nostri. CL. Rúfamne illam uírginem,

Caésiam, sparso óre. adunco náso? non possúm, pater.

CH. Héia, ut elegáns est: credas ánimum ibi esse. So. Aliám dabo.

20 CL. Ímmo, quandoquidém ducendast, égomet habeo própmodum

Quám uolo. So. Nunc laúdo, gnáte. CL. Archónidi huius fíliam. 1065

So. Sátis placet. CL. Pater, hóc nunc restat. CH. Quíd? CL. Syro ignoscás uolo

Quaé mea causa fécit. CH. Fiat. CANTOR. Vós ualete et plaúдите.

METRA HVIVS FABVLÆ HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
 - 175 et 177 trochaici octonarii
 - 176 trochaicus septenarius
 - 178 trochaicus dimeter catalecticus
 - 179 et 180 trochaici septenarii
 - 181 ad 241 iambici octonarii
 - 242 ad 256 trochaici septenarii
 - 257 ad 264 iambici octonarii
 - 265 ad 311 iambici senarii
 - 312 trochaicus septenarius
 - 313 trochaicus octonarius
 - 314 ad 339 trochaici septenarii
 - 340 ad 380 iambici senarii
 - 381 ad 397 trochaici septenarii
 - 398 ad 404 iambici octonarii
 - 405 ad 561 iambici senarii
 - 562 et 563 trochaici octonarii
 - 564 trochaicus septenarius
 - 565 iambicus octonarius
 - 566 iambicus quaternarius
 - 567 ad 569 trochaici octonarii
 - 570. 571. 573 trochaici septenarii
 - 572 et 574 trochaici octonarii
 - 575 ad 578 iambici octonarii
 - 579 trochaicus septenarius
 - 580 ad 582 trochaici octonarii

- V. 583 et 584 trochaici septenarii
- 585 ad 588 iambici octonarii
  - 589 et 590 iambici senarii
  - 591 ad 613 trochaici septenarii
  - 614 ad 622 iambici octonarii
  - 623 ad 667 trochaici septenarii
  - 668 ad 678 iambici octonarii
  - 679 ad 707 iambici septenarii
  - 709 ad 722 trochaici septenarii
  - 723 ad 748 iambici septenarii
  - 749 ad 873 iambici senarii
  - 874 ad 907 trochaici septenarii
  - 908 ad 939 iambici senarii
  - 940 ad 979 trochaici septenarii
  - 980 ad 999 iambici octonarii
  - 1000 ad 1002 iambici septenarii
  - 1003 iambicus octonarius
  - 1004 iambicus quaternarius
  - 1005 ad 1012 iambici octonarii
  - 1013 ad 1016 trochaici septenarii
  - 1017 et 1018 iambici octonarii
  - 1021 ad 1067 trochaici septenarii.
-

P. TERENCE

P H O R M I O.

**GRAECA · APOLLODORV · EPIDICAZOMENOS
ACTA · LVDIS · ROMANIS · L · POSTVMIO · ALBINO
L · CORNELIO · MERVLA · AEDILIBVS · CVRVLIBVS
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · INPARIBVS
TOTA · FACTAST · III · C · FANNIO · M · VALERIO · COS**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Chremétis frater áberat peregre Démipho
Relícto Athenis Ántiphone filio.
Chremés clam habebat Lémni uxorem ac filiam,
Athénis aliam cóniugem et amantem únice
Gnatúm fidicinam. máter e Lemno áduenit 5
Athénas: moritur: uírgo sola (aberát Chremes)
Funús prosurat. íbi eam cum uisam Ántipho
Amáret, opera párasiti uxorem áccipit.
Pater ét Chremes reuérsti fremere. deín minas
Trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem 10
Habéret ipse. argénto hoc emitur fidicina.
Vxórem retinet Ántipho a patruo ágnitam.

P E R S O N A E.

DAVOS SERVOS
GETA SERVOS
ANTIPHO ADVLESCENS
PHAEDRIA ADVLESCENS
DEMIPHO SENEX
PHORMIO PARASITVS
HEGIO
CRATINVS } ADVOCATI
CRITO }
DORIO LENO
CHREMES SENEX
SOPHRONA NVTRIX
NAVSISTRATA MATRONA.

PROLOGVS.

Postquám poëta uétus poëtam nón potest
Retráhere ab studio et tránsdere hominem in ótium,
Maledíctis deterrére ne scribát parat:
Qui ita díctitat, quas ántehac fecit fábulas,
Tenui ésse oratióne et scripturá leui: 5
Quia núsquam insanum scrípsit adulescéntulum
Ceruám uidere fúgere et sectarí canes
Et eám plorare, oráre ut subueniát sibi.
Quod si íntellegeret, quóm stetit olím noua,
Actóris opera mágis stetisse quám sua, 10
Minus múlto audacter, quám nunc laedit, laéderet.
Nunc síquis est, qui hoc dícat aut sic cógitet:
'Vetus sí poëta nón lacessissét prior,
Nullum ínuenire prólogum possét nouos:'
[Quem diceret, nisi haberet cui male diceret:] 15
Is sibi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus
Palmam ésse positam, qui ártem tractant músicam.
Ille ád famem hunc ab stúdio studuit reícere:
Hic réspondere uóluit, non lacéssere.
Benedictis si certásset, audissét bene: 20
Quod ab illo adlatumst, íd sibi rellatúm putet.
De illó iam finem fáciam dicundí mihi,
Peccándi quom ipse dé se finem nón facit?
Nunc quíd uelim animum atténdite. adportó nouam
Epídicazomenon quám uocant comoédiam 25
Graeci, Latini Phórmionem nóminant:
Quia prámas partis qui aget, is erit Phórmio

Parásitus, per quem rés geretur máxume,
Volúntas uostra si ad poëtam accésserit.
Date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium, 30
Ne símili utamur fórtuna, atque usí sumus
Quom pér tumultum nóster grex motús locost:
Quem actóris uirtus nóbis restituít locum
Bonítasque uostra adiútans atque aequánimítas.

ACTVS I.

DAVOS.

Amicus summus meus et popularis Geta	35	I 1
Heri ad me uenit. erat ei de ratiuncula		
Iam pridem apud me relicuom pauxillulum		
Nummorum: id ut conficerem. confeci: adfero		
Nam erilem filium eius duxisse audio	5	
Vxorem: ei credo minus hoc conraditur.	40	
Quam inique comparatumst, ei qui minus habent		
Vt semper aliquid addant ditióribus!		
Quod ille unciatim uix de demensó suo		
Suóm defrudans génium compersit miser,	10	
Id illa uniuorsum abrípiet, haud existumans	45	
Quantó labore pártum. porro autém Geta		
Ferietur alio múnere, ubi era pépererit:		
Porro autém alio, ubi erit púero natalis dies:		
Vbi ínitiabunt. ómne hoc mater auferet:	15	
Puer caúsa erit mittúndi. sed uideón Getam?	50	

GETA. DAVOS.

18. Siquis me quaeret rufus.. DA. Praestost, désine. Gz. I 2 —

Oh,

At ego óbuiam conábar tibi, Daue. DA. Áccipe, en:
Lectúmst; conueniet número quantum débui.

19. Amó te: et non negléxisse habeo grátiam.

- 5 DA. Praesértim ut nunc sunt móres : adeo rés redit : 55
 Siquís quid reddit, mágna habendast grátia.
 Sed quíd tu es tristis ? GE. Égone ? nescis quo ín metu,
 Quanto ín periclo símus. DA. Quid istuc ést ? GE. Scies,
 Modo út tacere póssis. DA. Abi sis, insciens :
- 10 Quoius tú fidem in pecúnia perspéxeris, 60
 Verére uerba ei crédere ? ubi quid míhi lucríst
 Te fállere ? GE. Ergo auscílta. DA. Hanc operam tíbi
 dico.
- GE. Senis nóstri, Daue, frátrem maiorém Chremem
 Nostín ? DA. Quid ní ? GE. Quid ? éius gnatum Phaédria ?
- 15 DA. Tam quám te. GE. Euenit sénibus ambobús simul 65
 Iter sílli in Lemnum ut ésset, nostro in Cíliciam
 Ad hóspitem antiquom : ís senem per epístulas
 Pelléxit, modo non móntis auri póllicens.
- DA. Quoi tánta erat res ét super erat ? GE. Désinas :
 20 Sic ést ingenium. DA. Oh, régem me esse opórtuit. 70
 GE. Abeúntes ambo hinc túm senes me fíliis
 Relínquont quasi magistrum. DA. O Geta, prouínciam
 Cepísti duram. GE. Mi úsus uenit, hóc scio :
 Memíní relínqui mé deo irató meo.
- 25 Coepi áduorsari prímo : quid uerbís opust ? 75
 Sení fidelis dúm sum, scapulas pérdidi.
 Venére in mentem mi ístacc : 'nam quae inscítias,
 Aduórsum stimulum cálcés !' coepi eis ómnia
 Facere, óbsequi quae uéllent. DA. Scísti utí foro.
- 30 GE. Nostér malí níl quícquam prímo : hic Phaédria 80
 Contínuo quandam náctus est puéllulam
 Citharístriam : hanc amáre coepit pérdite.
 Ea séruiebat lénoni impuríssumo :
 Neque quód daretur quícquam : id curaránt patres.

Restábat aliud níl nñsi oculos páscere, 85 35
 Sectári, in ludum dúcere et reddúcere.
 Nos ótiosi operám dabamus Phaédriae.
 In quo haéc discebat lúdo, exaduorsum eí loco
 Tostrína erat quaedam, híc solebamús fere
 Plerúmque eam opperíri, dum inde irét domum. 90 40
 Intérea dum sedémus illi, intéruenit
 Aduléscens quidam lácrumans. nos mirárier.
 Rogámus quid sit: 'númquam aeque' inquit 'ác modo
 Paupértas mihi onus úsumst et miserum ét graue.
 Modo quándam uidi úrginem hic uicíniae 95 45
 Miserám, suam matrem lámentari mórtuam:
 Ea síta erat exaduórsum neque illi béniuolens
 Neque nótus neque cognátus extra unam ániculam
 Quisquam áderat, qui adiutáret funus. míseritumst.
 Virgo ípsa facie egrégia.' quid uerbís opust? 100 50
 Commórat omnis nós. ibi continuo Ántipho
 'Voltísne eamus úsere?' alius 'cénseo:
 Eámus: duc nos sódes.' imus, uéuimus,
 Vidémus: uirgo púlchra: et quo magis díceres,
 Nil áderat adiuménti ad pulchritúdinem: 105 55
 Capíllus passus, núdus pes, ipsa hórrida,
 Lacrumaé, uestitus túrpis: ut, ni úis boni .
 In ípsa inesset fórma, haec formam extínguerent.
 Ille qui íllam amabat fídícínam tantúm modo
 'Satis' inquit 'scitast': nóster uero . . DA. lám scio: 110 60
 Amáre coepit. GE. Scín quam? quo cuadát uide.
 Postrídle ad anum récta pergit: óbsecrat,
 Vt sibi eius faciat cópíam. illa enim sé negat
 Neque eum aéquom áit facere: íllam ciuem esse Át-
 ticam
 Bonám bonis prognátam: si uxorém uelit 115 65

Lege id licere facere: sin aliter, negat.
 Noster quid ageret nescire: et illam ducere
 Cupiebat et metuēbat absentem patrem.

DA. Non, si redisset, ei pater ueniam daret?

70 GE. Ille indotatam uirginem atque ignobilem 120
 Daret illi? numquam faceret. DA. Quid fit denique?

GE. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,
 Homo confidens: qui illum di omnes perduint.

DA. Quid is fecit? GE. Hoc consilium quod dicam dedit:
 75 'Lex est ut orbae, qui sunt genere proximi, 125
 Eis nubant, et illos ducere eadem haec lex iubet.

Ego te cognatum dicam et tibi scribam dicam:
 Paternum amicum me adsimulabo uirginis:

80 Ad iudices uenimus: qui fuerit pater, 130
 Quae mater, qui cognata tibi sit, omnia haec
 Constringam: quod erit mihi bonum atque commodum,
 Quom tu horum nil refelles, uincam scilicet.
 Pater aderit. mihi paratae lites: quid mea?
 Illa quidem nostra erit.' DA. Iocularem audaciam.

85 GE. Persuasumst homini: factumst: uentumst: uinci-
 mur: 135

Duxit. DA. Quid narras? GE. Hoc quod audis. DA. O
 Geta,

Quid te futurumst? GE. Nescio hercle: unum hoc
 scio,

Quod fors feret, feremus aequo animo. DA. Placet:
 Hem istuc uirist officium. GE. In me omnis spes mihi est.

90 DA. Laudo. GE. Ad precatorem adeam credo, qui mihi 140
 Sic oret: 'nunc amitte quaeso hunc: ceterum
 Posthac si quicquam, nil precor.' tantum modo
 Non addit: 'ubi ego hinc abiero, uel occidito.'

DA. Quid paedagogus ille, qui citharistriam?

Quid rei gerit? GE. Sic, tenuiter. DA. Non multum 95
habet 145

Quod det fortasse? GE. Immo nil nisi spem meram.

DA. Pater eius rediit an non? GE. Non dum. DA. Quid?
senem

Quoad expectatis nostrum? GE. Non certum scio:

Sed epistolam ab ea adlatam esse audiui modo

Et ad portitores esse delatam: hanc petam. 150 106

DA. Numquid, Gete, aliquid me vis? GE. Ut bene sit tibi.

Puer heus. nemon huc prouidit? cape, da hoc Doro.

ACTVS II.

ANTIPHO. PHAEDRIA.

- I 3 AN. Ádeon rem redísse, ut qui mihi cónsultum optumé
uelit esse,
Phaédria, patrem ut éxtimescam, ubi uéniat in men-
tem eius aduenti!
Quód ni fuissem incógitans, ita [eum] éxpectarem, ut
pár fuit. 155
- PH. Quíd istuc? AN. Rogitas? quí tam audacis fácinoris
mihi cónsciús sis?
- 5 Quód utinam ne Phórmioni id suádere in mentem
incidisset
Neú me cupidum eo ímpulisset, quód mihi princi-
piúmst mali!
Nón potitus ésssem: fuisset tum illos mi aegre aliquót
dies:
At nón cotidiána cura haec ángeret animum, PH.
Aúdio. 160
- AN. dum expécto quam mox uéniat qui hanc mihi ádimat
consuetúdinem.
- 10 PH. Aliís quia defit quód amant aegrest: tibi quia super
ést dolet.
Amóre abundas, Antípho.
Nam túa quidem hercle cérto uita haec éxpetenda
optándaquest.

Ita mé di bene ament, út mihi liceat tám diu quod
amó fruí, 165

Iam dépecisci móрте cupio; tú conicito cétera,
Quíd ego éx hac inopía nunc capiam, et quíd tu ex 16
istac cópia,

Vt ne áddam, quod sine súmptu ingenuam, líberalem
nactus es,

Quod habés, ita ut uoluísti, uxorem sine mala famá
palam:

Beátus, ni unum désit, animus quí modeste istaéc
ferat. 170

Quod sí tibi res sit cum eó lenone quócum mihist,
tum séntias.

Ita plérique omnes súmus ingenio, nóstri nosmet 20
paénitet.

x. At tú mihi contra núnc uidere fórtunatus, Phaédria,
Quoi de íntegro est potéstas etiam cónsulendi, quíd
uelis:

Retinére amorem an mittere: ego in eum incidi in-
felix locum, 175

Vt néque mihi eius sit mittendi néc retinendi cópia.
Sed quíd hoc est? uideon égo Getam curréntem huc 25
adueníre?

Is est ípsus: ei, timeó miser, quam hic núnc mihi
nuntiét rem.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

e. Núllus, Geta, ni iam áliquod tibi consílium celere 14
réperies:

Íta nunc inparátum subito tánta te inpendént mala: 180
Quae néque uti deuitém scio neque quó modo me inde
éxtraham:

- 4 Nam nón potest celári nostra diútius iam audácia.
- 6 AN. Quid nam ille commotús uenit?
- GE. Tum témporis mihi púnctum ad hanc rem est: érus adest. AN. Quid istúc malist?
- GE. Quód quom audierit, quód eius remediúm inueniam iracúndiae? 185
- Lóquar? incendam: táceam? instigem: púrgem me? laterém lauem.
- 10 Heú me miserum: quóm mihi pauco, tum Ántipho me excrúciat animi:
- Eíus me miseret, eí nunc timeo, is núnce me retinet: nam ábsque eo esset,
- Récte ego mihi uidíssem et senis essem últus iracúndiam:
- Áliquíd conuasássem atque hinc me cónicerem pro- tinam in pedes. 190
- AN. Quam nam híc fugam aut furtúm parat?
- 15 GE. Sed ubi Ántiphonem réperiam? aut qua quaérere in- sistám uiam?
- PH. Te nóminat. AN. Nesció quod magnum hoc núnctio ex- pectó malum.
- PH. Ah, sánun es? GE. Domum íre pergám: ibi plúri- mumst.
- PH. Reuocémus hominem. AN. Sta flico. GE. Hem, satis pro inperio, quisquis es. 195
- AN. Geta. GE. Ípsest quem uolui óbuiam.
- AN. Cédo quid portas, óbsecro, atque id, sí potes, uerbo éxpedi.
- 20 GE. Fáciam. AN. Eloquere. GE. Módo apud portum. AN. Meúmne? GE. Intellexti. AN. Óccidi. PH. Hem.
- AN. Quid agam? PH. Quid ais? GE. Huíus patrem uidísse me, patruóm tuom.

- N. Nám quod ego huic nunc súbito exitio rémedium inueniám miser? 200
 Quód si eo meae fortúnae redeunt, Phánium, abs te ut dístrahar,
 Núllast mihi uita éxpetenda. GE. Ergo istaec quom ita sint, Ántipho,
 Tánto magis te aduúgilare aequomst: fórtis fortuna 25 ádiuuat.
- N. Nón sum apud me. GE. Atqui ópus est nunc quom máxime ut sis, Ántipho:
 Nám si senserít te timidum páter esse, arbitrábitur 205
 Cómmeruisse cúlpan. PH. Hoc uerumst. AN. Nón possum inmutárier.
- E. Quid faceres, si aliúd quid grauius tibi nunc faciendúm foret?
- N. Quom hóc non possum, illúd minus possem. GE. Hoc 30 níl est, Phaedria: sicut.
 Quid híc conterimus óperam frustra? quín abeo? PH. Et quidem ego? AN. Óbsecro,
 Quid si adsimulo, sátin est? GE. Garris. AN. Vóltum contemplámini: en, 210
 Sátine sic est? GE. Nón. AN. Quid si sic? GE. Própe modum. AN. Quid síc? GE. Sat est:
 Em, istuc serua: et uérbum uerbo, pár pari ut respóndeas,
 Né te iratus suis saeuídicis dictis protelét. AN. Scio. 35
- E. Ví coactum te ésse inuitum, lége, iudició: tenes?
 Séd quis híc est senéx, quem uideo in última platea?
 AN. Ípsus est. 215
 Non póssum adesse. GE. Ah quid agis? quo abis, Ántipho?

Mané, mane inquam. AN. Ego me nóui et peccatúm
meum:

40 Vobís commendo Phánium et uitám meam.

PH. Geta, quíd nunc fiet? GE. Tú iam litis aúdiēs:
Ego pléctar pendens, nísi quid me feféllerit. 220
Sed quód modo hic nos Ántiphonem mónuimus,
Id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.

45 PH. Aufér mi 'oportet': quín tu quid faciam ínpera.

GE. Memínistin, olim ut fúerit uostra orátio
In re incipiúnda ad défendendam nóxiam, 225
Iustam íllam causam, fácilem, uincibilem, óptumam?

PH. Memini. GE. Ém, nunc ipsast ópus ea, aut, síquíd
potest,

50 Melióre et callidióre. PH. Fiet sédulo.

GE. Nunc príor adito tu, égo in insidiis híc ero
Subcénturiatus, síquíd deficiás. PH. Age. 230

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

II 1 DE. Ítane tandem uxórem duxit Ántípho iniussú meo?
Néc meum ínperium: ac mítto ínperium: nón simul-
tatém meam

Reueréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, ó Geta
Monitór! GE. Vix tandem. DE. Quíd mihi dicent aút
quam causam réperient?

5 Demíror. PH. Atqui réperiam: aliud cúra. DE. An hoc
dicét mihi: 235

'Inúttus feci. léx coëgit'? aúdio, fateór. GE. Places.

DE. Verúm scientem, táctum causam trádere aduorsáris,
Etiámne id lex coëgit? PH. Illud dúrum. GE. Ego ex-
pediám: sine.

DE. Incértumst quid agam, quía praeter spem atque ín-
credibile hoc mi óbtigit:

Ita sum inritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum 10
instítuere. 240

Quam obrem ómnis, quom secúndae res sunt máxume,
tum máxume

Meditári secum opórtet, quo pacto áduorsam aerum-
nám ferant.

Perícła, damna péregre rediens sémper secum cógitet
Aut fíli peccatum aút uxoris mórtem aut morbum
fíliae,

Commúnia esse haec, néquid horum umquam áccidat 15
animó nouom: 245

Quidquíd praeter spem euéniat, omne id députare
esse in lucro.

GE. O Phaédria, incredíbilest quantum erum ánte eo sa-
piéntia.

Meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, erus si
rédiert:

Moléndumst in pístrino, uapulándum, habendae cóm-
pedes,

Opus rúri faciundum: hórum nil quicquam áccidet 20
animó nouom. 250

Quidquíd praeter spem euéniet, omne id députabo
esse in lucro.

Séd quid cessas hómínem adire et blánde in princi-
pio ádloqui?

DE. Phaédriam mei frátris uideo fílium mi ire óbuiam.

PH. Mi pátrúe, salue. DE. Sáue: sed ubist Ántipho?

PH. Saluóm uenire. DE. Crédo: hoc respondé mihi. 255 25

PH. Valet, híc est: sed satin ómnia ex senténtia?

DE. Vellém quidem. PH. Quid istúc est? DE. Rogitas,
Phaédria?

Bonás me absente hic cónfectistis núptias.

Quoi cōmmendaui fīlium hinc abiēns meum.

- GE.** Iam dūdum te omnis nōs accusare aūdio
 Innérito, et me horunc ómnium inmeritissimo: 290 60
 Nam quid me in hac re fácere uoluisti tibi?
 Seruom hómīnem causam oráre leges nōn sinunt,
 Neque tēstimoni dīctio est. **DE.** Mitto ómnia.
 Do istuc 'inprudens tímuit adulescēns': sino
 'Tu séruo's': uerum sí cognatast máxume, 295 65
 Non fuit necesse habére: sed id quod léx iubet,
 Dotém daretis; quaéreret aliúm uirum.
 Qua rátiōne inopem pótius ducebát domum?
- GE.** Non rátiō, uerum argéntum deerat. **DE.** Súmeret
 Alicúnde. **GE.** Alicunde? níl est dictu fácilius. 300 70
- DE.** Postrémo si nullo álio pacto, faénore.
- GE.** Hui, díxisti pulchre: síquidem quisquam créderet
 Te úsuo. **DE.** Non, non sic futurumst: nōn potest.
 Egon illam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem?
 Níl suáue meritumst. hómīnem commonstrárier 305 75
 Mi istúm uolo aut ubi hábitet demonstrárier.
- GE.** Nempe Phórmionem? **DE.** Istúm patronum míliais.
- GE.** Iam fáxo hic aderit. **DE.** Ántipho ubi nunc ést? **GE.**
 Foris.
- DE.** Abi, Phaédria, eum requíre atque adduce húc. **PH.** Eo:
 Rectá uía quidem illuc. **GE.** Nempe ad Pámphilam. 310 80
- DE.** Ego deós penatis hinc salutátum domum
 Deuórtar: inde ibo ad forum atque aliquót mihi
 Amícos aduocábo, ad hanc rem qui ádsient,
 Vt ne ímparatus sím, si adueniat Phórmio.

ACTVS III.

PHORMIO. GETA.

II 2 PH. Ítane patris aís aduentum uerítum hinc abiisse? GE.

Ádmodum. 315

PH. Phánium relictam solam? GE. Síc. PH. Et iratúm senem?

GE. Óppido. PH. Ad te súmma solum, Phórmio, rerúm redit:

Túte hoc intristí: tibi omnest éxedendum: adcingere.

5 GE. Óbsecro te. PH. sí rogabit.. GE. Ín te spes est. PH. éccere,

Quíd si reddet? GE. Tu ímpulisti. PH. síc opinor. GE. Súbueni. 320

PH. Cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde consilia ómnia.

GE. Quíd ages? PH. Quid uis, nísi uti maneat Phánium atque ex crímine hoc

Ántiphonem erípíam atque in me omnem íram deri- uém senis?

10 GE. Ó uir fortis átque amicu's. uerum hoc saepe, Phórmio, Véreor, ne istaec fórtitudo in néruom erumpat déni- que. PH. Ah, 325

Nón itast: factúmst periculum, íam pedum uisást uia. Quót me censes hómines iam deuérberasse usque ad necem,

Hóspites, tum cúis? quo magis nóui, tanto saépius.
Cédo dum, enumquam iniúriarum audísti mihi scrip- 15
tám dicam?

GE. Quí istuc? PH. Quia non réte accipitri ténnitur ne-
que míluo, 330

Quí male faciunt nóbis: illis quí nil faciunt ténnitur,
Quía enim in illis frúctus est, in illis opera lúditur.

Áliis aliundést periclum, unde áliquíd abradí potest:
Míhi sciunt nil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum': 20
Álere nolunt hóminem edacem, et sápiunt mea sen-
téntia, 335

Pró maleficio sí beneficium súmmum nolunt réddere.

GE. Nón pote satis pro mérito ab illo tibi referri grátia.

PH. Ímmo enim nemo sátis pro merito grátiam regí refert.
Téne asumbolúm uenire unctum átque lautum e bál- 25
neis,

Ótiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu ab-
súmitur! 340

Dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur: tu rídeas,
Príor bibas, priór decumbas: céna dubia adpónitur..

GE. Quíd istuc uerbíst? PH. Vbi tu dubites quíd sumas
potíssimum.

Haéc quom rationem íneas quam sint suáua et quam 30
cára sint,

Éa qui praebet, nón tu hunc habeas pláne praesentém
deum? 345

GE. Sénex adest: uide quíd agas: prima cóitios acérruma:
Sí eám sustinuerís, postilla iam, út lubet, ludás licet.

DEMIPHO (CVM ADVOCATIS). GETA. PHORMIO.

DE. Enúmquam quoiquam cóntumeliósius

Audístis factam iniúriam quam haec ést mihi?

Adéste quaeso. **GE.** Irátus est. **PH.** Quin tu hóc
ages? 350

Iam ego hunc agitabo. pró deum inmortalium,
5 **Negat Phánium esse hanc sibi cognatam Démipho ?**
Hanc Démipho negat ésse cognatám ? GE. Negat.

DE. Ipsum ésse opinor dé quo agebam. séquimini.

PH. Neque eius patrem se scíre qui fuerít? **GE.** Negat. 355

[**PH.** Nec Stilponem ipsum scire qui fuerít? **GE.** Negat.]

0 **PH.** Quia egéns relictast mísera, ignoratúr parens,
Neglégitur ipsa: uíde auaritia quíd facit.

GE. Si erum ínsimulabis málitiae, male aúdiēs.

DE. O audáciam, etiam me últro accusatum áduenit. 360

PH. Nam iam ádulescenti nil est quod suscénseam,
5 Si illúm minus norat: quíppe homo iam grándior,
Paupér, quói in opere uíta erat, rurí fere
Se cóntinebat: íbi agrum de nostró patre
Coléndum habebat: saépe interea míhi senex 365
Narrábat se hunc neglégere cognatúm suom:
20 At quém uírum! quem ego uíderim in uíta óptumum.

GE. Videás te atque illum, ut nárras. **PH.** I in malám cru-
cem.

Nam ni íta eum existumássem, numquam tám grauis
Ob hanc ínimicitias cáperem in uostram fámiliam, 370
Quam is áspérnatur núnc tam inliberáliter.

25 **GE.** Pergín ero absenti mále loqui, impuríssume?

PH. Dignum aútem hoc illost. **GE.** Aín tamen, carcér?

DE. Geta.

GE. Bonórum extortor. légum contortór. **DE.** Geta.

PH. Respónde. **GE.** Quis homost? éhem. **DE.** Tacc. **GE.**
Absentí tibi 375

Te indignas seque dignas contumélias
50 Numquám cessauit dicere. **DE.** Ohé désine.

Adulésbens, primum abs te hóc bona ueniá peto,
 Si tibi placere pótis est, mi ut respódeas:
 Quem amicum tuom ais fuisse istum, explaná mihi, 380
 Et quí cognatum mé sibi esse díceret.

PH. Proinde éxpiscare quási non nosses. DE. Nóssem? 385

PH. Ita.

DE. Ego mé nego: tu quí ais redige in mémoriam.

PH. Eho tú, sobrinum tuóm non noras? DE. Énicas.

Dic nómen. PH. Nomen? máxume. DE. Quid núnc
 taces? 385

PH. Perii hércle, nomen pérdidi. DE. Hem, quid ais? PH.

Geta,

Si méministi id quod ólim dictumst, súbice. hem, 40
 Non díco: quasi non nóris, temptatum áduenis.

DE. Egone autem tempto? GE. Stílpo. PH. Atque adeo
 quíd mea?

Stílpost. DE. Quem dixti? PH. Stílponem inquam nó-
 uéras. 390

DE. Neque égo illum noram néque mi cognatús fuit
 Quisquam istoc nomine. PH. Ítane? non te horúm 45
 pudet?

At sí talentum rém reliquissét decem,

DE. Di tibi male faciant. PH. prímus esscs mémoriter
 Progéniam uostram usque ab auo atque atauo pró-
 ferens. 395

DE. Ita ut dícis. ego tum quom áduenisssem, quí mihi
 Cognáta ea esset, dícerem: itidem tú face: 50

Cedo qui ést cognata? GE. Eu nóster, recte: heus
 tú, caue.

PH. Dilúcide expédíui quibus me opórtuit
 Iudícibus: tum id si fálsum fuerat, fílius 400
 Quor nón refellit? DE. Fílium narrás mihi?

55 Quolus dé stultitia díci ut dignumst nóñ potest.

PH. At tú qui sapiens és magistratús adi,
Iudícium de ea causa álterum ut reddánt tibi:
Quandóquidem solus régnas et solí licet 405
Hic de eádem causa bís iudícium apíscier.

60 DE. Etsí mihi facta iniúriast, uerúm tamen
Potíus quam litis sécter aut quam te aúdiam,
Itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet
Dotís dare, abduce hánc, minas quinque áccipe. 410

PH. Hahahaé, homo suavis. DE. Quid est? num iniquom
póstulo?

65 An ne hóc quidem ego adipíscar, quod ius públicumst?

PH. Itan tándem quaeso, item út meretricem ubi abúsus
sis,

Mercédem dare lex iúbet eī atque amíttere?
An, ut néquid turpe ciuis in se admítteret 415

70 Proptér egestatem, próximo iussást dari,
Ut cum úno aetatem dégeret? quod tú uetas.

DE. Ita, próximo quidem: át nos unde? aut quam óbrem?

PH. Ohe,

'Actum' áiunt 'ne agas.' DE. Nóñ agam? imó hauc
désinam,

Donéc perfecero hóc. PH. Ineptis. DE. Síne modo. 420

PH. Postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:

75 Tuos ést damnatus gnátus, non tu: nám tua
Praetérierat iam ad dúcendum aetas. DE. Ómnia
haec

Illúm putato, quae égo nunc dico, dícere:
Aut quídem cum uxore hac ípsum prohibebó domo. 425

GE. Irátus est. PH. Tu té idem melius féceris.

80 DE. Itane és paratus fácere me aduorsum ómnia,
Infélix? PH. Metuit híc nos, tam etsi sédulo

Dissimulat. GE. Bene habent tibi principia. PH. Quin quod est

Ferundum fers? tuis dignum factis féceris, 430

Vt amici inter nos simus. DE. Egon tuam éxpetam

Amicitiam? aut te uisum aut auditum uelim? 85

PH. Si concordabis cum illa, habebis quae tuam Senectutem oblectet: respice aetatem tuam.

DE. Te oblectet: tibi habe. PH. Minue uero iram. DE.

Hoc age. 435

Satis iam uerborumst: nisi tu properas mulierem

Abducere, ego illam efciam: dixi, Phormio. 90

PH. Si tu illam attigeris secus quam dignumst liberam, Dicam tibi inpingam grandem: dixi, Demipho.

Siquid opus fuerit, heus, domo me. GE. Intellego. 440

DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINVS. CRITO.

DE. Quanta me cura et sollicitudine adfcit II 4

Gnatius, qui me et se hisce inpediuit nuptiis!

Neque mi in conspectum prdit, ut saltm sciam,

Quid de hac re dicat quidue sit sententiae.

Abi, uise redieritne iam an non dum domum. 445 5

GE. Eo. DE. Videtis quo in loco res haec siet:

Quid ago? dic, Hegio. HE. Ego? Cratinum censeo,

Si tibi uidetur. DE. Dic, Cratine. CRA. Mene uis?

DE. Te. CRA. Ego quae in rem tuam sint ea uelim facias: mihi

Sic hoc uidetur: quod te absente hic filius 450 10

Egit, restitui in integram aequomst et bonum:

Et id inpetrabis. dixi. DE. Dic nunc, Hegio.

HE. Ego sedulo hunc dixisse credo: uerum itast,

Quot homines tot sententiae: suos quoique mos.

Mihi non uidetur quod sit factum legibus 455 15

Rescindi posse: et tūrpe inceptust. DE. Díc, Crito.

CRI. Ego ámplius delíberandum cénseo:

Res mágnast. HE. Numquid nós uis? DE. Fecistís
probe:

Incértior sum múlto quam dudúm. GE. Negant

20 Redísse. DE. Frater ést expectandús mihi: 460

Is quód mihi dederit de hác re consilium, id sequar.
Percóntatum ibo ad pórtum, quoad se récipiat.

GE. At ego Ántiphonem quaéram, ut quae acta hic sánt
sciat.

Sed eccum ípsum uideo in témpore huc se récipere.

ANTIPHON. GETA.

III 1 AN. Énim uero, Antiphó, multimodis cum ístoc animo es
úituperandus: 465

Ítane te hinc abísse et uítam tuám tutandam aliís de-
dísse!

Álios tuam rem crédidisti mágis quam tete animum
áduorsuros?

Nam út ut erant alia, illi certe quae nunc tibi domíst
consuleres,

5 Néquid propter tuám fidem decépta poteretúr mali:
Quóius nunc miserae spés opesque sánt in te uno
omnés sitae. 470

GE. Et quídem, ere, nos iam dúdum hic te absentem ín-
cusamus, qui ábieris.

AN. Te ipsúm quaerebam. GE. Séd ea causa níllo magis
defécimus.

AN. Loquere óbsecro, quo nam ín loco sunt rés et fortu-
naé meae:

10 Numquid subolet patri? GE. Nil etiam. AN. Ecquíd spei
porrost? GE. Néscio. AN. Ah.

- GE.** Nisi Phaédria haud cessáuit pro te eníti. **AN.** Nil fé-
cít noui. 475
- GE.** Tum Phórmio itidem in hác re ut [in] aliis strénuom
hominem praébuit.
- AN.** Quid is fécít? **GE.** Confutáuit uerbis ádmodum ira-
túm senem.
- AN.** Eu, Phórmio. **GE.** Ego quod pótui porro. **AN.** Mí Geta,
omnis uós amo.
- GE.** Síc habent princípia sese ut díco: adhuc tranquilla 15
res est,
Mánsurusque pátruom pater est, dum húc adueniat.
AN. Quid eum? **GE.** Vt aibat 480
De eíus consilio sése uelle fácere quód ad hanc rem
áttinet.
- AN.** Quántum metuíst míhi, uidere huc sáluom nunc pa-
truóm, Geta!
Nam eíus per unam, ut aúdio, aut uiuam aút moriar
senténtiam.
- GE.** Phaédria tibi adést. **AN.** Vbi nam? **GE.** Eccum ab suá 20
palaestra exít foras.

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

- PH.** Dório, 485 III 2
Audi óbsecro. **DO.** Non aúdio. **PH.** Parúmper. **DO.** Quin
omítte me.
- PH.** Aúdi quod dicam. **DO.** Át enim taedet iam aúdire ea-
dem míliens.
- PH.** Át nunc dicam quód lubenter aúdias. **DO.** Loquere,
aúdio.
- PH.** Néqueo te exoráre ut maneas tríduom hoc? quo núnc
abis?
- DO.** Mirábar si tu míhi quicquam adferrés noui. **AN.** Ei, 490 5

Metuó lenonem néquid.. GE. Suo suát capiti? id
ego uéreor.

PH. Non dúm mihi credis? Do. Háriolare. PH. Sín fide
do? Do. Fábulae.

PH. Faéneratum istúc beneficium púlchre tibi dicés. I
Logi.

PH. Créde mihi, gaudébis facto: uérum herele hoc e
Do. Sómnia.

10 PH. Éxperire: nón est longum. Do. Cántilenam eand
canis.

PH. Tú cognatus, tú parens, tu amícus, tu.. Do. Ga
modo.

PH. Ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili,
Vt neque misericórdia neque précibus mollirí que
Do. Ádeon te esse incógitantem atque ínpudentem, Pha
dria,

15 Vt phaleratis díctis ducas me ét meam ductes g
tiis!

AN. Míseritumst. PH. Ei, uéris uincor. GE. Quám ut
quest similís sui.

PH. Neque, Ántipho alia quom ócupatus ésset sollici
dine,

Tum hoc ésse mi obiectúm malum! AN. Ah, qu
ístuc autemst, Phaédria?

PH. Ó fortunatissime Antipho. AN. Égone? PH. Q
quod amás domist:

20 Néc cum huius modi umquam úsus uenit út conflic
rés malo.

AN. Míhin domist? immo, íd quod aiunt, aúribus ter
lupum.

[Nam neque quo pacto a me amittam neque uti re
neam scio.]

- Do. *Ípsum istuc mi in hóc est.* AN. *Heia, né parum lenó sies.*
- Númquid hic confécit? PH. *Hicine? quód homo in-humaníssimus:*
- Pámphilam meam uéndidit. GE. *Quid? uéndidit?* AN. ²⁵
Ain? uéndidit? 510
- PH. *Véndidit.* Do. *Quam indígnum facinus, áncillam aere emptám meo!*
- PH. *Néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut mutét fidem*
- Tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amícis argentum aúfero:*
- Sí non tum dederó, únám praeterea hóram ne oppertús sies.*
- Do. *Óbtundes?* AN. *Haud lóngumst id quod órat: exorét* ³⁰
sine: 515
- Ídem hic tibi, quod bóni promerítus fúeris, conduplícáuerit.*
- Do. *Vérba istaec sunt.* AN. *Pámphilamne hac úrbe priuarí sines?*
- Túm praeterea horúnc amorem dístrahi poterín pati?*
- Do. *Néque ego neque tu.* GE. *Dí tibi omnes íd quod es dignús duint.*
- Do. *Égo te complurís aduorsum ingénium meum mensís* ³⁵
tuli, 520
- Póllitantem et níl ferentem, fléntem: nunc contra ómnia haec*
- Répperi qui dét neque lacrumet: dá locum melióribus.*
- AN. *Cérte hercle, ego sí sátis commemini, tñbí quidemst olím dies,*

Quam ad dares huic, praestituta. PH. Factum. Do.
Num ego istuc nego?

40 AN. Iam ea praeteriit? Do. Non, uerum haec ei anteces-
sit. AN. Non pudet 525

Vanitatis? Do. Minime, dum ob rem. GR. Sterculi-
num. PH. Dorio,

Itane tandem facere oportet? Do. Sic sum: si placeo,
utere.

AN. Sic hunc decipi! Do. Immo enim uero, Antipho, hic
me decipit:

Nam hic me huius modi scibat esse: ego hunc esse
aliter credidi;

45 Iste me fefellit: ego isti nullo sum aliter ac fui. 530

Sed ut ut haec sunt, tamen hoc faciam: cras mane
argentum mihi

Miles dare se dixit: si mihi prior tu attuleris, Phaédria,
Mea lege utar, ut sit potior, qui prior ad dandumst.
uale.

III 3 PH. Quid faciam? unde ego nunc tam subito huic argen-
tum inueniam miser,

Quoi minus nilo est, quod, hic si pote fuisset exora-
rier 535

Triduum hoc, promissum fuerat? AN. Itane hunc pa-
tiemur, Geta,

Fieri miserum, qui me dudum, ut dixti, adiuerit co-
mitter?

5 Quin, quom opus est, beneficium rursus ei experi-
mur reddere?

GR. Scio equidem hoc esse aequom. AN. Age ergo, solus
seruare hunc potes.

GR. Quid faciam? AN. Inuenias argentum. GR. Cupio: sed
id unde, edoce. 540

1. Páter adest hic. GE. Scío: sed quid tum? AN. Ah, dictum sapienti sat est.
2. Ítane? AN. Ita. GE. Sane hércle pulchre suádes: etiam tu hinc abis?
Nón triumpho, ex núptiis tuis sí nil nanciscór mali, 10
Ni étiam nunc me huius caúsa quaerere in malo iubeás crucem?
1. Vérum hic dicit. PH. Quid? ego uobis, Géta, alienus sum? GE. Haúd puto: 545
Séd parumne est, quod ómnibus nunc nóbis suscensét senex,
Ni instigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?
1. Álius ab oculis meis illam in ignotum abducét locum? hem: 15
Tum igitur, dum licét dumque adsum, lóquimini mecum, Antípho,
Cóntemplamini me. AN. Quam obrem? aut quid nam facturú's, cedo? 550
1. Quóquo hinc asportábitur terrárum, certumst persequi
Aút perire. GE. Dí bene uortant quód agas: pedemptím tamen.
1. Víde siquid opis pótes adferre huic. GE. 'Síquid'? 20
quid? AN. Quaere óbsecro:
Néquid plus minúsue faxit, quód nos post pigeát, Geta.
3. Quaéro. AN. Saluos ést, ut opinor. GE. Vérum enim metuó malum. 555
1. Nólí metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.
2. Quántum opus est tibi argénti, loquere. PH. Sólae trigintá minae.
1. Tríginta? hui, percárast, Phaedria. PH. Ístaec uero 25
uúlis est.

GE. Áge age, inuentas réddam. PH. O lepidum. GE. Aufé
te hinc. PH. Iam opust. GE. Iám feres
Séd opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiu
torém dari. 56

AN. Praéstost: audacíssume oneris quíd uis inpone, éc
feret:

Sólus est homo amíco amicus. GE. Eámus ergo a
eum ócius.

30 AN. Númquid est quod operá mea uobis ópus sit? GE.
Nil: uerum ábi domum

Ét illam miseram, quam égo nunc intus scío ess
exanimatám metu,

Cónsolare. céssas? AN. Nil est aéque quod facián
lubens. 56

PH. Quá uia istuc fácies? GE. Dicam in itinere: hinc
modo te ámoue.

ACTVS III.

DEMIPHO. CHREMES.

- B. Quid? quá profectus caúsa hinc es Lemnúm, Chremes, IV 1
Addúxtin tecum filiam? CH. Non. DE. Quid ita non?
1. Postquám uidet me eius máter esse hic diútius,
Simul áutem non manébat aetas uírginis 570
Meam négligentiam: ipsam cum omni fámilia 5
Ad mé profectam esse asbant. DE. Quid illic tám diu
Quaeso igitur commorábare, ubi id audíueras?
1. Pol mé detinuit mórbus. DE. Vnde? aut qui? CH.
Rogas?
Senéctus ipsast mórbus. sed uenisse eas 575
Saluás audiui ex nauíta qui illas uéxerat. 10
2. Quid gnáto obtigerit me ábsente, audistín, Chremes?
1. Quod quídem me factum cónsili incertúm facit.
Nam hanc cónditionem síquoi tulero extrário,
Quo pácto aut unde míhi sit dicundum órdinest. 580
Te míhi fidelem esse aéque atque egomet súm míhi 15
Scibam: ille si me aliénus adfiném uolet,
Tacébit, dum intercédet familiáritas:
Sin spréuerit me, plús quam opus est scitó sciet,
Vereórque ne uxor áliqua hoc resciscát mea: 585
Quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo, 20
Id réstat: nam ego meórum solus súm meus.
- B. Scio ita ésse: et istaec míhi res sollicitúdinist:
Neque défetiscar úsque adeo experírier,
Donéc tibi quod pollicítus sum id effécero. 590

GETA. (DEMIPHO. CHREMES.)

- IV 2 Ego hóminem callidiórem uidi néminem
 Quam Phórmionem. uénio ad hominem, ut dícerem
 Argéntum opus esse et id quo pacto fieret.
 Vix dúm dimidium díxeram, intelléxerat:
 5 Gaudébat: me laudábat: quaerebát senem. 595
 Dis grátias agébat, tempus sibi dari,
 Vbi Phaédriae esse osténderet niló minus
 Amícum sese quam Ántiphoni. hominem ad fórum
 Iussi ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.
 10 Sed eccum ípsam. quis est ultérior? attat Phaé-
 driae 600
 Pater uénit. sed quid pértimui autem bélua?
 An quía quos fallam pro úno duo sunt mshi dati?
 Commódius esse opínor duplici spe útlier.
 Petam hínc unde a primo ínstítui: is si dát, sat est:
 15 Si ab eó nil fiet, tum hínc adoriar hóspitem. 605

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

- IV 3 AN. Expécto quam mox réciplat sesé Geta.
 Sed pátruom uideo cúm patre astantem. eí mihi,
 Quam tímeo, aduentus húius quo inpellát patrem.
 GE. Adíbo: o salue, nóster Chremes. CH. Salué, Geta.
 5 GE. Venire saluom uólup est. CH. Credo. GE. Quíd agi-
 tur? 610
 CH. Multa áduenienti, ut fít, noua hic complúria.
 GE. Ita. de Ántiphone audístin quae facta? CH. Ómnia.
 GE. Tun díxeras huic? fácinus indignúm, Chremes,
 Sic círcumiri! DE. Id cum hóc agebam cómodum.
 10 GE. Nam hercle égo quoque id quidem ágitans mecum
 sédulo 615
 Inuéní, opinor, rémedium huic rei. CH. Quíd, Geta?

3. **Quod rémedium?** GR. Vt abii ábs te, fit forte óbuiam
 Mihi Phórmio. CH. Qui Phórmio? GR. Is qui istám.
 CH. Scio.
5. **Visúmst mi, ut eius téptarem senténtiam.**
 Prendo hómínem solum: 'quór non' inquam 'Phór- 15
 mio, 620
 Vidés, inter nos sic haec potius cúm bona
 Vt cómpnamus grátia quam cúm mala?
 Erus líberalis ést et fugitans líttium:
 Nam céteri quidem hércle amici omnés modo
 Vno óre auctores fuére, ut praecipitem hánc da- 20
 ret.' 625
1. **Quid hic coéptat aut quo euádet hodie?** GR. 'an lé-
 gibus
 Datúrum poenas díces, si illam elécerít?
 Iam id éxploratumst: héia, sudabís satis,
 Si cum illo inceptas hómíne: ea eloquéntiast.
 Verúm pono esse uíctum eum: at tandém tamen 630 25
 Non cápítis ei res ágitur, sed pecúniae.'
 Postquam hómínem his uerbis séntio mollírier,
 'Solí sumus nunc hic' inquam: 'eho, dic quid ús dari
 Tibí ín manum, ut erus hís desístat líttibus,
 Haec hínc facessat, tú molestus né sies?' 635 30
1. **Satin illi di sunt própítii?** GR. 'nam sát scio,
 Si tu áliquam partem aequí boníque díxerís,
 Vt est ille bonus uir, tría non commutábitis
 Verba hódie inter uos.' DE. Quís te istaec iussít loqui?
1. **Immó non potuit mélius peruenírier** 640 35
 Eo quó nos uolumus. AN. Óccidi. DE. Perge éloqui.
2. **A prímo homo insansbat.** CH. Cedo quid póstulat?
3. **Quid? nímium quantum.** CH. *Quántum?* dic. GR. Si-
 quis daret

Taléntum magnum. DE. Immó malum hercle: ut níl
pudet!

40 GE. Quod díxi ei adeo: 'quaéso, quíd si ffiliam 645
Suam únicam locáret? parui ré tulit
Non súscepisse: inuéntast quae dotém petat.'
Vt ad paúca redeam ac míttam illius inéptias,
Haec dénique eius fuit postrema orátio:

45 'Ego' inquit 'a princípío amici ffiliam, 650
Ita ut aequom fuerat, uólui uxorem dúcere.
Nam míhi uenibat in mentem eius incómmodum,
In séruitutem paúperem ad ditém dari.

Sed mi ópus erat, ut apérte tibi nunc fábler,
50 Aliquántulum quae adférret, qui dissóluerem 655
Quae débeo: et etiám nunc, si uolt Démipho
Dare quántum ab hac accípío, quae sponsáat míhi,
Nullám míhi malim quam ístanc uxorem dari.'

AN. Vtrúm stultitia fácere ego hunc an málitia

55 Dicám, scientem an imprudentem, incértus sum. 660

DE. Quid si ánimam debet? GE. 'Áger oppositust pígnori
Decem ób minas' inquit. DE. Áge age, iam ducat: dabo.

GE. 'Aedículae item sunt ób decem alias.' DE. Ofcī,
Nimíumst. CH. Ne clama: répetito haec a mé decem.

60 GE. 'Vxóri emunda ancíllulast: tum plúscula 665
Supelléctile opus est: ópus est sumptu ad núptias:
His rébus' inquit 'póne sane decem minas.'

DE. Sescéntas proinde scríbito iam míhi dicas:
Níl do: impuratus me ille ut etiam inrídeat?

65 CH. Quaeso, égo dabo, quiéscce: tu modo filius 670
Fac ut íllam ducat, nós quam uolumus. AN. Eí míhi,
Geta, óccidisti mé tuis falláciis.

CH. Mea caúsa eícitur: mé hoc est aequom amítttere.

GE. 'Quantúm potest me cértiorem' inquit 'face,

Si illám dant, hanc ut míttam: ne incertús siem: 675 70
 Nam illí mihi dotem iám constituerúnt dare.'

H. Iam accípiat: illis répudium renúntiet:

Hanc dúcat. DE. Quae quidem illi res uortát male.

H. Oppórtune adeo argéntum nunc mecum áttuli,

Fructúm quem Lemni uxóris reddunt praédia: 680 75

Inde súmam: uxori tibi opus esse díxero.

N. Geta. GE. Hém. AN. Quid egisti? GE. Émunxi ar-IV 4
 gentó senes.

N. Satin ést id? GE. Nescio hércle, tantum iússus sum.

N. Eho, uérbero, aliud míhi respondes ác rogo?

E. Quid érgo narras? AN. Quid ego narrem? operá tua 685

Ad réstim res redit míhi quidem planíssume. 5

Vt té quidem di deaeque ómnes superi *atque* inferi

Malís exemplis pérđant! em, siquíd uelis,

Huic mándes, qui te ad scópulum e tranquillo aúferat.

Quid mínus utibile fúit quam hoc ulcus tángere 696

Aut nóminare uxórem? iniectast spés patri 10

Posse illam extrudi. cédo nunc porro, Phórmio

Dotém si accipiet, úxor ducendást domum,

Quid fiet? GE. Non enim dúcet. AN. Noui. céterum

Quom argéntum repetent, nóstra causa scilicet 695

In néruom potius íbit? GE. Nil est, Ántipho, 15

Quin mále narrando póssit deprauárier.

Tu id quód bonist excérpis, dicis quód malist.

Audí nunc contra: iám si argentum accéperit,

Ducendast uxor, út aís: concedó tibi: 700

Spatiúm quidem tandem ádparandis núptiis, 20

Vocándi, sacrificándi dabitur paúlulum.

Intérea amici quód polliciti súnť dabunt:

Inde iste reddet. AN. Quam óbrem? aut quid dicét?

GE. Rogas?

- 'Quot res postilla monstra euenerunt mihi! 705
 25 Intro fit in aedis ater alienus canis:
 Anguis in impluuium decidit de tegulis:
 Gallina cecinit: interdixit hariolus:
 Aruspex uetuit: ante brumam autem noui
 Negotii incipere * * * * *
 30 * * * quae causast iustissima.' 710
 Haec fient. AN. Vt modo fiant! GE. Fient: me uide.
 Pater exit: abi, dic esse argentum Phaédriae.

DEMIPHO. GETA. CHRREMES.

- IV 5 DE. Quietus esto, inquam: ego curabo nequid uerborum
 duit.
 Hoc temere numquam amittam ego a me, quin mihi
 testis adhibeam:
 Quoi dem et quam obrem dem, commemorabo. GE. Vt
 cautus est, ubi nihil opust. 715
 CH. Atque ita opus factost: et matura, dum libido eadem
 haec manet:
 5 Nam si altera illaec magis instabit, forsitan nos re-
 ciat.
 GE. Rem ipsam putasti. DE. Duc me ad eam ergo. GE. Non
 moror. CH. Vbi hoc egeris,
 Transito ad uxorem meam, ut conueniat hanc prius
 quam hinc abit.
 Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne suscen-
 seat: 720
 Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior:
 10 Nos nostro officio non digressos esse: quantum is
 uoluerit
 Datum esse dotis. DE. Quid tua malum id re fert?
 CH. Magni, Demipho.

Non sáttis est tuom te officium fecisse, id si non fama
ádprobat :

Volo ipsúus [quoque] haec uoluntáte fieri, né se eiec-
tam praédicet. 725

8. Idem égo istuc facere póssum. CH. Mulier múlteri
magis cónuenit.

8. Rogábo. CH. Vbi illas núnc ego reperíre póssum, cógito. 15

SOPHRONA. CHREMES.

9. Quid agam? quem mi amicum inueniam mísera? aut V 1
quo consília haec referam?

Aút unde auxiliúm petam?

Nám uereor, era ne ób meum suasum indígna iniuria
ádficiatur: 730

Íta patrem adulescéntis facta haec tólerare audió
uiolenter.

1. Nám quae haec anus est, éxanimata a frátre quae 5
egressást meo?

1. Quod ut fácerem egestas me ímpulit, quom scírem
infirmas núptias

Haec ésse, ut id consúlerem, interea uíta ut in tutó
foret.

1. Cérte edepol, nisi me ánimus fallit aút parum pro-
spiciunt oculi, 735

Meae nutricem gnátae uideo. So. Néque ille inuesti-
gátur, CH. Quid ago?

1. qui ést eius pater. CH. Ádeo, maneo, dum haec quae 10
loquitur mágis cognosco?

1. Quód si eum núnc reperíre póssum, níl est quod ue-
reár. CH. East ipsa:

Cónloquar. So. Quis hic lóquitur? CH. Sophrona. So.
ét meum nomen nóminat?

- CH. Réspice ad me. So. Di óbsecro uos, éstne hic Stílpo?
 CH. Nón. So. Negas? 740
- CH. Cóncede hinc a fóribus paulum istórsum sodes, Só-
 phrona.
- 15 Ne me ístoc posthac nómine appellássis. So. Quid?
 non óbsecro es
 Quem sémpet te esse díctitasti? CH. St'. So. Quid
 has metúis foris?
- CH. Conclúsam hic habeo uxórem saeuam. uérum ístoc
 me nómine
 Eo pérperam olim díxi, ne uos fórtet imprudentés
 foris 745
 Effútiretis átque id porro aliqua úxor mea rescísceret.
- 20 So. Istóc pol nos te hic inuenire míserae numquam pó-
 tuimus.
- CH. Eho díe mihi, quíd rei tibist cum fámilia hac unde
 éxis?
 Vbi illaé sunt? So. Miseram me. CH. Hém, quid est?
 uiuóntne? So. Viuit gnáta.
 Matrem ípsam ex aegritúdi- ne hac miserám mors con-
 secútast. 750
- CH. Male fáctum. So. Ego autem, quae éssém anus de-
 sérta egens ignóta,
- 25 Vt pótui nuptum uírginem locáui huic adulescénti,
 Harúm qui est dominus aédium. CH. Antiphónine?
 So. Em, ístic ípsi.
- CH. Quid? duásne is uxorés habet? So. Au, únám ille
 quidem hanc sólam.
- CH. Quid illam álteram quae díctur cognáta? So. Haec
 ergost. CH. Quid aís? 755
- So. Compóposito factumst, quó modo hanc amáns habere
 pósset

Sine dôte. CH. Di uostrám fidem, quam saepe forte 30
témere

Euéniant quae non aúdeas optáre! offendi aduéniens
Quocúm uolebam et út uolebam cónlocatam *gnátam*:
Quod nós ambo opere máximo dabámus operam ut
fieret, 760

Sine nóstra cura, máxima sua cúra haec sola fécit.

3. Nunc quíd opus facto sit uide: pater ádulescentis 35
uénit

Eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre áiunt. CH.
Nil periclist.

Sed pér deos atque hómínes meam esse hanc caue
resciscat quisquam.

4. Nemo éx me scibit. CH. Séquere me: intus aúdiēs
quae réstant. 765

ACTVS V.

DEMIPHO. GETA.

- V 2 DE. Nostrápte culpa fácimus ut malós expediat ésse,
 Dum nímium dici nós bonos studémus et benignos.
 Ita fúgias ne praetér casam, quod áfunt. nonne id
 sát erat,
 Accípere ab illo iniúriam? etiam argéntumst ultro
 obléctum,
- 5 Vt sít qui uiuat, dum áliud aliquid flágití conficiat. 770
- GE. Planíssume. DE. Eis nunc praémiumst, qui récta praua
 faciunt.
- GE. Veríssume. DE. Vt stultíssume quidem illí rem ges-
 serímus.
- GE. Modo ut hóc consilio póssiet discédi, ut istam dúcat.
- DE. Etiámne id dubiumst? GE. Haúscio hercle, ut homóst,
 an mutet ánimum.
- 10 DE. Hem, mútet autem? GE. Néscio: uerúm, si forte,
 dico. 775
- DE. Ita fáciam, ut frater cénsuit, ut uxórem eius huc ad-
 dúcam,
 Cum ista út loquatur. tú, Geta, abi prae: núntia hanc
 uentúram.
- GE. Argéntum inuentumst Phaédriae: de iúrgio silétur:
 Prouisumst, ne in praeséntia haec hinc ábeat: quid
 nunc pórró?

Quid fiet? in eodém luto haesitás: uorsura sólues, 780 15
 Geta: praesens quod fuerát malum in diem áblit: pla-
 gae créscent,
 Nisi próspicis. nunc hínc domum ibo ac Phánium
 edocébo,
 Nequíd uereatur Phórmionem aut huius oratiónem.

DEMIPHO. NAUSISTRATA.

- E. Age dum, út soles, Nausístrata, fac illa út placetur nóbis, v 3
 Vt suá uoluntate id quod est faciúndum faciat. NA.
 Fáciam. 785
- E. Paritér nunc opera me ádiuuas, ac ré dudum opitu-
 láta es.
- A. Factúm uolo: ac pol mínus queo uiri cúlpa, quam me
 dígnumst.
- E. Quid áutem? NA. Quia pol meí patris bene pártá in- s
 díligénter
 Tutátur: nam ex eis praédiis talénta argenti bína
 Capiébat statim: hem, uír uiro quid praestat! DE.
 Binan quaéso? 790
- A. Ac rébus uilíoribus multó talenta bína. DE. Hui.
- A. Quid haéc uidentur? DE. Scilicet. NA. Virúm me
 natum uellem:
 Ego osténderem, DE. Certó scio. NA. quo pácto.. DE. 10
 Parce sódes,
 Vt póssis cum illa, né te adulescens múlier defetiget.
- A. Faciam út iubes: sed meúm uirum abs te exíre uideo.

CHREMES. DEMIPHO. NAUSISTRATA.

CH. Ehem, Démipho, 795
 Iam illí datumst argéntum? DE. Curauí sílico. CH. Nol-
 lém datum.

- Ei, uideo uxorem: paene plus quam sat erat. DE.
Quor nollés, Chremes?
- 15 CH. Iam récte. DE. Quid tu? ecquid locutus cum ista es,
quam obrem hanc ducimus?
- CH. Transégi. DE. Quid ait tandem? CH. Abduci non po-
test. DE. Qui non potest?
- CH. Quia utérque utriquest cordi. DE. Quid istuc nóstra?
CH. Magni: praeter haec 800
Cognatam comperi esse nobis. DE. Quid? deliras. CH.
Sic erit:
Non témere dico: rédii mecum in mémoriam. DE.
Satin sanus es?
- 20 NA. Au obsecro, uide ne in cognatam pécces. DE. Non
est. CH. Né nega:
Patris nómen aliud dictumst: hoc tu errásti. DE. Non
norát patrem?
- CH. Norát. DE. Quor aliud dixit? CH. Numquamne hódie
concedés mihi 805
Neque intélleges? DE. Si tú nil narras? CH. Pérgis?
NA. Miror quid siet.
- DE. Equidem hércle nesció. CH. Vin scire? at ita me ser-
uet Iúppiter,
25 Vt própior illi, quam égo sum ac tu, homo némost.
DE. Di nostrám fidem:
Eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scire aut nescire
hóc uolo. CH. Ah.
- DE. Quid ést? CH. Itan paruam mihi fidem esse apúd te!
DE. Vin me crédere? 810
Vin sítis quaesitum mi istuc esse? age, fiat. quid?
illa filia
Amici nostri quid futurumst? CH. Récte. DE. Hanc
igitur mittimus?

CH. Quid ni? DE. Ílla maneat? CH. Síc. DR. Ire igitur so
tíbi licet, Nausístrata.

NA. Sic pól commodius ésse in omnis árbitror, quam ut—
coéperas,

Manére hanc; nam perlíberalis úsast, quom uidí,
mihi. 815

DE. Quid istúc negotist? CH. Iámne operuit óstium? DE.
Iam. CH. O Iúppiter,

Di nós respiciunt: gnátam inueni núptam cum tuo
fílio. DE. Hem,

Quo pácto id potuit? CH. Nón satis tutus ést ad nar-
randum híc locus.

DE. At tu íntro abi. CH. Heus, ne filii quidem hoc nóstri
resciscánt uolo.

ANTIPHO.

Laetús sum, ut meae res sése habent, fratri óbtigisse V 4
quód uolt. 820

Quam scítumst, eius modí parare in ánimo cupidi-
tátes,

Quas, quóm res aduorsaé sient, pauló mederí póssis!

Híc símul argentum répperit, curá sese expédíuit:

Ego nullo possum rémedio me euólueré ex his túrbis, 5

Quin, si hóc celetur, ín metu, sin pátefit, in probró
sim. 825

Neque mé domum nunc réciperem, ni mi éssét spes
osténta

Huíusce habendae. séd ubi nam Getam ínuenire pós-
sim?

[Vt rogem, quod tempus conueniendí patris me ca-
pere suadeat.]

PHORMIO. ANTIPHO.

V 5 PH. Argéntum accepi, trádidi lenóni: abduxi múlferem,
Curáni propria ut Phaédria poterétur: nam emissít
manu. 830

Nunc úna mihi res étiam restat quae ést conficiunda,
óstium

Ab scénibus ad potándum ut habeam: nam áliquot hos
sumám dica.

AN. Sed Phórmios: quid aís? PH. Quid? AN. Quid nam
nunc facturust Phaédria?

Quo pácto satietátem amoris aít se uelle abóumere?

PH. Vicíssim partis tuás acturust. AN. Quás? PH. Vt fe-
gitet suóm patrem. 835

Te suás rogauit rúrsum ut ageres, causám ut pro se
díceres.

Nam pótaturus ést apud me. ego me ire scénibus Sí-
nium

10 Dicam ad mercatam, ancillulam emptam dúdum quam
dixít Geta:

Ne quom híc non uideant mé conficere crédant ar-
gentúm suom.

Sed óstium concréruit abs te. AN. Vide qui egre-
diatúr. PH. Getast. 840

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

V 6 GE. Ó fortuna, o fórs fortuna, cuántis commoditátibus,
Quám subito meo ero Antiphoni ope uóstra hunc
onerastis diem!

AN. Quid nam hic sibi uolt? GE. nósque amicos eius
exonerastis metu!

Séd ego nunc mihi céssó, qui non umerum hunc
onero pállio

- Atque hominem propero inuenire, ut haec quae con-
 tigerint sciat. 845
- v. Nūm tu intellegis, hīc quid narret? PH. Nūm tu? AN.
 Nil. PH. Tantūdem ego.
- z. Ad lenonem hinc ire pergam: ibi nūnc sunt. AN. Heus,
 Geta. GE. Ém tibi.
- Nūm mirum aut nouómst reuocari, cūrsūm quom
 institeris? AN. Geta.
- z. Pérgit hercle: nūmquam tu odio tuó me uinces. AN.
 Nón manes?
- z. Vápula. AN. Id quidem tibi iam fiet, nīsi resistis, uér- 10
 bero. 850
- z. Fámiliariórem oportet ésse hunc: minitatur malum.
 Séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere
 actutúm. AN. Quid est?
- z. O ómnium, quantum ést qui uiuont, hómīnum homo
 ornatíssime:
- Nám sine controuórsia ab dis sólus diligere, Án-
 tipho.
- z. Íta uelim: sed quí istuc credam ita ésse mihi dici 15
 uelim. 855
- z. Sátin est si te délibutum gáudio reddo? AN. Énicas.
- z. Quín tu hinc pollicitátiones aúfer et quod férs cedo.
 GE. Oh,
- Tú quoque aderas, Phórmio? PH. Aderam: séd tu
 cessas? GE. Áccipe, en:
- Vt modo argentúm tibi dedimus ápuđ forum, rectá
 domum
- Súmus profecti: intérea mittit érus me ad uxorém 20
 tuam. 860
- v. Quam óbrem? GE. Omitto próloqui: nam nīl ad hanc
 remst, Antipho:

Vbi in gynaeceum ire occipio, puer ad me adcurrit
Mida,

Pone adprendit pallio, resupinat: respició, rogo
Quam obrem retineat me: ait esse uetitum intro ad
eram accedere.

25 'Sóphrona modo fratrem huc' inquit 'senis introduxit
Chremem' 865

Eúmque nunc esse intus cum illis: hoc ubi ego au-
diui, ad foris

Súspenso gradú placide ire perrexi, accessi, astiti,
Ánimam compressi, áurem admoui: ita ánimam coepi
attendere,

Hoc modo sermónem captans. AN. Eú, Geta. Gz. Hic
pulcherrimum

30 Fácinus audiui: itaque paene hercle éxclamauí gaú-
dio. 870

AN. Quód? Gz. Quod nam arbitrare? AN. Nescio. Gz. Át-
qui mirificissimum:

Pátruos tuos est pater inuentus Phánio uxori tuae.
AN. Hem,

Quíd ais? Gz. Cum eius consuéuit olim mátre in
Lemno clánculum.

PH. Sómnum: utin haec ignoraret suám patrem? Gz.
Aliquid crédito,

33 Phórmio, esse causae: sed me cénasē potuisse
omnia 875

Intellegere extra óstium, intus quae inter sese ipsi
égerint?

AN. Átque hercle ego quoque illam audiui fábulam. Gz.
Immo etiám dabo

Quó magis credas: pátruos interea inde huc ogredi-
túr foras:

Haúd multo post cúm patre idem récipit se intro
dénuo:

Áit uterque tibi potestatem éius adhibendaé dari: 880 40
Dénique ego sum míssus, te ut requirerem atque ad-
dúcerem. AN. Em,

Quín ergo rape mé: quid cessas? GE. Féceró. AN.
O mi Phórmio,

Vále. PH. Vale, Antiphó. bene, ita me dí ament,
factum. gaúdeo

Tantám fortunam de ínproviso esse hís datam. V 7

Summa éludendi occasióst mihi núnc senes 885

Et Phaédriae curam ádimere argentárium,

Ne quóiquam suorum aequalium suppléx siet.

Nam idem hóc argentum, ita út datumst, ingrátis 5

Ei dátum erit: hoc qui cógam, re ipsa répperi.

Nunc géstus mihi uoltúsque est capiundús nouos. 890

Sed hínc concedam in ángiportum hoc próximum,

Inde hísce ostendam me, úbi erunt egressí foras.

Quo me ádsimularam ire ad mercatum, nón eo. 10

DEMIPHO. CHREMES. PHORMIO.

1. Dis mágnas merito grátias habeo atque ago, . . . V 8

Quando éuenere haec nóbis, frater, prospere. 895

1. Estne ita uti dixi liberalis? DE. Óppido. 12

Quantúm potest, nunc cónueniendus Phórmios,

Prius quám dilapidat nóstras trigintá minas

Vt aúferamus. PH. Démiphonem sí domíst 5

Visam, út quod . . DE. At nos ad te ibamus, Phórmio. 900

1. De eadem hác fortasse caúsa? DE. Ita hercle. PH.

Crédidi:

Quid ad me ibatis? rídiculum: uerebámini

Ne nón id facerem quód recepissém semel?

15*

- 10 Heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
 Adhúc curauí unum hóc quídem, ut mi essét fides. 905
 Idque ad uos uenio núnctatum, Démípho,
 Parátum me esse: ubi uóltis, uxórém date.
- 15 Nam omnis posthabuí míhi res, ita uti pár fuit,
 Postquám tanto opere id uós uelle animum aduór-
 teram.
- DE. At híc dehortatus ést me, ne illam tibi darem: 910
 'Nam qui erit rumor' ínquit, 'id sí féceris?
 Olím quom honeste pótuit, tum non ést data:
 20 Nunc uíduam extrudí túrpest': ferme eadem ómnia
 Quae túte dudum córam me incusáueras.
- PH. Satis superbe inlúditis me. DE. Quí? PH. Rogas? 915
 Quia ne álteram quídem illam pótero dúcere:
 Nam quó redibo ore ad eam quam contémpserim?
- 25 CH. 'Tum autem Ántíphonem uídeo ab sese amíttre
 Inuítum eam' ínque. DE. Tum autem uídeo fílium
 Inuítum sane múlterem ab se amíttre. 920
 Sed tránsi sodes ad fórum atque illúd míhi
 Argéntum rursus iúbe rescribí, Phórmio.
- 30 PH. Quodne égo díscripsi pórró illis quibus débui?
 DE. Quid ígitur fiet? PH. Sí uis mí uxórém dare,
 Quam déspondísti, dúcam: sín est út uelís 925
 Manére illam apud te, dós híc maneat, Démípho.
 Nam nón est aequom mé propter uos décipi,
 35 Quom ego uóstri honoris cáusa repudíum álterae
 Remiserim, quae dótis tantundém dabat.
- DE. In' in malam rem hinc cum istac magníficéntia, 930
 Fugítíue? etíam nunc crédis te ignorárier
 Aut túa facta adeo? PH. Inítor. DE. Tunc hanc dú-
 ceres.
- 40 Si tibi dáretur? PH. Fác perículum. DE. Ut fílius

Cum illa hábitet apud te, hoc uóstrum consiliúm fuit.

1. Quaesó quid narras? DE. Quín tu mi argentúm cedo. 935
1. *Mihi uéro uxorem tú cedo.* DE. In ius ámbula.
1. Enim uéro si porro ésse odiosi pégitis. .
1. Quid fácies? PH. Egone? uós me indotatis modo 45
 Patrócinari fórtasse arbitrámini:
 Etiám dotatis sóleo. CH. Quid id nostrá? PH. Nihil. 940
 Hic quándam noram, quóíus uir uxorem CH. Hém.
 DE. Quid est?
1. Lemni hábuit aliam: CH. Nállus sum. PH. ex qua
 fíliam
 Suscépit: et eam clam éducat. CH. Sepúltus sum. 50
1. Haec ádeo ego illi iám denarrabo. CH. Óbsecro,
 Ne fácias. PH. Oh, tune is eras? DE. Vt ludós facit. 945
1. Missúm te facimus. PH. Fábulae. CH. Quid uís tibi?
 Argentúm quod habes cóndonamus te. PH. Aúdió.
 Quid uós malum ergo mé sic ludificámini 55
 Inépti uostrá púerili *inconstántia*?
 Noló uolo: uolo nólo rursus: cápe cedo: 950
 Quod díctum, indictumst: quód modo erat ratum,
 ínritumst.
1. Quo pácto aut unde haec híc rescíuit? DE. Néscío,
 Nisi mé dixisse némini certó scío. 60
1. Monstri, íta me di ament, símile. PH. Inleci scrúpu-
 lum. DE. Hem,
 Hicíne ut a nobis hóc tantum argenti aúferat 955
 Tam apérte inridens? émori hercle sátius est.
 Animó uirili praésentique ut síis para.
 Vidés tuom peccátum esse elatúm foras 65
 Neque iam íd celare pósse te uxorem tuam:
 Nunc quód ipsa ex aliis aúditura síit, Chremes, 960

Id nōsmet indicāre placabīlius est.

Tum hunc impuratum poterimus nostrō modo

70 Vlciſci. PH. Attat, niſi mi proſpicio, haereo.

Hi gladiatorio animo ad me adfectant uiam.

CH. At uereor ut placari possit. DE. Bono animo es: 965

Ego redigam uos in gratiam, hoc fretus, Chremes,

Quom e medio excessit unde haec susceptast tibi.

75 PH. Itane agitis mecum? satis astute adgrēdimini.

Non hercle ex re istius me instigasti, Démipho.

An tu? ubi quae lubitum fuerit peregre feceris 970

Neque huius sis ueritus feminae primariae,

Quin nouo modo eī faceres contumeliam,

80 Venias nunc precibus lautum peccatum tuom?

Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,

Vt ne restinguas, lacrimis si extillaueris. 975

DE. [Malum quod isti di deaque omnes duint.]

Tantane adfectum quemquam esse hominem audacia!

85 Non hoc publicitus scelus hinc asportarier

In solas terras! CH. In id redactus sum loci,

Vt quid agam cum illo nesciam prorsum. DE. Ego

scio: 980

In ius eamus. PH. In ius? huc, siquid lubet.

DE. Adsequere, retine, dum ego huc seruos euoco.

90 CH. Enim nequeo solus: accurre. PH. Vna iniurias

Tecum. CH. Lege agito ergo. PH. Alterast tecum,

Chremes.

DE. Rape hunc. PH. Sic agitis? enim uero uocest opus: 985

Nausistrata, exi. CH. Os opprime. DE. Impurum uide

Quantum ualet. PH. Nausistrata, inquam. CH. Non

taces?

95 PH. Taceam? DE. Nisi sequitur, pugnus in uentremingere.

PH. Vel oculum exlude: est ubi uos ulciscar probe.

NAVSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

NA. Qui nóminat me? CH. Hem. NA. Quid istuc turbaest, V 9
óbsecro, 990

Mi uír? PH. Ehem, quid nunc óbstituisti? NA. Quis
hic homost?

Non mihi respondes? PH. Hícine ut tibi respóndeat,
Qui hercle úbi sit nescit? CH. Cáue isti quicquam
créduas.

PH. Abí, tánge: si non tótus friget, me énica. 5

CH. Nil ést. NA. Quid ergo? quíd istic narrat? PH. Iám
scies: 995

Auscúlta. CH. Pergin crédere? NA. Quid ego óbsecro
Huic crédam, qui nil díxit? PH. Delirát miser
Timóre. NA. Non pol témerest, quod tu tám times.

CH. Egon tímeo? PH. Recte sáne: quando níl times, 10

Et hoc níl est quod ego díco, tu narrá. DE. Scelus, 1000
Tibi nárret? PH. Ohe tu, fáctumst abs te sédulo
Pro frátre NA. Mi uír, nón mihi dices? CH. Át..
NA. Quid 'at'?

CH. Non ópus est dicto. PH. T'íbi quidem: at scito huíc
opust.

In Lémno CH. Hem, quid ais? DE. Nón taces? PH. 15
clam te CH. Eí mihi.

PH. uxórem duxit. NA. Mí homo, di meliús duint. 1005

PH. Sic fáctumst. NA. Perii mísera. PH. Et inde ffiliam
Suscépit iam unam, dúm tu dormis. CH. Quid agimus?

NA. Pro di inmortales, fácínus miserandum ét malum.

DE. Hoc áctumst. PH. An quicquam hódíest factum in- 20
dígnius?

Qui mi, úbi ad uxores uéntumst, tum fiúnt senes. 1010.

NA. Démipho, te appélló; nam cum hoc ípso distaedét
loqui:

Haécine erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
Lémni? haécine erat éa quae nostros mínuit fructus
úlitas?

25 DE Égo, Nausistrata, ésse in hac re cúlpani meritum nóñ
nego:

Séd ea quia sit ignoscenda. PH. Vérba fiunt mór-
tuo. 1015

DE. Nám neque negligéntia tua néque odio id fecit tuo.
Vínolentus fére abhinc annos quíndecim muliér-
culam

Eám compressit, únde haec natást: néque postilla
umquam áttigit.

30 Éa mortem obiit, é medio abiit: qui fuit in re hac
scrípulus.

Quam óbrem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo
animo hóc feras. 1020

NA. Quid ego aequo animo? cúpio misera in hác re iam
defúngier.

Séd qui id sperem? aetáte porro mínus peccaturúm
putem?

Iám tum erat senéx, senectus sí uerecundós facit.

35 Án mea forma atque aetas nunc magis éxpetendást,
Démipho?

Quíd mi híc adfers, quam óbrem expectem aut spé-
rem porro nóñ fore? 1025

PH. Éxequias Chreméti quibus est cómodum ire, em
témus est.

Síc dabo: age nunc, Phórmionem qui uolet lacéssito:
Fáxo tali eúm mactatum atque híc est infortúnio.

40 Rédeat sane in grátiam: iam súplici satis ést mihi.

Hábet haec eï quód, dum uiuat, úsque ad aurem og-
gánniat. 1030

- A. **Át meo merito crédo: quid ego nunc commemorem,
 Démipho,
 Singulatim, qualis ego in hunc fuerim? DE. Noui ae-
 que omnia
 Técum. NA. Merito hoc meo uidetur factum? DE. Mi-
 nume gentium:
 Verum quando iam accusando fieri infectum non 45
 potest,
 Ignosce: orat confitetur purgat: quid uis amplius? 1035**
- H. **Enim uero prius quam haec dat ueniam, mihi prospici-
 am et Phaédriae.
 Heus Nausistrata, prius quam huic respondes temere,
 audí. NA. Quid est?**
- H. **Ego minas triginta ab illo per fallaciam abstuli:
 Eas dedi tuo gnato: is pro sua amica Ienoni dedit. 50**
- H. **Hem, quid ais? NA. Adeon indignum hoc tibi uide-
 tur, filius 1040
 Homo adulescens si habet unam amicam, tu uxores
 duas?
 Nil pudere? quo ore illum obiurgabis? responde mihi.**
- S. **Faciet ut uoles. NA. Immo ut meam iam scias sen-
 tentiam,
 Neque ego ignosco neque promitto quicquam neque 55
 respondeo
 Prius quam gnatum uidero: eius iudicio permitto
 omnia. 1045
 Quod is iubebit faciam. DE. Mulier sapiens es, Nau-
 sistrata.**
- A. **Satin tibist? CH. Mihin? immo uero pulchre discedo
 et probe
 Et praeter spem. NA. Tu tuom dic nomen quod sit.
 PH. Phormio:**

- 60 **V**óstrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
- NA.** Phórmio, at ego ecástor posthac tibi quod potero et
 quae uoles 1050
Fáciamque et dicám. **PH.** Benigne dícis. **NA.** Pol méritúmst tuom.
- PH.** Vín primum hodie fácere quod ego gaúdeam, Nau-
 sístrata,
Ét quod tuo uiro óculi doleant? **NA.** Cúpio. **PH.** Me
 ad cenám uoca.
- 65 **NA.** Pól uero uoco. **DE.** Eámus intro hinc. **CH.** Fíat: sed
 ubist Phaédria
lúdex noster? **PH.** Iam híc faxo aderit. **CANTOR.** Vós
 ualete et plaúdite. 1055
-

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
- 153 et 154 trochaici octonarii
  - 155 trochaicus septenarius
  - 156 et 157 trochaici octonarii
  - 158 et 159 trochaici septenarii
  - 160 ad 162 iambici octonarii
  - 163 iambicus quaternarius
  - 164 ad 176 iambici octonarii
  - 177 et 178 iambici septenarii
  - 179 et 180 trochaici septenarii
  - 181. 182. 184 iambici octonarii
  - 183 iambicus quaternarius
  - 185 et 186 trochaici septenarii
  - 187 et 188 trochaici octonarii
  - 189 et 190 trochaici septenarii
  - 191 iambicus quaternarius
  - 192. 193. 195 iambici octonarii
  - 194 iambicus senarius
  - 196 iambicus quaternarius
  - 197 ad 215 trochaici septenarii
  - 216 ad 230 iambici senarii
  - 231 et 232 trochaici septenarii
  - 233 ad 251 iambici octonarii
  - 252 et 253 trochaici septenarii
  - 254 ad 314 iambici senarii
  - 315 ad 347 trochaici septenarii
  - 348 ad 464 iambici senarii

- V. 465 ad 468 trochaici octonarii
  - 469 et 470 trochaici septenarii
  - 471 ad 478 iambici octonarii
  - 479 et 480 trochaici octonarii
  - 481 ad 484 trochaici septenarii
  - 485 clausula
  - 486 iambicus octonarius
  - 487 ad 489 trochaici septenarii
  - 490 iambicus senarius
  - 491 iambicus septenarius
  - 492 iambicus octonarius
  - 493 ad 501 trochaici septenarii
  - 502 et 503 iambici octonarii
  - 504 ad 566 trochaici septenarii
  - 567 ad 712 iambici senarii,
  - 713 ad 727 iambici octonarii
  - 728. 730. 731 trochaici octonarii
  - 729 trochaicus dimeter catalecticus
  - 732 trochaicus septenarius
  - 733 et 734 iambici octonarii
  - 735 ad 738 trochaici octonarii
  - 739 ad 741 trochaici septenarii
  - 742 ad 747 iambici octonarii
  - 748 ad 794 iambici septenarii
  - 795 ad 819 iambici octonarii
  - 820 ad 827 iambici septenarii
  - 829 ad 840 iambici octonarii
  - 841 ad 883 trochaici septenarii
  - 884 ad 1010 iambici senarii
  - 1011 ad 1055 trochaici septenarii.
-

P. TERENTI

H E C Y R A.

**GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
S · IVLIO · CAESARE · CN · CORNEL · DOLABELLA · AED · CVR
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
ACTA · PRIMO · SINE · PROLOGO · CN · OCTAVIO · T · MANLIO
COS · RELATA · EST · ITERVM · LVCIO · AEMILIO · PAVLO
LVDIS · FVNERALIBVS · NON · EST · PLACITA
TERTIO · RELATA · EST · Q · FVLVIO · L · MARCIO · AED · CVR
EGIT · LVCIVS · AMBIVIVS · TVRPIO · LVCIVS · SERGIVS
FACTA · EST · QVINTA**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
Cui quóndam ignorans uírgini uitium óbtulit,
Cuiúsque per uim quém detraxit ánulum
Dederát amicae BÁCchidi meretrículae.
Dein ést profectus Ímbrum: nuptam haud áttigit. 5
Hanc máter utero gráuidam, ne id sciát socrus,
Vt aégram ad sese tránsfert. reuenit Pámphilus:
Depréndit partum: célat: uxorém tamen
Recípere non uolt. páter incusat BÁCchidis
Amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum 10
Matér uitiatæ fóрте agnoscit Mýrrina.
Vxórem recipit Pámphilus cum filio.

PERSONAE.

PHILOTIS MERETRIX
SYRA ANVS
PARMENO SERVOS
LACHES SENEX
SOSTRATA MATRONA
PHIDIPPVS SENEX
PAMPHILVS ADVLESCENS
MYRRINA MATRONA
SOSIA SERVOS
BACCHIS MERETRIX.

PROLOGVS.

Hecyrae huíce nomen fábulæ est: hæc quóm datat
Noua, et nouom interuenit uitium et calamitas,
Vt neque spectari neque cognosci pótuerit:
Ita pópulus studio stúpidus in funámbulo
Animum óccuparat. nunc hæc planest pró noua: 5
Et is qui scripsit hanc ob eam rem noluit
Iterum referre, ut iterum posset uéndere,
Sed * * * * *
Aliás cognostis eius: quaeso hanc nóscite.

L. AMBIVIVS PROLOGVS.

Orátor ad uos uenio ornatu prólogi:
Sinite éxorator sim, eódem ut iure uti senem 10
Liceát, quo iure sum úsus adulescéntior,
Nouás qui exactas féci ut inueteráscerent,
Ne cúm poëta scriptura euanésceret. 5
In eis, quas primum Caécili didici nouas,
Partim sum earum exactus, partim uix steti. 15
Quia scíbam dubiam fórtunam esse scaénicam,
Spe incérta certum míhi laborem sústuli.
Easdem ágere coepi, ut ab eodem alias díscerem 10
Nouás, studiose, né illum ab studio abdúcerem.
Perféci ut spectaréntur: ubi sunt cógnitæ, 20
Placitæ sunt. ita poëtam restitui in locum
Prope íam remotum iniúria aduorsárium
Ab stúdio atque ab labóre atque arte música. 15
Quod sí scripturam spréuissem in praeséntia
Et in déterrendo uóluissem operam súmere, 25
Vt in ótío esset pótius quam in negótio:

Detérruissem fáctile, ne alias scríberet.

20 Nunc quíd petam, mea cáusa aequo ánimo atténdite.
Hecyram ad uos refero, quám mihi per siléntium
Numquam ágere licitumst: ita eam oppressit cála-
mitas. 30

Eam cálamitatem uóstra intellegéntia

Sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.

25 Quom príum eam agere coépi, pugilum glória,
[Funámbuli eodem accessit expectátio]

Comitúm conuentus, strépitus, clamor múlierum 35

Fecére ut ante témpus exirém foras.

Vetere in noua coepi úti consuetúdi-
ne,

30 In éxperiundo ut éssem: refero dénuo.

Primo áctu placeo: quom intérea rumór uenit

Datum íri gladiatóres, populus cónuolat, 40

Tumúltuantur clamant pugnant dé loco:

Ego intérea meum non pótui tutarí locum.

35 Nunc túrba non est: ótium et siléntium est:

Agéndi témpus mihi datumst: uobis datur

Potéstas condecorándi ludos scaénicos. 45

Nolíte sinere pér uos artem músicam

Recídere ad paucos: fáctite ut uostra auctóritas

40 Meae auctóritati faútrix adiutrixque sit.

[Si núnquam auare prétium statui artí meae

Et eum ésse quaestum in ánimum induxi máximum, 50

Quam máxime seruíre uostris cómmodis:]

Sinite ímpetrare mé, qui in tutelám meam

45 Studiúm suum et se in uóstram commisit fidem,

Ne cum circumentum ínique iniqui iurideant.

Mea cáusa causam accípíte et date siléntium, 55

Vt líbeat scribere áliis mihi que ut díscere

Nouás expediat pósthac pretio emptás meo.

ACTVS I.

PHILOTIS. SYRA.

1. Per pól quam paucos réperias meretrícibus I 1
 Fidélis eueníre amatorés, Syra.
 Vel hic Pámphilus iurábat quotiens BÁCchidi, 60
 Quam sáncte, ut quiuis fáciie posset crédere,
 Numquam illa uiua dúcturum uxorém domum! 5
 Em dúxit. Sx. Ergo própterea te sédulo
 Et móneo et hortor, né quouisquam misereat,
 Quin spólies mutiles láceres, quemquem nácta sis. 65
1. Vtín eximium néminem habeam? Sx. Néminem:
 Nam némo illorum quisquam, scito, ad té uenit, 10
 Quin ita paret sese, ábs te ut blanditiis suis
 Quam mínimo pretio suám uoluptatem éxpleat.
 Hiscíne tu amabo nón contra insidiábere? 70
1. Tamén pol eandem iniúriumst esse ómnibus.
 1. Iniúrium autemst úlcisci aduorsários? 15
 Aut quá uia te cáptent eadem ipsós capi?
 Eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
 Aetás et formast aut tibi haec senténtia? 75

PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

1. Senéx si quaeret mé, modo isse dícito I 2
 Ad pórtum percontátum aduentum Pámphili.
 Audín quid dicam, Scírte? si quaerét me, uti
 Tum dícas: si non quaéret, nullus díxeris,
 TERENTIVS. 16

- 5 Aliás ut uti póssim causa hac íntegra. 80
 Sed úideon ego Philótium? unde haec áduenit?
 Philótis, salue múltum. PH. O salue, Pármeno.
- SY. Salué mecastor, Pármeno. PA. Et tu edepól, Syra.
 Dic mi, úbi, Philotis, te óblectasti tám diu?
- 10 PH. Minume équidem me óblectáui, quae cum mílite 85
 Corínthum hinc sum profécta inhumaníssumo:
 Biénnium ibi perpétuom misera illúm tuli.
- PA. Edepól te desidérium Athenarum árbitorr,
 Philótium, cepísse saepe et té tuom
- 15 Conslium contempsisse. PH. Non dici potest, 90
 Quam cúpida eram huc redeúndi, abeundi a mílite
 Vosque híc uidendi, antíqua ut consuetúdiue
 Agitárem inter uos libere consuuium:
 Nam illi haúd licebat nísi praefinitó loqui
- 20 Quae illí placerent. PA. Haúd opinor cómmode 95
 Finém statuísse orátioni mílitem.
- PH. Sed quíd hoc negotist, módo quod narrauit mihi
 Hic íntus Bacchis? quód ego numquam crédidi
 Fore, ut ille hac uia pósset animum indúcere
- 25 Vxórem habere. PA. Habére autem? PH. Eho tu, an
 nón habet? 100
- PA. Habét: sed firmac hae uéreor ut sint núptiae.
- PH. Ita dí deaeque fáxint, si in rem est Baccídis.
 Sed quí istuc credam ita ésse, dic mihi, Pármeno.
- PA. Non ést opus proláto: hoc percontárier
- 30 Desiste. PH. Nempé ea caúsa, ut ne id fiát palam? 105
 Ita mé di amabunt, haúd propterea té rogo,
 Vt hoc próferam, sed ut tácita mecum gaúdeam.
- PA. Numquám tam dices cómmode, ut tergúm meum
 Tuam ín fidem commíttam. PH. Ah noli, Pármeno:
 Quasi tú non multo mális narrare hóc mihi 110

Quam ego quae percontor scire. PA. Vera haec praedicat,

Et illud mihi uitiumst maximum. si mihi fidem
Das te taciturnam, dicam. PH. Ad ingenium redis.

Fidem do: loquere. PA. Ausculta. PH. Istic sum. PA.

Hanc Bacchidem

Amabat, ut quom maxime, tum Pamphilus, 115 40

Quom pater uxorem ut ducat orare occipit

Et haec communia omnium quae sunt patrum,

Sese senem esse dicere, illum autem unicum:

Praesidium uelle se senectutis suae.

Ille primo se negare: sed postquam acrius 120 45

Pater instat, fecit animi ut incertus foret,

Pudorin anne amoris obsequeretur magis.

Tundendo atque odio denique effecit senex:

Despondit ei gnatum huius uicini proximi.

Vsque illud uisumst Pamphilo ne utiquam graue, 125 50

Donec iam in ipsis nuptiis, postquam uidet

Paratas nec moram ullam quin ducat dari,

Ibi demum ita aegre tulit, ut ipsam Bacchidem,

Si adesset, credo ibi eius commiseresceret.

Vbi quomque datum erat spatium solitudinis, 130 55

Vt conloqui mecum una posset: 'Parmeno,

Peris, quid ego egi? in quod me coniecisti malum!

Non poterit hoc ferre, Parmeno: peris miser.'

H. At te di deaque faxint cum isto odio, Laches.

A. Ut ad pauca redeam, uxorem deducit domum. 135 60

Nocte illa prima uirginem non attigit:

Quae consecutast nox eam, nilo magis.

H. Quid ais? cum uirgine una adulescens cubuerit—

Plus potus, sese illa abstinere ut potuerit?

Non ueri simile dicis nec uerum arbitror. 140 65

- P.A.** Credo ita uideri tibi: nam nemo ad té uenit
 Nisi cúpiens tui: ille inuitus illam dúxerat.
- P.H.** Quid deinde fit? **P.A.** Díebus sane paúculis
 Post Pámphilus me sólum seducit foras
 79 Narrátque, ut uirgo ab se íntegra etiam túm siet, 145
 Seque ánte quam eam uxórem duxissét domum
 Sperásse eas toleráre posse núptias.
 'Sed quám decrerim mé non posse diútius
 Habére, eam ludíbrío haberi, Pármeno,
 75 Quin íntegram itidem réddam, ut accepi áb suis, 150
 Neque honéstum mihi neque útile ipsi uírginist.'
- P.H.** Pium ác pudicum ingénium narras Pámphili.
- P.A.** 'Hoc égo proferre incómmodum mi esse árbitor:
 Reddí patri autem, quos tu nil dicás uiti,
 80 Supérbumst: sed illam spéro, ubi hoc cognóuerit 155
 Non pósse se mecum ésse, abituram déniqúe.'
- P.H.** Quid? intérea ibatne ad BÁCchidem? **P.A.** Cotídie:
 Sed út fit, postquam hunc álienum ab sesé uidet,
 Malígna et multo mágis procax facta ílicost.
- 85 **P.H.** Non édepol mirum. **P.A.** Atque éa res multo máxume 160
 Díiúnxit illum ab illa, postquam et ípse se
 Et illam et hanc quae dómi erat cognouit satis.
 [Ad exemplum ambarum mores earum existimans]
 Haec, ita uti liberáli esse ingenió decet,
 90 Pudéns modesta, incómmoda atque iniúrias 165
 Viri ómnis ferre et tégere contumélias.
 Hic ánimus partim uxóris misericórdia
 Deuinctus, partim uíctus huius iniúriis
 Paulátim elapsust BÁCchidi atque huc tránstulit
 95 Amórem, postquam pár ingenium náctus est. 170
 Intérea in Imbro móritur cognatús senex
 Horánce. ea ad hos redíerat lege heréditas.

Eo amántem inuitum Pámphilum extrudít pater.

Relínquit cum matre híc uxorem; nám senex

Rus ábdidít se, huc ráro in urbem cómmeat. 175 100

i. Quid adhúc habent infirmitatis núptiae?

ii. Nunc aúdiēs. primós dies complúsculos

Bene cónuenēbat sáne inter eas. interím

Miris modis odisse coepit Sóstratam:

Neque lítes ullae intér eas, postulátio 180 105

Numquám. PH. Quid igitur? PA. Síquando ad eam
accésserat

Confábulatum, fúgere e conspectu sílico,

Vidére nolle: déniq̄ue ubi non quít pati,

Simulát se ad matrem arcessí ad rem diúnam, abit.

Vbi illíc dies est complúris, arcessí iubet: 185 110

Dixére causam túm nescio quam. iterúm iubet:

Nemó remisit. póstquam arcessunt saépius,

Aegram ésse simulant múliērem. nostra sílico

It úsere ad eam: admísit nemo. hoc úbi senex

Rescúit, herí ea caúsa rure huc áduenit, 190 115

Patrém contíhuo cónuenit Philúmenae.

Quid égerint intér se, non dum etiám scío:

Nisi sáne curaest, quórsum euenturum hóc siet.

Habés omnem rem: pérgam quo coepi hóc iter.

i. Et quídem ego: nam constítui cum quodam hóspite 195 120

Me esse illum conuentúram. PA. Di uortánt bene

Quod agás. PH. Vale. PA. Et tu béne uale, Philótium.

So. Nón mea opera néque pol culpa euénit. **LA.** Immo máxume:

Sóla hic fuisti: in te ómnis haeret cúlpa sola, Sóstrata.

Quae híc erant curáres, quom ego uos cúris solui céteris. 230

Cúm puella anúm suscepisse inimitias nón pudet?
Illius dices cúlpa factum? **So.** Haud équidem dico, mí Laches.

LA. Gaúdeo, ita me dí ament, gnati caúsa: nam de té quidem

Sátis scio peccádo fieri détrimenti níl potest.

So. Quí scis an ea caúsa, mi uir, me ódisse adsimuláuerit, 235

Út cum matre plús una esset? **LA.** Quíd aís? non signi hóc sat est,

Quód heri nemo uóluit uisentem ad eam te intro admíttere?

So. Énim lassam oppido asbant tum esse: eo ad eam non admíssa sum.

LA. Tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam aliam rem árbitor,

Ét merito adeo: nám uostrarum núllo est, quin gnátum uelit 240

Dúcere uxorem: ét quae uobis plácitast condició datur:

Úbi duxere inpúlsu uostro, uóstro inpúlsu easdem éxigunt.

PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA.

Ph. Etá scio ego, Philúmena, meum iús esse, ut te cógam

Quae ego inperem facere: égo tamen patrio ánimo
uictus fáciam,

Vt tíbi concedam, néque tuae lubídini aduorsábor. 245

Α. Atque éccum Phidippum óptume uideo: hinc iam
scibo hoc quíd sit.

Phidíppe, etsi ego meis me ómnibus scio esse ad-
prime obsequéntem,

Sed nón adeo ut mea fácilitas corrúmpat illorum
ánimos:

Quod tú si idem facerés, magis in rem ét uostram et
nostram ésset.

Nunc uídeo in illarúm potestate ésse te. PH. Heia
uéro. 250

Α. Adí te heri de fília: ut ueni, ítidem incertum amísti.
Haud íta decet, si pérpetuam hanc uis ésse adfinitá-
tem, 10

Celáre te iras. síquid est peccátum a nobis, prófer:
Aut éa refellendo aut purgando uóbis corrigémus
Te iúdice ipso. sín east retinéndi causa apúd uos, 255
Quia aégrast: te mi iniúriam facere árbitor, Phi-
díppe,

Si métuis satis ut meae domi curétur diligénter. 15
At íta me di ament, haúd tibi hoc concédo, etsi illi
páter es,

Vt tú illam saluam mágis uelis quam ego: id ádeo
gnati caúsa,

Quem ego íntellexi illam haúd minus quam se ípsum
magnificáre. 260

Neque ádeo clam me est, quam ésse eum grauitér
laturum crédam,

Hoc sí rescierít: eó dõnum studeo haéc prius quam 20
ille ut rédeat.

PH. Lachés, et diligéntiam uostram ét benignitátem
 Noui ét quae dicis ómnia esse ut dicis animum indúco,
 Et te hóc mihi cupio crédere: illam ad uós redire
 stúdeo, 265

Si fácere possim ulló modo. LA. Quae rés te id fa-
 cere próhibet?

25 Eho, númquid nam accusát uirum? PH. Minumé: nam
 postquam atténdi

Magis ét ui coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
 Non pósse apud uos Pámphilo se absénte perduráre
 Aliúd fortasse alíi uiti est: ego sum ánimo leni ná-
 tus: 270

Non póssum aduorsarí meis. LA. Hem, Sóstrata. So.
 Heu me míseram.

30 LA. Certúmnest istuc? PH. Núnc quidem ut uidétur: sed
 numquíd uis?

Nam est quód me transire ad forum iam opórtet. LA.
 Eo tecum úna.

II 3 So. Édepol ne nos súmus inique aequé ómnes inuisaé uiris
 Própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut uidea-
 múr malo. 275

Nam ita me di ament, quód me accusat núnc uir,
 sum extra nóxiam.

Séd non facilest éxpurgatu: ita ánimo induxerúnt,
 socrus

5 Ómnis esse iníquas: haud pol mé quidem: nam num-
 quám secus

Hábuí illam ac si ex mé esset nata: néc qui hoc mi
 eueniát scio:

Nísi pol filiúm multimodis iam éxpeto ut redeát do-
 mum. 280

ACTVS III.

PAMPHILVS. PARMENO. MYRRINA.

- M. Némini ego plura ésse acerba crédo ex amore homini III 1
 úmquam oblata
 Quám mi. heu me infelicem, hancine ego útam parsi
 pérdere!
 Hácine causa ego erám tanto opere cúpidus redeundi
 domum! hui,
 Quánto fuerat praéstabilius úbiuis gentium ágere
 aetatem
 Quam húc redire atque haéc ita esse míserum me s
 resciscere! 285
 Nám nos omnes quibus est alicunde áliquis obiectús
 labos,
 Ómne quod est intérea tempus prús quam id rescí-
 túmst lucrost.
- R. Át sic citius qui te expedias his aerumnis réperlas.
 Sí non rediissés, haec irac fáctae essent multo ám-
 pliores:
 Séd nunc aduentúm tuom ambas, Pámphile, scio 10
 réuerituras. 290
 Ré m cognosces: íram expedies: rúrsum in gratiám
 restitues.

Léuia sunt, quae tú pergrauia esse in animum in-
duxí tuom.

PAM. Quid cónsolare me? án quisquam usquam géntiumst
aequé miser?

Prius quam hánc uxorem dúxi, habebam alibi áni-
mum amori déditum:

16 Tamén numquam ausus súm recusare eám quam mi
obtrudít pater: 295

15 Iam in hác re, ut taceam, quofuis facile scítust quam
fuerím miser.

Vix me illim abstraxi atque inpedítum in ea éxpeditui
animúm meum,

Vixque húc contuleram: em nóua res ortast, pórró
ab hac quae me ábstrahat.

Tum mátrém ex ea re me aut uxorem in cúlpa in-
uenturum árbitor:

20 Quod quom ita esse inueneró, quid restat nísi porro
ut fiám miser? 300

Nam mátris ferre iniúrias me, Párméno, pietás
iubet:

Tum uxóri obnoxíus sum: ita olim suó me ingenio
pértulit,

Tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít
locó.

Sed mágnum nescio quíd necessést éuenisse, Pár-
méno,

25 Vnde íra inter eas intercessit, quae tam permansít
diu. 305

PAR. Aut hércle paruom, sí uis uero uéram rationem
éxequi.

Non máxumae, quae máxumae sunt ínterdum írae,
iniúriae

Faciunt: nam saepe est, quibus in rebus alius ne
iratus quidemst,

Quom de eadem causast iracundus factus inimicis-
sumus.

Pueri inter sese quam pro leuibus noxiis iras ge- 30
runt! 310

Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus in-
firmum gerunt.

Itidem illae mulieres sunt ferme ut pueri leui sen-
tencia:

Fortasse unum aliquod uerbum inter eas fram hanc
conciuisse, etc.

M. Abi, Parmeno, intro ac me uenisse nuntia. PAR. Hem,
quid hoc est? PAM. Tace.

Trepidari sentio et cursari rursum prorsum. PAR. 35
Age dum, ad foris 315

Accedo propius. hem, sensistin? PAM. Noli fabularier.

Pro Iuppiter, clamorem audiui. PAR. Tute loqueris,
me uetas.

T. Tace obsecro, mea gnata. PAM. Matris uox uisast
Philumena.

Nullus sum. PAR. Qui dum? PAM. Perii. PAR. Quam
obrem? PAM. Nescio quod magnum malum

Profecto, Parmeno, me celas. PAR. Vixorem Philu- 40
menam 320

Pautare nescio quid dixerunt: id si forte est nescio.

M. Interii: quor id mihi non dixti? PAR. Quia non po-
teram una omnia.

M. Quid morbi est? PAR. Nescio. PAM. Quid? nemon
medicum adduxit? PAR. Nescio.

M. Cesso hinc ire intro, ut hoc quam primum, quid-
quid est, certo sciam?

45 Quo nãm modo, Philimena mea, nũnc te offendam
affectam? 335

Nam si periculum ullum in te inest, perisse me una
hand dũbiumst.

PAR. Non usus factost mihi nunc huic intró sequi:

Nam innisos omnis nõs esse illis scãtio:

Heri nemo voluit Sóstratam intro admíttere.

54 Si fórte morbus amplior factũs siet, 330

Quod sane nolim, máxime eri causá mei:

Seruum slico intro sũisse dicent Sóstratae,

Aliquid tulisse cõmminiscantũr mali

Capiti atque ætati illõrum, morbus qui auctus sit.

55 Era in crimen ueniet, ego uero in magnam malum. 335

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

III 2 So. Nesció quid iam dudum aũdio hic tumultuari misera:
Male metuo ne Philimeneac magis morbus adgra-
uẽscat:

Quod te, Aẽsculapi, et tẽ, Salus, nequid sit huius
õro.

Nunc ad eam uisam. PAR. Hecus, Sóstrata. So. Hem.

PAR. Iterum istinc excludere.

6 So. Ehem Pãrmeno, tun hic eras? perĩ, quid faciam
misera? 340

Non uisam uxorem Pãmphilĩ, quom in prõximo hic
sit aẽgra?

PAR. Non uisas? ne mittas quidem uisẽndi causa quẽm-
quam.

Nam qui amat quol odio ipsus est, bis facere stulte
dũco:

Labõrem inanem ipsũs capit et illĩ molestiam aũfert.

10 Tum fĩllus tuos sntro iit uidere, ut uenit, quid agat. 345

So. Quid ais? an uenit Pámphilus? **PAM.** Venít. **So.** Dis gratiam hábeo.

Hem, istóc uerbo animus míhi redit et cúra ex corde excéssit.

PAM. Iam eá te causa máxime nunc húc intro ire nólo:

Nam sí remittent quídpíam Philúmenae dolóres,
Omném rem narrabít, scio, contínuo sola sóli, 350 15

Quae intér uos interuenerit, unde órtumst initium írae.

Atque éccum uideo ipsum égredi: quam trístist! **So.**
O mi gnáte.

PAM. Mea máter, salue. **So.** Gaúdeo uenísse saluom. sáluan Philúmenast? **PAM.** Meliúsculast. **So.** Vtinam ístuc ita di fáxint.

Quid tu ígitur lacrimas? aut quid es tam trístis? 20
PAM. Recte, máter. 355

So. Quid fuit tumulti? díe mihi: an dolór repente inuásit?

PAM. Ita factumst. **So.** Quid morbi ést? **PAM.** Febris. **So.** Cotídiana? **PAM.** Ita áiunt.

I sódes intro, cónsequar iam té, mea mater. **So.** Fíat.

PAM. Tu púeris curre, Pármeno, obuiam átque eis onera adiúta.

PAM. Quid? nó n sciunt ipsi uiam, domúm qua ueniant? 25
PAM. Céssas? 360

Néqueo mearum rérum initium ullum ínuenire idó-III 3
neum,

Vnde exordiár narrare, quae nec opínanti áccidunt;

Pártim quae perspéxi his oculis, pártim quae accepi áuribus:

Quá me propter éxanimatum cítius eduxí foras.

Nám uitiumst oblátum uirgini ólim ab nescio quo in-
probo.

Núnc huc confugít, te atque alios pártum ut celarét
suom.'

Séd quom orata eiús reminiscor, néqueo quin lacru- 25
mém miser. 385

'Quaéque fors fortúnast' inquit 'nóbis quae te hodie
óbtulit,

Pér eam te obsecrámus ambae, sí ius, si fas ést, uti
Áduorsa eius pér te tecta tácitaque apud omnís
sient.

Si úmquam erga te animo ésse amico sénsisti eam,
mi Pámphile,

Síne labore hanc grátiam te ut sibi des pro illa núnc 30
rogat. 390

Céterum de rédducenda id fácias, quod in rem sit
tuam.

Párturire eám nec grauidam esse éx te, solus cón-
sciu's:

Nam áiunt tecum póst duobus cóncubuisse ménsibus.
Túm, postquam ad te uénit, mensís ágitur hic iam
séptimus:

Quód te scire ipsa índicat res. núnc si potis est, 35
Pámphile, 395

Máxime uoló doque operam, ut clam éueniat partús
patrem

Átque adeo omnis. séd si id fieri nón potest quin
séntiant,

Dícam abortum essé: scio nemini áliter suspectúm
fore,

Quín, quod ueri símilest, ex te récte eum natúm
putent.

- 40 Cōtinuo exponétur: hic tibi nŕl est quicquam in-
cōmmodi, 400
Ét illi miserae indigne factam iniúriam contéxeris.
Póllicitus sum, et séruare in eo cértumst quod dixi
fidem.
Nám de redducénda, id uero ne útiqum honestum
esse árbitor:
Néc faciam, etsi amór me grauiter cōsuetudoque
eius tenet.
- 45 Lácrumo, quae posthác futurast uíta quom in men-
tém uenit 405
Sólitudoque. ó fortuna, ut núnquam perpetuo és
data!
Séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum red-
didit,
Quém ego tum consilio missum féci: idem hunc ope-
rám dabo.
- Adest Pármeno cum púeris: hunc minumést opus
50 In hác re adesse: nam ólim soli crédidi, 410
Eá me abstinuissé in principio, quóm datast:
Vereór, si clamorem eius hic crebro aúdiat,
Ne párturire intéllegat. aliquó mihist
Hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PÁRMENO. SOSIA. PÁMPHILVS.

- III 4 PAR. Ain tú tibi hoc incómmodum euenisse iter? 415
So. Non hércle uerbis, Pármeno, dici potest
Tantum, quam re ipsa náuigare incómmodumst.
- PAR. Itanést? So. O fortunáte, nescis quíd mali
Praetérieris, qui núnquam es ingressús mare.
Nam aliás ut mittam misérias, unam hanc uide: 420
Diés triginta aut plús eo in nauí fui,

Quom intérea semper mórtem expectabám miser:
Ita úsque aduorsa ténpestate usí sumus.

1B. Odiósum. So. Haud clam me est: dénique hercle au- 10
fúgerim

Potíus quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam. 425

1B. Olím quidem te caúsae inpellebánt leues,
Quod núnc minitare fácere ut faceres, Sósia.
Sed Pámphilum ipsum uídeo stare ante óstium:
Ite íntro: ego hunc adíbo, siquid mé uelit. 15
Ere, étiam tu hic stas? PAM. Équidem te expectó.
PAR. Quid est? 430

1M. In árcem transcurso ópus est. PAR. Quoi hominú? 15
PAM. Tibi.

1B. In árcem? quid eo? PAM. Cállidemidem hóspitem
Mycónium, qui mecum úna uectust, cónueni.
1B. Perí. uouisse hunc dícam, si saluós domum 20
Redisset umquam, ut me ámbulando rúmperet. 435

1M. Quid céssas? PAR. Quid uis dícam? an conueniám
modo?

1M. Immó quod constitui hódie conuentúrum eum,
Non pósse, ne me frástra illi expectét. uola.

1B. At nón noui hominis fáciem. PAM. At faciam ut nó- 25
ueris:

Magnús, rubicundus, críspus, crassus, caésius, 440
Cadáuerosa fácie. PAR. Di illum pérduint.

Quid, sí non ueniet? máneamne usque ad uésperum?

1M. Manéto: curre. PAR. Nón queo: ita deféssus sum.
1M. Ille áblit. quid agam infélix? prorsus néscio 30

Quo pácto hoc celem, quód me orauit Mýrrina, 445
Suae gnátae partum: nám me miseret múlteris.

Quod pótero faciam, támen ut pietatém colam:

Nam mé parenti pótius quam amori óbsequi

35 Opórtet. attat éccum Phidippum ét patrem
 Video: hórsum pergunt. quíd dicam hisce, incértus
 sum. 450

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

- III 5 LA. Díxtin dudum illám dixisse, se éxpectare fílium?
 PH. Fáctum. LA. Venisse áiunt: redeat. PA. Quám cau-
 sam dicám patri,
 Quam óbrem non reddúcam, nescio. LA. Quém ego
 hic audiui loquí?
 PA. Cértum offfirmare ést uiam me quám decreui pérse-
 qui.
 5 LA. Ípsus est de quo hóc agebam técum. PA. Salue, mí
 pater. 455
 LA. Gnáte mi, salué. PH. Bene factum te áduenisse, Pám-
 phile:
 Átque adeo, quod máximumst, saluom átque uali-
 dum. PA. Crédtur.
 LA. Áduenis modo? PA. Ádmodum. LA. Cedo, quíd re-
 liquit Phánia
 Cónsobrinus nóster? PA. Sane hercle hómo uoluptati
 óbsequens
 10 Fúit, dum uixit: ét qui sic sunt, haúd multum he-
 redém iuuant, 460
 Síbi uero hanc laudém relinquont 'uixit, dum uixit,
 bene.'
 LA. Túm tu igitur nil áttulisti huc plús una *hac* sentén-
 tia?
 PA. Quídquid est id, quód reliquit, prófuit. LA. Immo
 óbfruit:
 Nám illum uiuom et sáluom uellem. PH. Inpúne optare
 istúc licet:

Ille reuiuiscét iam numquam, et tamen utrum malis 15
scio. 465

1. Héri Philumenam ad se accessi hic iussit. dic ius-
sisse te.

2. Nólí fodere. iússi. LA. Sed eam iam remittet. PH.
Scilicet.

1. Ómnem rem scio út sit gesta: aduéniens audiui modo.

1. Át istos inuidós di perdant, qui haéc lubenter nún-
tiant.

1. Égo me scio caúisse, ne ulla mérito contumélia 470 20
Fieri a uobis pósset: idque sí nunc memorare hic
uelim,

Quám fideli animo ét benigno in íllam et clementí fui,
Vére possum: ní te ex ipsa haec mágis uelim rescis-
cere:

Námque eo pacto máxime apud te méo erit ingenió
fides,

Quóm illa, quae nunc ín me iniquast, aéqua de me 25
díxerit. 475

Néque mea culpa hóc discidium euénisse, id testór
deos.

Séd quando sese ésse indignam députat, matrí meae
Quae concedat huiusque mores tóleret sua modéstia,
Néque alio pacto potest compóni inter eas grátia:

Ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Phi- 30
lúmena. 480

Núnc me pietas mátris potius cómmodum suadét se-
qui.

1. Pámphile, haud inuíto ad auris sérmo mi accessit
tuos,

Quóm te postputásse omnis res praé parente intél-
lego:

- Vérum uide ne inpulsus ira praeue insistas, Pámphile.
- 85 PA. Quibus iris impulsus *tandem* núnc in illam iniquos
siem ? 485
- Quae númquam quicquam ergá me comméritást, pater,
Quod nóllem, et saepe méritam quod uellém scio:
Amóque et laudo et uémenter desídero:
Nam fuisse erga me míro ingenio expértus sum,
- 40 Illíque exopto ut rélicuam uitam éxigat 490
Cum eó útro, me qui sit fortunátior,
Quandóquidem illam a me dístrahit necéssitas.
- PH. Tibi id in manust ne fiat. LA. Si sanús sies,
Iube illám redire. PA. Nón est consiliúm, pater:
45 Matrís seruíbo cómmotis. LA. Quo abís? mane, 495
Maue, inquam: quo abís? PH. Quae haéc est perti-
nácia?
- LA. Dixín, Phidippe, hanc rem aégre laturum ésse eum?
Quam obrém te orabam, fíliam ut remítteres.
- PH. Non crédidi edepol ádeo inhumanúm fore:
50 Ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat. 500
Si est út uelit reddúcere uxorém, licet:
Sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat.
- LA. Ecce autem tu quoque próterue iracúndus es.
- PH. Percóntumax redísti huc nobis, Pámphile.
- 55 LA. Decédet iam ira haec, étsi merito irátus est. 505
- PH. Quia paúlum uobis áccessit pecúniae,
Sublátí animi sunt. LA. Étiam mecum lítigas?
- PH. Delíberet renúntietque hodié mihi,
Velítne an non: ut álii, si huíc non ést, siet.
- 60 LA. Phidíppe, ades, audi paúcis. abiit. quíd mea? 510
Postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,
Quandó nec gnatus néque hic mi quicquam obtémpe-
rant,

Quae dico parui pēndunt. porto hoc iūrgium
 Ad uxórem, quóius haec fiunt consilio ómnia,
 Atque in eam hoc omne quód mihi aegrest éuo- as
 mam. 515

MYRRINA. PHIDIPPVS.

x. Périli, quid agam? quó me uortam? quid uiro meo IV 1
 réspondebo

Misera? nam audiuisse uocem púeri uisust uágentis:
 Íta corripuit dérepente táctus sese ad fíliam.

Quód si rescierit peperisse eam, id qua causa clám
 me habuisse

Dícam, non edepól scio. 520 s

Sed óstium concrépuít. credo ipsum ad me exire:
 núlla sum.

i. Vxor ubi me ad fíliam ire sénsit, se duxít foras:
 Atque éccam. quid ais, Myrrina? heus tibi dico. My.
 Mihine, mí uir?

i. Vír ego tuos sim? tú uirum me aut hómínem deputás
 adeo esse?

Nám si utrumuis hórum, mulier, úmquam tibi uisús 10
 forem, 525

Nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. My. Quí-
 bus? Ph. At rogitas?

Péperit filia? hém, taces? ex quo? My. Istúc patrem
 rogáre est aequom?

Périli: ex quo censés nisi ex illo quóí datast nuptum
 óbsecro?

i. Crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd
 demiror,

Quíd sit quam obrem tánto opere omnis nós celare 15
 uólueris 530

Pártum, praesertím quom et recte et témpori suo
pépererit.

Ádeon peruícáci esse animo, ut púerum praeoptarés
perire,

Éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac
scíres,

Pótius quam aduorsum ánimi tui lubídinem esset cum
illo nupta!

20 Égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te
ést penes. 535

MY. Mísera sum. **PH.** Vtinam scíam ita esse istuc. séd
nunc mi in mentém uenit

De hác re quod locúta es olim, quom illum generum
cépimus:

Nám negabas núptam posse filiam tuam té pati

Cúm eo qui meretrícem amaret, qui pernoctarét
foris.

25 **MY.** Quámuis causam hunc súspicari quam ípsam ueram
maúolo. 540

PH Múlto prius sciuí quam tu illum amícam habere,
Mýrrina:

Vérum id uitium núnquam decreui ésse ego adu-
lescéntiae:

Nám id innatumst. át pol iam aderit, sé quoque etiam
quom óderit.

Sed ut ólim te ostendísti, eadem esse níl cessauísti
úsque adhuc,

30 Vt filiam ab eo abdúceres neu quód ego egissem es-
sét ratum. 545

Id núnce res indicium haéc facit, quo pácto factum
uólueris.

MY. Ádeon me esse pérúicacem cénsees, quói matér siem,

Ūt eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc ma-
trimonium?

'H. Tūn prospicere aut iudicare nostram in rem quod sit
potes?

Audisti ex aliquo fortasse, qui uidisse eum diceret 550 35
Exeuntem aut intro euntem ad amicam. quid tum
postea?

Si modeste ac raro hoc fecit, nonne dissimulare nos
Magis humanumst quam dare operam id scire, qui
nos oderit?

Nam si is posset ab ea sese de repente auellere,
Quicum tot consuisset annos, non eum hominem du- 40
cerem 555

Nec uiram satis firmum gnatae. Mx. Mitte adolescen-
tem obsecro

Et quae me peccasse ais. abi, solum solus conueni,
Roga uelitne an non uxorem: si est ut dicat uelle se,
Redde: sin est autem ut nolit, recte ego consului
meae.

'H. Siquidem ille ipse non uult et tu sensi esse in eo, 45
Myrrina, 560

Peccatum: aderam, quofus consilio par ea fuerat
prospici.

Quam obrem incendor ira, esse ausam facere haec te
iniussu meo:

Interdico ne extulisse extra aedis puerum usquam
uelis.

Sed ego stultior, meis dictis parere hanc qui pos-
tulem.

Ibo intro atque edicam seruis, ne quoquam efferri 50
sinant. 565

17. Nullam pol credo mulierem me miseriorem uerere:

Nam ut híc laturus hóc sit, si ipsam rem út siet re-
scíuerit,

Non édepol clam me est, quom hóc quod leuius tám
animo irató tulit:

Nec quá uia senténtia eius póssit mutarí scio.

55 Hoc mi únum ex plurimís miseris rélicom fuerát
malum, 570

Si púerum ut tollam cógit, quoius nos quí sit nesci-
mús pater:

Nam quóm compressast gnáta, forma in ténebris nosci
nón quitast:

Neque détractum eĩ est quícquam, qui post póssit
nosci quí siet:

Ipsc éripuit ui, in dígito quema habuit, uírgini abiens
ánulum.

60 Simul uéreor Pamphilúm ne orata nóstra nequeat
diútius 575

Celáre, quom scíét alienum púerum tolli pró suo.

ACTVS III.

SOSTRATA. PAMPHILVS.

So. Non clám me est, gnate mí, tibi esse súspectum, IV 2
 uxorem tuam
 Proptér meos mores hinc abisse, etsi éa dissimulas
 sédulo:
 Verum ita me di ament itaque obtingant éx te quae
 exoptó mihi,
 Vt núnquam sciens commérui, merito ut cáperet
 odium illám mei: 580
 Teque ánte quod me amáre rebar, ei rei firmastís
 fidem:
 Nam mi íntus tuos patér narravit módo, quo pacto
 me hábueris
 Praepósitam amorí tuó: nunc tibi me cértumst con-
 tra grátiam
 Reférre, ut apud me praémium esse pósitum pietatí
 scias.
 Mi Pámphile, hoc et uóbis et meae cómodum fa-
 mae árbitror: 585
 Ego rús abituram hinc cúm tuo me [esse] cérto de-
 creuí patre,
 Ne méa praesentia óbstat neu causa úlla restet ré-
 licua,

Quin tua Philumena ad te redeat. PA. Quaeso quid
istuc consilist?

Illius stultitia uicta ex urbe tu rus habitatum migres?
Haud facies, neque sinam ut qui nobis, mater, male
dictum uelit, 590

15 Mea pertinacia esse dicat factum, haud tua modestia.
Tum tuas amicas te et cognatas deserere et festos
dies

Mea causa nolo. So. Nil pol iam istaec mihi res uo-
luptatis ferunt:

Dum aetatis tempus tulit, perfuncta satis sum: satias
iam tenet

Studiorum istorum: haec mihi nunc curast maxima,
ut nequod mea 595

20 Longinquitas aetatis obstet, mortemue expectet
meam.

Hic uideo me esse inuisam inmerito: tempus est con-
cedere.

Sic optume, ut ego opinor, omnis causas praecidam
omnibus:

Et me hac suspitione exoluam et illis morem ges-
sero.

Sine me obsecro hoc ecfugere, uolgens quod male au-
dit mulierum. 600

25 PA. Quam fortunatus ceteris sum rebus, absque una hao
foret,

Hanc matrem habens talem, illam autem uxorem!
So. Obsecro, mi Pamphile,

Non tute incommodam rem, ut quaequest, in animum
inducés pati?

Si cetera ita sunt ut uis itaque ut esse ego illa exis-
tumo,

Mi gnáte, da ueniam hánc mihi, reddúce illam. PA.

· *Ei miseró mihi.* 605

So. Et mshi quidem: nam haec res non minus me mále 30
habet quam te, gnáte mi.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

LA. Quem cum istoc sermonem hábueris, procul hinc IV 3
stans accepi, úxor.

Istuc est sapere, qui úbi quomque opus sit ánimum
possis fléctere.

[Quod faciendum sit post fortasse, idem hoc nunc si
feceris]

So. Fórs fuit pol. LA. Ábi rus ergo hinc: sibi ego te et
tu mé feres. 610

So. Spéro ecastor. LA. Í ergo intro et compóne quae te- 5
cúm simul

Ferántur: dixi. So. Ita út iubes faciám. PA. Pater.

LA. Quid uis, Pamphile? PA. Hinc abire mátre? mí-
nume. LA. Quid ita istuc uis?

PA. Quia de uxore incértus sum etiam quid sim facturús.
LA. Quid est?

Quid uis facere nísi redducere? PA. Équidem cupio
et uix contineor: 615

Séd non minuam meúm consillum: ex úsu quod est, 10
id pérsequar:

Crédo ea gratiá concordés mágis, si redducám, fore.

LA. Néscias: uerúm tua re fért nil, utrum illaec fé-
cerint,

Quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adulescén-
tulis.

É medio aequom excédere est; postrémo nos iam
fábula 620

- 15 **Samus, Pámphile, 'senex átque anus.'**
Sed uideo Phidippum égredi per témpus: accedámus.

PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

- V 4 PH. **Tibi quoque edepol sum iratus, Philúmena,
 Grauitér quidem. nam hercle ábs te factumst túr-
 pítér:**

Etsi tibi causa est de hác re: mater te inpulit: 625

Huic uéro nulla est. LA. Ópportune té mihi,

- 3 **Phidippe. in ipso témpore ostendís. PH. Quid est?**

PA. Quid róspondebo his? aut quo pacto hoc óperiam?

LA. Dic filiae rus cóncessuram hinc Sóstratam:

Ne réuereatur, mínus iam quo redeát domum. PH.

Ah: 630

Nullám de his rebus cúlpani commereást tua:

- N **A Myrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia:**

PA. Mutatio fit. PH. éa nos perturbát. Laches.

PA. Dum né redducam: túrbent porro quám uelint.

PH. Ego. Pámphile. esse inté nos, si fieri potest, 635

Adfinitatem hanc sáne perpetuám uolo:

- E **Sia est ut aliter túa siet senténtia,**

Accipias puerum. PA. Sénsit peperisse: óccidi.

LA. Puerum? quem puerum? PH. Nátus est nobis nepos:

Nam abdúcta a uobis praegnans fuerat filia, 640

**Neque fuisse praegnatem úmquam ante hunc sciuf
 diem.**

- N LA. **Bene. ita me di ament. nuntias: et gaúdeo**

Natum illum et tibi illam sáluam. sed quid múlieris

Vitrem habes aut quibus moratam móribus!

Neque híc celatos tím diu! neque ó satis, 645

Quam hoc mihi uidetur fictum praue, próloqui.

PH. Non tibi illud factum minus placet quam mihi, Laches.

- PA. Etiám si dudum fúerat ambiguom hóc mihi,
Nunc nó n est, quom eam séquitur alienús puer.
- LA. Nullá tibi, Pamphile, híc iam consultátio est. 650
- PA. Perii. LA. Húnc uidere saepe optabamús diem,
Quom ex te ésset aliquis, qui te appellarét patrem: 30
Euénit: habeo grátiam dis. PA. Núllus sum.
- LA. Reddúc uxorem ac nóli aduorsari mihi.
- PA. Patér, si ex me illa líberos uellét sibi 655
Aut sé esse mecum núptam, satis certó scio,
Non clám me haberet quód celasse intéllego. 35
Nunc quom éius alienum á me esse animum séntiam
(Nec cónuenturum intér nos posthac árbitor),
Quam obrém redducam? LA. Mátér quod suasít sua,
Aduléscens mulier fécit. mirándumne id est? 661
Censén te posse réperire ullam múlierem, 40
Quae cáreat culpa? an qui non delincúnt uiri?
- PH. Vosmét uidete iám, Laches et tu Pámphile,
Remíssan opus sit uóbis reductán domum: 665
Neutra ín re uobis dífficultas á me erit. 45
Vxór quid faciat, ín manu non ést mea. 44
Sed quid faciemus píero? LA. Ridiculé rogas:
Quidquíd futurumst, híc suom reddas scilicet,
Vt alámus nostrum. PA. Quem ípse neglexít pater, 670
Ego alám? LA. Quid dixti? eho an nó n alemus, Pám-
phile?
Prodémus quaeso pótius? quae haec améntiast? 50
Enim uéro prorsus iám tacere nó n queo.
Nam cógis ea quae nó lo ut praesente hóc loquar.
Ignárum censes tuárum lacrumarum éssé me? 675
Aut quíd sit id quod sóllícitere ad húnco modum?
Prímum hanc ubi dixti cáusam, te proptér tuam 55
Matrém non posse habére hanc uxorem dómi:

Pollícitast ea se cóncessuram ex aédibus.

Nunc póstquam ademptam hanc quóque tibi causám
uides, 680

Puér quia clam te est nátus, nactus álteram es.

60 Errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.

Aliquándó tandem huc-ánimum ut adiungás tuom,
Quam lóngum spatium amándi amicam tibi dedi!

Sumptús quos fecisti ín eam quam animo aequó tuli!

Egi átque orauí técum uxorem ut dúceres, 686

65 Tempús dixi esse: inpúlsu duxistí meo.

[Quae tum obsecutus mihi fecistí ut decuerat]

Nunc ánimum rursum ad méretricem induxtí tuom:

[Cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam] 690

Nam in eándem uitam té reuolutum dénuo

70 Video ésse. PA. Mene? LA. Te ípsum: et facis iniú-
riam.

Conffingis falsas cáusas ad discórdiam,

Vt cum illa uiuas, téstem hanc quom abs te amó-
ueris:

Sensítque adeo uxor. nam eí causa alia quae fuit, 695

Quam obrem ábs te abiret? PH. Pláne hic diuinát:
nam id est.

75 PA. Dabo iús iurandum níl esse istorúm tibi. LA. Ah,
Reddúe uxorem, aut quam óbrem non opus sít cedo.

PA. Non ést nunc tempus. LA. Púerum accipias: nam ís
quidem

In cúlpa non est: póst de matre uídero. 700

PA. Omníbus modis misér sum nec quid agám scio:

80 Tot mé nunc rebus míserum concludít pater.

Abbo hinc, praesens quándó promoueo parum.

Nam píerum iníussa crédo non tollént meo,

Abbo hinc, praesens quándó promoueo parum. 705

LA. Fugis? hém, nec quicquam cérti respondés mihi?
Num tibi uidetur ésse apud sesé? sine: 85

Puerúm, Phidippe, mñhi cedo: ego alam. PH.
Máxume.

Non mírum fecit mea úxor, si hoc aegré tulit:
Amárae mulierés sunt, non facile haéc ferunt. 710
Přoptérea haec irast: nam ípsa narrauit mihi:
Id ego hóc praesente tibi nolueram dícere: 90
Neque illí credebam pñmo: nunc uerúm palamst.
Nam omníno abhorrere ánimum huic uideo a núptiis.

LA. Quid érgo agam, Phidippe? quid das cónsili? 715

PH. Quid agás? meretricem hanc pñmum adeundam cén-
seo.

Orémus: accusémus: grauius dénique 95
Minitémur, si cum illo hábuerit rem póstea.

LA. Faciam út mones. eho púere, curre ad Báčchidem
hanc

Vicínam nostram: huc éuoca uerbis meis. 720

At te óro porro in hác re adiutor síis mihi. PH. Ah,
Iam dúdum dixi idémque nunc dicó, Laches: 100
Manére adfinitátem hanc inter nós uolo,
Si ulló modo est ut póssit: quod speró fore.
Sed ún adesse me úna, dum istam cónuenis? 725

LA. Immo ábi uero, aliquam púero nutricém para.

BACCHIS (CVM DVABVS ANCILLIS). LACHES.

BA. Non hóc de nilost, quód Laches me núnc conuen- V 1
tam esse éxpetit:

Nec pól me multum fállit, quin quod súspicor sit
quód uelit.

LA. Vidéndumst ne minus pñpter iram hinc ímpetrem
quam póssiem,

Aut néquid faciam plús, quod post me mínus fe-
cisse sátius sit. 730

5 Adgrédíar. Bacchis, sálue.

BA. Salué, Laches. LA. Credo édepol te non níl mirari,
Bácchis,

Quid sít quapropter te húc foras puerum éuocare
iússi.

BA. Ego pól quoque etiam tímida sum, quem uénit in
mentem quæ sim,

Ne nómen mi obstat quaéstuis: nam móres facile
tútor. 735

10 LA. Si uéra dicis, níl tibi est a mé pericli, mülíer:

Nam iam aétate ea sum, ut nón siet peccáto mi
ignosci aéquom:

Quo mágis omnis res caútius ne témere faciam ad-
cúro.

Nam sí facis factúraue es, bonás quod par est fácere:
Inscítum offerre iniúriam tibi ínmerenti iníquomst. 740

15 BA. Est mágnam ecastor grátiam de istác re quod tibi
hábeam:

Nam quí post factam iniúriam se expúrget, parum
mi prósit.

Sed quíd istuc est? LA. Meúm receptas filium ad
te Pámphilum. BA. Ah.

LA. Sine dícam: uxorem hanc prús quam duxit, uóstrum
amorem pértuli.

Mané: non dum etiam díxi id quod uolui. híc nunc
habet uxórem: 745

20 Quaére alium tibi firmiorem, dúm tibi tempus cón-
sulendi est:

Nám neque ille hoc animo érit aetatem, néque pol
tu eadem ista aetate.

- BA. Quis id ait? LA. Socrus. BA. Méne? LA. Te ipsam:
et filiam abduxit suam,
Puerumque ob eam rem clam uoluit, natus qui est,
extinguere.
- BA. Si aliud scirem, qui firmare meam apud uos pos-
sem fidem, 750
Sanctius quam ius iurandum, id pollicerer tibi, La-
ches,
Segregatum habuisse, uxorem ut duxit, a me Pám-
philum.
- LA. Lépida es. sed scin, quid uolo potius sódes facias?
BA. Quid? cedo.
- LA. Eas ad mulieres huc intro atque istuc ius iurán-
dum idem
Polliceari illis. exple animum eis teque hoc crimine
expedi. 755
- BA. Faciam. quod pol, si esset alia ex hoc quaestu, haud so
faceret, scio,
Ut de tali causa nuptae mulieri se ostenderet.
Sed nolo esse falsa fama gnatum suspectum tuom,
Nec leuiorem uobis, quibus est minime aequom,
eum uideri
Inmerito: nam meritis de me est, quod queam illi
ut commodem. 760
- LA. Facilem beniuolumque lingua tua iam tibi me red- 35
didit:
Nam non sunt solae arbitratae haec: ego quoque
etiam credidi.
Nunc quam ego te esse praeter nostram opinionem
comperi,
Fac eadem ut sis porro: nostra utere amicitia, ut
uoles:

Áliter si faciás — me reprimam, ne aégre quicquam
ex me aúdiás. 766

40 VÉRUM hoc te moneo únum, amicus quállis sim aut
quid póssiem
Pótius quam inimicús, periculum faciás.

PHIDIPPVS (CVM NVTRICE). LACHES. BACCHIS
(CVM ANCLLIS).

V 2 PH. Nil apud mé tibi
Défieri patiár, quin quod opus sít benigne praé-
beatur.

Séd quom tu eris sátura atque ebria, út puer satúr
sit facito.

LA. Nostér socer, uideó, uenit: puero nutricem addúcit.

5 PHIDÍPPE, Bacchis déierat persáncte. PH. Haecine
est? LA. Haéc est. 771

PH. Nec pól istae metuont deós, neque has respícere
deos opínor.

BA. Ancillas dedo: quólibet cruciátu per me exquire.
Haec rés hic agitur: Pámphilo me fácere ut redeat
úxor

Opórtet: quod si *effécero*, non paénitet me fámae, 775
10 Solám fecisse id quód aliae meretrices facere fúgi-
tant.

LA. PHIDÍPPE, nostras mülieres suspéctas fuisse fálsó
Nobis in re ipsa inuénimus: porro hánc nunc ex-
periámur.

Nam sí compererit crímini tua se úxor credidísse,
Missam íram faciet: sín, ut est, ob eám rem íratus
gnátus, 780

Quod péperit uxor clam, id leuest: cito áb eo hacc
ira abscédet.

Profécto in hac re nŕl malist, quod sŕt discidio
dŕgnum.

PH. Velŕm quidem hercle. LA. Exquŕre: adest: quod sá-
tis sit, faciet ipsa.

PH. Quid mi istaec narras? án quia non túte dudum au-
dŕsti,

De hac re ánimus meus ut sŕt, Laches? illŕs modo
explete ánimum. 785

LA. Quaeso édepol, Bacchis, quóđ mihi es pollicita tute ²⁰
ut sérues.

BA. Ob eám rem uin ergo íntro eam? LA. I, exple áni-
mum eis, coge ut crédant.

BA. Eo, etsŕ scio pol eis fore meum cónspectum inui-
sum hódie:

Nam núpta meretrici hóstis est, a úfro ubi segre-
gátast.

LA. At haéc amicae erúnt, ubi quam obrem aduénéris
rescíscent: 790

[PH. At easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi co-²⁵
gnorint:]

Nam illás errore et té simul suspŕtione exólues.

BA. Perŕf, pudet Philúmenae: me séquimini íntro huc
ámbae.

LA. Quid est quóđ mihi malim quám quod huic intél-
lego euenŕre,

Vt grátiam ineat sine suo dispéndio et mihi prósit? 796

Nam si ést ut haec nunc Pámphilum uere áb se se-³⁰
gregárit,

[Scit sibi nobilitatem ex eo et rem natam et gloriam
esse?

Referét gratum eŕ unáque nos sibi ópera amicos íunget.

ACTVS V.

PARMENO. BACCHIS.

- V 3 PA. Édépol ne meam érus esse operam députat paruí
 preti,
 Qui ób rem nullam misit, frustra ubi tótum desedi
 diem, 800
 Mýconium hospitém dum expecto in árce Callidé-
 midem.
 Ítaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque né-
 nerat,
 4 Accedebam: ‘aduléscens, dice dúm quæso, es tu
 Mýconius?’
 “Nón sum.” ‘at Callidémides?’ “non.” ‘hóspitem
 ecquem Pámphilum
 Híc habes?’ omnés negabant: néque cum quemquam
 esse árbitror. 805
 Dénique hercle iam pudebat: ábii. sed quid Báčchi-
 dem
 Áb nostro adfíne éreuntem uideo? quid huic hic
 est rei?
- 10 BA. Pármeno, oportáne te offers: própere curre ad
 Pámphilum.
- PA. Quid eo? BA. Dic me oráre ut ueniat. PA. Ád te? BA.
 Immo ad Philúmenam.
- PA. Quid rei est? BA. Tua quód nil re fert, pércontari
 désinas. 810

- PA. Níl aliud dicam? BA. Étiam: cognosse ánulum illum
 Myrrinam
 Gnátae suae fuisse, quem ipsus ólim dederat míhi.
 PA. Scio.
- Tántumne est? BA. Tantum: áderit continuo, hóc 15
 ubi ex te audierit.
- Séd cessas? PA. Minime équidem: nam hodie míhi
 potestas haúd datast:
 Íta cursando atque ámbulando tótum hunc contriuf
 diem. 815
- IA. Quantam óbtuli aduentú meo laetítiam Pamphilo hód-
 die!
 Quot cómmodas res áttuli! quot aútem ademi cúras!
 Gnatum eí restituo, paéne qui harum ipsiusque opera 20
 périit:
 Vxórem, quam numquámst ratus posthác se habitu-
 rum, réddo: 819
- Qua ré suspectus suó patri et Phidíppe fuit, exólui:
 Hic ádeo his rebus ánulus fuit ínitium inueniúndis.
 Nam mémini abhinc mensis decem fere ad me nocte
 práma
 Confúgere anhelantém domum sine cómite, uini plé- 25
 num,
 Cum hoc ánulo: extimui sílico: 'mi Pámphile,' in-
 quam 'amábo,
 Quid éxanimatu's óbsacro? aut unde ánulum istum
 náctu's? 825
- Dic mi.' ille alias res ágere se simuláre. postquam
 [id] uídeo,
 Nesció quíd suspicárier, magis coépi instare ut dícat.
 Homo sé fatetur ui ín uía nesció quam compressísse 30
 Díctque sese illi ánulum, dum lúctat, detraxísse.

Eum haec cognovit Myrrina in digito modo me ha-
bente: 830

Rogat unde sit: narro omnia haec: inde est cognitio

facta,
Philumenam compressam esse ab eo et filium inde
hunc natum.

35 Haec tot propter me gaudia illi contigisse laetor:

Etsi hoc meretrices aliae nolunt: neque enim est in
rem nostram, 834

Vt quisquam amator nuptiis laetetur. verum ecaster
Numquam animum quaesti gratia ad malas adducam
partis.

Ego dum illo licitum sum usa sum benigno et lepido et
comi.

40 Incommodum mihi nuptiis evenit: factum fateor:

At pol me fecisse arbitror, ne id merito mi eveniret.
Multa ex quo fuerint comoda, [eius] incommoda
aequomus ferre. 840

PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

V 4 PAM. Vide, mi Parmeno, etiam sodes, ut mi haec certa
et clara attuleris,

Ne me in breue conficias tempus gaudio hoc falso
frui.

PAR. Visum est. PAM. Certen? PAR. Certe. PAM. Deus sum,
si hoc ita est. PAR. Verum reperia.

PAM. Mane dum sodes: timeo ne aliud credam atque aliud
nuntias.

8 PAR. Maneo. PAM. Sic te opinor dixisse, invenisse Myr-
rinam 845

Thyridem analem suam habere. PAR. Factum. PAM.
Eum quem olim ci dedi

Éaque hoc te mihi nuntiare iúasit: itane est factum?

PAR. Ita inquam.

PAM. Quis me est fortunatior uenustatisque adeo plénior?
Égone te pro hoc nuntio quid donem? quid? quid?
nescio.

PAR. Át ego scio. PAM. Quid? PAR. Nil enim: 860 16
Nám neque in nuntio neque in me ipso tibi boni quid
sit scio.

PAM. Égon qui ab orco mórtuom me réducem in lucem
féceris

Sinám sine munere á me abire? ah nímium me in-
gratúm putas.

Sed Bécchidem eccam uideo stare ante óstium:

Me expéctat credo: adíbo. BA. Salue, Pámphile. 865 15

PAM. O Bécchis, o mea Bécchis, seruatrix mea.

BA. Bene factum et uolup est. PAM. Factis ut credám
facis:

Antíquamque adeo tuám uenustatem óbtines,
Vtí uoluptati óbitus, sermo tuos, quo quomque ad-
uénieris,

Sempér sit. BA. Ac tu ecástor morem antíquom at- 20
que ingenium óbtines, 860

Vt únus omnium hómo te uiuat nímquam quisquam
blándior.

PAM. Hahahaé, tun mi istuc? BA. Récte amasti, Pámphile,
uxorém tuam:

Nam nímquam ante hunc díem meis oculis eám, quod
nossem, uíderam:

Perliberalis úsast. PAM. Dic uerum. BA. Íta me dí
ament, Pamphile.

PAM. Dic mi, hárum rerum nímquid dixti meó patri? BA. 25
Nil. PAM. Néque opus est 865

Adeó muttito. pláacet non fieri hoc ítidem ut in co-
moédiis,

Omnia ómnes ubi reasciscunt. híc quos fúerat par
reasciscere

Sciúnt: quos non autem aéquomst scire, néque re-
sciscant néque scient.

BA. Ímmo etiam qui hoc óccultari fácclius credás dabo.
30 Mýrrína ita Phidíppe dixit, iúri iurandó meo 870
Sé fidem habuisse ét propterea té sibi purgatum.

• PAM. Óptumest:

Spéroque hanc rem esse éuenturam nóbis ex sen-
téntia.

PAB. Ére, licetue scíre ex te hodie, quíd sit quod feci
boni?

Aút quíd istuc est quód vos agitis? PAM. Nón Heet.

PAB. Tamen súspicor.

35 Ego húncc ab orco mórtuom? quo pácto? PAM. Nescis,
Pármemo, 875

Quantum hódie profueris mihi et ex quánta aerumna
extráxeris.

PAB. Immó scio, neque hóc inprudens féci. PAM. Ego istuc
sátis scio.

BA. An témere quicquam Pármemo praetéreat quod factó
úsus sit?

PAM. Séquere me intro, Pármemo. PAB. Sequor: équidem
plus hodié boni

40 Féci inprudens quám sciens ante húncc diem um-
quam. CANTOR. Plaúдите. 880

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 197 iambici senarii
- 198 ad 204 iambici octonarii
  - 205 et 206 iambici senarii
  - 207 ad 215 iambici octonarii
  - 216 iambicus senarius
  - 217 ad 242 trochaici septenarii
  - 243 ad 273 iambici septenarii
  - 274 ad 280 trochaici septenarii
  - 281 trochaicus octonarius
  - 282 et 283 trochaici septenarii
  - 284 trochaicus octonarius
  - 285 ad 288 trochaici septenarii
  - 289 ad 291 trochaici octonarii
  - 292 trochaicus septenarius
  - 293 ad 324 iambici octonarii
  - 325 et 326 iambici septenarii
  - 327 ad 335 iambici senarii
  - 336 ad 360 iambici septenarii
  - 361 ad 408 trochaici septenarii
  - 409 ad 450 iambici senarii
  - 451 ad 485 trochaici septenarii
  - 486 ad 515 iambici senarii
  - 516 5 7 519 trochaici octonarii
  - 518 trochaicus septenarius
  - 520 trochaicus dimeter catalecticus
  - 521 iambicus octonarius
  - 522 trochaicus septenarius
  - 523 iambicus septenarius
  - 524 526 527 trochaici octonarii
  - 525 et 528 trochaici septenarii
  - 529 532 ad 534 trochaici octonarii
  - 530 et 531 535 ad 543 trochaici septenarii
  - 544 ad 546 iambici octonarii

- V. 547 ad 565 trochaici septenarii
- 566 ad 606 iambici octonarii
- 607 iambicus septenarius
- 608 iambicus octonarius
- 610 et 611 trochaici septenarii
- 612 iambicus senarius
- 613 et 615 trochaici octonarii
- 614 616 ad 620 trochaici septenarii
- 621 iambicus quaternarius
- 622 iambicus septenarius
- 623 ad 726 iambici senarii
- 727 ad 730 iambici octonarii
- 731 iambicus dimeter catalecticus
- 732 ad 742 iambici septenarii
- 743 et 744 iambici octonarii
- 745 iambicus septenarius
- 746 et 747 trochaici octonarii
- 748 ad 767 trochaici septenarii
- 768 et 769 trochaici octonarii
- 770 ad 798 iambici septenarii
- 799 ad 815 trochaici septenarii
- 816 ad 840 iambici septenarii
- 841 trochaicus octonarius
- 842 ad 846 trochaici septenarii
- 847 trochaicus octonarius
- 848 et 849 trochaici septenarii
- 850 trochaicus dimeter catalecticus
- 851 et 852 trochaici septenarii
- 853 iambicus octonarius
- 854 ad 858 iambici senarii
- 859 ad 868 iambici octonarii
- 869 ad 874 trochaici septenarii
- 875 ad 878 iambici octonarii
- 879 et 880 trochaici septenarii.
-

P. TERENTI

A D E L P H I.

**AECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · FVNERALIBVS
CIO · AEMILIO · PAVLO · QVOS · FECERE
FABIVS · MAXVMVS · P · CORNELIVS · AFRICANVS
ERE · L · ATILIVS · PRAEN · L · AMBIVIVS · TVRPIO
DOS · FECIT · FLACCVS · CLAYDI · TIB · SERRANIS · TOTA
CTA · SEXTA · M · CORNELIO · CETHEGO · L · GALLO · COS**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Duós cum haberet Démea adulescéntulos,
Dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
Sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
Lepóre captum súb duro ac tristí patre
Fratér celabat Aéschinus: famám reī
Ex frátre in sese transférēbat: dénique
Fidicinam lenoni éripit. uitíauerat
Idem Aéschinus ciuem Átticam paupérculam
Fidémque dederat hánc sibi uxorém fore.
Deméa iurgare, gráuitē ferre: móx tamen,
Vt uéritas patefácta est, ducit Aéschinus
Vitiátam, potitur Ctésipho citharístriam.

5

10

PERSONAE

MICIO SENEX
DEMEA SENEX
SANNIO LENO
AESCHINVS ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
CTESIPHO ADVLESCENS
SOSTRATA MATRONA
CANTHARA NVTRIX
GETA SERVOS
HEGIO SENEX
PAMPHILA VIRGO
DROMO SERVOS.

P R O L O G V S.

Postquám poëta sénsit scripturám suam
 Ab iníquis obseruári et aduorsários
 Rapere in peiorem pártém quam acturí sumus:
 Indício de sese ípse erít, nos iúdíces,
 Laudín an uitio dúci id factum opórteat. 5
 Synápothnescontes Díphili comoédiast:
 Eam Cómmerientis Plaútus fecit fábulam.
 In Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
 Meretrícem in prima fábulá: eum Plautús locum
 Relíquit íntegrum. eum híc locum sumpsít sibi 10
 In Adélphos, uerbum dé uerbo expressum éxtulit.
 Eam nós acturí súmus nouam: pernóscite
 Furtúmne factum exístumetis án locum
 Reprénsum, qui praetérítus negligéntiast.
 Nam quód isti dicunt málluoli, homines nóbilis 15
 Eum ádiutare adsídueque una scribere:
 Quod illí maledictum uémens esse exístumant,
 Eam laúdem híc ducit máxumam, quom illís placet,
 Qui uóbis uniuórsis et populó placent,
 Quorum ópera in bello, in ótio, in negótio 20
 Suo quisque tempore úsust sine supérbia.
 Dehinc ne éxpectetis árgumentum fábulae:
 Senés qui primi uénient, ei partem áperient,
 In agéndo partem osténdent. facite acquánimitas
 * * * * *
 Poëtae ad scribendum aúgeat indústriam. 25

ACTVS L

M I C I O.

- 1 1   **Storáx.** non rediit hác nocte a cena **Aéschinus**
       Neque séruolorum quisquam, qui aduorsum ferant
       Profécto hoc uere dicunt: si absis úspiam,
       [Aut ibi si cesses] éuenire ea sátius est
 7   **Quae in te úxor dicit [et quae in animo cogitat]   36**
       Iráta quam illa quae parentes própítii.
       Vxór, si cesses, aut te amare cógitat
       Aut téte amari aut pótare atque animo óbsequi.
       [Et tibi bene esse, sóli sibi quom sít male.]
 10   **Ego quía non rediit fílius quae cógito!   36**
       Quibus núnc sollicitor rébus! ne aut ille álserit
       Aut céciderit aliqua atque aliquid praefrégerit.
       Vah, quemquamne hominem in ánimum instituere
           aut sibi
       Paráre quod sit cárius quam ipse ést sibi!
 15   **Atque éx me hic natus nóñ est, sed fratre éx meo.   40**
       Dissímili is studiosi iam índé ab adulescéntia.
       Ego hanc clementem uitam urbanam atque ótium
       Secúsus sum et, quod fórtunatum istí putant,
       Vxórem numquam habui. ille contra haec ómnia
 20   **Ruri ágere uitam: sémpér parce ac dúriter   45**
       Se habére: uxorem dúxit: nati filii
       Duo: índé ego hunc maiórem adoptaui mihi:

Edúxi a paruolo, hábui, amaui pró meo ;
 In eó me oblecto: sólum id est carúm mihi.
 Ille út item contra me hábeat facio sédulo: 50 25
 Do, praétermitto: nón necesse habeo ómnia
 Pro meó iure agere: póstromo, alii clánculum
 Patrés quae faciunt, quae fert adulescéntia,
 Ea né me celet cónsuefeci filium.
 Nam quí mentiri aut fállere insuerít patrem, 55 30
Fraudáre tanto mágis audebit céteros.
 Pudóre et liberálitate líberos
 Retinére satius ésse credo quáam metu.
 Haec frátri mecum nón conueniunt néque placent.
 Venit ad me saepe clámans 'quid agis, Mício? 60 35
 Quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
 Quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris?
 Vestítu nimio indúlges: nimium inéptus es.'
 Nimium ípsest durus praéter aequomque ét bonum:
 Et érrat longe meá quidem senténtia, 65 40
 Qui inperíum credat gráuius esse aut stábilis,
 Vi quód fit, quam illud quód amicitia adiúngitur.
 Mea sic est ratio et sic animum inducó meum:
 Maló coactus qui suom officiúm facit,
 Dum id réscitum iri crédito, tantispér pauet: 70 45
 Si spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
 Ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
 Studet pár referre, praésens absensque ídem erit.
 Hoc pátriumst, potius cónsuefacere filium
 Sua spónte recte fácere quam aliénó metu: 75 50
 Hoc páter ac dominus ínterest: hoc qui nequit,
 Fateátur nescire inperare líberis.
 Sed éstne hic ípsus, dé quo agebam? et certe is est.
 Nesció quid tristem uídeo: credo iam, út solet,

85 Iurgábit. saluom te áduenire, Démea,
Gaudémus.

DEMEA. MICIO.

I 2 DE. Ehem oportúne: te ipsum quaérite

MI. Quid trístis es? DE. Rogás me? ubi nobis Aéschinus
Scín íám quid trístis égo sim? MI. Dixin hóc fore
Quid fécit? DE. Quid ille fécerit? quem néque pud
5 Quicquám, nec metuit quémquam, neque lega
putat

Tenére se ullam. nam illa quae antehac fácta sunt
Omitto: modo quid désignauit? MI. Quid nam id es

DE. Forís ecfregit átque in aedis ínruit

Aliénas: ipsum dóminum atque omnem fámiliam
10 Mulcáuit usque ad mórtem: eripuit múlIEREM
Quam amábat. clamant ómnes indigníssume
Factum ésse: hoc adueniénti quot mihi, Míció,
Dixére! in orest ómni populo. dénique,
Si cónferendum exéplumst, non fratrem uidet
15 Reí dare operam rúri parcum ac sóbrium?

Nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Míció
Dicó, tibi dico: tú illum corrupí sinis. ✓

MI. Homine ínperito núnquam quicquam iniústiust,
Qui nísi quod ipse fécit nil rectúm putat. ✓

20 DE. Quorsum ístuc? MI. Quia tu, Démea, haec male i
dicas. 1

Non ést flagitium, míhi crede, adulescéntulum
Scortári, neque potáre: non est: néque foris
Ecfringere. haec si néque ego neque tu fécimus,
Non síit egestas fácere nos. tu núnc tibi
25 Id laúdi ducis, quód tum fecisti ínopia? 1
Iniúriumst: nam si ésset unde id fferet,

Facerémus. et illum tú tuom, si essés homo,
Sinerés nunc facere, dúm per aetatém licet,
Potiús quam, ubi te expectátum eiecissét foras,
Aliéniore aetáte post facerét tamen. 110 30

DE. Pro Iúppiter, tu homo ádigis me ad insániam.
Non ést flagitium fácere haec adulescéntulum? MI.

Ah,

Auscúlta, ne me obtúndas de hac re saépius.
Tuom filium dedísti adoptandúm mihi:
Is méus est factus: síquid peccat, Démea, 115 35
Mihi péccat: ego illi máxumam partém feram.

Obsónat, potat, ólet unguenta: dé meo;
Amat: dábitur a me argéntum, dum erit cómmodum.

Vbi nón erit, fortásse excludetúr foras.
Foris ecfregit: réstituentur; díscidit 120 40

Vestém: resarciétur. et (dis grátia)
Est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.

Postrémo aut desine aút cedo quemuis árbitrum:
Te plúra in hac re péccare ostendam. DE. Eí mihi,
Pater ésse disce ab íllis, qui ueré sciunt. 125 45

MI. Natúra tu illi páter es, consiliís ego.

DE. Tun cónsulis quicquam? MI. Ah, si pergis, ábiero.

DE. Sicíne agis? MI. An ego tótiens de eadem re aúdiam?

DE. Curaést mihi. MI. Et mihi cúraest. uerum, Démea,
Curémus aequam utérque partem: tu álterum, 130 50
Ego item álterum. nam cúrare ambos própemodum
Repóscere illumst quém dedísti. DE. Ah, Mício.

MI. Mihi síc uidetur. DE. Quid ístic? tibi sí ístíc placet,
Profúndat perdat péreat, nil ad me áttinet. 134

Iam sí uerbum ullum pósthac. . MI. Rursum, Démea, 55
Iráscere? DE. An non crédís? repeton quém dedi?
Aegrést: alienus nón sum: si obsto. . em, désino.

Vnúm uis curem, cúro. et est dis grátia,
 Quom ita út uolo est; isté tuos ipse séntiet
 60 Postérius: nolo in illum grauius dícere. 140
 MI. Nec níl neque omnia haec sunt quae dicit: tamen
 Non níl molesta haec súnť mihi: sed osténdere
 Me aegré pati illi nólui: nam itást homo:
 Quom pláco, aduorsor sédulo et detérreo;
 65 Tamen uíx humane pátitur: uerum si aúgeam 145
 Aut étiam adiutor sim éius iracúndiae,
 Insániam profécto cum illo. etsi Aéschínus
 Non núllam in hac re nóbis facit iniúriam.
 Quam híc nón amauit méretricem? aut quoi nón dedit
 70 Aliquíd? postremo núper (credo iam ómnium 150
 Taedébat) dixit uéllē uxorem dúcere.
 Sperábam iam deféruisse adulescéntiam:
 Gaudébam. ecce autem de íntegro: nisi quídquid est
 Volo scíre atque hominem cónuenire, si ápud forumst.

ACTVS II.

SANNIO. AESCHINVS. (PARMENO. PSALTRIA.)

SA. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocénti
auxilium: 155

Súbueníte inopi. AE. Ótiose, núnciam ilico híc con-
siste.

Quíd respectas? níl periclist: núnquam, dum ego
adero, híc te tanget.

SA. Égo istam inuitis ómnibus.

AE. Quamquámst scelestus, nón committet hódie umquam
iterum ut uápulet.

SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuisse dicas meórum
morum, 160

Léno ego sum. AE. Scio. SA. Át ita, ut usquam fút
fide quisquam óptuma.

Tú quod te postérius purges, hanc iniuriám mihi
nolle

Fáctam esse, huius non fáciam. crede hoc, égo meum
ius pérsequar:

Néque tu uerbis sólues umquam, quód mihi re male
féceris. 10

Nóui ego uostra haec 'nóllem factum: dábitur ius
iurándum, indignum 165

Te ésse iniuria hác?, indignis quom égom et sim ac-
ceptús modis.

- AE. Ábi prae strenue ác foris aperi. SA. Céterum hoc
nihil facis?
- AE. Í intro nunciam. SA. Át enim non sinam. AE. Áccede
illuc, Pármeno:
- 15 Nímium istoc abísti: hic propter hunc adsiste: em,
sic uolo.
Cauē nunciam oculos á meis oculis quóquam demo-
ueás tuos, 170
Ne móra sit, si innuerím, quin pugnus cóntinuo in
mala haéreat.
- SA. Istúc uolo ergo ipsum éxperiri. AE. Em, sérua: omítte
múlierem.
- SA. O indígnum facinus. AE. Nísi caues, geminábit. SA
Ei miseró mihi.
- 20 AE. Non innueram: uerum ín istam partem pótius peccató
tamen.
I nunciam. SA. Quid hóc reíst? regnumne, Aéschine,
hic tu póssides? 175
- AE. Si póssiderem, ornátus esses éx tuis uirtútibus.
- SA. Quid tibi rei mecumst? AE. Níl. SA. Quid? nostin qui
sim? AE. Non desídero.
- SA. Tetigín tui quicquam? AE. Si áttigisses, férres in-
fortúnium.
- 25 SA. Qui tibi magis licét meam habere, pró qua ego ar-
gentúm dedi?
Respónde. AE. Ante aedis nón fecisse erit mélius hic
conústitium: 180
Nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere á-
que ibi
Vsque ád necem operiére loris. SA. Lóris liber? AE.
Sic erit.

- .. O hómínem ínpurum: hícín líbertatem áiunt esse ae-
quam ómnibus?
1. Sí sátis íam debacchátus es, leno, aúdi sí uís nún- 30
ciam.
- .. Egon débacchatus sum aútem an tu in me? AÆ. Mítte
ista atque ad rém redí. 185
- .. Quam rém? quo redeam? AÆ. Íámne me uís dícere
id quod ad te áttinet?
- .. Cupio, aéqui modo aliquid. AÆ. Vah, leno íniqua me,
non uólt loqui.
- .. Lenó sum, pernícíés communis, fáteor, adulescén-
tium,
Periúrus, pestis: támen tibi a me nállast orta in- 35
iúria.
1. Nam hercle étiam hoc restat. SA. Ílluc quaeso rédi,
quo coepisti, Aéschine. 190
1. Minís uíginti tú illam emisti? SA. Lóqueris. AÆ. Tibi
uortát male.
Argénti tantum dábitur. SA. Quid? sí ego tibi illam
nolo uéndere,
Cogés me? AÆ. Mínume. SA. Námque id metuí. AÆ.
Néque uendundam cénseo,
Quae líberast: nam ego líberali illam ádsero causá 40
manu.
- Nunc uíde utrum uís: argéntum accipere an cáusam
meditarí tuam. 195
- Delíbera hoc, dum ego rédeo, leno. SA. Pró supreme
Íúppíter,
Mínume miror qui ínsanire occípiunt ex íniqua.
Dómo me erípuit, uérberauit: me ínuito abduxít
meam:
Hómíni mísero plús quíngentos cólaphos ínfregít míhi. 45

Ób malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi
trádier. 200

Vérum enim quando béne promeruit, fiat: suom ius
póstulat.

Áge iam cupio, módo si argentum réddat. sed ego
hoc háriolor:

Vbi me dixeró dare tanti, téstis faciet slico,
Véndidisse mé, de argento sómnum: 'mox: crás
redi.'

Íd quoque possum férre, modo si réddat, quamquam
iniúriumst. 205

Vérum cogito íd quod res est: quádo eum quaestum
occéperis,

Áccipiunda et mússitanda iniúria adulescéntiumst.

Séd nemo dabit: frustra egomet mécum has rationés
puto.

SYRVS. SANNIO.

II 2 SY. Tace, égomet conueniam ípsum: cupide accípiat faxo
atque étiam

Bene dícat secum esse áctum. quid istuc, Sánnio, est
quod te aúdio 210

Nesció quid concertásse cum ero? SA. Númquam uidi
iniquius

Certátionem cómparatam, quam haéc hodie inter nós
fuit:

5 Ego uápulando, ille uérberando, usque ámbo defessí
sumus.

SY. Tua cúlpa. SA. Quid facerem? SY. Ádulescenti mó-
rem gestum opórtuit.

SA. Qui pótui melius, quí hodie usque os praébui? SY.
Áge, scis quíd loquar? 215

Pecúniám in locó negligere máximum interdúmsť
lucrum: hui,

Metuísti, si nunc dé tuo iure cóncessissés paúlulum
Atque ádulescenti mórigerassés, hómínium homo stul- 10
tíssume,

Ne nóñ tibi istuc faéneraret. SA. Égo spem pretio
nón emo.

γ. Numquám rem facies: ábi, inescare nescís homines,
Sánnio. 220

α. Credo istuc melius ésse: uerum ego númquam adeo
astutús fui,

Quin quídquid possem mállém auferre pótius in prae-
séntia.

γ. Age nóñ tuom animúm: quasi iam usquam tibi sint 15
uigintí minae,

Dum huic óbsequare. praétereá autem te áiunt pro-
ficiscí Cyprum, SA. Hem.

γ. coemísse hinc quae illuc uéheres multa, náuem con-
ductam: hóc scio, 225

Animús tibi pendet. úbi illinc spero rédieris tamen
hóc ages.

α. Nusquám pedem. perii hércle: hac illi spe hóc ince-
perúnt. SY. Timet:

Iniéci scrupulum hómíni. SA. O scelera: illúd uide, 20

Vt in ípso articulo opprésit. emptae múlieres

Complúres et ítem hinc ália quae portó Cyprum. 230

Nisi eo ád mercatum uénio, damnum máximumst.

Nunc si hóc omitto ac túm agam ubi illinc rédiero,

Nil ést; refrixerít res: 'nunc demúm uenis? 25

Quor pássu's? ubi eras? út sit satius pérdere

Quam aut núnc manere tám diu aut tum pérsequi. 235

γ. Iamne énumerásti id quód ad te rediturúm putes?

- SA. Hocne illo dignumst? hócine incipere Aéschinum?
 30 Per opprèssionem ut hanc mi eripere póstulet?
 SY. Labáscit. unum hoc hábeo: uide si sátis placet:
 Potiús quam uenias ín periclum, Sánnio, 240
 Seruésne an perdas tótum, diuiduóm face.
 Minás decem conrádet alicunde. SA. Eí mihi,
 35 Etiám de sorte núnc uenio in dubiúm miser?
 Pudét nil? omnis déntis labefecit mihi:
 Praetérea colaphis túber est totúm caput: 245
 Etiam insuper defrúdet? nusquam abeo. SY. Vt lubet:
 Numquíd uis quin abeam? SA. Immo hercle hoc
 quaesó, Syre,
 40 Vt ut haéc sunt acta, pótius quam litis sequar,
 Meum míhi reddatur, sáltem quanti emptást, Syre.
 Scio té non usum antehác amicitíá mea: 250
 Memorém me dices ésse et gratum. SY. Sédulo
 Faciám. sed Ctesiphónem uideo: laétus est
 45 De amíca. SA. Quid quod te óro? SY. Paulispér mane.

CTESIPHO. SYRVS. (SANNIO.)

- II 3 CT. Abs quíuis homine, quómst opus, beneficium acci-
 pere gaúdeas:
 Verum énim uero id demúm iuuat, si quem aéquomst
 facere is béne facit. 255
 O fráter frater, quid ego núnc te laúdem? satis
 certó scio:
 Numquam ita magnífice quícquam dicam, id uirtus
 quia superét tua.
 3 Itaque únám hanc rem me hábere praeter álios praeci-
 puaám árbítror,
 Fratrem hómini nemini ésse primarum ártium magis
 príncípe.

Sy. O Ctésipho. **Cr.** O Syre, Aéschinus ubiast? **Sy.** Éllum,
te expectát domi. **Cr.** Hem. 260

Sy. Quid est? **Cr.** Quid sit? illius ópera, Syre, nunc
uíuo: festiuóm caput,

Qui ignóminias sibi pósit putauit ésse prae meo cóm-
modo,

Maledícta, famam, meúm laborem et péccatum in se 10
tránstulit:

Nil pótis supra. quid nám foris crepuit? **Sy.** Máne,
mane: ipse exít foras.

AESCHINVS. SANNIO. CTESIPHO. SYRVS.

Ae. Vbist ille sacrilegús? **Sa.** Me quaerit. númquid nam 11 4
ecfert? óccidi: 265

Nil uideo. **Ae.** Ehem opportúne: te ipsum quaéro:
quid fit, Ctésipho?

In tútost omnis rés: omitte uéro tristitiém tuam.

Cr. Ego illam hércle uero omítto, qui quidem te hábeam
fratrem: o mi Aéschine,

O mí germane: ah uéreor coram in ós te laudare ám- 5
plus,

Ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum fa-
cere exístumes. 270

Ae. Age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter nos,
Ctésipho.

Hoc míhi dolet, nos séro rescisse ét paene in eum
rém locum

Redísse, ut si omnes cúperent nil tibi póssent auxi-
liárier.

Cr. Pudébat. **Ae.** Ah, stultítias istaec, nón pudor: tam 10
ob páruolam

Rem paéne e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut
istaec próhibeant. 275

Cr. Peccáui. **Ae.** Quid aít tándem nobis Sánnio? **Sy.** Iam
mítis est.

Ae. Ego ád forum ibo, ut hunc absoluam: tu íntro ad
illam, Ctésipho.

SA. Syre, ínta. **Sy.** Eamus: námque hic properat ín Cy-
prum. **SA.** Ne tám quidem:

15 **Quamús etiam maneo ótiosus híc. Sy.** Reddetur: né
time.

SA. At ut ómne reddat. **Sy.** Ómne reddet: táce modo ac
sequere hác. **SA.** Sequor. 280

Cr. Heus heús, Syre. **Sy.** Quid est? **Cr.** Óbsecro hercle te,
hóminem istum impuríssimum

Quam primum absolutóte, ne, si mágis inritatús siet,
Aliqua ád patrem hoc permánet atque ego tím per-
petuo périerim.

20 **Sy.** Non fiet, bono animo és: tu cum illa te íntus oblecta
ínterim

Et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera. 285

Ego iám transacta ré conuortam mé domum cum
obsónio.

Cr. Ita quaeso: quando hoc béne successit, híflare hunc
sumamús diem.

ACTVS III.

SOSTRATA. CANTHARA.

- So. Óbsecro, mea nútrix, quid nunc fiet? CA. Quid fiát III 1
rogas?
- Recte édepol spero. So. Módo dolores, méa tu, oc-
cipiunt prímulum.
- CA. Iam núnc times, quasi númquam adfueris, númquam
tute pépereris? 290
- So. Miserám me, neminem hábeo, solae súmus: Geta
autem hic nóñ adest:
- Néc quem ad obstétricem mittam, nec qui arcessat 5
Aéschinum.
- CA. Pól is quidem iam hic áderit: nam numquam únum
intermittit diem,
Quin sémper ueniat. So. Sólus mearum míseriarumst
rémedium.
- CA. É re nata mélius fieri haud pótuít quam factúmst,
era, 295
- Quándo uitium oblátumst, quod ad illum áttinet po-
tíssimum,
- Tálem, tali *ingénio* atque animo, nátum ex tanta fá- 10
milia.
- So. Íta pol est ut dícis: saluos nóbis deos quaeso út siet.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

- III 2 GÆ. Nunc illud est, quom, si ómnia omnes sía consilia
 cónferant
 Atque huíc malo salútem quaerant, aúxili nil ádfe-
 rant, 300
 Quod mshique eraeque filiaeque erílist. uae miseró
 mihi:
 Tot rés repente circumuallant, únde emergi nón
 potest:
 5 Vís egestas iniustitia sólitudo infámia.
 Hócine saeculum! o scélera, o genera sacrilega, o
 hominem ípium,
 So. Me míseram, quíd namst quód sic uideo tímídum et
 properantém Getam? 305
 GÆ. quem néque fides neque iús iurandum néque illum
 misericórdia
 Représsit neque refléxit neque quod pártus instabst
 prope,
 10 Quoi míserae indigne pér uim uitium obtúlerat. So.
 Non intéllego
 Satis quaé loquatur. CA. Própius obsecro áccedamus,
 Sóstrata. GÆ. Ah
 Me míserum, uix sum cómpos animi, ita árdeo ira-
 cúndia. 310
 Nil ést quod malim quam íllam totam fámiliam dari
 mi óbulam,
 Vt ego íram hanc in eos éuomam omnem, dum aégri-
 tudo haec ést recens.
 15 Satis mihi habeam súpplici, dum illós ulciscar meó
 modo.
 Seni ánimam primum extínguerem ipsi, qui íllud
 produxít scelus:

Tum autem Syrum impulsorem, uah, quibus flum
lacerarem modis! 315

Sublimen medium arripere et capite primum in
terram statuerem,

Vt cerebro dispergat uiam.

Adulescenti ipsi eriperem oculos, post haec praeci- 25
pitum darem.

Ceteros ruerem agerem raperem tunderem et pro-
sternerem.

Sed cesso eram hoc malo impertiri prope? So. Re-
uocemus. Geta. 320

GE. Hem, quisquis es, sine me. So. Ego sum Sostrata. GE.
Ubi east? te ipsam quaerito,

Te expecto: oppido oportune te obtulisti mi ob-
uiam,

Era. So. Quid est? quid trepidas? GE. Ei mi. CA. 25
Quid festinas, mi Geta?

Animam recipe. GE. Prorsus So. Quid istuc 'pror-
sus' ergost? GE. periculum:

Actumst. So. Eloquere, obsecro te, quid sit. GE. Iam
So. Quid 'iam', Geta? 325

GE. Aeschinus So. Quid is ergo? GE. alienus est ab nos-
tra familia. So. Hem,

Perii. qua re? GE. Amare coepit aliam. So. Vae mi-
serae mihi.

GE. Neque id occulte fert, ab lenone ipse eripuit palam. 30

So. Satin hoc certumst? GE. Certum: hisce oculis ego-
met uidi, Sostrata. So. Ah

Me miseram. quid iam credas? aut quoi credas? nos-
trumne Aeschinum? 330

Nostram omnium uitam, in quo nostrae spes opesque
omnes sitae?

Quí sine hac iurábat se unum núnquam uicturúm
diem?

35 Qui se in sui gremió positurum púerum dicebát pa-
tris?

Ita óbsecraturum, út liceret hánc se uxorem dú-
cere?

GE. Era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem ópus
est porro própíce: 335

Patiámurne an narrémus quoípiam? CA. Aú au, mi
homo, sánun es?

An hoc próferendum tíbi uidetur úsquam? GE. Mihi
quidem *haiú* placet.

40 iam prímu[m] illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa
índicat.

Nunc si hóc palam proférimus, ille infítias ibit, sát
scio:

Tua fáma et gnatae uíta in dubium uéniet. tum si
máxume 340

Fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illi
dari.

Quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. So. Ah mi-
nume géntium:

45 Non fáciam. GE. Quid ages? So. Próferam. CA. Hem,
mea Sóstrata, uide quám rem agas.

So. Peióre res locó non potis est ésse quam in quo núnc
sitast.

Prímu[m] índotatast: tím praeterea, quae secunda ei
dós erat, 345

Períft: pro uirgine *éa* dari nuptum *haiú* potest. hoc
rélicuomst:

Si infítias ibit, téstis mecum est ánulus quem amí-
serat.

Postremo quando ego conscia mihi sum, & me culpam so
esse hanc procul,

Neque pretium neque rem ullam intercessisse illa aut
me indignam, Geta,

Expérior. GE. Quid istic? cédo ut melius dicas. So.
Tu quantum potest 350

Abi atque Hégloni cónnato huius rem énarrato omnem
ordine:

Nam is nostro Simuló fuit summus ét nos coluit má-
xume.

DE. Nam hercle álius nemo respicit nos. So. Próperé tu, 55
mea Cánthara,

Curre, óbstericem arcésse, ut quom opus sit ne ín
mora nobis siet.

DEMEA. SYRVS.

DE. Dispérior: Ctesiphónem audiui filium 355 III 3
Vná fuisse in ráptione cum Aéschino.

Id mísero restat míhi mali, si illúm potest,
Qui aliquoí reist, etiam meum ad nequitiem addúcere.

Vbi ego illum quaeram? crédo abductum in gáneum 5

Aliquó: persuasit ille impurus, sát scio. 360

Sed ecclúm Syrum ire uideo: hinc scibo iam úbi siet.

Atqui hércle hic de grege illost: si me sénserit

Eum quaéritare, núnquam dicet cárnufex.

Non óstendam id me uéllé. SY. Omnem rem módo 10
seni

Quo pácto haberet énarramus ordine. 365

Nil quícquam uidi laétius. DE. Pro Iúppiter,

Homínis stultitiam. SY. Cónlaudauit filium:

Míhi, qui id dedissem cónsílíum, egit grátias.

DE. Disrúmpor. SY. Argentum adnumerauit illico: 15

- Dedit praeterea in sumpsum dimidium minae: 370
 Id distributum sanest ex sententia. DE. Hem,
 Huic mandes, siquid recte curatum uelis.
- SY. Khem Démea, haud aspexeram te: quid agitur?
 25 DE. Quid agatur? nostram nequeo mirari satis
 Rationem. SY. Est hercle inepta, ne dicam dolo, 375
 Absurda. piscis ceteros purga, Dromo:
 Congrum istum maximum in aqua sinito ludere
 Tantisper: ubi ego rediero, exossabitur:
- 25 PRIUS Nolo. DE. Haecin flagitia! SY. Mihi quidem haec
 placent,
 Et clamo saepe. salsamenta haec, Stéphanio, 380
 Fac macerentur pulchre. DE. Di nostram fidem,
 Vtrum studione id sibi habet an laudí putat
 Fore, si perdiderit gnatum? uae miseró mihi.
- 30 Videre uideor iam diem illum, quom hinc egens
 Profugiet aliquo militatum. SY. O Démea, 385
 Istuc est sapere, non quod ante pedes modost
 Videre, sed etiam illa quae futura sunt
 Prospicere. DE. Quid? istaec iam penes uos psal-
 triast?
- 35 SY. Ellam intus. DE. Eho, an domist habiturus? SY. Cré-
 do, ut est
 Deméntia. DE. Haecin fieri! SY. Inepta lenitas 390
 Patris et facilitas praua. DE. Fratris me quidem
 Pudet pigetque. SY. Nimum inter uos, Démea,
 (Non quia ades praesens dico hoc) pernimum inter
 est.
- 40 Tu, quantus quantus, nil nisi sapientia es,
 Ille somnium. num sineres uero illum tuom 395
 Facere haec? DE. Sinerem illum? aut non sex totis
 mensibus

Prius ólfecissem, quám ille quicquam coéperet?

7. **Vigilántiam tuam tú mihi narras?** DE. Sic siet
 Modo ut núnc est, quaeso. SY. Vt quisque suom uolt 46
 ésse, itast.

8. **Quid eúm? uidistin hódie?** SY. Tuomne ffilium? 400
 Abigam hunc rus. iam dudum áliquid ruri agere ár-
 bitror.

9. **Satin scís ibi case?** SY. Oh, qui égomet produxi. DE.
 Óptumest:

Metuí ne haereret híc. SY. Atque iratum ádmodum.

10. **Quid áutem?** SY. Adortus iúrgiost fratrem ápod fo- 50
 rum

De psáltria istac. DE. Aín uero? SY. Ah, nil réti-
 cuit. 405

Nam ut númerabatur fórte argentum, intéruenit
 Homo de inprouiso: coépit clamare 'o Aéschine,
 Haecíne flagítia fácere te! haec te admíttere
 Indígna genere nóstro!' DE. Oh, lacrumo gaúdio. 55

11. 'Non tu hóc argentum pérdis, sed uitám tuam.' 410

12. **Saluós sit: spero, est símilis maiorúm suom.** SY. Hul.

13. **Syre, praéceptorum plénust istorum ille.** SY. Phy:
 Domi hábuit unde dísceret. DE. Fit sédulo:

Nil praétermitto: cónsuefacio: dénique 60

Inspícere tamquam in spéculum in uitas omnium 415

Iubeo átque ex aliis súmeré exemplúm sibi.

'Hoc fácito.' SY. Recte sáne. DE. 'Hoc fugito.' SY.

Cállide.

14. 'Hoc laúdist.' SY. Istaec rés est. DE. 'Hoc uitíó datur.'

15. **Probíssume.** DE. Porro áutem.. SY. Non hercle ótiumst65

Nunc mi aúscultandi. piscis ex senténtia 420

Nactús sum: ei mihi ne córrumpantur caútíost:

Nam id nóbis tam flagítiumst quam illa, Démea,

- Non fácere uobis, quae modo dixi: et quód queo
 70 Consérvis ad eundem ístunc praecipió modum: 424
 'Hoc sálsumst, hoc adústumst, hoc lautúmst parum:
 Illúd recte: iterum sic memento:' sédulo
 Moneó, quae possum pró mea sapiéntia:
 Postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea,
 75 Inspícere iubeo et móneo quid factó úsus sit.
 Inépta haec esse, nós quae facimus, séntio: 430
 Verúm quid facias? út homost, ita morém geras.
 Numquíd uis? DE. Mentem uóbis meliorem dari.
 SY. Tu rús hinc ibis? DE. Récta. SY. Nam quid tu híc
 agas,
 80 Vbi síquid bene praecipias, nemo obtémperet?
 DE. Ego uéro hinc abeo, quándo is, quam obrem huc ué-
 neram, 435
 Rus ábiit: illum cúro unum: ille ad me áttinet,
 Quando ita uolt frater: de ístoc ipse uferit.
 Sed quis illic est, quem uideo procul? estne Hégio
 85 Tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle: uah,
 Homo amícus nobis iam índé a puero: dí boni, 440
 Ne illús modi iam mágna nobis cíuium
 Penúriast antíqua uirtute ác fide
 Haud cíto mali quid órtum ex hoc sit públice.
 90 Quam gaúdeo! ubi etiam húius generis réliquias
 Restáre uideo, úuere etiam núnc lubet. 445
 Oppériar hominem híc, út salutem et cónloquar.

HEGIO. GETA. DEMEA. PAMPHILA.

- III 4 HE. Pro di inmortales, fácinus indignúm, Geta,
 Quod nárras. GE. Sic est fáctum. HE. Ex illan fámilia
 Tam inlíberale fácinus esse ortum! o Aéschine,
 Pol haúd paternum istúc dedisti. DE. Vídelicet 450

- De psáltria hac audíuit: id illi núnc dolet 5
 Aliéno. pater eius nñli pendit: ei mihi,
 Vtinam híc prope adsít álicubi atque haec aúdiat.
- Æ. Nisi fácient quae illos aéquomst, haud sic aúferent.
 Æ. In té spes omnis, Hégio, nobís sitast: 455
 Te sólum habemus, tú es patronus, tú pater: 10
 Illé tibi moriens nós comméndauít senex:
 Si déservis tu, périmus. HÆ. Caue díxeris:
 Neque fáciám neque me sátis pie posse árbitrór.
- Æ. Adfbo. saluere Hégiónem plúrimum 460
 Iubeo. HÆ. Óh, te quaerebam ípsum: salue, Démea. 15
- Æ. Quid aútem? HÆ. Maior filius tuos Aéschinus,
 Quem frátri adoptandúm dedisti, néque boni
 Neque libéralis fúnctus officiúmst uiri. 464
- Æ. Quid istúc est? HÆ. Nostrum amícum noras Símulum
 Aequálem? DÆ. Quid ni? HÆ. Fíliam eius uírginem 20
 Vitiáuit. DÆ. Hem. HÆ. Mane: nón dum audisti, Dé-
 mea,
 Quod ést grauissimum. DÆ. Án quid est etiam ám-
 plius?
- Æ. Vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliquó mo-
 dost:
- Persuásit nox amór uinum adulescéntia: 470
 Humánumst. ubi scit fáctum, ad matrem uírginis 25
 Venit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans
 Fidém dans, iurans sé illam ducturúm domum.
 Ignótumst, tacitumst, créditumst. uirgo éx eo
 Compréssu grauidast fácta; hic mensis décumus est:
 Ille bónus uir nobis psáltriam, si díis placet, 476 30
 Paráuit, quicum úuat: illam désérit.
- Æ. Pro cérton tu istaec dícis? HÆ. Mater uírginis
 In médiost, ipsa uírgo, res ipsa, híc Geta

- Practérea, ut captus ést seruorum, nón malus 480
 25 Neque inérs: alit illas, sólus omnem fámiliam
 Susténtat: hunc abdúce, uñci, quære rem.
- Gr. Immo hércle extorque, nísi ita factumst, Démea;
 Postrémo non negábit: coram ipsúm cedo.
- De. Pudét: nec quid agam néque quid huic respóndeam
 40 Sció. Pa. Miseram me, dífferor dolóribus. 486
 Iunó Lucina, fér opem: serua me óbsecro. He. Hem,
 Num nam illa quaeso párturit? Gr. Certe, Hégio. He.
 Hem:
- Illac fidem nunc uóstram implorat, Démea,
 Quod iús uos cogit, id uoluntate ínpetret. 490
 45 Haec prímuu ut fiant deós quaeso ut uobis decet.
 Sin áliter animus uóster est, ego, Démea,
 Summá ui defendam hánc atque illum mórtuom.
 Cognátus mihi erat: úna a pueris páruolis
 Sumus éducti: una sémper militiæ ét domi 495
 50 Fuimús: paupertatem úna pertulimús grauem.
 Quaprópter nítar, fáciam, experiar, dénique
 Animám relinquam pótius quam illas déseram.
- 53 Quid mshi respondes? De. Frátreu conueniam, Hégio.
 55 He. Sed, Démea, hoc tu fácito cum animo cógites, 500
 Quam uós facillume ágitis, quam estis máxume
 Potétes dites fórtunati nóbbles,
 Tam máxume uos aéquo animo aequa nóscere
 Opórtet, si uos uóltis perhiberí probos.
- 60 De. Redító: fient quæ fieri aequomst ómnia. 505
 He. Decét te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam.
 De Non me índicente haec sfunt: utinam hic sít modo
 Defúntum: uerum nímia illaec licéntia
 Profécito euadit in aliquod magnúm malum.
 65 Ibo ác requiram frátreu, ut in eum haec éuomam. 510

H E G I O.

Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potes 115
Fac cónsolere. ego Mícionem, si ápod forumst,
Conuéniam atque ut res géstast narrabo órdine:
Si est, ís facturus út sit officiúm suom,
Faciát: sin alíter de hác re est eius senténtia, 515 s
Respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm sciam.

ACTVS III.

CTESIPHO. SYRVS.

- IV 1 Cr. Ain patrem hinc abisse rus? Sy. Iam dúdum. Cr. Dic
sodés. Sy. Apud uillamst:
Núnc quom maxume óperis aliquid fácere credo. Cr.
Vtinám quidem:
Quod cúm salute eius fiat, ita se défetigarít uelim,
Vt tríduo hoc perpétuo prorsum e lécto nequeat súr-
gere. 520
- 5 Sy. Ita fiat, et istoc síquid potis est réctius. Cr. Ita: nam
húnc diem
Miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom in laetitia
dégere.
Et illud rus nulla ália causa tám male odi, nísi quia
Propést: quod si esset lóngius,
Príus nox oppressísset illic, quam húc reuorti pósset
iterum. 525
- 10 Núnc ubi me illic nóu uidebit, iam húc recurret, sát
scio:
Rogitábit me, ubi fúerim: 'ego hoc te tóto non uidi
die:?
Quid dícam? Sy. Nilne in méntemst? Cr. Numquam
quícquam. Sy. Tanto néquior.
Cliéns amicus hóspes nemostr uóbis? Cr. Sunt: quid
póstea?

- Sy.** Hisce ópera ut data sit. **Cr.** Quae non data sit? non potest fieri. **Sy.** Potest. 530
- Cr.** Intérdiu: sed si híc pernocto, causae quid dicám, 15
Syre?
- Sy.** Vah, quám uellem etiam nóctu amicis óperam mos
essét dari.
- Quin tu ótiosus és: ego illius sénsu pulchre cáleo.
Quòm féruit maxumé, tam placidum quási ouem red-
do. **Cr.** Quó modo?
- Sy.** Laudárier te audít lubenter: fácio te apud illúm
deum: 535
- Virtútes narro. **Cr.** Meás? **Sy.** Tuas: homini síco 20
lacrumaé cadunt
- Quasi púero gaudio. én tibi autem. **Cr.** Quíd namst?
Sy. Lupus in fábula.
- Cr.** Pater ést? **Sy.** Is ipsust. **Cr.** Syre, quid agimus? **Sy.**
Fúge modo intro, ego uídero.
- Cr.** Siquíd rogabit, núsquam tu me: audístin? **Sy.** Potin
ut désinas?

DEMEA. CTESIPHO. SYRVS.

- DE.** Ne égo homo infelix: primum fratrem núsquam inue-IV 2
nio géntium: 540
- Praétereá autem, dum illum quaero, a uílla mercen-
narium
- Vídi: is filiúm negat esse rúri: nec quíd agám scio.
- Cr.** Syre. **Sy.** Quid est? **Cr.** Men quaérit? **Sy.** Verum. **Cr.**
Péril. **Sy.** Quin tu animó bono es.
- DE.** Quíd hoc malum infelicitatis? néqueo satis decér- 5
nere:
- Nísi me credo huic ésse natum reí, ferundis míse-
riis. 545

Primus sentió mala nostra: **primus** rescióó ómnia:

Primus porro obnúntio: aegre sólus, siquid fit, fero.

Sy. Rídeo hunc: **primum** aít se scire: **is** sólus nescit ómnia.

10 **De.** Núnc redeo: si fórtē frater rédierit uisó. **Ct.** Syre, Óbsecro, uide ne ille huc prorsus se ínruat. **Sy.** Etiám taces? 550

Égo cauebo. **Ct.** Númquam hercle hodie ego istuc committám tibi:

Nám me iam in cellam aliquam cum illa cóncudam: id tutíssimumst.

Sy. Áge, tamen ego hunc ámouebo. **De.** Séd eccum sceleratúm Syrum.

15 **Sy.** Nón hercle hic qui uólt durare quisquam, si sic fit, potest.

Scíre equidem uoló, quot mihi sint dómini: quae haec est míseria! 555

De. Quid ille gannit? quid uolt? quid aís, bóne uir? est fratér domi?

Sy. Quid malum 'bone uír' mihi narras? équidem perli. **De.** Quid tibist?

Sy. Rógitas? **Ctesiphó** me pugnis míserum et istam psáltriam

20 **Vsque** occidit. **De.** Hém, quid narras? **Sy.** Ém, uide ut discidit labrum. 559

De. Quam óbrem? **Sy.** Me impulsóre hanc emptam esse aít. **De.** Non tu eum rus hinc modo

Próduxe aibas? **Sy.** Fáctum: uerum uénit post insániens:

Níl pepercit. nón puduisse uérberare hominém senem! **Quem** égo modo puerúm tantillum in mánibus gestauf meis.

DE. Laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, uirum te iúdíco. 25

SY. Laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, ma-
nus. 565

DE. Fórtiter. SY. Perquám, quia miseram mülíerem et
me séruolum,

Quí referire nóñ audebam, uscit: hui, perfórtiter?

DE. Nóñ potuit meliús. idem quod ego sénsit te esse huic
rei caput.

Séd estne frater íntus? SY. Non est. DE. Vbi illum 30
inueniam cógito.

SY. Scío ubi sit, uerum hódie numquam mónstrabo. DE.
Hem, quid aís? SY. Ita. 570

DE. Dímminuetur tibi quidem iam cérebrum. SY. At no-
men néscio

íllius hominis, séd locum noui úbi sit. DE. Dic ergó
locum.

SY. Nóstin porticum ápud macellum hac deórsum? DE.
Quid ni nóuerim?

SY. Praéterito hac récta platea súrsum: ubi eo uéneris, 35
Clíuos deorsum uórsum est: hac te praécipitato:
póstea 575

Ést ad hanc manúm sacellum: ibi ángiportum própter
est,

DE. Quá nam? SY. Illi ubi etiám caprificus mágna est. DE.
Noui. SY. Hac pérgito.

DE. Íd quidem ángiportum non est péruium. SY. Verum
hércle: uah,

Cénsen hominem me ésse? erraui: in pórticum rur- 40
súm redi:

Sáne hac multo própius íbis ét minor est errátio. 580

Scín Cratini huius dítis aedis? DE. Scío. SY. Vbi eas
praetérieris,

Ád sinistram hac récta platea; ubi ad Dianae ué-
neris,

Íto ad dextram: prius quam ad portam uénias, apud
ipsúm lacum

45 Ést pistrilla et éxaduorsum fábrica: ibist. DE. Quid
ibi facit?

Sy. Léctulos in sóle ilignis pédibus faciundós dedit. 585

DE. Vbi potetis uós: bene sane. séd cesso ad eum pér-
gere?

Sy. Í sane: ego te exercebo hodie, ut dígnum es, silicér-
nium.

Aéschinus odióse cessat: prándium corrúmpitur:

50 Ctésipho autem in amórest totus. égo iam prospiciám
mihi:

Nám iam adibo atque únium quicquid, quód quidem
erit bellíssimum, 590

Cárpam et cyathos sórbilans paulátim hunc producám
diem.

MICIO. ΗΕΓΙΟ.

IV3MI. Ego in hác re nil repéro, quam obrem laúder tanto
opere, Hégio.

Meum officium facio: quód peccatum a nóbis ortumst
córriego.

Nisi sí me in illo crédidisti esse hóminum numero,
qui ita putant,

Sibi fieri iniuriam últro, si quam fécere ipsi expós-
tules, 595

5 Et últro accusant: íd quia non est á me factum, agis
grátias?

HE. Ah, mínume: numquam te áliter atque es ín animum
induxí meum.

Sed quaéso ut una mécum ad matrem uírginis eas,
Micio,

Atque istaec eadem quaé mihi dixti túte dicas mú-
lieri:

Suspítionem hanc própter fratrem eius ésse et illam
psáltriam 600

* * * * *

MI. Si ita aéquom censes aút si ita opus est fácto, eamus. 10

HE. Béne facis:

Nam et illic animum iám releuaris, quaé dolore ac
miseria

Tabéscit, et tuom officium fueris fúctus. sed si ali-
tér putas,

Egomét narrabo quaé mihi dixti. MI. Immo ego ibo.

HE. Béne facis:

Omnés, quibus res sunt mínus secundae, mágis sunt
nescio quó modo 605

Suspítiosi: ad cóntumeliam ómnia accipiúnt magis: 15

Proptér suam inpoténtiam se sémper credunt lúdiar.

Quaprópter te ipsum púrgare ipsi córam placabílius
est.

MI. Et récte et uerum dícis. HE. Sequere me érgo hac
intro. MI. Máxime.

AESCHINVS.

Discrucior animi: hócine de inprouiso mihi mali IV 4
óbici 610

Tántum, ut neque quid dé me faciam nec quid agam s
certúm siet!

Mémbra metu débilia sún: animus timore

Óbstipuit: pectore nil sístere consili quit. 5

Vah, quó modo hac me expédiam turba? tánta nunc

Suspitio de me incidit: 615

Néque ea inmerito: Sóstrata

Crédit mihi me psáltriam hanc emísse: id anus mi
indícium fecit.

10 **Nám ut hinc forte ea ad óbstericem erat míssa,** ubi
eam uidi, slico

Accédo: rogito, Pámphila quid agát, iam partus ad-
siet,

Eone óbstericem arcéssat. illa exclámat 'abi, abi:
iam, Aéschine, 620

Satis diú dedisti uérba: sat adhuc túa nos frustratást
fides.'

"Hem, quid istuc obsecro" inquam "est?" 'ualeas,
hábeas illam quae placet.'

15 **Sensi slico id illas súspicari:** séd rependi mé tamen,
Nequid de fratre gárrulae illi dícerem ac fierét palam.
Núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod
minumést opus 625

Úsqvam ecferrí: ac mítto: fieri pótis est ut nequa
éreat.

Ípsum id metuo ut crédant: tot concúrrunt uerí sí-
milia:

20 **Égomet rapui:** ipse égomet solui argéntum: ad me
abductást domum.

Haéc adeo mea cúlpa fateor fíeri. non me hanc rém
patri,

Út ut erat gesta, índicasse! exórassem ut eam dú-
cerem. 630

Céssatum usque adhúc est: nunc porro, Aéschine,
expergíscere:

Núnc hoc primumst: ad illas ibo, ut púrgem me.
accedam ad foris.

Périi: horresco sémper, ubi pultáre hasce occipió 25
miser.

Heús heus: Aeschinús ego sum. aperite áliquis actu-
tum óstium. 634

Pródit nescio quis: concedam huc.

MICIO. AESCHINVS.

MI. Íta uti dixi, Sóstrata, IV 5

Fácite: ego Aeschinúm conueniam, ut quó modo acta
haec súnť sciat.

Séd quis ostium hóc pultauit? **Æ.** Páter hercle est,
perii. **MI.** Aéschine,

Æ. Quid huíc híc negotist? **MI.** túne has pepulistí foris?
Tacet. quór non ludo hunc áliquantisper? mélius est, 5
Quandóquidem hoc numquam mi ípse uoluit dí-
cere. 640

Nil míhi respondes? **Æ.** Nón equidem istas, quód
sciam.

MI. Ita: nám mirabar, quíd hic negoti essét tibi.

Eríbuit: salua rés est. **Æ.** Dic sodés, pater,

Tibi uéro quid istic ést rei? **MI.** Nil ést míhi quidem. 10

Amícus quidam me á foro abduxít modo 645

Huc áduocatum sibi. **Æ.** Quid? **MI.** Ego dicám tibi:

Habitánt hic quaedam múlieres paupérculae:

Vt opínor has non nósse te, et certó scio:

Neque ením diu huc commigráruť. **Æ.** Quid tum 15
póstea?

MI. Virgo ést cum matre. **Æ.** Péрге. **MI.** Haec uirgo or-
bást patre: 650

Hic méus amícus ílli generest próxumus:

Huíc léges cogunt núbere hanc. **Æ.** Períť. **MI.** Quid
est?

AE. Nil: récte: perge. MI. Is uénit ut secum áuehat:
 20 Nam habitát Miletí. AE. Hem, uírginem ut secum
 áuehat?

MI. Sic ést. AE. Miletum usque óbsecro? MI. Ita. AE.
 Animó malest. 655
 Quid ipsaé? quid aiunt? MI. Quid illas censes? níl
 enim.

Comménta mater ést, esse ex alió uiro
 Nesció quo puerum nátum: neque eum nóminat:
 25 Priórem esse illum, nónon oportere huíc dari.

AE. Eho, nónonne haec iusta tibi uidentur póstea? 660

MI. Non. AE. Óbsecro non? án illam hinc abducét, pater?

MI. Quid illám ni abducatur? AE. Fáctum a uobis dúriter
 Inmisericorditérque atque etiam, si ést, pater,
 30 Dicéndum magis apérte, inliberalíter.

MI. Quam obrém? AE. Rogas me? quíd illi tandem cré-
 ditis 665

Fore ánimi misero, qui illa consueuít prior?
 Qui infélix hauscio án illam misere núnc amat,
 Quom hanc sibi uidebit praésens praesentem éripi,
 35 Abdúci ab oculis? fácinus indignúm, pater.

MI. Qua rátióne istuc? quis despondit? quis dedit? 670

Quoi quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?

Quor dúxit alienam? AE. Án sedere ópórtuit

Domí uirginem tam grándem, dum cognátus hinc

40 Illínc ueniret éxpectantem? haec, mi pater,

Te dicere aequom fúit et id deféndere. 675

MI. Ridículum: aduorsumne illum causam dicerem,
 Quoi uéneram aduocátus? sed quid ista, Aéschine,
 Nostra? aut quid nobis cum illis? abeamús. quid est?
 Quíd lacrimas? AE. Pater, óbsecro, ausculta. MI.
 Aéschine, audiui ómnia

Ét scio: nam té amo: quo magis quæ agis curae sùnt
mihi. 680

Æ. Ita uelim me prómerentem amés, dum uifas, mí
pater,

Út me hoc delictum ádmisisse in me, id mihi ue-
mentér dolet

Ét me tui pudét. **MI.** Credo hercle: nam ingenium
nouí tuom

Líberale: séd uereor ne indíligens nimiúm sies. 50

Ín qua ciuitáte tandem te árbitrare uíuere? 685

Virginem uitiásti, quam te nón ius fuerat tángere.
Iam id peccatum primum magnum, *mágnum*, at hu-
manúm tamen:

Fécere alii saepe item boni. at póstquam id euenít,
cedo

Númquid circumpéxti? aut numquid túte prospéxti ss
tibi,

Quíd fieret? qua fieret? si te mi ípsum puduit pró-
loqui, 690

Quá resciscerem? hæc dum dubitas, menses abie-
rúnt decem.

Pródidisti et te ét illam miseram et gnátum, quod
quidem in té fuit.

Quíd? credebas dórmienti hæc tibi confecturós
deos?

Ét illam sine tua ópera in cubiculum íri deductúm 60
domum?

Nólim ceterárum rerum té socordem eodém modo. 695

Bóno ánimo es, ducés úxorem hanc. **Æ.** Hém. **MI.**

Bono, inquam, ánimo és. **Æ.** Pater,

Óbsecro, num lúdis tu [nunc] me? **MI.** Égo te? quam
obrem? **Æ.** Néscio:

Quia tam misere hoc esse cupio uerum, eo uereor
magis.

65 MI. Ábi domum ac deos cómprecare, ut úxorem arcessás:
abi.

AE. Quid? eam uxorem? MI. Eám. AE. Iam? MI. Iam quan-
túm potest. AE. Di mé, pater, 700
Ómnes oderínt, ni magis te quam óculos nunc ego
amó meos.

MI. Quid? quam illam? AE. Aequé. MI. Pérbenigne. AE.
Quid? ille ubist Milésius?

MI. Ábiit, periit, náuem ascendit; séd quor cessas? AE.
Ábi, pater:

70 TÚ potius deos cómprecare: nám tibi eos certó scio,
Quóm uir melior múlto es quam ego, obtémperaturós
magis. 705

MI. Égo eo intro, ut quae opus súnť parentur: tú fac ut
dixi, sí sapis.

AE. Quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut hóc est
filium éste?

Si fráter aut sodális esset, quí magis morem géreret?
75 Híc nón amandus? hícine non gestándus in sinúst?
hem: 709

Itaque ádeo magnam mi inicit sua cómmoditate cúram:
Ne fórte imprudens fáciam quod nolť, sciens cauébo.
Sed céssó ire intro, né morae meis núptiis egomét
siem?

DEMEA. MICIO.

IV 6 DE. Deféssus sum ambuládo: ut, Syre, te cúm tua
Monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
Perréptauí usque omne óppidum: ad portam, ád la-
cum, 715

Quo nón? neque illic fábrica erat neque frátrem
homo

Vidísse se aibat quísqvam. nunc ueró domi 5
Certum óbsidere est úsque, donec réderit.

I. Ibo, illis dicam nállam esse in nobis moram. IV 7

E. Sed eccum ípsum: te iam dúdum quaero, Mício. 720

I. Quid nám? DE. Fero alia flágitia ad te ingéntia
Boni illíus adulescéntis. MI. Ecce autém noua.

E. Capitália. MI. Ohe iam. DE. Néscis qui uir sít. MI. 5
Scio.

E. O stúlte, tu de psáltria me sómnias 724

Agere: hóc peccatum in uírginemst ciuém. MI. Scio.

E. Oho, scís et patere? MI. Quid ni patiar? DE. Díc
mihi,

Non clámas? non insánis? MI. Non: malím quidem.

E. Puer nátust. MI. Di bene uórtant. DE. Virgo níl habet. 10

I. Audíui. DE. Et ducenda índotatast. MI. Scílicet.

E. Quid núnc futurumst? MI. Íd enim quod res ípsa
fert: 730

Illínc huc transferétur uirgo. DE. O Iúppiter,
Istócine pacto opórtet? MI. Quid faciam ámplius?

E. Quid fácias? sí non ípsa re tibi istúc dolet, 15

Simuláre certe est hómínis. MI. Quin iam uírginem
Despóndi: res compósitast: fiunt núptiae: 735

Dempsí metum omnem: haec mágis sunt homínis.

DE. Céterum

Placét tibi factum, Mício? MI. Non, sí queam

Mutáre. nunc quom nón queo, animo aequó fero. 20

Ita ústast homínem, quási quom ludas tésseris,

Si illúd quod maxime ópus est iactu nón cadít, 740

Illúd quod cecidit fórte, íd arte ut córrigas.

E. Corrécior: nempe tua arte uigintí minae

- 25 Pro psáltria periére: quae quantum potest
Aliquo ábiciendast, sí non pretio, grátiis.
MI. Neque ést neque illam sáne studeo uéndere. 745
DE. Quid ígitur faciet? MI. Dómi erit. DE. Pro diuóm
fidem,
Meretríx et mater fámiliás una ín domo?
30 MI. Quor nón? DE. Sanumne crédís te esse? MI. Equi-
dem árbítror.
DE. Ita mé dí ament, ut uídeo tuam ego inéptiam,
Factúrum credo, ut hábeas quicum cántites. 750
MI. Quor nón? DE. Et noua nupta éadem haec discet.
MI. Scilicet.
DE. Tu intér eas restim dúctans saltabís. MI. Probe.
35 DE. Probe? MI. Ét tu nobiscum úna, si opus sit. DE. Et
mihi.
Non te haéc pudent? MI. Iam uéro omítte, Démea,
Tuam istam íracundiam, átque ita ut *hodié* decet 755
Hílarum ác lubentem fác te gnati ín núptiis.
Ego hós conueniam: póst huc redeo. DE. O Iúppíter,
40 Hancíne uitam! hoscín móres! hanc deméntiam!
Vxór sine dote uéniet: intus psáltríast:
Domus súmptuosa: aduléscens luxu pérditus: 760
Senéx delirans. ípsa sí cupiát Salus,
Seruáre prorsus nón potest hanc fámiliam.

SYRVS. D E M E A.

- V 1 SY Edepól, Syrisce, té curasti móllíter
Lautéque munus áministrastí tuom.
Abi. séd postquam intus sum ómniúm rerúm sa-
tur, 765
Prodeámbulare huc lúbitumst. DE. Illud síis uide
5 Exémplum disciplínae. SY. Ecce autem híc adest

Senex noster. quid fit? quid tu es tristis? DE. Óh
scelus.

1. Ohe iam: tu uerba fundis hic, sapientia?

2. Tu si meus esses. SY. Dis quidem esses, Demea, 770

Ac tuam rem constabilisses. DE. Exemplo omnibus

Curarem ut esses. SY. Quam obrem? quid feci? DE. 10
Rogas?

In ipsa turba atque in peccato maximo,

Quod uix sedatum satis est, potasti, scelus,

Quasi re bene gesta. SY. Sane nollem huc exitum. 775

DROMO. SYRVS. DEMA.

1. Heus Syre, rogat te Ctésipho ut redeas. SY. Abi. V 2

2. Quid Ctésiphonem hic narrat? SY. Nil. DE. Eho, car-
nufex,

Est Ctésipho intus? SY. Non est. DE. Quor hic no-
minat?

3. Est alius quidam, parasitaster paululus:

Nostin? DE. Iam scibo. SY. Quid agis? quo abis? DE. 5
Mitte me. 780

4. Noli inquam. DE. Non manum abstines, mastigia?

An tibi iam maus cerebrum dispergam hic? SY. Abi.

Edepól commissatórem haud sane commodum,

Praesertim Ctesiphóni. quid ego nunc agam?

Nisi, dum haec silescent turbae, interea in angulum 785 10

Aliquo abeam atque edormiscam hoc uilli. sic agam.

MICIO. DEMA.

1. Parata a nobis sunt, ita ut dixi, Sóstrata, V 3

Vbi uis. quis nam a me pepulit tam grautér foris?

2. Ei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem aut
querar?

- O caelum, o terra, o maria Neptuni. **MI.** Ém tibi, 790
- 8 **Rescivit omnem rem: id nunc clamat scilicet:**
Paratae lites: succurrendumst. DE. Éccum adest
Communis corruptela nostrum liberum.
- MI.** Tandem reprime iracundiam atque ad te redi.
- DE.** Représsi, redii, mitto maledicta omnia: 796
- 10 **Rem ipsam putemus. dictum hoc inter nos fuit**
(Ex te adeost ortum), ne tu curares meum
Neue ego tuom? responde. MI. Factumst, non nego.
- DE.** Quor nunc apud te potat? quor recipis meum?
 Quor emis amicam, Micio? numqui minus 800
- 15 **Mihi idem ius aequomst esse quod mecumst tibi?**
Quando ego tuom non curo, ne cura meum.
- MI.** Non aequom dicis. **DE.** Non? **MI.** Nam uetus uerbum
 hoc quidemst,
 Communia esse amicorum inter se omnia.
- DE.** Facete: nunc demum istaec nata oratio. 805
- 20 **MI.** Ausculta paucis, nisi molestumst, Demea.
Principio, si id te mordet, sumptum filii
Quem faciunt, quaeso hoc facito tecum cogites:
Tu illis duo olim pro re tollebas tua,
Quod satis putabas tua bona ambobus fore, 810
- 25 **Et me tum uxorem credidisti scilicet**
Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:
Conserva, quaere, parce, fac quam plurimum
Illis relinquo: gloriam tu istam obtine.
Mea, quae praeter spem euenere, utantur sine. 815
- 30 **De summa nil decedet: quod hinc accesserit,**
Id de lucro putato esse omne. haec si uoles
In animo uere cogitare, Demea,
Et mi et tibi et illis dempseris molestiam.
- DE.** Mittó rem: consuetudinem ipsorum. **MI.** Mane: 820

Scio: istuc ibam. múlta in homine, Démea, 35
 Signa insunt, ex quibus cóniectura fácte fit,
 Duo quóm idem faciunt, saépe ut possis dícere
 'Hoc licet inpune fáctere huic, illi nón licet',
 Non quó dissimilis rés sit, sed quo is qui facit. 825
 Quae ego inesse in illis uideo, ut confidám fore 40
 Ita ut uólumus. uideo eos sápere, intellegere, in
 loco

Veréri, inter sè amáre: scires líberum
 Ingénium atque animum. quó uis illos tú die
 Reddúcas. at enim métuas, ne ab re sint tamen 830
 Omíssiores paúlo. o noster Démea, 45
 Ad ómnia alia aetáte sapimus réctius:
 Solum únun hoc uitium fért senectus hómínibus:
 Atténtiores súmus ad rem omnes, quám sat est:
 Quod illós sat aetas ácuét. Dē. Ne nímíum modo 835
 Bonae tuae istae nós rationes, Micio, 50
 Et túos iste animus aéquos subuortát. Mī. Tace:
 Non fiet. mitte iam istaec: da te hodié mihi:
 Expórge frontem. Dē. Scilicet ita témpus fert,
 Faciúndumst: ceterúm rus cras cum filio 840
 Cum prímo luci ibo hinc. Mī. De nocte cénseo: 55
 Hodié modo hilarum fác te. Dē. Et istam psáltriam
 Vna illuc mecum hinc ábraham. Mī. Pugnaueris.
 Eo pácto prorsum illi ádligaris filium.
 Modo fácto ut illam sérues. Dē. Ego istuc uídero 845
 Atque ibi fauillae pléna, fumi ac póllinis 60
 Coquéndó sit faxo ét molendo: praéter haec
 Merídie ipso fáciam ut stipulam cólligat;
 Tam excóctam reddam atque átram quam carbóst.
 Mī. Placet:
 Nunc mīhi uidere sápere. atque equidem filium 850

65 Tum etiám si nolit cógam ut cum illa uná cubet.

DE. Derides? fortunátu's, qui isto animó sies:

Ego séntio. MI. Ah, pergísne? DE. Iam iam désino.

MI. I ergo íntro, et quoi rei est, ei rei hunc sumamú
diem.

ACTVS V.

D E M E A.

Númquam ita quisquam béne subducta rátione ad V 4
uitám fuit, 855

Quín res aetas úsus semper áliquíd adportét noui,
Áliquíd moneat: út illa quae te scire credas nésicias,
Ét quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répu-
dies.

Quód nunc mi euenít: nam ego uitam dúram, quam 5
uixi úsque adhuc,

Própe iam excurso spátio mitto. id quam óbrem? re
ipsa répperi 860

Fácilitate níl esse homini mélius neque cleméntia.
Íd esse uerum ex me átque ex fratre quosuis facilest
nóscere.

Ílle suam egit sémper uitam in ótío, in conuúliis,
Clémens, placidus, núllo laedere ós, adridere óm- 10
nibus:

Síbi uixit: síbi sumpsum fecit ómnes bene dicunt,
amant. 865

Égo ille agrestis, saeuos, tristis, párcus, truculen-
tús, tenax

Dúxi uxorem: quam sibi miseriam uídi! nati filii,
Ália cura: heia autem, dum studeo illis ut quam
plúrimum

15 **F**ácerem, contriui in quaerundo uítam atque
tém meam:

Núnc exacta aetáte hoc fructi pró labore ab
fero,

Ódium: ille alter sine labore pátria potitur
moda.

Íllum amant, me fúgitant: illi crédunt consilia
nia,

Íllum diligúnt, apud illum súnť ambo, ego desc
sum:

20 **Í**llum ut uiuat óptant, meam autem mórtem ex
tant scilicet.

Íta eos meo labóre eductos máxumo hic fecit suo
Paúlo sumptu: míseriam omnem ego cápío, hic
titur gaúdia.

Áge age nunciam éxperiamur cóntra, ecquid ego
siem

Blánde dicere aut benigne fácere, quando hoc
uocat.

25 **É**go quoque a meis me amari et mágni pendi pós
Si id fit dando atque óbsequendo, nóń posteri
feram.

Déerit: id mea mínume re fert, qui sum natu m
mus.

S Y R V S. D E M E A.

V 5 **Sy.** Heus Démea, orat fráter ne abeas lóngius

De. Quis homo? ó Syre noster, sálue: quid fit?
agitur?

Sy. Recte. **De.** Óptumest. iam núnc haec tria pri
addidi

Praetér naturam: 'o nóster, quid fit? quid agit

Seruom haúd inliberálem praebes te, ét tibi 5
 Lubéns bene faxim. SY. Grátiam habeo. DE. Atquí,
 Syre,
 Hoc uérumst et re ipsa éxperiere própeditem.

GETA. DEMEA. (SYRVS.)

- GE. Era, ego húc ad hos prouiso, quam mox uirginem V 6
 Arcéssant. sed eccum Démeam. saluós sies. 890
 DE. O qui uocare? GE. Géta. DE. Géta, hominem máximi
 Pretí te esse hodie iúdicauí animó meo:
 Nam is míhi profectost séruos spectatús satis, 5
 Quoi dóninus curaest, ita uti tibi sensí, Geta,
 Et tibi ob eam rem, síquid usus uénerit, 895
 Lubéns bene faxim. méditor esse adfábilis,
 Et béne procedit. GE. Bónus es, quom haec existu-
 mas.
 DE. Paulátim plebem prímulum fació meam. 10

AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

- AE. Occidunt me quidem, dúm nimis sanctas nuptias V 7
 Student fácere: in adparándo consumúnt diem. 900
 DE. Quid ágitur, Aeschine? AE. Éhem, pater mi, tu híc
 eras?
 DE. Tuos hércle uero et ánimo et naturá pater,
 Qui té amat plus quam hosce óculos. sed quor nón s
 domum
 Vxórem arcessis? AE. Cúpio: uerum hoc míhi mo-
 raest:
 Tibícina et hymenaéum qui cantént. DE. Eho, 905
 Vin tu huíc seni auscultáre? AE. Quid? DE. Missé
 haéc face,
 Hymenaéum turbas lámpadas tibícinas,

- 10 Atque hanc in horto máceriam iube díruí
 Quantúm potest: hac tránsfer: unam fác domum:
 Tradúce et matrem et fámiliam omnem ad nós. **AE.**
 Placet, 910
- Patér lepidíssime. **DE.** Eúgae, iam lepidús uocor.
 Fratri aédes fient péruiæ, turbám domum
- 15 Addúcet, sumptu amíttet multa: quíd mea?
 Ego lépidus in eo grátiam. iube núnciam
 Dinúmeret ille Bábylo uigintí minas. 915
- Syre, céssas ire ac fácere? **SY.** Quid ego? **DE.** Díruc.
 Tu illás abi et tradúce. **GE.** Di tibi, Démea,
- 20 Bene fáciant, quom te uídeo nostræ fámiliæ
 'Tam ex ánimo factum uéllé. **DE.** Dignos árbitror.
 Quid tú aís? **AE.** Sic opínor. **DE.** Multo réctiust 920
 Quam illám puerperam húc nunc duci pér uiam
 Aegrótam. **AE.** Nil enim uídi melius, mí pater.
- 25 **DE.** Sic sóleo. sed eccum Mício egreditúr foras.

MICIO. DEMEA. AESCHINVS.

- V 8 **MI.** Iubet fráter? ubi is est? tún iubes hoc, Démea?
DE. Ego uéro iubeo et hác re et aliis ómnibus 925
 Quam máxume unam fácere nos hanc fámiliam,
 Colere ádiuuare adiúgere. **AE.** Ita quaesó, pater.
- 5 **MI.** Haud áliter censeo. **DE.** Ímmo hercle ita nobís de-
 cet:
 Primum húsus uxorist máter. **MI.** Est. quid póstea?
DE. Proba ét modesta. **MI.** Ita áiunt. **DE.** Natu grán-
 dior. 930
- MI.** Scio. **DE.** Párere iam diu haéc per annos nón potest:
 Nec qui eám respiciat quísquam est: solast. **MI.** Quam
 híc rem agit?
- 10 **DE.** Hanc te aéquomst ducere, ét te operam ut fiát dare.

- 1 Me dúcere autem? DE. Té. MI. Me? DE. Te inquam.
MI. Inéptis. DE. Si tu sis homo,
Hic fáciat. AE. Mi patér. MI. Quid tu autem huic,
ásine, auscultas? DE. Níl agis: 935
Fieri áliter non potést. MI. Deliras. AE. Síne te exo-
rem, mí pater.
1. Insánis: aufer. DE. Áge, da ueniam filio. MI. Satin
sánus es?
Ego nóuos maritus ánno demum quínto et sexagén- 15
sumo
Fiam átque anum decrépitam ducam? idne éstis auc-
torés mihi?
2. Fac: prómisi ego illis. MI. Prómisti autem? dé te
largitór, puer. 940
3. Age, quíd siquid te máius oret? MI. Quási non hoc
sit máximum.
3. Da uéniam. AE. Ne grauére. DE. Fac, promítte. MI.
Non omíttitis?
2. Non, nési te exorem. MI. Vís est haec quidem. DE. 20
Áge prolixé, Mício.
1. Etsi hóc mihi prauom inéptum absurdum atque álie-
num a uitá mea
Vidétur: si uos tánto opere istuc uóltis, fiat. AE.
Béne facis. 945
2. Meritó tuo te amo. uérum . . MI. Quid? DE. Ego dí-
cam, hoc quom fit quód uolo.
1. Quid núnc? quid restat? DE. Hégio cognátus his est
próxumus,
Adfínis nobis, paúper: bene nos áliquíd facere illí 25
decet.
1. Quid fácere? DE. Agelli est híc sub urbe paúlum
quod locitás foras:

Huic démus qui fruátur. **MI.** Paulum id aútemst? **DE.**

Si multúmst, tamen 950

Faciúndumst: pro patre huic est, bonus est, nóster
est, recté datur.

Postrémo non meum illud uerbum fácio, quod ta,
Mício,

30 **Bene ét sapienter dixti dudum:** 'uítium commune
ómniumst,

Quod nímium ad rem in senécta attentí súmus?'
hanc maculam nós decet

Ecfúgere: dictumst uére et re ipsa fieri oportet. **AE.**

Mí pater. 955

MI. Quid ístic? dabitur quádoquidem hic uolt. **AE.** Gaú-
deo.

DE. Nunc míhi germanu's páriter animo et córpore.

35 Suó sibi gladio hunc iúgulo.

SYRVS. DEMEA. MICIO. AESCHINVS.

V 9 **Sy.** Factumst quód iussisti, Démea.

DE. Frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem sen-
téntia

Iúdico Syrum fieri esse aequom líberum. **MI.** Istunc
líberum? 960

Quód nam ob factum? **DE.** Múlta. **Sy.** O noster Dé-
mea, edepol úr bonu's:

5 **Égo istos uobis úsque a pueris cúraui ambos sédulo;**
Dócuí, monuí, béne praecepi sémper quae potuí ómnia.

DE. Rés apparet: ét quidem porro haec, óbsonare cùm
fide,

Scórtum adducere, ádparare dé die conuítium: 965

Nón mediocris hóminis haec sunt ófficia. **Sy.** O lepi-
dúm caput.

2. Póstre mo hodie in psáltria hac emúnda hic adiutór 10
fuit,
Híc curavit: pródesse aequomst: álii meliorés erunt:
Dénique hic uolt fieri. **MI.** Vin tu hoc fieri? **AE.** Cu-
pio. **MI.** Sí quidem .
Tú uis, Syre, eho accéde huc ad me: líber esto. **SY.**
Béne facis: 970
Ómnibus gratiam hábeo, et seorsum tibi praeterea,
Démea.
3. Gaúdeo. **AE.** Et ego. **SY.** Crédo: utinam hoc perpé- 15
tuom fiat gáudium,
Phrygiam ut uxorem meam una mécum uideam líbe-
ram.
4. Óptumam quidem múlierem. **SY.** Et quidem tuó ne-
poti huius filio
Hódie prima mámmam dedit haec. **DE.** Hércle uero
sério, 975
Síquidem prima dédit, haud dubiumst quín emitti ae-
quóm siet.
5. Ób eam rem? **DE.** Ob eam: póstre mo a me argéntum 20
quantist súmito.
6. Df tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant.
7. Síre, processisti hódie pulchre. **DE.** Síquidem porro,
Micio,
Tú tuom officium fácies, atque huic áliiquid paulum
praé manu 980
Déderis, unde utátur: redact tibi cito. **MI.** Istoc ú-
lius.
8. Frúgi homost. **SY.** Reddam hércle, da modo. **AE.** 25
Áge, pater. **MI.** Post cónsulam.
9. Fáciet. **SY.** O uir óptume. **AE.** O patér mi festiuís-
sume.

MI. Quid istuc? quae res tam repente mōres n
tuos?

Quód prolabium? quae istaec subitast lārgita

Dicām tibi:

Vt id ostenderém, quod te isti fácilem et fe
putant,

30 Íd non fieri ex uera uita neque adeo ex aequo ét
Séd ex adsentando indulgendo et lārgiendo, N
Nunc adeo si ob eam rem uobis mea uita inuis
schine, est,

Quia non iusta iniusta prorsus omnia omnino
quor,

35 **Missa facio:** ecfundite, emite, facite quod uobis
Séd si id uoltis potius, quae uos propter adul
tiam

Minus uidetis, magis impense cupitis, consuli
rum,

Haec reprehendere ét corrigere et óbsecunda
loco:

Écce me, qui id faciam uobis. **AE.** Tibi, pater
mittimus:

Plús scis quid facto ópus est. sed de fratre quic
DE. Sino

40 **Hábeat:** in istac finem faciat. **MI.** Istuc recte.
ror. Plaúdit.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- 1 ad 154 iambici senarii
- 155 ad 157 trochaici octonarii
- 158 trochaicus dimeter catalecticus
- 159 iambicus octonarius
- 160 et 162 trochaici octonarii
- 161 163 164 trochaici septenarii
- 165 trochaicus octonarius
- 166 ad 169 trochaici septenarii
- 170 ad 196 iambici octonarii
- 197 ad 208 trochaici septenarii
- 209 iambicus septenarius
- 210 ad 227 iambici octonarii
- 228 ad 253 iambici senarii
- 254 ad 287 iambici octonarii
- 288 trochaicus septenarius
- 289 ad 291 iambici octonarii
- 292 et 293 trochaici septenarii
- 294 iambicus octonarius
- 295 ad 298 trochaici septenarii
- 299 ad 302 iambici octonarii
- 303 et 304 trochaici septenarii
- 305 ad 316 iambici octonarii
- 317 iambicus quaternarius
- 318 et 319 trochaici septenarii
- 320 iambicus octonarius
- 321 ad 329 trochaici septenarii
- 330 et 331 iambici octonarii
- 332 et 333 trochaici septenarii
- 334 ad 354 iambici octonarii
- 355 ad 516 iambici senarii

ERENTIVS.

- V. 517 trochaicus octonarius
 - 518 trochaicus septenarius
 - 519 ad 523 iambici octonarii
 - 524 iambicus quaternarius
 - 525 trochaicus octonarius
 - 526 trochaicus septenarius
 - 527 ad 539 iambici octonarii
 - 540 ad 591 trochaici septenarii
 - 592 ad 609 iambici octonarii
 - 610 et 611 trochaici septenarii
 - 612 et 613 versus choriambici
 - 614 iambicus senarius
 - 615 iambicus quaternarius
 - 616 trochaicus dimeter catalecticus
 - 617 trochaicus octonarius
 - 618 trochaicus septenarius
 - 619 ad 624 iambici octonarii
 - 625 ad 637 trochaici septenarii
 - 638 ad 678 iambici senarii
 - 679 ad 706 trochaici septenarii
 - 707 ad 711 iambici septenarii
 - 712 iambicus octonarius
 - 713 ad 854 iambici senarii
 - 855 ad 881 trochaici septenarii
 - 882 ad 933 iambici senarii
 - 934 ad 955 iambici octonarii
 - 956 et 957 iambici senarii
 - 958 iambicus octonarius
 - 959 ad 997 trochaici septenarii.
-

ONOMASTICON TARENTIANVM.

- us (*Αίσχίνης*) *Ad.* 26.
 47. 260. 326. 462. 588.
Aeschine Ad. 160. 175.
 268. 407. 449. 620. 631.
 377. 679. 901. 989. *Aes-*
m Ad. 237. 292. 330. 636.
 uino *Ad.* 356
 uis (*Ἀσκληπιός*) *Aescu-*
Hec. 338
 ia (*Αἰθιοπία*) (*abl.*) *Eu.*
 471
 (*Ἄνδριος*) *Andrium An.*
Andria An. 73. 215. *An-*
An. 9. 13. *Andriae An.*
ndria (abl.) An. 461. 756
 (*Ἄνδρος*) *Andrum An.*
 323. *Andro An.* 70. 931
 a (*Ἀντιφίλη*) *Heau.* 691.
 258. 381. 398. 405. 408
 (*Ἀντιφῶν*) *Ph.* 101. 187.
 254. 270. 308. 502. (*voc.*)
 35. 574. *Ph.* 163. 202. 204.
 465. 504. 528. 549. 696.
 61. 883. *Antiphonem Eu.*
Ph. 192. 221. 323. 463.
Antiphoni Ph. 598. 753.
Antiphone Ph. 612
Ἀπόλλων) *Apollinis An.*

nides (*Ἀρχιδημίδης*) *Ar-*
nidem Eu. 327
 (*Ἀρχιλίς*) (*voc.*) *An.* 228.

ies (*Ἀρχωνίδης*) *Archo-*
gen.) Heau. 1065

Asia (*Ἀσία*) *Asiam An.* 935. *Heau.*
 111. 117. *Asia (abl.) Heau.* 181
Athenae (*Ἀθῆναι*) *Athenas An.*
 907. *Athenarum Hec.* 88
Atticus (*Ἀττικός*) *An.* 923. *Attic-*
cium An. 927. *Atticam An.* 221.
 780. 859. *Eu.* 805. 1093. *Ph.*
 114. *Attica (abl.) Eu.* 110
Babylo (*Βαβύλων*) *Ad.* 915
Bacchis (*Βακχίς*) *Heau.* 654. 723.
 821. 905. 908. *Hec.* 98. 771.
 (*voc.*) *Heau.* 736. *Hec.* 731. 732.
 786. 856. *Bacchidem Heau.*
 311. 696. 767. 809. 969. *Hec.*
 114. 128. 157. 719. 806. 846.
 854. *Bacchidis Heau.* 744. *Hec.*
 102. *Bacchidi Heau.* 791. 1050.
Hec. 60. 169
Byrria (*Πυρρίας*) *An.* 333. (*voc.*)
 301. 314. 323. *Byrriam An.*
 357
Caecilius *Caecili Hec.* 14
Callidemides (*Καλλιδημίδης*)
Hec. 804. *Callidemidem Hec.*
 432. 801
Canthara (*Κανθάρα*) (*voc.*) *Ad.*
 353. *Cantharam An.* 769
Caria (*Καρία*) *Cariam Eu.* 126
Caria (abl.) Heau. 608
Ceres *Cerere Eu.* 732
Chaerea (*Χαιρέας*) *Eu.* 696. 707.
 823. 824. 923. 985. (*voc.*) 308.
 337. 558. 864. 871. 880. 893.
 901. 1086. *Chaream Eu.* 540.
 713

- Charinus* (Χαρίνος) *Charine An.* 305. 325. 330. 345. 642. 974.
Charinum An. 318. *Charini Heau.* 732
- Chremes* (Χρέμης) *An.* 99. 144. 166. 241. 352. 376. 391. 773. 949. 970. 976. *Eu.* 501. 531. 617. *Heau.* 875. 1045. (voc.) *An.* 538. 550. 561. 574. 783. 823. 846. 854. 868. 895. 902. 906. 917. 930. 945. 946. 992. *Eu.* 535. 730. 743. 751. 765. *Heau.* 75. 94. 117. 148. 429. 436. 493. 518. 556. 585. 591. 631. 644. 665. 787. 795. 844. 851. 859. 862. 883. 894. 938. 1049. 1052. *Ph.* 567. 577. 609. 613. 797. 960. 966. 984. *Chremem An.* 361. 527. *Eu.* 724. 909. *Ph.* 63. 865. *Chremetem An.* 472. 533. *Chremetis An.* 247. *Chremi (gen.) An.* 368. *Chremeti Ph.* 1026
- Chrysis* (Χρυσίς) *An.* 105. 803. *Chrysidem An.* 85. 107. 796. *Chrysidis An.* 124. 223. 283. 801. 925. *Chryside An.* 106
- Cilicia* (Κιλικία) *Ciliciam Ph.* 66
- Clinia* (Κλεινίας) *Heau.* 225. 431. 525. 768. 847. 907. (voc.) 105. 175. 234. 243. 264. 279. 295. 309. 360. 406. 688. 695. *Cliniam An.* 86. *Heau.* 405. 605. 821. *Cliniae (gen.) Heau.* 515. 899. (dat.) 884
- Clitipho* (Κλειτοφῶν) *Heau.* 727. 829. 904. (voc.) 209. 240. 244. 273. 321. 335. 353. 562. 575. 579. 960. 967. 1037. 1057. *Clitiphonis Heau.* 697. 703. 767. 852
- Corinthius* (Κορίνθιος) *Corinthia Heau.* 600. 629
- Corinthus* (Κόρινθος) *Corinthum Hec.* 86. *Corintho Heau.* 96
- Cratinus* (Κρατίνος) *Cratini An.* 448. *Cratinum Ph.* 447. *Cratini Ad.* 581
- Crito* (Κρίτων) *An.* 801. 498. (voc.) *An.* 802. 81. 942. 951. *Ph.* 456. *Cr. An.* 906
- Ctesipho* (Κτησιφῶν) *An.* 589. 776. 778. (voc.) 26. 271. 277. 564. *Ctesip Ad.* 252. 355. 777. *Ctes Ad.* 784
- Cyprus* (Κύπρος) *Cyprum An.* 224. 230. 278
- Danaë* (Δανάη) *Danae An.* 159. 19. 663. 721. 840. *Daue An.* 199. 206. 344. 346. 367. 383. 409. 434*. 476. 49. 595. 665. 711. 965. 972. 985. 987. *Ph.* 52. 63. 1. *An.* 169. 173. 335. 576. 842. 862. 963. *Dauis An.* 415. 838
- Danao (dat.) An.* 953. (abi)
- Demea* (Δημέας) (voc.) *An.* 100. 115. 129. 135. 372. 392. 422. 428. 461. 467. 489. 492. 500. 754. 770. 818. 821. 831. 882. 917. 958. 961. 971. 978. *De Ad.* 890
- Demipho* (Δημοφῶν) *Ph.* 353. 656. (voc.) 421. 431. 795. 906. 926. 969. 1011. 1031. *Demiphonem Ph.* 582
- Diana* *Dianae Ad.* 582
- Dionysia* (Διονύσια) *Heau.* 733
- Diphilus* (Δίφιλος) *Diphili Discus* (Δίσκος) *Discum An.* 774
- Donax* (Δόναξ) (voc.) *Eu.* 774
- Dorcium* (Δόρκιον) *Dorcium An.* 152

- Dorias (Δωριάς) (voc.) *Eu.* 538.
720
- Dorio (Δωρίων) (voc.) *Ph.* 485.
526
- Dorus (Δῶρος) Dore *Eu.* 472.
594. 850. Dorum *Eu.* 724
- Dromo (Δρόμων) *Heau.* 275.
(voc.) *An.* 860. *Heau.* 249. 743.
748. *Ad.* 376. Dromonem *Heau.*
241. 892
- Ennius Ennium *An.* 18
- Geta (Γέτας) *Ph.* 35. 46. 606.
838. 840. *Ad.* 291. 479. 891.
(voc.) *Ph.* 72. 136. 151. 179.
196. 219. 233. 373. 374. 386.
478. 482. 536. 545. 554. 609.
616. 672. 682. 777. 781. 847.
848. 869. *Ad.* 320. 323. 325.
349. 447. 506. 891. 894. Getam
Ph. 50. 177. 827. *Ad.* 305
- Glycerium (Γλυκέριον) *An.* 806.
875. 969. (voc.) 134. (acc.) 552.
859. 908. 978. Glycerio (dat.)
790. 905. (abl.) 243. 284. 682
- Gnatho (Γνάθων) *Eu.* 228. 271.
(voc.) 419. 446. 474. 771. 1043.
1054
- Gnathonicus (Γναθωνικός) Gna-
thonici *Eu.* 264
- Graecus Graeci *Ph.* 26. Graeca
Heau. 8. (abl.) *Eu.* 33. *Heau.*
4. *Ad.* 8. Graecas *Heau.* 17.
Graecis *Eu.* 8
- Hegio (Ηγίων) *Ad.* 438. 947.
(voc.) *Ph.* 447. 452. *Ad.* 455.
488. 499. 592. Hegionem *Ad.*
460. Hegioni *Ad.* 351
- Hercules (Ηρακλής) *Eu.* 1027
- Imbrus (Ίμβρος) Imbro *Hec.* 171
- Indicus (Ίνδικός) Indicis *Eu.* 413
- Iuno Lucina *An.* 473. *Ad.* 487
- Iuppiter *Ph.* 807. *Ad.* 714. (voc.)
An. 464. 732. 930. *Eu.* 550.
709. 946. 1048. *Heau.* 256. 630.
690. *Ph.* 816. *Hec.* 317. *Ad.* 111.
196. 366. 731. 757. Iouem *Eu.*
584. Ioue *Heau.* 1036
- Laches (Λάχης) *Hec.* 727. (voc.)
134. 206. 232. 263. 633. 647.
664. 722. 732. 751. 785
- Latinus Latini *Ph.* 26. Latinas
Eu. 8. 34. *Heau.* 18
- Lemnus (Λήμνος) Lemnum *Ph.*
66. 567. Lemni *Ph.* 680. 942.
1013. Lemno *Ph.* 873. 1004
- Lesbia (Λεσβία) (voc.) *An.* 459.
Lesbiam *An.* 228
- Liber Libero *Eu.* 732
- Lucina *vide* Iuno
- Menander (Μένανδρος) *An.* 9.
Menandri *Eu.* 9. 20. 30
- Menedemus (Μενέδημος) Mene-
deme *Heau.* 159. 427. 440. 464.
861. 883. 908. 921. 931. 954.
1047. Menedemum *Heau.* 180.
185. 608. 739. 1001. Menedemi
Heau. 749. Menedemo (dat.)
Heau. 768. (abl.) 610
- Micio (Μικίων) *Ad.* 923. (voc.)
60. 92. 96. 132. 598. 720. 737.
800. 836. 943. 952. 979. 988.
Micionem *Ad.* 512
- Mida (Μίδα) *Ph.* 862
- Milesius (Μιλήσιος) *Ad.* 702
- Miletus (Μίλητος) Miletum *Ad.*
655. Mileti *Ad.* 654
- Minerva Mineruam *Heau.* 1036
- Myconius (Μυκόνιος) *Hec.* 803.
Myconium *Hec.* 433. 801
- Myrrina (Μυρρίνη) *Hec.* 445.
830. 870. (voc.) 523. 541. 560.
Myrrinam *Hec.* 811. 845. Myr-
rina (abl.) *Hec.* 632
- Mysis (Μυσίς) *An.* 226. (voc.)
267. 282. 686. 693. 714. 722.
748. 802
- Naeuius Naeuium *An.* 18. Naeui
Eu. 25
- Nausistrata (Ναυσιστράτη) (voc.)

- Ph. 784. 813. 986. 987. 1014.
1037. 1046
- Neptunus Neptuni *Ad.* 790
- * Nicaretus (Νικάρτος) Nicaretum *An.* 87
- Oedipus (Οἰδίπους) *An.* 194
- Omphale (Ὀμφάλη) Omphalae *Eu.* 1027
- Pamphila (Παμφίλη) *Ad.* 619.
- Pamphilam *Eu.* 440. 442. 624.
796. 827. 1036. *Ph.* 310. 510.
517
- Pamphilus (Πάμφιλος) *An.* 88.
131. 462. 851. 957. 965. *Hec.*
60. 115. 144. 346. Pamphile
An. 254. 267. 286. 318. 321.
325. 344. 380. 409. 416. 617.
675. 686. 871. 882. 933. 950.
965. 986. *Hec.* 290. 382. 389.
395. 456. 482. 484. 504. 585.
602. 613. 621. 635. 650. 664.
671. 824. 855. 862. 864. Pam-
philum *An.* 90. 145. 209. 227.
234. 310. 338. 412. 685. 717.
Hec. 173. 428. 575. 743. 752.
796. 804. 808. Pamphili *An.*
549. 765. *Hec.* 77. 152. 341.
Pamphilo (*dat.*) *An.* 301. 429.
486. 518. *Hec.* 125. 774. 816.
(*abl.*) *An.* 166. 216. 497. 512.
603. *Hec.* 269
- Parmeno (Παρμένων) *Eu.* 129.
570. 694. 700. 925. 974. 1050.
Hec. 409. 878. (*voc.*) *Eu.* 83.
99. 189. 221. 277. 286. 307.
330. 351. 362. 369. 462. 964.
975. 1020. 1034. *Hec.* 82. 83.
103. 109. 131. 133. 149. 301.
304. 314. 320. 340. 359. 416.
808. 841. 875. 879. *Ad.* 168.
Parmenonem *Eu.* 267. 270.
304. 918. 944. 1005. Parme-
nonis *Eu.* 718. Parmenone *Eu.*
698
- * Pasiphila (Πασιφίλη) *An.* 945
- Perinthia (Περινθία) (*abl.*) *An.*
13. Perinthiam *An.* 9
- Phaedria (Φαιδρία) *Eu.* 81. 982.
Ph. 80. 475. 484. 830. 833.
1054. (*voc.*) *Eu.* 86. 95. 144.
148. 171. 190. 210. 651. 678.
687. 715. 1073. 1086. *Ph.* 154.
173. 208. 222. 247. 257. 269.
309. 499. 503. 532. 558. Phae-
driam *Eu.* 440. 441. *Ph.* 64.
253. Phaedriae (*gen.*) *Eu.* 354.
437. 824. *Ph.* 600. (*dat.*) *Eu.*
1037. *Ph.* 87. 597. 712. 778. 886.
1036. 1049. Phaedria (*abl.*) *Eu.*
201. 465
- Phaedrus (Φαῖδρος) Phaedrum
An. 86
- Phania (Φανία) *An.* 934. *Hec.*
458. Phanium *An.* 929. *Heau.*
169
- Phanium (Φάνιον) *Ph.* 322. (*voc.*)
201. (*acc.*) 218. 316. 352. 782.
Phanio *Ph.* 872
- Phanocrates (Φανοκράτης) Pha-
nocratae *Heau.* 1061
- Phidippus (Φειδίππος) Phidippe
Hec. 247. 256. 480. 497. 510.
627. 708. 715. 771. 777. Phi-
dippum *Hec.* 246. 449. 622.
Phidippo *Hec.* 820. 870
- Philotis (Φιλῶτις) (*voc.*) *Hec.* 82.
84. Philotium (Φιλῶτιον) (*voc.*)
Hec. 89. 197. (*acc.*) 81
- * Philtra (Φιλτέρα) *Heau.* 662
- Philumenæ (Φιλουμένη) *Hec.*
354. 414. 480. 588. (*voc.*) 243.
325. 632. Philumenam *An.* 306.
1001. *Hec.* 219. 320. 466. 809.
832. Philumenae *Hec.* 191. 318.
337. 349. 793
- Phormio (Φορμίον) *Ph.* 27. 122.
314. 476. 618. 692. 833. 897.
1048. (*voc.*) 317. 324. 437. 478.
620. 858. 875. 882. 900. 922.
1050. Phormionem *Ph.* 26. 307.

560. 592. 783. 1027. Phormioni
Ph. 157. 720
- Phrygia (Φρυγία) (voc.) Heau.
731. Phrygiam Ad. 973
- Piraeus (Πειραιεύς) Piraeo Eu.
290. 539
- Plautus Ad. 7. 9. Plautum An.
18. Plauti Eu. 25
- Pyrrus (Πύρρος) Eu. 783
- Pythias (Πυθιάς) Eu. 642. (voc.)
500. 650. 656. 672. 730. 753.
901. 902. 909. 947. 961
- Rhamnusius (Ῥαμνούσιος) Rham-
nusium An. 930
- Rhodium (Ῥόδιος) Eu. 423. Rho-
dium Eu. 420. Rhodio Eu. 498
- Rhodus (Ῥόδος) Rhodi Eu. 107
- Salus Hec. 338. Ad. 761
- Samius (Σάμιος) Samia Eu. 107
- Sanga (Σάγγης) Eu. 776. (voc.)
814
- Sannio (Σαννίων) Eu. 780. Ad.
276. (voc.) 210. 220. 240
- Scirtus (Σκίρτος) Scirte Hec. 78
- Simalio (Σιμαλίων) (voc.) Eu.
772. 775
- Simo (Σίμων) An. 789. 907.
(voc.) 41. 503. 820. 846. 894.
908. 914
- Simulus (Σιμόλος) Simulum Ad.
465. Simulo Ad. 352
- Simus (Σίμος) Heau. 498
- Sophrona (Σωφρόνη) Ph. 865.
(voc.) 739. 741. Sophronam
Eu. 807
- Sosia (Σωσίας) (voc.) An. 28.
[51.] 119. Hec. 427
- Sostrata (Σωστράτη) Ad. 321.
616. (voc.) Heau. 647. 663.
1007. Hec. 223. 229. 271. 339.
Ad. 309. 329. 343. 511. 635.
787. Sostratam Hec. 179. 329.
629. Ad. 506. Sostratae Hec.
332
- Stephanio (Στεφανίων) (voc.)
Ad. 380
- * Stilpo (Στίλπων) Ph. 389. 390.
740. Stilponem Ph. [356.] 390
- Storax (Στύραξ) (voc.) Ad. 26
- Strato (Στράτων) (voc.) Eu. 414
- Sunium (Σούνιον) (acc.) Ph. 837.
Sunii Eu. 519. Sunio Eu. 115
- Syra (Σύρα) (voc.) Hec. 59. 83
- Syriscus (Συρίσκος) Syrisce Eu.
772. 775. Ad. 763
- Syrus (Σύρος) Heau. 473. 509.
728. 743. 896. 898. Syre Heau.
291. 310. 319. 343. 346. 348.
350. 400. 517. 531. 536. 543.
581. 589. 595. 598. 615. 684.
692. 699. 757. 762. 775. 811.
825. 975. 980. 985. 993. Ad.
247. 249. 260. 261. 278. 281.
412. 531. 538. 543. 549. 713.
776. 883. 887. 916. 970. 979.
- Syrum Heau. 191. 757. 950. Ad.
315. 361. 553. 960. Syri Heau.
723. 886. Syro (dat.) Heau. 999.
1066. (abl.) 241. 882
- Thaïs (Θαῖς) Eu. 391. 499. 508.
527. 532. 619. 725. 733. 848.
963. 1039. 1040. (voc.) 91. 190.
455. 462. 743. 750. 754. 783.
792. 807. 810. 873. 882. 887.
906. Thaïdem Eu. 231. 266. 270.
352. 359. 364. 563. 788. 991.
1055. 1075. Thaïdis Eu. 267*.
Thaïdi Eu. 188. 275. 434. 569.
616. 951. 983. 1026. Thaïde
Eu. 545. 956. 1051
- Thraso (Θράσων) Eu. 353. (voc.)
453. 455. 475. 1025. 1061. 1068.
1088
- Venus Eu. 732.

.

